

106

శ్రీ సాందపురాణాంతర్గత

నాగర ఖండము

నవమ దశమాశ్వాసములు.

గుంటూరుజిల్లా పల్నాడుతాలూకా జానపాదు

నామకగ్రామ నివాసియు, అభినవసరస్వతీ

పత్రికాధిపతియు, బహుగ్రంథకర్తయునగు

జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రిచే

ఆంధ్రీకృతము.

ప్రథమ ముద్రణము

అభినవసరస్వతినుండి యుద్భవము.

గుంటూరు

చంద్రికామద్రక్షరకాలయందు

ముద్రితము

1934

సర్వస్వామ్యసంకలితము.] [వెల. రు. ౧-౪-౦.

౬౫	అశూన్యకేయనవ్రతమాహాత్మ్యము	౧౩౧
౬౬	మంక శేక్వరమాహాత్మ్యము	౧౩౨
౬౭	శివరాత్రిమాహాత్మ్యము	౧౩౩
౬౮	తులాపురుషదానమాహాత్మ్యము	౧౩౭
౬౯	భూదానమాహాత్మ్యము	౧౩౯
౭౦	ఇంద్రియ వృత్తానురునితోఁ బోరాడి సఖ్యంబుచేయుట	౧౪౨
౭౧	ఇంద్రియ కపటోపాయమున వృత్తి వధించుట	౧౪౫
౭౨	కపాలమోచనమాహాత్మ్యము	౧౪౯
౭౩	పాపపిండప్రదానవిధానము	
౭౪	ఇంద్రియ మ్నాపాఖ్యానము	౧౫౧
౭౫	నాశీజంఘచరిత్ర	౧౫౪
౭౬	గుడ్డగూబవృత్తాంతము	౧౫౯
౭౭	గృహోపాఖ్యానము	౧౬౩
౭౮	ఇంద్రియమును లార్దురును లోమకునొద్దకుఁ బోవుట	౧౭౧
౭౯	లోమకుని పూర్వవృత్తాంతము	౧౭౩
౮౦	బకాదులకు శారదుండు కనఁబడుట	౧౭౫
౮౧	బకాదులు సంవర్తనతో భ్రాపించుట	౧౭౭
౮౨	సప్తలింగవృత్తాంతము	౧౭౮
౮౩	యంగవర్జనము	౧౮౦
౮౪	యంగప్రమాణము	౧౮౩
౮౫	నింబకుచునియొద్ద దుక్కిలుండు శిష్యుఁడుగాఁ బ్రవేశించుట	౧౮౪
౮౬	దుక్కిలుండు నింబకుచునిపెట్టెను వారించుట	౧౮౬
౮౭	దుర్వాసస్థాపితలింగమునకు దుక్కిలేశ్వరసంజ్ఞ వచ్చుట	౧౮౭
౮౮	నింబేశ్వర కాకంభరులయొత్పత్తి	౧౯౧
౮౯	ఏకాదశరుద్రుల యుద్భవము	
౯౦	ఏకాదశరుద్రులదగ్గఁజేయవలసిన దానములు	౧౯౩
౯౧	యాజ్ఞవల్క్యవృత్తాంతము	౧౯౪
౯౨	ద్వాదశాదిత్యుల యుత్పత్తి	౧౯౯
౯౩	రత్నాదిత్యుని యుత్పత్తి	
౯౪	పురాణశ్రవణమాహాత్మ్యము	౨౦౧



గ్రంథకర్త,
జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రి,
అష్టావధాని,
జానపాడు, పల్నాడు తాలూకా.

వీ రీ క

ఈ గ్రంథమున కిది శాల్వసంపుటము. గ్రంథచుంతయుఁ బదియాశ్వాసములలో ముగింపఁబడి యేత దుపక్రమం బొనరించుచుఁ బండ్రెండువేల మూలగ్రంథమునకు భాషాంతరీకరణము పదివేలపద్యములు కావచ్చుననియు నెల కెనిమిదిపుటలచొప్పున నభినవసరస్వతిలోఁ బ్రచురించిన సం॥ న కొకయాశ్వాసము నుమారు వేయిపద్యములతో ముగియవచ్చుననియు నెట్టిమేషను వేసికొంటినిగాని మధ్యసంప్రాప్తములైన మత్స్యధనుకశత్రుమారణా రోగ్యాభావాదికములవలన మఱిమాడు (మొత్తము మీఁద ౧౩) సం॥లకుఁ దొమ్మిదివేల యిరువదియొక్క గద్యపద్యములతోఁ బదియాశ్వాసములు శాంధ్యీకరించి ప్రకటింపఁగలిగితిని. ప్రథమద్వితీయసంపుటములలోఁ బీఠికయనుపేరుతో నేదో వ్రాసియుంటినిగావున దీని వ్రాయవలసినయంత మేమియు నాబుద్ధికిఁ బొడకట్టదు. కాని ధారాపాతములైన యస్మత్కవితాదోషములు కొన్ని శుద్ధాశుద్ధపత్రము సిద్ధముచేయు నాటికిని స్ఫురింపమి నందుఁ జేర్పఁబడక యుండవచ్చును. వానినన్నిటిని విద్యత్కవులు తమించుటకు వేడుకొనుచు ననేక పురాణములు ననేకఖండములు నుండియుండ నీఖండమునే తెనిగించుట కుండు ముఖ్యకారణమును దెలుపుచున్నవాడను. విశ్వబ్రాహ్మణులమనువారికిని బ్రాహ్మణులకును బ్రాహ్మణ్యవిషయమై కలిగిన వివాదములోఁ బ్రథమము స్వకులైత్కృత్యమును ఋజువుపఱచుటకై నాగరఖండమును తాటియాకులపాత్రమొకటి కోర్టులో దాఖలుచేసి తత్రత్యములగు తప్పశ్లోకములఁ గనఁబఱచుచుఁ దద్గ్రంథము స్కాంద పురాణాంతర్గతమని నుడువఁగడఁగుటయు నయ్యాధార్థ్య మరయుటకై బొంబైనుండి మాచేఁ దెప్పింపఁబడిన తత్పురాణమును ధర్మాధికాయలు పరిశీలించి ప్రతివాదులు కనఁబఱచు పద్యము లందుఁ గనఁబడమిని వారి నాగరఖండమును దూరీకరించిరి. ఆయావిషయము లన్నియు స్వర్ణకారవ్యవహారము పేరఁ జలుపఁబడిన చరిత్రమన స్పష్టగించుచు

తే. అట్టి తడకలలోనిదే యరసిచూడ

వీరి నాగరఖండ మోవిజ్ఞులార !

కల్లగానట్టి నాగరఖండ మిచ్చుదు

వేట నాగరలిపి నచ్చువేయఁబడియె.

శా. దానక వీరలుచూపుశ్లోక మొకడుక దైవాట. దాగ్రంథవే

మానంబయ్యెడిఁగాని వీరి తడకల్ మానంబుగా వింతయు.

నే నెట్టినియుఁ దెన్నుచేసి మృదువాణిం దత్పురాణస్థితా

ఖ్యానంబుం బ్రకటింతు వీరి నుడువుల్ కల్లల్ల నెంచక జనుల్

అని వ్రాసియుంటిని. ఆవ్రాసినదాని నన్వర్థముచేయుటకును గవితావ్యాసంగ
మునఁగల కాంక్ష తీజమి నే యేతన్నాగరఖండాంధ్రీకరణమునకుఁ బ్రారంభించినను
ప్రార్థము సాగినకొలది బయలుపడెదలు పరమేశ్వరావిర్భావములు తీర్థక్షేత్రమహా
త్వములు పుణ్యోపాఖ్యానములు ధర్మరహస్యములు సమర్థగాథలు మొదలైనవి
మదీయాత్మానానును మఱింత వృద్ధిఁజేయుటయుఁ బలుకష్టములకు లోనైనను బట్టిన
పట్టు వీడక పరిపూర్తిఁ జేయఁగలిగితని. కలిగినకష్టము లన్నియుఁ దొలఁగించుకొని
యిలాతలమునఁ దే నింతవఱకు నిలువఁగలుగుటకును నేతద్ద్రంధమహిమమే కారణ
మని నానమ్మకము. కష్టసాగరమునుండి గడ్డను బడ్డవారి కథలే కడుబహుళముగాఁ
గల గ్రంథంపు టాంధ్రీకరణమువలన బంధవినిర్ముక్తుండనైతిని పరమానందభరితుండ
నగుచు జగత్ప్రసిద్ధపండితులగు స్వల్పసంఖ్యాకుల యభిప్రాయములమాత్ర మిందుఁ
జూందువఱచుచున్నవాడను. ఎట్లైననేమి? ఏతాదృక్సద్ద్రంధాంధ్రీకరణంబునకు
నిదానభూతులగుటచే విశ్వప్రావృణామస్యసోదరుల కంతయుం గృతజ్ఞుడను.

ఇట్లు

విద్యద్విధేయుఁడు

జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రి

ఎడిటరు

‘అభినవసరస్వతి’

పండితాభిప్రాయములు.

శ్రీశ్రీ జగద్గురు పుష్పగిరిసంస్థానపండితులును బండితప్రకర
వ్యాఖ్యానవాచస్పతి బిరుదాంకితులును నగు
బ్రహ్మశ్రీ మల్లాది రామకృష్ణచయనులుగారు.

విద్యక్తులగు బ్రహ్మశ్రీ జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రిలుగారు రచించిన
యాంధ్రీకాగరఖండమును స్థలీపులాకశ్వాయముచేఁ బరికించితిని. ఇందలి భావ
శుద్ధియు శైలి మృదుమధురము. మూలమున కన్యూనాతిరిక్తమగు నాంధ్రీకరణము.
ఈఖండము రథకారుల పూర్వచరిత్రయుఁ జెప్పనని బహుజనులకు భ్రాంతికలదు.
దానిఁ దొలఁగించుటకై వీర లీఖండమును దెలిఁగించిరని నే నూహించెద. ఇపుడు
గూర్జరదేశమును వధనగరమును ఖ్యాతిగాంచిన నగరమును పుణ్యక్షేత్రమందలి
యనేకవిశేషము లీగ్రంథమున వర్ణింపఁబడినవి. నాగరులని పిలువఁబడెడి ఘూర్జర
ప్రావృణులలోని యొకతెగవారి మహత్త్వ మిగ్రంథమున వర్ణింపఁబడినది. వారు
రథకారులు కారు. ఇంతియకాక యనేకధర్మరహస్యము లీగ్రంథమున నుపాఖ్యాన
ములతో వర్ణింపఁబడినవి. ధర్మకాస్త్రముని చెప్పఁదగిన యిట్టి మహాగ్రంథము నిరుప
మగు భాషతో నాంధ్రీకరించి యిమ్మువానీయుఁ డాంధ్రీలోకమునకుఁ జేసిన యుప
కారము వర్ణనీయము. పల్నాటిసీమలో నప్పుకని యనంతర మొకవి యెన్నఁదగి

యున్నవాడు. కేవల శ్రవణానందకరములగుచు నీతిబోధరహితములగు నవలలవలెను శృంగారగ్రంథములవలెను గాక సకలసహితసధర్మబోధకమగుచు సహృదయమనోరంజకమగు నీగ్రంథము శ్రీనాథుని కాకిఖండ భీమఖండములుం బోలె నాచంద్రార్కస్థాయియై కవికి యశం బానఁగూర్చుఁగాక.

కింకపీంద్రీఘటాపంచానన బాలసరస్వతి కళానిధి బిరుదాంచితులును
శతావధానులును దిరుపతివెంకటేశ్వరకవులలో నొకరును నగు
బ్రహ్మకీర్తి చెళ్ళపిళ్ళ వేంకటకాన్తులుగారు

ఎప్పటి కప్పుడే పత్రికలో నాగరఖండము చదువుచునే యున్నాను. దీని రచన మొదలిడునాటికే మీధార సాపుడేలినది. పిదప దీనిని రచించుకొలఁది నుత్తరోత్తరాభివృద్ధిగా సానబట్టిన వజ్రమువలె బ్రకాశింపఁబోచినది. పురాణముల ననుసరించిన ప్రాచీనకవుల ధారతోపాటియ్యది విద్యత్కవుల సమ్మానమునకుఁ బాత్రమనుటకు సందియములేదని నా ముఖ్యాభిప్రాయము. తక్కిన వ్యాకరణాది స్థాలిత్యములు లోనగువానినిగూర్చి యారుతుల కవనముల కభిప్రాయ మిడునప్పు డెత్తుకోవలెనేమో కాని యారూఢుల కవనముల విషయమున నది యప్రస్తుతమే. ఎటువేని యింతగ్రంథము వ్రాయునపు డట్టి స్థాలిత్య మున్నను నయ్యది ప్రమాద కృతము కావలెనే కాని యజ్ఞతాప్రయుక్తము కాదని ప్రాజ్ఞు లెఱుంగవలెకాదు.

కవిరాజ కవిసార్వభౌమ బిరుదాంచితులును శతావధానులును
గవిత్రయము తరువాత మరల మహాభారత మామూలాగ్రము మూలానుసారము
తెనిగించిన మహామహులును నగు
బ్రహ్మకీర్తి కీర్తిపాది కృష్ణమూర్తికాన్తులుగారు

బ్రహ్మకీర్తి జానపాటి పట్టాభిరామకాశ్మీగారు రచించిన నాగరఖండమును శాంధ్యగ్రంథము వారి యభినవసరస్వతీపత్రికలోఁ బ్రచురించుచున్నప్పుడు పెక్కు భాగముల నేజిదివితిని. పట్టాభిరామకాశ్మీగారి నెఱుంగని యాంధ్రపండితులుండరు. వారికవిత్వము మృదుమధురమై విన నింపుగా నుండును. వారు సంస్కృతాంధ్రపండితులుగావున వారికవిత్వమందు దోషములు గానరావు. శైలి నిర్దుష్టమెయ్యుండును. ఈనాగరఖండములో నక్కడక్కడ విచిత్రప్రయోగము లున్నవి. అవి పాఠకుల కింపు సంపాదింపఁగలవు. అనేకములైన మనోహరకథాంశములు గలవు. ఆయా స్థలముల మన కాశ్మీగారు మిక్కిలి చక్కగాఁ దెలుఁగు గావించినారు. ఈతెలుఁగు నాగరఖండము కొంచె మించుమించుగాఁ బూర్వకవిప్రదీతములవలెం గానవచ్చు ననుటకు సందియంపడ నక్కఱలేదు. కాశ్మీగారిట్లే మఱికొన్ని పురాణములు రచించి లోకోపకార మొనర్తురుగాకయని కోరుచున్నాను.

శతావధానులును నవధానిః శోమజీవిరుదాంచితులును
సంగీతసాహిత్యాది బహుకలాకోవిదులును స్వచతుర్విద్యాంతనిపుణులును నగు
మధ్యశ్రీ కాళీ కృష్ణాచార్యులుగారు

బ్రహ్మశ్రీ జానపాటి పట్టాభిరామవిద్యత్కవిమహాశయా!

కం. శ్రీగిరినిలయునికృపచే
నాగరఖండమ్ముఁ దెలుఁగునను వ్రాసితి. నీ
నాగరఖండము వెలసెను
నాగరఖండ మయి కైతనాతికిఁ దలపై.

సంస్కృతాంధ్రాంగ్లేయభాషాకోవిదులును శాంధ్రసాహిత్యపరిషదాధార
భూతులును బహుకావనపరిశోధకులును బ్రెసిడెన్సీమేజిస్ట్రేటు, అసిస్టెంటుకలెక్టరు
పదవు లలంకరించి ప్రకృతము విశ్రాంతివేతనము గైకొనుచు
ధర్మదేశభాషాసేవసేయుసంపన్నగృహస్థులును నైన
బ్రహ్మశ్రీ జయంతి రామయ్యపంతులు బియేబియల్ గారు

బ్రహ్మశ్రీ జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రిలుగారు రచించిన యాంధ్రనాగరఖండ
మక్కడక్కడఁ జదివినాడను. స్కాందపురాణాంతర్గతమగు నొకస్థలమాహాత్మ్య
మున కిది తెలుఁగు. స్థలపురాణమను మాటమాత్రమే కాని యిందు లోకము తెలిసి
కొనవలసిన విషయము లనేకము లున్నవి. ఇతరపురాణములలోని కొన్నికొన్ని విష
యము లిందును దగినరీతిగా వివరింపఁబడినవి. కవిత్వ మనర్గళధారాకుద్ధిగలిగి హృద్య
ముగా నున్నది. కైలి ప్రాచీనకైలి ననుకరించుచున్నది.

భాష్యాంతర్యాకరణవేత్తలును శతావధానులును జెళ్ళపీళ్ళ వేంకటశాస్త్రిలు
గారి భాగినీయార్థర్థులును గీర్తికేషులైన శ్రీ చెలికాని లచ్చారావుబహదరు
జమీందారుగారి యాస్థానపండితులును నగు
బ్రహ్మశ్రీ ద్వివేది నారాయణశాస్త్రిలుగారు

తే. ఆంధ్రదేశగురూత్తములైన సుకవి
వరులు తిరుపతివేంకటేశ్వరులె మీదు
కైత నగ్గింప వాకొనఁగా వలయునె
రమ్యకవితాస్త్రి! పట్టాభిరామశాస్త్రి!

తొలి పలుకు

జ్ఞానోదయమును గాంచినమానవులు బుద్ధుదప్రాయము లగునీతుచ్చశరీరసౌఖ్యములను దగులుకొని కాలము వృథఁబుచ్చరాదనియో స్థిరమై ప్రకాశించు బ్రహ్మజ్ఞానమును భక్తిమార్గమునఁ గనుగొని ముక్తిమార్గ మెఱుంగుటయే మానవజాతికిఁ బ్రధాన లక్షణం బనియో,

“ జగతిఁ బుట్టి పుట్టి చచ్చి చచ్చి
పొరల నేల మనకుఁ బుట్టని చావని
తొలివ వెదకికొనుట దొడ్డబుద్ధి ”

యను పోతనార్యుని వాగ్దీలలయం దుదయించిన గాథమగు నమ్మకముచేతనో, సరస్వతీకరుణాకటాక్షముచే లభించిన కవిత్యము భగవంతుని వినోదంబులం జూపు సత్కృతులు రచించి సార్థకముచేసిన నుత్తమజన్మము లభించుననియో స్కాంద పురాణాంతర్గత నాగరఖండమును శ్రీ జానపాటి పట్టాభిరామకాశ్మీగారు తెనిగించిరి. ఏతద్ద్రంధప్రాశస్త్యమును గుఱించి చెప్పుటకు ముం దీకాశ్మీగారి పావనచరిత్రాంశములఁ గొన్ని లోకమునకుఁ జెప్పవలసియున్నది. వీరు జ్ఞానమలవడినదాది నేటివఱకు (రమారమి నలువది సంవత్సరములనుండి)భాషాసేవకై తను వర్పించి విశేషనుకృతము నార్జించుచున్నవారు. అభినవసరస్వతీ పత్రికాధిపతులై రమారమి ముప్పదిసంవత్సరములనుంచి పత్రిక నెన్నిచిక్కులలోఁ జిక్కుకొన్నను మానక నడపించుచుండుటయే వీరికిఁగల పట్టుదల రోషిక సామర్థ్యముఁ జెప్పక చెప్పెడిని. బాల్యమునందే యష్టావధాన కతావధానములను జేసి పేర్పడ్డవారు.

“ కాలుక జేయియు నాడునంతవఱ కీకల్యాణిఁ బోషించెడక ”

అని పత్రికావిషయమునఁ బ్రతిజ్ఞఁ బట్టిననాఁడే వీరి యశశకుసుమసౌరభ మాంధ్రదేశోద్యాననవాటికల వ్యాపించి యున్నది. కవితాలోకమున వీరిపే రెఱుంగనివారు లేరు. కవులై కతావధానులై బహుగ్రంథకర్తలై పత్రికాధిపతులై సర్వవిధముల సమర్థులైయుండుట యటులుండ నిరాఘాటపాండిత్యముతోపాటు నిరర్థకవాక్కుద్ధికూడ కలవారని వీరి “ ఆరోగ్యభాస్కరము ” సాక్ష్యమిచ్చుచున్నది. వీరు లోకమున కాదర్శప్రాయులు. కవుల కనాదినుండి వచ్చుచున్న దారిద్ర్యబాధ వీరికిని దప్పదయ్యె. దీనికిఁదోడు సంసారబాధలు - ఇన్నిటికి లోనైనను గవితా సేవయే పరమావధిగా నెంచుటందేసి కాబోలు నీతి కాలవాలమై ధర్మముల

గద్వాలాది సంస్థానములయందు రాజమర్యాదలను గాంచిన ఇట్టిమహనీయుని గ్రంథమునకుఁ దొలిపలుకువ్రాయుభాగ్యము లభించినందులకు మే మెంతయు శ్రీ శాస్త్రి గారియొడఁ గృతజ్ఞులము. శ్రీ శాస్త్రిగారి కిత్తోధికగ్రంథరచనాసామర్థ్య మిచ్చి భగవానుఁడు చిరాయుర్భాగ్యోన్నతులచే సంరక్షించుఁగాత.

ఉ. నాగరఖండముక దెనుఁగునన్ రచియించి కరంబు మించుటక

వాగనుకాసనాది కవివర్యులువోలె యశంబు గాంచుచుక

శ్రీగలవారతైతి రిలఁ జెప్పెడి దెయ్యది? దేహదార్థ్యముక

రాఁగల దింక సత్కృతిని రంజిలఁజేసిన కారణమ్మునక.

ఇట్టి యుద్ద్రంధము,

గీ. సప్తసంతానములలోఁ బ్రశస్తి గాంచి

ఖిలము గావండునది ధాత్రిఁ గృతియకాన

కృతి రచింపుము మాకు శిరీషకుసుమ

వేశలనుధామయోత్తులఁ బెద్దనాగ్య!

యని కృష్ణదేవరాయలు పెద్దనాగ్యనింబలె యాడవరము జమిందారులగు శ్రీకాకరాజు పరాంకుశరావుగారు తమ కంకితంబుగ నిమ్మటం చధికంచిన తెలియుచున్నది. రాజులకును గవిరాజులకును గలబాంధవ్యమీ నాటిది కాదు. రాజభర్తములలో నిది ప్రధానమని గ్రహించి దేశముఖుగా రిందులకుఁ దొడంగుట సంక్లాభ్యము. గ్రంథప్రాశస్త్యమునకుఁ గృతికర్తయుఁ గృతిభర్తయు నిరువురును బ్రధానులే. ఇట్టియు త్తమగ్రంథమునకు లోకోత్తరగుణుం డగు దేశముఖుగారు నాయకుఁడగుట ప్రశంసార్హము. ఇప్పట్లు శాస్త్రిగారిపుణ్యము గొప్పది. ఇట్టిమహనీయులచే రచింపఁ బడిన గ్రంథమును జేపట్టి గ్రంథరూపమున నాశీర్వాదములను బడసిన కృతిభర్త సుకృత మింతింతయని చెప్ప శక్యముకాదు. ఇందు నందు కాశ్వతకీర్తిఁ దేజాలు సత్కృతులను బట్టి పోషించుచున్నవారని చెప్పినచోఁ దక్కుంగల దేశముఖుగారి యాదార్యాతిశయంబును బరోపకార పారీణత్వమును విద్యాభిమానమును గవిజనపక్ష పాతమును నిరంతర దైవతారాధన తత్పరతను విశేషించి చెప్ప నేటికి? శ్రీ దేశముఖుగారికి వారికుటుంబమునకు గుణధామం డగుపట్టాభిరాముండు చిరసౌభాగ్యసంపత్తిని జిరాయురున్నతుల నిచ్చి సంరక్షించుఁగాత.

ఇట్లు బుధజనవిధేయులు,

వాజపేయయాజుల రామసుబ్బారాయఁడు, బి. యే.

వెంకటనారాయణ.

సోదరకవులు,

న్నహలతాకవితాసంఘాధ్యక్షులు,

కొల్లాపురము.



నాగరఖండము.



నవమా శ్వాసము.



క॥ శ్రీకార్తికమాసాంతఃప్రాకటరుద్రాభిషేక బాడబజనతా
స్తోకాన్నదానయుత ! నాకాకోఠత ! శ్రీపరాంకుశావనిశేతా !

ఆ॥ అవధరింపు. శౌనకాదిమును ల్పరాణార్థవేదియగుచు నవనిలోన
యశముగాంచినట్టి యా రామహర్షణి చక్కిమరలి మరల సవినయముగ.

తే॥ “ విజ్ఞ ! యేద్రవ్యసమితి నేవేశలోన నెట్టివిపులఁ గూర్చుండఁబెట్టి శార్దూ
మాచరింపంగవలయునో యవిధానమెల్ల వాక్కువ్వు ” నానతం డిట్లులనియె.

వ॥ దీనిఁ దొల్లి హరిశ్చంద్రుని నాత్మజుండగు రోహితాశ్వుండు మార్కండేయు
నడిగియుండె. హరిశ్చంద్రుండు స్వర్గతుండగుటయు రోహితాశ్వుండు రాజ్యంబు
చేయునెడఁ దీర్థయాత్రాప్రసంగంబున మార్కండేయుండు సరయుసాగరసంగమంబు
నకుఁ జని స్నాతుండై పితృదేవతలకు విధిపూర్వకంబుగాఁ దర్పణంబువిడిచి సార్థక
నామంబగు నయోధ్యం బ్రవేశింపఁ దదాగమనంబు విని రోహితాశ్వుండు పాద
చారియై సమ్ముఖంబుగాఁ జాలదూర మరిగి సాష్టాంగ నమస్కారంబు సలిపి.

— శార్దూకల్పము —

క॥ “ స్వాగతమునీకు. మఱియును స్వాగతము. త్వదంఘ్రిరేణు సంస్పర్శముచే
బాగుగ మనూర్థజతతి తా గడియించెం బవిత్రతను-ధన్యుడ నేక. ”

వ॥ అని చేయివట్టి పేరోలగంబునకుఁ దోడుకొనిపోయి పెద్దగద్దియం గూరు
మండఁబెట్టి తాను వినయావనతుండై దోయిలిఘటించి క్రిందఁగూర్చుండి.

ఆ॥ “ నిరభిలాషుండై న నీవిందు రాఁ గతంబేమొ నిజముచెప్పు మోమహాత్మ !
యీయరానివస్తువేనియు నిచ్చెద మద్భవాగతునకు మాటనిలుప. ”

వ॥ అని మధురంబుగా మనవిసేయుటయు మార్కండేయుం డిట్లునియె.

తే॥ “ తీర్థయాత్రాప్రసక్తి నేతెంచినార మిచ్చటికి. రేపుప్రాద్దున సేగఁగలము
మరల సరయునదీట్లుంగమమునకేము. నిరభిలాషులకును దర్శనీయ ముండు. ”

తే॥ ఉత్తమబ్రాహ్మణుని స్వయముద్భవమగు లింగమును సాగరముఁగూర్చి లీలనేగు
నదిని గన నొక్కడినపుటేనస్సుతొలఁగునంచుఁ జెప్పిరి శాస్త్రజ్ఞులైనవారు " ౧౦

వ॥ అని యిట్లు వాక్రుచ్చి సవినయంబుగా నెదుట నిలువఁబడియున్న యన్నర
నాయకుం బొడగాంచి ౧౧

తే॥ " నీవు చదివిన వేదముల్ నీదుశ్రుతము నగ్ని సాక్షికముగను బెండ్లాడఁబడిన
నీ కళత్రంబులును మఱి నీదుధనము సఫలమయ్యెనే మానవసార్వభౌమ ! " ౧౨

వ॥ అని ప్రశ్నించుటయు రోహితాశ్వం డిట్లనియె. ౧౩

తే॥ " నా పఠించిన వేదముల్ నాదుశ్రుతము నగ్ని సాక్షికముగను బెండ్లాడఁబడిన
నా కళత్రంబులును మఱి నాదుధనము సఫలమగుటన నెట్లు వాచంయమేంద్ర ! " ౧౪

వ॥ అని యిట్లుడుగుటయు వెండియు మార్కండేయుండు ౧౫

వీ॥ " అగ్ని హోత్రఫలంబు లవనీతలాధ్యక్ష ! యజురాదికములైన యాగమములు.

శీలవృత్తఫలంబు చిత్రభానుకులీన ! కడువిమర్శించినయెడల శ్రుతము.

రతిపుత్రఫల లహోరాజన్యమూర్ధన్య ! యగ్ని సాక్షిగఁ బెండ్లియైన స్త్రీలు.

దత్తపుత్రఫలంబు ధర్మాధ్వసంచార ! యార్జింపఁబడినట్టి యఖిలధనము.

నీవిధంబెఱింగి యీ వన్యవిధమును మానవలయు నెపుడు మానవేంద్ర !

యస్మదుక్తవిధి నిహముత్రఫలకాంక్షు లందఱికిని గార్యమగును తేడ ! " ౧౬

వ॥ అని వక్కాణించి పురాణరాజులయు విశేషించి దేవర్షులయుఁ జిత్రకథ
లం జెప్పకొనుచుఁ గూర్చుండుటయు నందొక్కకథ యవసానంబున రోహితాశ్వ
మహీపతి యమ్మునిశ్రేష్ఠుడిక్కు మొగంబై ౧౭

కం॥ " భగవానుడ ! ద్విజతతికిం దగుగతి శ్రాద్ధాచరణము తప్పనిపనియా
నుగదా ! బహుభేదము లం దగుపడుఁ. దత్కల్పమును దయం జెప్పఁగదే " ౧౮

వ॥ అని యడుగుటయు వెండియు మార్కండేయుం డిట్లనియె. ౧౯

కం॥ " నిజమే యడిగినవాడవు భుజభవ ! శాఖావిభేదములచే శ్రాద్ధ
వ్రజమందును భేదంబులు ద్విజతతి కేర్పడియె. దానిఁదెల్పెద నీకుక. ౨౦

తే॥ కాన నానర్తవసుమతీజానికి మును భర్త్యయజ్ఞానిచేఁ జెప్పఁబడినయట్టి

శ్రాద్ధలక్షణమును సకృచ్ఛముగనీకుఁ జక్కవచియింతు రోహితాశ్వ ! వినుమయ్య

అ॥ సాంతయాశ్రమమున సుఖముగాఁ గూర్చున్న భర్త్యయజ్ఞాకడకుఁ బరమభక్తి
నరిగి కేలుమోడ్చి యానర్తభూషాలుఁ డెంతయునుమృదూక్తి నిట్టలనియె. ౨౧

అ॥ పితృభీష్టమైన పృథుశ్రాద్ధకల్పముం జెప్పఁజూమహాత్మ ! యిప్పుడివు.

నాదుపితరులెల్ల నాచేత శ్రాద్ధమం దర్చితులయి తృప్తినందునటుల. ౨౨

వీ॥ శ్రాద్ధకర్మమునకు సముచితంబైనట్టి కాలంబదెద్ది త్రికాలవేది !

యాకార్యమందు సమర్థుంబులైనట్టి ద్రవ్యంబులెయ్యవి తాపసాగ్ర్య !

అటు భోక్తలుగనుండ నెటువంటిద్విజులకు యోగ్యతకలదయ్య యోగివర్య !
యెటువంటివారల నేటి యందుఁబరిత్యజింపంగవలయును కీతిసురేంద్ర !
మఱియుఁ దచ్చార్థమందున మంచివనుచు వేని నుపయోగపఱుపనా మానిచంద్ర !
యంతయును నాకు నగ్గలంబై నకరుణ నానతీయంగదయ్య యోయమివరేణ్య ! ”

కం॥ అని యిట్లు వచించుటయును ననఘతముండై న భర్తృయజ్ఞాఁడు కృప న
జ్ఞననాథుదిక్కు మొగమై మనమునధ్యానించుచభవు మఱియిట్లనియెన్. ౨౧
ఆ॥ “ ఎడ్దివినుటవలన నిమ్మహి నూనవుల్ శార్థఫలముఁ బడయఁజాలియుందొ
యత్యుచ్ఛమైన యాశార్థకల్పంబు నుడువువాడ వినుము పుడమిఁటేడ ! ౨౨

— ♦ అమావాస్యశ్రాద్ధావశ్యకత ♦ —

తే॥ శార్థ మమవసనాఁ డవశ్యంబుగాను బెట్టువలయును సతము కోవిదజనంబు.
దాన స్వస్థోకసౌఖ్యంబు తప్పకబుచ్చు నటుల సంతానమునుగల్గు నవనిపాల ! ౨౩

సీ॥ శీతబాధార్ధితుల్ వీతిహోత్రప్రావరణములకై యాతురపడునట్లు
దారిద్ర్యపీడితు ల్దనసంచయంబును హృదయంబునం దిచ్చయించుభంగిఁ
గన్నకు ల్సస్యంబు కడుఁబెరుంగుటకుఁగా వృష్టి ప్రతీక్షించువిధముగాను
జక్రివాకము లుషస్సమయంబునం బ్రొద్దుపొడుపునకై యాసపడువడువున
నాడటంగుందు పితరులు నమను గోరుచుందు. రటుగాన నయ్యెడ నుదకముననొ
శాకముననొ యొనర్పనా శార్థకర్మ. మంతఁ బితరులకగుఁ దృప్తి. యఘముదొలఁగు.

ఉ॥ ఆకలిపెల్లునం బితరులందఱు మారుతరూపులై యమన్
వాకిలిఁగాచియుండెదరు. వారికి శ్రాద్ధమువెట్టి భక్తిమై
లోకులు తృప్తిసేయనగు. లోప మొనర్చినఁ బ్రొద్దుగ్రుంకునం
దాఁక వసించి దుఃఖమునఁ దల్లుదు. రుస్సురటంచుఁ దిట్టుచున్ ” ౨౪

తే॥ అనుడు నానతఁజనపతి “ మునివరేణ్య ! శ్రాద్ధ మమవసనాఁ డేలసలుపవలయు ?
మృతులు కర్మానుకూలమాగతికిఁజనక సుతునిసదనము నేటికిఁ జొత్తురయ్య. 30

కం॥ ఈ సంశయంబు నామది నో సంయమివర్య ! కలిగె. నున్నదియున్న
ట్లీసర్వం బెఱిగింపుము ” నా సంతసపడుచు నతఁడు నగు మొగమొప్పన్. 3౧

తే॥ సత్యమిద్ది మహాభాగ ! జనులు స్వస్వకర్మముల కనుగుణమైనగతిని గందు.
రింక నిజవంశజునియింటి కెటులవత్తు రనెడివిచికిత్సఁ దీర్చెద నవధరింపు. 3౨

తే॥ చచ్చిపోయినవా ర్స్వవంశంబు పుడమి నుండునందాఁకఁ గ్రమ్ముట నుదయమంద.
రందుఁ బుణ్యాత్మకు ల్దివి నకృతపుణ్య లంతకునిలోకమునను వసెంతు రధిప ! 3౩

చం॥ మఱియొక మేనువూని యట మంచియొ చెడ్డయొ కర్మపుంఫలం

బరమరలేకకుడ్చు త్రిదశాలయవాసులకుం గృతాంత మం

దిరముననుండువారికిని నిచ్చలునాకలియుం బిపాస ము

మృరమగుచుం ద్రివూరుషులమట్టుకు నుండు మహీపురందరా !

38

అ॥ తండ్రివైపు మూడుతరములవఱకును దల్లివైపు మూడుతరములవఱకు

కాకలియును దప్పి యలజడిగుడివెడిం గాని యవలనుండ దోన్యపాల !

39

తే॥ శుభ మొ యశుభ మొ తరుకర్మ ముభయు లనుభవించి కుల మంతరించిన వెనుకమరల

వచ్చిపడుదురు పుడమిపై వసుమతీశ ! త్రాడుముడియూడిపడు కుండజాడదోఁప.

తే॥ అట్లుగాన విచక్షణు లన్వయంబు నిలుపుకొనుటకు యత్నంబు సలిపియెట్లూ

యారసునిదొట్టి పుత్రులం దేరి నేని గాంచవలయును నిక నేమిగలదుచెప్ప. 32

కం॥ ద్వాదశవిధసుతసంతతి నేదేక దురదృష్టవశత నేర్పడకున్న

భూదయితా ! పితృగుప్తికిఁగాఁ దత్విప్పలమునాటి కడు సాకవలెక.

35

అ॥ జమ్మిలోడఁ బెండ్లిసల్పంగఁబడినట్టి రావి నెంతదాక రస భరించు

నంతదాకఁగూడ నవ్వారివంశంబు క్రమముగాను జెంపుగాంచు భూప ! 36

అ॥ రావిచెట్టువేసి రహిఁ బెంచినటువంటి పంచజనులు పుడమిఁ బడి యఘమున

విడువఁబడి శుభంబు పడయుచత్వృత్తమయోనియందుఁ బుట్టు వొందఁగలరు ౪౦

కం॥ కావునఁ బ్రతిదివసంబును జ్యోవర ! పితృగణముగూర్చి యన్నము నుదకం

బీవలయుఁ దత్స్వరూపులఁగా వారలఁ బేరుకొందుగద ధర్మజ్ఞుల్. ౪౧

కం॥ పితృతర్పణముంజేయక యతిసాహసులగుచు మున్నె యన్నముతిన్న

మతిమాలి జలముద్రావిన క్షితిని బిత్పద్రోహులగుచుఁ జెడుదురువారల్. ౪౨

కం॥ తుత్పన్నాపీడితులై నిత్యముఁ గృశియింతువారు నిశ్శృంకముగా.

నుత్తమలోకమునందే యెత్తువడుదు రన్న ముదక మిడువా ర్లేమిక. ౪౩

చ॥ అనుదినముం బయోన్నముల నంశుకచందనకుంకుమాదులక

ఘనపితృమేధముఖ్యములఁ గాంక్షఁ బ్రతర్పితులై పితాళ్లు కొ

రిన సకలార్థము ల్కరుణ రెక్కొన నిచ్చెద. రేలపెక్కు. లో

యనఘ ! త్రివర్గముం గలుగు నాపితృపాదుల పూజనంబునక. ౪౪

కం॥ ప్రతిదినమును శ్రద్ధాశుతఁ బితృతర్పణమాచరింప బిట్టలనెడి దు

వక్రతులెల్లరును ద్విపాత్తులు ధుతశృంగులు నైనయట్టి దున్నలు తలఁపక. ౪౫

కం॥ అనియిటు వక్కాణించుడు జననాథునిమది మతోక్కసందేహము గ

ల్లిన భర్తృయజ్ఞనామక మునివరునకుఁ గేలుమోడ్చి మొగి నిట్లనియెక. ౪౬

కం॥ ఇకఁగొన్ని పుణ్యకాలము లకలంకా ! బహువిధముల నలరెడిఁగాడే.

యొక యమవసనాడే తప్పక శ్రద్ధం బేలపెట్టవలసెను జెప్పుమా. ౪౭

—♦ శ్రాద్ధము లేర్పడినవిధము. ♦—

అ॥ అనుడు భర్తృయజ్ఞః డానర్తభూభర్తః జూచి “ సత్యమిద్ది త్తోజినాథ !

కలవు శ్రాద్ధయోగ్యకాలము ల్పితృత్వపికరము లింక నెన్నొ గణనచేయ. ౪౮

సీ॥ మన్వాదులందొట్టి మంచికాలములను సంక్రాంతిమున్నగు సమయములను

న య్యోగాదులు మొదలైన పక్షతులను రవ్యోవధీకుల గ్రహణములను

నల్ల గజచ్ఛాయయందును దద్యతీపాతంబునందును భక్తిమెయిని

బిత్వదేవతలఁ దృప్తిపెట్టుటకై శ్రాద్ధ మొనరింపవలయును మనుజనాథ !

యర్హులైనయట్టి త్నోమరు ల్పితృత్వపిదంబులైనయట్టి ద్రవ్యములును

బ్రాహ్మమైనయపు డపర్యంబునంగూడ శ్రాద్ధ ముచితభంగి సలుపవలయు. ౪౯

—♦ అమావాస్యశ్రాద్ధము. ♦—

అ॥ తీర్థములఁ బ్రసిద్ధదేవాలయంబులం బెట్టవలయు శ్రాద్ధ మట్లు మఱియు.

నందులొ విశేష మమవసనాఁటి శ్రాద్ధంబునందుఁ గలదు. దానివినుము. ౫౦

కం॥ అమయన రశ్మిసహస్రప్రముఖము.తత్తేజమునను భానుఁడు త్రైలో

క్యమునకు దీపకుఁడచ్చట హిమదీధితిఁగూడి యాతఁ డెసఁగెడి నొకట౯. ౫౧

కం॥ ఇద్దఱుఁగూడివసించుట నద్ది యమావాస్యనాఁగ నభిహితమయ్యె౯.

దద్దినము ధర్మకృతికిం బెద్దది-పితృకృతికిఁ దద్దపెద్దది యరయ౯. ౫౨

సీ॥ అధిప ! యగ్ని స్వాత్తు లాజ్యపు ల్సోమపుల్ బహిఁవదులు రశ్మిపాయలు నుప

హూతు లాయంతునుల్ ఖ్యాత నాందీముఖుల్ శ్రాద్ధభుక్కులునాఁగ సమభిహితులు

క్రతుభుక్త్యసంయుక్తపితృగణంబులుతోమ్మి-దజునిచే నిర్దిష్టమయ్యె నిటుల.

నాందీముఖులవీడి యందఱ వసురుద్రు లాదిత్యు లాశ్విను లగ్గలముగఁ

దృప్తిపెట్టును-రవ్వారిఁ దృప్తిపెట్టియే యజుండును దా సృష్టిసేయఁబూనె.

వీరలేకాక మఱియుఁ ద్రివిష్టపమున మనుజులపితృభృసహితము మనినవారు. ౫౩

తే॥ తుమ స్వవంశజకృత పృథుశ్రాద్ధసమితి నమరులుంబోలే సంతృప్తు లందుఁ గొంద.

ఋద్ధరణి నీరమేనియు నొసఁగునట్టి కొడుకులే కేడ్చువారలు కొంద అధిప ! ౫౪

కం॥ పితృలోకము కడుదొడ్డది క్షీతిపా ! వేల్పులకుఁగూడఁ జేరఁగరా దం.

దతిభక్తి నాపితృశృకుఁ గ్రతుభుజులందఱును బూజ గావింపరాకో. ౫౫

క॥ ఒకపరి యగ్ని స్వాత్తాదిక పితృదేవతలు ప్రీతి దేవేళుని యం

తికమున కరుగం బయనము ప్రకటించుడుఁ దద్విధంబు పరికించి యట౯. ౫౬

అ॥ మనుజులొపితృభృ చనుదెంచి యాఁకలిదప్పికలను మిగుల దైన్యపడుచు

వేదభోదితములు పితృవల్లభములైన నూక్తములను కాల స్తుతియొనర్ప ౫౭

కం॥ పితృదేవతలు మనుష్యులపితరులకుఁ బ్రసన్నులగుచుఁ బ్రీతి “ భవ త్స
మృతమేదా వాక్రువ్యుఁడు సువ్రతులారా ! యిత్తు ” మనుడు వా రని రిటులక.
తే॥ “ మేము మనుజులపితరుల మోముహాత్ములార ! సుకృతంబుకలిమిమైఁ జేరి స్వర్గ
మమరులంగూడి తిరుగుచుంటిమి విమానములపయిఁ బోవుచుంటిమి వలయకడకు.

అ॥ అడ నప్పరసలు పాడ గంధర్వులు పొగడ గుహ్యకులు విబుధులతోడఁ
గూడి యుండుచుంటి మీడుబోడుగఁ గాని యాఁకలికిని దప్పి కాఁగలేము. ౬౦

అ॥ వానికాఁగ లేక వహ్ని మధ్యంబునం దున్న యట్లు తలఁచుచురు ఖగములఁ
గొట్టి తిననొ లేక పట్టి యచ్చరపిండు గుహవనో దురూహపడుదు మేము. ౬౧

ఉ॥ నాకమురొని పక్షులును నాశనముక జర లేనివౌటచే
నాఁకలిపట్టలేక తినునాస రహస్యముగా నొకండజం
చేకడనేని పట్టుకొని హింసయొనర్పఁగఁబోవఁ జావ-దిం
కేకరణిక భరింపనగు నీక్షుభ ? యానతియిందు సత్కృతక. ౬౨

తే॥ అట్లు నందనమున వనోహరములైన చెట్లు ఫలసహితముగ వీక్షింపఁబడెడిది.
దక్కలంబులనేని తిందమని పోయి పట్టి లాగెననుం దెగిపడ వదేమొ. ౬౩

కం॥ ఈ సురసరిదుదకంబు పిపాసార్తులమగుచు మేము పానము నేయం
గా సమకట్టినఁ జుక్కయు దోసిటిలోపలికిరాదు. దోవ మదేమో. ౬౪

కం॥ తినువాఁడు త్రావువాఁడును గనఁబడఁ దొకఁడేని యిచటఁ గావున స్వర్గం
బున నునికి మాకుఁ జూడఁగ ఘనకన్ఠంబయ్యె. నేమికలదిఁకఁ జెప్పక. ౬౫

మత్తకోకిల॥ ఈ యమర్తులు గుహ్యకాదులు నెక్కి తాము విమానముల్
హాయిగాఁ జరియించుచుండిరి యాఁకటం దగఁ గుంద.క
ఘేయెడం దమి మేమునుందు మొ యీక్షుధాతికఁ గారణం
చేయదో వివరించి మాశ్రమమెల్లఁ బాపుఁడు విశ్రుతుల్ ! ౬౬

తే॥ మీరు వేల్పులపితరులు. మేము నరులకుం బితాశ్వము. కావునఁ గోరిమిమ్ము
శరణుటంటిమి. మాకిక కాశ్వతంపుటెలమి నొడగూర్పుఁ దమరులకెట్లా యట్లు. ౬౭

కం॥ అనియట్లు నరులపితరులు మనవియొనర్చుటయు వారు “ మాకును ఘనవా
నానుదొట్టి సురలు శ్రాద్ధములొనరింపనియపుడు కష్ట మున్నదె యిటులక. ౬౮

తే॥ ఆందువలనను వచ్చి యియ్యమరవరుల వాశ్రయించుచునుండెద మన్వహంబుఁ-
దత్కృతశ్రాద్ధములనుండి తద్దద్వ పి నెనయుచుందుము లోపం బొకింతలేక. ౬౯

కం॥ భవదవ్యయసంజాతులు పవిత్రులయి దర్శముఖ్యపర్వంబుల శ్రా
ద్ధవిధు ల్పీర్చినయెడలఁ దనిని యెవ్వధిఁ గలుగకుండు నిచ్చలు మీకుక. ౭౦

చ॥ ఎపుడు ప్రమత్తతం గులజు లించుకతర్పణమేని చేయరో
యపుడు తుంధం బిహాసఁ గడు వ్యాకులయ్యెద రీర లందఱుకొ.
దపనజపట్టణస్థులగు తక్కటివారి యవస్థ యద్దనే
ల-పితరులార ! మీరుపడులంపటకుండు కతం బిదేచుడీ.

20

ఉ॥ కావున మీకుదత్తమగు కవ్యము మాకును బంచియిచ్చుచో
నీవడినేగి బ్రహ్మకడ కెంతయుఁ బ్రార్థనసేసి మీకు ల
గ్నావిధ మాచరింతు"మని యందుల కొప్పుడు వారిఁగొంచుఁ ద
ద్దేవపితృవ్రజంబు కడు ధీరత జేతువునెద్ద పాలికికొ.

21

చ॥ చని వినయాన్వితంబుగను సాగిలిమొక్కి నుతుల్పానర్చుడుకొ
వనజభవుండు "మీర లిటువచ్చుటకుండిన పాతు వెయ్యదో
మును వచియింపుడయ్యపితృముఖ్యులు ! నేనె నురాలిఁగూడి మి
మ్మనయముఁ గొల్పవత్తుఁగద ! యట్టిరువచ్చుట చిత్ర మారయకొ.

23

తే॥ మానవా కారులై నట్టి మఱియొగొంద అల్పతేజస్కులై మిమ్ము ననుసరించి
యున్న వారలు.వీరెవ్వరో యెఱుంగఁజెప్పఁడీ పితృదేవతాశ్రేష్ఠులార !"

24

చ॥ అనుడుఁ బితామహుకొగుటిచి య పితృదేవత " లార్య ! వీర ల
మ్మనుజులకుం బితాశ్శు.భువి మంచిపను ల్పొనరించుటకొ దివికొ
మనఁగలవారలై రి.నురమధ్యమునం జరియించుచుండి-రై
నను నిజవంశ్యు లేరు నొకనాఁడును గవ్య మొసంగకుండుటకొ.

25

చ॥ ఘనమగు తుత్పిపాసలకుఁ గార్మ్యము వీరికిఁ దప్పదయ్యెఁ.గా
వున "ననయంబుఁ దృప్తిమెయిఁ బొల్పెడిభంగి ననుగ్రహింపుడీ"
యని మము వేడఁజొచ్చిరి యజా ! యిపు.డంతటికీ క్తి మాకు లే
మిని నినుఁ జేరవచ్చితిమి.మేకొన యట్లొనరింపవే దయకొ.

26

తే॥ ఎపుడు నురలను జాపల్య మెనయఁగలదో యపుడ యీదురవస్థ మాకందఱికిని
దారసిల్లును బరమేష్ఠి ! వారలిచ్చు కవ్యములఁగాక మా కెట్లుకలుగుఁ దృప్తి.

22

తే॥ కాన మేమును వారకుం గలసి నిత్యత్పల్లముగాఁగఁ గరుణింపు దేవ ! స్వీయ
వంశ్యులిచ్చెడికవ్యము ల్వారు మాకు నిచ్చెదరు.గాన వచ్చితి మిటకు మేము.

28

ఉ॥ దేవతలిచ్చుకవ్యమునఁ దృప్తిజనింపదుమా-కదేమనకొ

దేవ ! క్రియావిహీనమది దివ్యులకుం గ్రియలేదు. "స్నాతులై
పావనధౌతవస్త్రముల భాసిలు భూసురులిచ్చుకవ్యమే
దేవపితృవ్రజంబునకుఁ దృప్తిద" మంచు శ్రుతు ల్వచించెడికొ.

కం॥ లే దధికారము సురలకు త్మొదై వతములకుఁబోలె స్నానమునేయన్.

గాదందున మాకిట్టద మాదేవతలిచ్చు సుధయు సంభోజభవా !

౮౦

ఆ॥ కాన మనుజుడత్త కవ్యంబువలననే నాకమునవసించు మాకు వారి

కధికత్వప్రిగలుగునట్లొనరింపుమి కరుణయుంచి హేమగర్భ ! నీవు "

౮౧

చం॥ అనవినిధాత కొంతవడి యాత్మను ధ్యానమునూని యిట్లునున్-

" జనులు క్రమక్రమంబుగను సత్క్రియలం ద్యజియించి దుష్టులై

మనుదురు. సావ్యకవ్యములమాట దలంపరు-కాన నింక నీ

ఘనపితృసంచయంబునకుఁ గవ్యముగల్గుట నిక్క మారయన్.

౮౨

కం॥ శ్రేతాయుగమిది. యపుడే యీతీ రారబ్రహ్మయ్యెనిక ద్వాపరమం

దాతెన్ను కుదురుకొనుఁగలి యేతేరం జెప్పవలసియే యుండ దహా !

౮౩

కం॥ కాన ముఖోపాయంబొక డేను వచించెదను వినుఁడహీనగుణాధ్యుల్ !

మానవులిచ్చెడికవ్యముచే నగ్గలముగను దృష్టిసెందఁగ మీరల్.

౮౪

తే॥ పితృపితామహ తత్పితృప్రీతికొఱకుఁగా మహీసురద తమా కవ్యమునన

యగును సంత్వప్తి నాచుపర్యంత మందఱునుగూడను బితరులారా ! ధ్రువముగ.

తే॥ అట్లు మాతామహులపక్షమందుఁగూడ ముగురకుం దృష్టిసేయుచోఁ దగువిధమున

నగును సంత్వప్తి నాదాఁక నందఱికిని వినుఁడు భవదీయసంత్వప్తివిధము నిఁకను.

చం॥ పితరులపేళ్ళుచెప్పుచును బృథ్వ్యమరాళికి భిన్నవెట్టినన్

దతమగుత్వప్రియావిధము తత్పితృనామము లుచ్చరించు చ

వ్యితమున భక్తిఁ బిండములువెట్టిన మీకగుఁ దృప్తి గాన నో

పితరులు మీనివాసములఁ బ్రీతిమనుండు-చనుండు మీరికన్ "

౮౫

కం॥ అనవుడు వేల్పులపితరులు మనుజులపితరులును ఘనమణికుల్యములై

ఘనదేవయానములవైఁ జనిరి నిజస్థానములకు త్మొపాలమణి !

౮౬

ఆ॥ అటుఁ జాలకాల మరుగఁ ద్రిపూయవశ్రాద్ధములును బెట్టుఁజాలరైరి.

నరులు వెక్కురును బితరుల నుద్దేశించి కవ్యముల నొసంగఁ గడఁగరైరి.

౮౭

తే॥ తిరిగి మనుపటివలెనె యా నరులపితరులకును దన్నిర్జరపితరులకునుగూడ

కుత్తిపాసోద్భవంబౌ ప్రనూతిజంబు మిక్కుటంబగుటయును సమేతులగుచు. ౯౦

తే॥ అందఱును బ్రహ్మసన్నిధి కరిగి యెరఁగి యుచ్చరవమున నిట్లుని. " రోమహత్మ !

యస్మదన్వయసంజాతు లధికదౌష్ట్యమాని మముఁగూర్చి శ్రాద్ధంబు లొనరుపమిని.

తే॥ కన్యపడుచున్న వారము-కడఁదరిద్రులును మముం దృష్టివెట్టనొ ననువెఱింగి

మఱి యథాపూర్వముగ మేము మనువిధంబుఁ జూడవే"యని యీరీతి వేడుటయును

న వ మా శ్వా స ము.

చ॥ దయగలఁడై విధాత పితృతండముగూరిచి యిట్లును॥ “నిజం
బయిది. మహాయుగా ల్మృతకబడ్డకొలంది దినక్రమంబుగా
నయభయదూరులై జనులు న్యాయముదప్పి చరించుచున్నవా.
రయినను మీరు తృప్తులగునట్లు లుపాయ మొకండు చేసెదన్. ౯౩

క॥ అమవసనాఁ డెవ్వారలు తమ పితృవర్ధమునుగూర్చి తత్పరతను శ్రా
ద్ధము పెట్టుదు రవ్వారు ధనము ధాన్యము గలిగి రిపుజనంబులనెల్లన్ ౯౪

క॥ గలిచి యపమృత్యువెనయక యిల సుస్థితులగుదు”రనుచు నిట్లునుటయు వి
ట్టెలమింజెంది స్వకీయస్థలములకుం జనిరి వారు ధరణీకాంతా ! ౯౫

చ॥ అమవసనాఁడు వంశభవు లాదట శ్రాద్ధముఁ బెట్టుజొచ్చుడు॥
దమి నటఁ గవ్యముల్లుడిచి తత్పితృదేవతలెల్ల రొక్కమా
నము నుఖముండుచుండిరి రసావర ! యంతటఁ గొన్ని నాళ్ళ కా
యమవసనాఁటిశ్రాద్ధమె మహాశ్రమమయ్యెను భూజనాళికిన్. ౯౬

అ॥ మనుజు లన్విధం బమావాస్యనాఁడు శ్రాద్ధములు తఱచు పెట్టుక మసలుటయు
నమరులును మనుష్యు లౌ పితృగణములు తుత్తిపాసలకుఁ బ్రశోషమొంది ౯౭

క॥ కడుదీనవదనులగుచును బడఁ జతుస్సువులనుండి బాష్పకణము లొం
డెడఁ గూడుకొని ప్రజాపతికడ కరిగి నమస్కరించి ఘననినదమునన్ ౯౮

క॥ “దేవా ! మేమొక నెలవఱ కేవిధమగుకొఱఁతలేక యెంతయుఁ దృప్తి
దై వాఱ జనులు దర్శం గావించురు శ్రాద్ధమనుచుఁ గరమనుకంపన్ ౯౯

క॥ వక్కాణించితి. కాని దౌష్ట్యయుతులై వా రద్దియుం జేయరై
రిక్కాలంబున. తుత్తిపాసలకు మే మెట్లొర్తు. మేదోవిధిన్
జక్కంజేయు మనుగ్రహించి మగుడన్ నా నేమిసేయంగనా
నొక్కోయం చతఁ డింతసేపు మదిలో యోజించితా సత్కృపన్ ౧౦౦

అ॥ “యువ్యదర్శమై మఱొక్క చిన్నియపాయ మెడదఁ దోఁచెఁ బితృభీకులార !
యకృతమగునుగాక యమవస శ్రాద్ధంబు-లొక్కయేడు తృప్తి యొనరుమీకు.

—• పితృపక్ష శ్రాద్ధము. —•

క॥ రవి కన్యాగతుఁడగు నెడఁ దవిలి పితృ మృతాహుండుఁ దత్పరతను శ్రా
ద్ధవిధి కృతమైనచో మీ కవు నాప్యాయనము లెస్స యబ్బముదాఁకన్. ౧౦౧

అ॥ ఇత్రైఱంగటింగి యిలశ్రాద్ధములు ప్రజల్ ప్రేతపక్షమందుఁ బెట్టుగలరు.
ఒకరిచేతనట్లు లొనరింపబడినను నబ్బమెల్ల దృష్టియగును మీకు. ౧౦౨

- కం॥ ఆ పితృపక్షమునందున నోపిక మిమ్ముఁగూర్చి శ్రాద్ధ మొనరుపటున్నన్
బాపపుఁ జండాలత్వము ప్రాపించును బితరులార ! ప్రజలకుఁ గానన్ ౧౦౪
- తే॥ కూరయో కాయయో యింత కూరుచుకొని సవిత కన్యాగతుండైన సమయమందు
సలపనలయ దరిద్రుఁడున్ శ్రాద్ధకర్మ మింతకంటెను వాక్రువ్వ నేమిగలదు. ౧౦౫
- సీ॥ తత్పితృపక్షశ్రాద్ధంబుఁబెట్టనిచెట్టుఁ గూడి యొక్కరుగూడెఁ గూరుచున్నఁ
దత్పితృపక్షశ్రాద్ధంబుఁబెట్టనిచెట్టుదండ నొక్క పెళయ్యఁ బండుకొన్నఁ
దత్పితృపక్షశ్రాద్ధంబుఁబెట్టనిచెట్టు పంక్తిఁ గూర్చుండి యప్పములుతిన్నఁ
దత్పితృపక్షశ్రాద్ధంబుఁబెట్టనియట్టి కట్టిఁడిఁ జేసేత ముట్టుకొన్నఁ
జాలనుదులేల. యకృతతచ్చాగ్నితోడ నొక్కచోఁగూడి మాటాడియున్నఁగాని
ధనము ధాన్యము నుఖము సంతతియులేక ఘోరనరకంబునంగూలఁ గొనకు నరుఁడు.
- తే॥ అట్లుగావున నవ్యగ్రులగుచుఁ జనుఁడు ప్రీతి స్వస్థానములకు నోపితరులార !
యతిభయంకర కలికాలమందునేని పెట్టు, ఈ యొక్కశ్రాద్ధంబు బీదగూడ ”
- కం॥ అనవిని పితరులు స్వనికేతనములకుం జనిరి ప్రీతిఁ దచ్చాగ్నిధ్వంబున్
జనులు కలిమోనామునఁబడి పొనరుపఁబోరె రి దువ్వుబుద్ధిని భూపా ! ౧౦౮
- కం॥ అకృతశ్రాద్ధుల పితరులు సకలామరపితృసమానా సముపేతముగా
నకటాయని వడివడి నజు సకాశమున కరిగి యెరఁగి శరణని మఱియున్ ౧౦౯
- కా॥ “ దేవా ! యేటికి నొక్కమాఱయిన నాదిత్యుండు కన్యాగతుం
డై వతిఁలెడివేళఁగూడ ఖలులౌ నస్మత్కులస్థాళివేఁ
గావింపంబడవయ్యె శ్రాద్ధములు. తుత్కార్య్యంబు ప్రాప్తి చెమా.
కీవేదిక్కిఁక. మున్నట్లులు చెపుమి యేదో ప్రతీకారమున్. ౧౧౦
- తే॥ ఏటికొకపరి మా కన్న మిడనివంశ్యు లున్న నొక్కటె. పేర్కొని చన్న నొకటె.
వీరక వంశక్షయంబైనఁ గాకపోయె. బుడమిఁబడియుండుచుంటిమి పోయి మగుడ ”
- కం॥ అనవిని వనజాసనుఁ డాత్మను యోజనచేసి తడవు తద్దయఁగృప ని
ట్లును. “ మీర లెప్పటికి ముదమెనఁచుఁగనగు చిన్ని యనువు నెఱిఁగితి వినుఁడి ౧౧౨

— గ యా శ్రాద్ధము. —

- కా॥ ఒక్కసారియేని మిక్కిలిశ్రద్ధమై గయను మిమ్ముఁగూర్చి కవ్యమిడినఁ
దత్ప్రభావమునను దప్పక దివ్యత్వ మెనయఁగలరుమీర. లింత నిజము. ౧౧౩
- సీ॥ బ్రహ్మనాత్యందొట్టి బహుపాతకంబులం గావించినటువంటి కటికయేని
రారవంబునఁగూలి శోరూయమానుడై యుండినయటువంటి మొండియేని
వెద్దకాలమునుండి తద్దఁ గుంభీపాక మనుభవించు కృతఘ్ను మనుజుఁడేని
దయ్యమెపట్టి త తజనంబులచేతఁ జెప్పువెబ్బలుతిను చెనటియేని

స్వీయవంశజుఁ డెల గయాశీర్షమునకుఁ బోయి శ్రాద్ధంబుఁబెట్టినఁ బూర్వకృతము
లైన దుష్కర్మముల ఫల మవలఁద్రోసి మోక్షసామ్రాజ్యపదవిని బొందఁగలుగు.

అ॥ ఈ మదుక్తము శ్రవణించి యింక మనుజు లధనులయ్యు గయాశీరమందు మీకుఁ
బెట్టుదురు శ్రాద్ధ మొక పేని పితరులార ! ము క్తినిచ్చుచు నయ్యది వ్యక్తమగును "

క॥ అనియిట్లుచెప్పివారల కనుజ్ఞ యిచ్చుటయుఁ జొచ్చి రాత్మపదము. లా

దినము మొదల్కొని యేర్పడియెను శ్రాద్ధము లాత్రిపురుష మిల భూపాలా ! ౧౧౬

అ॥ బ్రహ్మ మొదలుచేసి పరలోకగతులైన స్వకులజులగుటించి శక్తికొలఁది
నంతమందిద్విజుల కడిగిన దిడుచుండి రంతకం టెఁబూర్వమవనిశాధ ! ౧౧౭

అ॥ ధారుణీశ్వరా ! యదై వత్య మీయది. యెట్టిపేదయేని పెట్టఁగలుగు.

మర్త్యులుం బితా శ్శమర్త్యులుగూడ నిక్కార్మమందుఁ దృప్తిగాంచఁగలరు. ౧౧౮

అ॥ కాన మంచి తెలివికలవాఁడు శ్రాద్ధంబు సలుపవలయు నిట్టిసమయములను.

నిశాముఁ బరముఁ గోరెనేని విశేషించి గయను బిండమీయఁ గడఁగవలయు. ౧౧౯

క॥ పితరులు తమ కమవస నీక్షేతి నెవరును శ్రాద్ధవిధిని జేయకయున్నన్

బిత్పపక్షాగమమునకుం బ్రతీక్షణము సేయుచుండ్రు పవలును రేయున్. ౧౨౦

క॥ జలదాగమనంబునకై యిలఁ గన్న కజనుబువోలె నెంతయు శోకా

కులులై యటు పడియుండుచు నల పితృపక్షంబుగూడ నరిగినపిదపన్ ౧౨౧

కా॥ కన్యారాశిని నూర్యుఁడుండువఱ కింకన్ వంశజుండైన యే

ధన్యుడో యిడుఁ బిండమంచు మని యాతర్వాతఁగూడం గడున్

దైన్యంబూని యహస్కరుండు తుల మన్ దాఁకన్ నిరీక్షింతు రో

మాన్యా ! వారల హౌస్య మింక వచియిచ్చున్ నోరురా. దేమనన్. ౧౨౨

అ॥ ఎదురుచూచిచూచి యినుఁడు వృశ్చిక రాశియందుఁ జొచ్చుటయు నిరాకులగుచు

నెవరిస్థానములకు నేగుదు రవ్వార లభిమేఖిలాసహస్రనయన ! ౧౨౩

అ॥ వాయుభూతులగుచు వాకిటం బడియంద్రు రెండు నెలలుగూడ నిండువఱకు

నరులపితరు లట్లు తరణి కన్యం దులఁ గ్రాలు నెడను దర్కఁ గాశ్యపీశ ! ౧౨౪

తే॥ కానఁ బితృత్వ ప్తివాంఛించు మానవాళి యాచరింపంగవలె శ్రాద్ధ మధికనిష్ఠ.

నజుఁడునుడివినవడువున నన్యహమును నువ్వులును నీళ్ళు విడువనాను జననాధ !

ఉ॥ విత్తసమృద్ధి లేదనుచు విజ్ఞుఁ డమాతిథి శ్రాద్ధకర్మమున్

బొత్తిగ మానఁగూడ. దదిపోవిడినన్ రవి కన్యనుండున

పైతృఁగేని చేయవలె. నిద్రియుమాన గయన్ విధింపనా.

నిత్రెముఁబెట్టుశ్రాద్ధమున నిండుఫలంబు ఘటిల్లుఁ గావునన్. ౧౨౫

చ॥ ఎదిననుబ్రశ్మ సేసితివో యంతయుఁ బోవిడ కద్ది యంతయున్

గదితమునీకు. దీననిఁకఁ గర్మరులెల్ల రమాభిధానమా

నుదినమునందునున్ మఱియు నూహ్యుఁడు కన్యవసించునప్పుడున్

బ్రథితగయాశిరంబునను శ్రాద్ధముఁబెట్టి కృతార్థులౌనటుల్.

౧౨౭

క॥ ఎవడీశ్రాద్ధోత్పత్తిని సవధానతమైఁ బఠించు శ్రవణించును వాఁ

డు విముక్తకలదోషుం డవు శ్రాద్ధఫలంబుగూడ నతనికిఁ గలుగున్.

౧౨౮

క॥ శ్రాద్ధముఁబెట్టెడియపు డీశ్రాద్ధోత్పత్తి కడుశ్రద్ధఁజనునంబడఁ ద

చ్చార్థం బక్షయఫలమగు. సద్ధాత్రీరమణ! ఛిద్రసంచయ మెడలున్.

౧౨౯

సీ॥ శాస్త్రునిషిద్ధ దుష్టద్రవ్యములు వెక్కు పాకంబునం జేర్పఁబడునుగాక

తృప్తాస్మయననైవఁ దెలియని బ్రాహ్మణుల్ విధిమారముగ సంభవింతుగాక

భోక్తలు తుష్టిగా భుజియింపనొల్లని సుఖవాసులగుచుఁ బొల్చుదురుగాక

మంత్రంబు లపశబ్దమహితంబులై విద్యదురరీకృతములు కామండుఁగాక

యా నృదేవపితృనిదానశ్రాద్ధోత్పత్తి శ్రవణపఠనముల నసంశయముగ

జ్ఞాబిడౌజ! యగును సర్వముసంపూర్ణ”మనుడు నాతఁ డిట్లులనియె మఱియు

— ♦ శ్రాద్ధవిధి. ♦ —

క॥ “ ఏవిధిచే శ్రాద్ధంబును గావింపఁగవలెనో చెపుచు శార్తన్నంబుగ నా

శో వాచంయమనాయక! యావిషయమునందు శ్రద్ధ యధికంబయ్యెన్”

క॥ అనియిట్లు వాక్రమ్చటయును మునివర్యుం డతనిదిక్కు మొగమై “ విను మో

జనపాలక! వదియింతును ననయముఁ బితృత్వ పిహేతువగు శ్రాద్ధవిధిన్.

౧౩౦

సీ॥ పుణ్యకార్యములెవో పాసరింతుమను నెపంబున గడించిన యర్థముననుగాక

యెఱుఁగనివెనుదోష మెదో మీఁదవైచి లంచముతీసికొన్న విత్తమునఁగాక

యత్యర్థములునెప్పి యధికమామోపాయముల సంతరించిన కలిమిఁగాక

తస్కరత్వమున నింతయునేని కృప యాత్మ లేక యాజికంచిన లిబ్ధిఁగాక

సత్సృజిగవా లోకరక్షావిధాన పుణ్య కృషికర్మములనుండి ప్రాప్తమైన

ద్రవ్యమున విప్ర బాహు బోరవ్య కూడ్రు లాచరింపంగవలె శ్రాద్ధ మవనినాథ!

తే॥ అట్టి సకలసద్ధార్థంబు తోవారించి పూర్వదివసంబు మునిమాపె పూతుఁడగుచు

బ్రాహ్మణులయిండ్ల కేగి సభ క్తికముగ వారి నామంత్రణము నేయవలెను భూప!

తే॥ యతుల నామంత్రణముచేయనగును. వారు సంభవింపకయున్నచో స్నాతకులను

వారణంగూడ దొరకని పక్షమున గృహస్థులం బిల్వవలయును నైదుగురిని.

౧౩౧

— * శ్రద్ధార్థులగు బ్రాహ్మణులు. * —

సీ॥ బహుకుటుంబీకులు పావనతము లాహారనియమంబుగావింప నేర్చువారు
అపరవయోన్వీతు ల్గ్రానపేతులు వట్కర్మములు శద్ధ జరుపువారు
ఆరోగ్యసంయుక్తు లఖిలసద్గుణయుక్తు లంగలోపములేక యలరువారు
ఆత్మవేత్తలు నిరతాగ్నిహోతులు వేదశాస్త్రంబులం జక్కఁ జదువువారు
అవని శ్రాద్ధకృతుల నామంత్రణముసేయఁ దగినయట్టివారు ధరణిపాల !
తగనివారలెవరొ తద్బ్రాహ్మణబువుల్ కీర్త్యమాణు లాలకింపు మింకను.

౧౩౬

సీ॥ అధికాంగయుతులు హీనాంగులు సర్వభక్షకు లపాంక్షేయులు శాచహీను
లామయగ్రస్తులు నన్యతవాదులు వ్యర్థదంతులు వేదశాస్త్రవిరహితులు
వేదవిక్రయకులు వేదవిప్లవకాతు లాచారవర్జితు లతికృశాంగు
లతిచ్ఛిష్టు లతికాయు లపవాదసంయుతు ల్లరుతల్పగులు నాస్తికులు ప్రమత్తు
లన్నకన్న మున్న యాచరితోద్వాహు లట్లు పూర్వమైన యాహితాగ్ను
లధ్వరములొనర్చు నవ్వారుగూడ శ్రాద్ధములఁ బనికిగారు ధరణినాథ !

౧౩౭

సీ॥ వడ్డివ్యాపారంబువలన జీవించువా రంగళ్ళ సరకులనమ్మువారు
శిల్పంబు వృత్తిగా స్వీకరించినవారు చౌర్యంబె మనుగడసలుపువారు
త్మాపతికడఁజేరి చాడీలు చెప్పవా రత్యంతదాంభికులై నవారు
పుంస్త్యహీనులు రోమపూర్ణులు నిర్లోము లన్యహింసకులు కృతాయుధులును
గోతివన్నె పండ్లు కునఖిము ల్గలవారు మంచి పెండ్లమును ద్యజించువారు
తల్లి దండ్రీ వీడి దవ్వులమనువారు కారు శ్రాద్ధయోగ్యు లారనేశ !

౧౩౮

సీ॥ నిజగోత్రమునను జన్మించినవానిని బ్రవరలో నైక్యమేర్పడినవానిఁ
జేసినమే ల్మృణచినయట్టివానిని స్వయముగా నేద్యంబుసలుపువాని
గోచియు మొలత్రాడు గూడ లేనటువంటివాని వికర్మస్థుడైనవానిఁ
బరకాంతతోడఁ గాఁపురముసేసెడివాని నజ్ఞాతకులుఁడైనయట్టివాని
వంధ్యును నష్టసంతానవతికిఁ బెండ్లికాకమున్నె రజస్వలయా కలికికి
భర్తయగువాని వర్జింపవలయు శ్రాద్ధములను బితృగౌరవం బాత్మక గలిగెనేని.

ఆ॥ ఇంక మొదటినుండి యెవ్వరు పంక్తిపావనులటంచు ఖ్యాతివడసినారొ

యెవరు శ్రాద్ధకృతుల సంతయు శన్తులో వారలను వచింతు ధీర ! వినుము.

౧౩౯

సీ॥ ఇలను ద్విజాచికేతులు త్రిసుపర్ణులు త్రిమధువు లంగవట్కమహితులును
విద్యావ్రతస్నాత వివిధపురాణజ్ఞ ధర్మశాస్త్రార్థ్యత్వ తత్త్వవిదులు

జ్యేష్ఠసామాధర్వశిరముల నెఱుంగువా ర్క్రతుగాములు పరోపకారరతులు
మృష్టాన్నభోక్తలు మృష్టవాక్యములు సద్యఃక్షాళకులును సత్కర్మకరులు
ప్రయత దౌహిత్ర జామాతృ భాగినీయ జాపకులు పంక్తిపావను ట్నామ హేంద్ర!
తన్నిశిత నింద్యులేని శ్రాద్ధములఁ గుడిచి పితరులను దన్పుగురు కులయుతులెయైన.

ఉ॥ కాన బహుప్రయత్నములఁ గన్గొననాను గులంబు పూర్వ. మా
వైని తదీయ శీలమును బ్రాయ మెఱుంగఁగనాను. గన్యకా
దానము శ్రాద్ధకర్మమును దత్పరతం బొనరించువేళలం
దీనియమంబు పూనవలె నెల్లద్విజాతులు మానవేశ్వరా !

౧౪౧

చ॥ కులమును శీలముం గలుగు కూళలనై నను శ్రాద్ధభుక్తికై
బిలువఁగవచ్చు. గన్యనిడి పెండిలిసేయఁగవచ్చు. గాని యా
కులమును శీలముం జెడిన కోవిదవర్యునకై నఁ గూడ. దా
లలినొనరింప భస్మమున లాజలువేల్చినయట్టు లయ్యెడికై.

౧౪౩

ఆ॥ కాన నల్పవిద్యుసేని కులాచారసహితుఁ బిలువవలయు శ్రాద్ధమునకు
శూఢదంపినట్టు లూవరక్షేత్రంబునందు విత్తినట్టు లన్యఁబిలువ.

౧౪౪

క॥ ఈవిధ మటువంటి మహీదైవతముల గుర్రెఱింగి తత్పదయుగముకై

బావనముఁ బాణియుగి సద్భావనఁ బట్టుకొని మొక్కి పదపడి భక్తికై.

౧౪౫

శ్లో॥ “ ఆగచ్ఛంతు మహాభాగా విశ్వేదేవా మహాబలాః

యే అత్ర విహితా శ్రాద్ధే సావధానా భవంతు తే ”

క॥ అని కుడిహాకా ల్ధరనిడి వినయంబున విన్నవించి విశ్వేదేవా

యనమం దిరువురువిశ్రుల మను పామఁత్రింపవలయు భూవరతిలకా !

౧౪౬

తే॥ అంత నపసవ్యముగఁదొడ్డి యజ్ఞశూత్ర మొగిని బిత్రర్థముగ నొక్కొక్కరికిని

మువురుమువురుద్విజాలనో మువ్వరికిని మువురనో యొక్కరునొ పిల్వనవు మహీశ !

ఆ॥ మాతృపతృమనను నీతీరెవిధిగాన నవలఁ దన్మహీసురాంఘ్రిలను బ

రిస్పృశించి ప్రయతన్మాదయతఁ బితృభక్తి వక్ష్యమాణముక్తి వలుకవలయు.

క॥ “ వారండ్రియుఁ దాతయు ముత్తాతయు నీదేహమందుఁ దారుందురుగా

కాతతనియమముదాలిచి ప్రితిని నీవుందుగాక పృథ్వీమరేంద్రా ! ”

౧౪౭

క॥ అని పితరుల మాతామహాలను బిలువఁగవలయుఁజూ యితారమజ్ఞా ! య

ల్లన యజ్ఞమామండు ద్విజాలును మనవలయును బ్రహ్మచర్యమహితముగాఁగకై॥

క॥ శాంతమనస్కులై వారేయంతయు వెళ్ళించి పదప నయనోదయమా

నంతకై మేల్కొని తదహ మొకింతయుఁ గోపంబులేక యెసఁగఁగవలయుకై॥

సీ॥ స్వాధ్యాయపాఠంబు సల్పఁగాఁజనదుచూ యాన ర్తభూపాల ! యాదినమునఁ
గుత్పితంబగుచేతకుం దిగఁదగదుచూ యవనీతలాధ్యక్ష ! యాదినమున
నభ్యంగనముసేయ నర్హంబుగాదుచూ యంభోధిగంభీర ! యాదినమున
దూరప్రయాణంబు దూషితంబగునుజూ యాశ్రితావనదీక్ష ! యాదినమున
యానమును శ్రమంబు నానాఁడు నింద్యంబు లట్టులుండి సూర్యుఁ డభ్రమధ్య
గతుఁడుగాఁగఁ గుతపకాలంబునం దాడి ధవళవస్త్రములను దాల్చి యంత

క॥ పితృతర్పణముం బొనరిచి గతదినమునఁబిల్వబడిన ఘనవిప్రులఁ గు
త్పితజనులు చూడకుండఁ బ్రయతగృహమధ్యమునఁజేర్చి యర్చింపవలెక. ౧౫౪

సీ॥ శ్వ వరాహ ఋతుమతీ వక్ష్యమ్యతుల్పాచు శ్రాద్ధంబు వ్యర్థంబు త్కాబిడౌజ !
తైలాక్త పర్యుషిత సకేశ భక్తమా శ్రాద్ధంబు వ్యర్థంబు సాధుచరిత !
దక్షిణా మాన శబ్దస్వచ్ఛతలేని శ్రాద్ధంబు వ్యర్థంబు సత్యవచన !
ప్రసోఘటన ఘరట్ట భవశబ్దమహితమా శ్రాద్ధంబు వ్యర్థంబు త్కత్రవర్య !
కలహ పంక్తిభేద కలితమా శ్రాద్ధంబు బట్టబయటఁబెట్టఁబడెడి శ్రాద్ధ
మర్థమక్త ఘృతపయస్సులు గలశ్రాద్ధ మగును వ్యర్థ మోయహోర్యదైర్య ! ౧౫౫

తే॥ సంధ్యలను రాత్రిఁ బూర్వాహ్న సమయముననుబెట్టు శ్రాద్ధంబునందుండ దెట్టిఫలము
పొట్టుగింజలు నుచ్చిష్టమును గలసిన శ్రాద్ధమును వ్యర్థమగు రాజచంద్ర ! వినుము.
తే॥ బ్రహ్మచర్యంబు వహియింపవలసియుండుఁ గర్తయునుభోక్తలునుశ్రాద్ధకాలమందు
అట్లుగాకున్నఁ ద్రాశ్రాద్ధ మగును వ్యర్థ మోమహిపాల ! చెప్ప నింకేమిగలదు.

—♦ శ్రాద్ధార్హ కాలములు. ♦—

తే॥ ఎట్టికాలంబులం దెవ్వి యాయఁబడిన శ్రాద్ధ మక్షయఫలమగు నిర్ధరిత్రి
నట్టికాలంబులును వాని నవనిపాల ! చెప్పెదనువిను సవధానచిత్తమునను. ౧౫౬

క॥ శ్రాద్ధాపూతమనస్కుతం దిలలతో సంమిశ్రితంబైన యా
శుద్ధాంభఃకణమేక బితాశ్యకొట కెచ్చో నీయఁగాఁబడ్డదె
యిద్ధాతీర్థలి నక్షయంబగునో యా ధేనోహరంబుల మహి
భృద్ధీరా ! వచియించెదక విను పితృప్రీత్యర్థ మన్వాదులక. ౧౫౭

సీ॥ మాఖశుక్లత్వతీయ మతి సప్తమితిథి భాద్రతృతీయయు ఫాల్గానామ.
యిషశుద్ధనవమి పౌషకాదశితిథి యాషాఢమాసంపు టాద్యదశమి
బాహులద్వాదశి బహుళనభోష్టమి శుచి కార్తిక చైత్ర శుక్ర ఫాల్గా

నికళూర్ణిమలు ధరణీపాల! మన్వాదు-లవ్యానియందుఁ గృతావగాహుఁ
డగుచుఁ దిలదర్భసమ్మిశ్రితాచ్చజలము నేని పితృదేవతలఁగూర్చి యిచ్చువాఁడు
పొందు నిందును నందును బూర్ణసౌఖ్య మన్నవప్రాదిదాతల నడుగ నేల. ౧౬౦

ఆ॥ వేనికీర్తనమున నానాటి యేనస్సు రూపుమాయఁగలదో రూఢముగను
బితరులకుఁ గరంబు ప్రీతిపాత్రంబైన యాయుగాదు లధిప యాలకింపు॥ ౧౬౧

సీ॥ వైశాఖసితపక్షవర్తియైనతృతీయ కృత్తదుష్టవ్రాత! కృతయుగాది.
కార్తికమాసాగ్రవర్తియానవమి సంస్థాపితసుపథ! త్రేతాయుగాది.

భాద్రపదాసితపక్షత్రయోదశి పాలితశిష్ట! ద్వాపరయుగాది.

మాఘమాసీయమా మహితామవాస్య పాకటమానవాధీశ! కలియుగాది.

స్నానదానహోమజపవైత్యకంబులం దాచరించుపుణ్య మక్షయంబుఁ

జేయు నయ్యుగాదు లోయిలారచుణ! మహాఫలంబులవి యరసిచూడ. ౧౬౨

ఆ॥ మేషతులలలోనఁ బూష ప్రవేశించు దినము విషువసంజ్ఞ నెనయు. నతఁడు
మకరకర్కటముల మనఁజను దిన మయనాఖ్య. మందు విషువ మగును మిన్న.

కం॥ రవి రాశి సంక్రమించెడిదివసము సంక్రాంతి. శ్రాద్ధదేవార్చనలం

దవి క్రమముగా మహాఫల మవనిజనావళి కొసంగు నానర్తవిభూ! ౧౬౩

తే॥ శ్రాద్ధలేకుండనైనను నెద్ది దత్త మే యసత్పాత్రములయందో యెద్దిదత్త
మద్ది యప్పుడె యక్షయమగును భూమిపాల! సంక్రాంతిమున్నగు కాలములను.

— * శ్రాద్ధ నిర్ణయము. * —

కం॥ శ్రాద్ధము శ్రాద్ధములము. శ్రాద్ధాఖ్య యదేకతముగ సంసిద్ధం బో
యిద్ధమహీనాయక! యది శ్రాద్ధంగావింపఁబడిన సఫలంబగుఁ జూ.

తే॥ ఉర్వివైబడు విప్రపాదోదకమున మున్నపుత్రకులై మృతింగన్నయట్టి
గోత్రజాతులు సుధనుండి యాత్రివిష్టపమున సురలట్లు సంతృప్తి పడయఁగలరు.

తే॥ విప్రపాదోదకంబున విపుల తడిసి యంతవఱ కాటకుండునో యంతవఱకుఁ
దామరాకులదొప్పలతో మహేశ! త్రావుదురుతజ్జలము పితృదేవతములు. ౧౬౪

తే॥ శ్రాద్ధముం బెట్టునటువంటి సమయములను సుర్వివైబడు పుష్పగంధోదకమున
నన్నమునుదిను గృమికీటకాహిముఖ్య జన్మములఁబొందినటువంటి స్వపితృగణము.

తే॥ వడిగ నపమృత్యువెనసిన వంశజులకుఁ బ్రేతలైయున్న స్వకులసంజాతులకును
తాత్రొలనుగడ్డమోడ నీగోత్రఁబడినయట్టి యుచ్ఛిష్టమునఁ దృప్తియగునుభూప!

ఆ॥ సంస్కరింపఁబడక చచ్చినవారలుం ద్యాగ మొనరిచిన కులాంగనలును

స్వకులజాం దొంగు వికేరాన్నమునఁ దృప్తిగాంచగలడుచుమ్ము కాశ్యపీశ!

—♦ శ్రాద్ధకర్తృభోక్తృ నియమములు. ♦—

- తే॥ మంత్రమున లోపమున్నను మఱి సవిధిగఁ బెట్టుకున్నను యుక్తమైనట్టివేళ
సలుపకున్నను శ్రాద్ధ మత్యలఘుదక్షిణాయుతంబైన సంపూర్ణమై యెసంగు.
- తే॥ కానఁ బితరులకుం దన కోన్మపాల ! నిత్యత్పప్తినిగోరు మనీషులెల్ల
దక్షిణాహీనముగఁ బెట్టఁదగదు శ్రాద్ధ. మింతకన్నను వచియింప నేమిగలదు ?
- తే॥ చవిటిసేలను గురియు వర్షంబుపగిది బధిరునెదుఱును బాడెడి పాటభంగి
నంధకారంబునందాడు నాటవోలె దక్షిణాహీనమైన శ్రాద్ధము వృధయగు. ౧౭౪
- తే॥ శ్రాద్ధకర్తయు భోక్తయుం దద్దినంబునందు నిష్కాములై యుండనగు మహీశ !
యాచరింపంగఁదగదు స్వాధ్యాయపఠన. మితరసంవసథంబున కేగఁదగదు.
- తే॥ శ్రాద్ధదినమున భామినీశయ్యమీఁది కేగు కర్తల భోక్తల యింద్రియంబుఁ
దినును దన్మాసమెల్ల బిత్పవ్రజంబు. రతియొనర్చిన నొకవత్సరంబు గుడుచు.
- తే॥ శ్రాద్ధముంబెట్టి తినియును శ్రద్ధతోడ నయ్యహామనందు స్వాధ్యాయ మధ్యయనము
సల్పునటువంటివారు వత్సరమువఱకు వ్యర్థతచ్చార్ధిధృలులయి వ్యధపడుదురు.
- తే॥ శ్రాద్ధముం బెట్టియేనియు శ్రాద్ధమున నిమంత్రితుండయియేని యేమానవాధ
ముండు గ్రామాంతరమునకుం బోవు వాఁడు శ్రాద్ధమంతయు వ్యర్థముం జలుపు భూప !
- తే॥ శ్రాద్ధనియమితుఁ డరుదెంచి సవిధమందె యుండఁ దచ్చార్ధిభోజన మొరుడొనర్ప
గూడ. దట్టు లొనర్చినవాఁడెకాక కర్తయును దుర్గతిం గూలఁగలఁడు దాన.
- కం॥ శ్రాద్ధముఁ బెట్టినవాఁడును శ్రాద్ధాన్నముఁ దిన్న వాఁడు శ్రాద్ధదినమునకొ
గ్రుద్ధత నితరులతోఁ గలహోద్ధతులై రేని వ్యర్థ లోన్మప ! వారల్. ౧౭౫
- ఆ॥ కాన యత్న పూర్వకముగ నీకార్యము ల్పల్పఁదగదు వారు శ్రాద్ధదినము,
కర్తకోర్కెఁదీర్పఁగలుగు కామ్యశ్రాద్ధముల వచింతు వినుము భూప ! యికను.

—శ్రీ కామ్యశ్రాద్ధములు. శ్రీ—

- నీ॥ గుణరూపములల్లు కోమలిం గోరుచో భాద్రశుక్ల ప్రతిపద్దినమున
ఘనరూపసంయుక్త కన్యకం గోరుచో నదియెపక్షువు ద్వితీయాదినమున
నవిలవేగములై న యశ్వము ల్లోడుచో నావలిదగు తృతీయాదినమునఁ
బశుపంచలోహము ల్పడయంగఁ గోరుచో మీఁదటిదగు చతుర్థీదినమున
మంచికొడుకులఁ గోరుచోఁ బంచమిని స్వవంశజాలవల్లఁ బరలోకవర్తియగుచు
శ్రాద్ధముం బొందగోరుచో షష్ఠినాడు వెట్టువలె శ్రాద్ధముం బిత్పప్తిపాంబె.

- సీ॥ సప్తమి శ్రాద్ధంబు జరిపినవారికి శ్రాద్ధకారదకృషిం గలుగు సిద్ధి.
 యష్టమి శ్రాద్ధంబు నాచరించినవాడు క్రయవిక్రయక్రియ ఘనతఁగాంచు.
 నవమితిథిం గృతాన్నశ్రాద్ధఁడగువాడు సౌభాగ్య రోగనాశనములొందు.
 దశమిదినమున శ్రాద్ధముఁబెట్టువానికి సర్వకార్యములును సఫలమగును.
 నవల సేకాదశిని శ్రాద్ధ మట్లు చేయ ధనము ధాన్యంబు రాట్పుసాదంబు నొనరు
 ద్వాదశిశ్రాద్ధదాత దాఁ బ్రవరులైన పుత్రకుల నిష్టపకువులం బొందు నధిప ! ౧౮౩
 కం॥ తనకుం బితరులకును ముక్తినిగోరు నెవండు సంతతిం బొందకయే
 మనియెడి నెవఁ డవ్వానికిఁ జనును ద్రయోదశిని శ్రద్ధ శ్రాద్ధము జరుపక. ౧౮౪
 తే॥ సంతతింగోరువాడు తచ్చాద్ధకర్మ మాచరించిన వంశక్షయంబయగును.
 ద త్తయోదశియందు సంతానవృద్ధి యనభిహితమయ్యె వేదంబునందదేమొ.
 తే॥ భాద్రబహుళత్రయోదశి భక్తితోడ శ్రాద్ధముంబెట్టు పుత్రవజ్జనము మాకు
 లమున లేకుండుఁగాకని లలిని బితరు లాత్మ వాంఛించుచుండెద రన్వహంబు.
 కం॥ హరిహాయుఁడు ముక ద్రయోదశి విరివిగ శ్రాద్ధంబుజరుప వెన్వెంటనె తా
 మరణించెను దత్సానుఁడు. ధరణీశ ! సపుత్రకుండు తగ దది పెట్టక. ౧౮౫
 ఆ॥ జ్వలన జల విషాహి శస్త్రాదికముచేత నీల్లి నరకబాధ లెనయు వంశ
 జా త్పరింపఁగలరు యోగీశ్వరా ! తతుర్దశిని బెట్టునట్టి శ్రాద్ధమునను.
 కం॥ ఇక దర్శశ్రాద్ధక్రియ ప్రకటించే. యది యొనర్పఁ బడయును దత్ప్ర
 కృకలశ్రాద్ధంబుల ఫల, మకలంకా ! యేల పెక్కువ్యాహారంబుల్. ౧౮౬
 కం॥ ఇవి కామ్యశ్రాద్ధంబులు. వివరంబుగ వీనివిధము వినుజనులును న
 య్యవి చేసినవారొండెడి యవితథఫల మొందఁగల రిలాధిప ! రూఢిక. ౧౮౭

—* శ్రాద్ధార్హద్రవ్యసృష్టి *—

- ఆ॥ సస్యముల సృజించు స్రష్టచే నిర్మింపఁబడియెఁ దిలలు భూప ! ప్రథమమందు.
 తిందువలన నన్వి యతిపవిత్రంబులై వైత్యకముల వాడఁబడుచు నుండె. ౧౮౮
 ఆ॥ పుష్పజాతులందుఁ బూర్వము శతపత్ర సృజననేయఁబడియె నజునిచేత.
 నదియె హేతువునను నానర్థభూషాల ! ముఖ్యమయ్యె శ్రాద్ధములను నదియు.
 కం॥ ధాతువులను సృజించుచు నాతం డల రూఢ్యజాతి నాదిని జేసెక.
 ప్రీతులఁగావించెడి నదె హేతువుచే దక్షిణలను నిద్ది పితాశ్శక. ౧౮౯
 ఆ॥ రజతపాత్రలందు ద్విజనాస్తములఁ బితృప్రీతికొఱ కేదేని పెట్టుబడినఁ
 గలుగ దయ్యగాంతకాలంబునందేని యంత మాపితాశ్శ కవనినాధ !

తే॥ వెండిగిన్నెలులేని యుర్వీసురుండు వాని పేరేని కీర్తింపవలసియుండు.

గీర్తనంబునఁగూడ నానర్తభూప ! సంతసించురు పితరులు శ్రాద్ధమందు. ౧౯౧

క॥ రసములలోపల నధిపా ! వెస మధువును దా సృజించె విధి ప్రథమమునం.

దసమానమగుచు నటు తద్రసము పితాశ్వను గరంబు తనిపెడి జగతిక. ౧౯౨

క॥ మృష్టాన్నవిశిష్టంబై యిష్టంబగు నితరరసము లెల్లఁ గలిగియున్

దుష్టియిడ దప్పితాశ్లకు స్పష్టంబుగ మధువులేని శ్రాద్ధము భూపా ! ౧౯౩

ఆ॥ అంతో యింతో శ్రాద్ధమందున స్వచ్ఛమా మధువులేనియెడల “మధువుమధు”వ

టని తదాఖ్యయేని ఘనతఁ గీర్తింపనాఁ బితృగణంబు తృప్తిపెట్టిపొందె. ౧౯౪

క॥ శాకముల వరుసలోపల నా కమలాసనుండు తా నిలాధిప ! కరివే

పాకును సృజించినవాఁ. డాకారణమునఁ బితాశ్ల కది తృప్తియిడున్. ౧౯౫

ఆ॥ కాలస్పష్టిఁ గుతపకాఠంబు మొదలయ్యె. నట్లుగాన దానియందె పెట్టి

నగును శ్రాద్ధకర్మ మాత్మకుం బితరుల కెపుడు సౌఖ్య మిచ్చయించు బుధుండు.

క॥ వీరుత్సృష్టిని దర్శలు ప్రారంభమునందుఁ జేయఁబడి యుండుటచే

నోరాజవర్య ! యయ్యవి యీరస శ్రాద్ధార్హమయ్యె నేమనవలయున్. ౨౦౧

ఆ॥ శ్రాద్ధయోగ్య భూసురవ్రజస్పష్టి దౌహిత్రు లాద్యు. లంగహీన సమధి

కాంగ శౌచహీనులైనను యోజ్యులు శ్రాద్ధములఁ బితాశ్వు సంతసంప. ౨౦౨

ఆ॥ పంకజాసనుండు పశువుల సృజింప నావు లాదిఁ బుట్టె. నందువలన

వాని పాలు నెయ్యి యానర్తభూపాల ! శ్రాద్ధములను గడుఁ బ్రశస్తమయ్యె. ౨౦౩

క॥ అజాని ప్రజాసృజనక్రియ ద్విజులును నస్వప్నస్పష్టి విశ్వేదేవుల్

భుజభవ ! మొదలేర్పడి రెల్లజనులు శ్రాద్ధముల వారలను మును గొలువన్. ౨౦౪

క॥ ఆవిశ్వేదేవతలు యథావ త్ప్రధమార్చితలయి తగు రక్షణమున్

గావించురు శ్రాద్ధంబుల. నేవిధమగు ఛిద్రములును నిక నుండ వటన్. ౨౦౫

తే॥ యిట్టి ముఖ్యపదార్థంబు లేరుపఱచి స్రిష్ట స్పష్టించె బూర్వంబు శ్రాద్ధకర్మ

మంత వేల్పులు నిర్మితులై కి. కాన వార లత్యంతవిఖ్యాతు లైరి మున్ను. ౨౦౬

క॥ పితరులకిచ్చినదానికి తుతిలేనటుచేయు శ్రాద్ధసర్వస్వము నే

నతిగుహ్యము నీకుం జెప్పితి నానర్తావనీశ ! పృథుతరకోకా ! ౨౦౭

క॥ శ్రాద్ధము పెట్టంబడునెడ బద్ధశ్రద్ధను భుజించు బ్రాహ్మణుల కడక

కుద్ధత నిది చదివినఁ దచ్చాశ్రద్ధం జగు నక్షయంబు త్మాపాలమణీ ! ౨౦౮

ఆ॥ చాలశ్రద్ధ దీని శ్రవణించునవ్వఁడు విహితమైన శ్రాద్ధవిధి నొనర్చు

వాఁడు వడయు ఫలము వడసెడి నానర్తమమజనాథ ! శ్రుతసమన్తగాథ ! ౨౦౯

—♦ శస్త్రాదులవలనఁ జచ్చువారికిఁ బెట్టు శ్రాద్ధము ♦—

సీ॥ శస్త్రంబువలననను జచ్చినవానికి నపమృత్యువశుడైన యట్టివాని
కుపస్థమున మృతినొందినవానికి విషమునఁ బ్రాణము ల్విడుచువాని
కాశుశుక్షణి దగుడైనట్టివానికి జలములలోఁబడి సమయువాని
కాశీవిషవ్యాఘ్రహతుడైనవానికి నుద్బంధనంబున నొరగువాని
కల్ల భాద్రచతుర్దశియందు శ్రాద్ధమాచరించినఁ దృప్తియా నవనిపాల! ”
యనుడు నానర్తధరణీశుఁ డమ్మునీందుఁ నీక్షణముచేసి భక్తిమై నిట్టులనియె.

ఆ॥ “ ఏల శస్త్రహతుల కీ భాద్రపద చతుర్దశి విధింపఁబడియె శ్రాద్ధకర్మ ?

మన్యులకు మతేల యానాఁ డనుక్తంబు ? సంశయాస్పదంబు చాల నిద్ది. 200

క॥ ఏకోద్దివంబు సపిండికరణంబును బ్రశంసనీయంబులు గా.

వేకారణమున నానాఁ డాక్రియ లర్హంబులయ్యె ననఘా ! చెవుమా. 201

తే॥ శ్రాద్ధమంతయుఁ బెట్టుచు సంయమింద్ర ! యట విశేషించి పితృపక్షమందుఁగూడఁ

బాఝణముసేయ వచ్చెడి పాపమేమి ? తెలుపు మెందుల కది నిషేధింపఁబడియె? ”

క॥ అనియిటు వాక్రుచ్చుడు ముని “యనఘ ! హిరణ్యాక్షుడనెడి యనురుడు పూర్వం

బునమ బృహత్కల్పంబున ఘనమరలకు భయదుడగుచుఁ గడు శూరుండై 202

తే॥ బ్రహ్మగూరిచి తపముండి బహువిధముల నట విశేషించి భాద్రపదాఖ్యమాస

బహుళపక్షచతుర్దశిం బ్రస్తుతింప నెంతయును మెచ్చి యతఁడప్పు డిట్టులనియె.

క॥ “ సంతోషించితిఁ జెప్ప వాంఛితము. వత్సా ! యద్ది యారాని కొం

డంతై నక బదులాడ కిచ్చెదను ” నా నయ్యాతుధానుండు “ వా

క్మాంతా ! ప్రేతపితృభూతతతి రక్ష శ్శ్రేణి తుత్తామలై

చింతక నిత్యమ భక్త్యుసంచయము యాచింపం దదర్థంబుగక 203

ఆ॥ తపమాసేయచుంటే. దరణి కన్యారాశి నధివసింప నొక్కయహమునిమ్ము.

తద్దినమునఁ గుడిచి తత్ప్రేతభూతంబు లబ్ధమెల్లఁ దృప్తులై వసింప ” 204

చ॥ అని వచియించుడు న్నలువ “ య ప్పితృపక్ష చతుర్దశితిథిక

జనుఁ డెవఁడేని యాత్మపితృసంఘముగూరిచి శ్రాద్ధముం బొన

ర్చిన నది ప్రేతభూతతతిఁ జెందు మదుక్తి నసంశయంబుగా.

దమజవరేణ్య ! నీవనిన తక్కిన దుర్ముతులుక సమర్థుల 205

క॥ తనుజులైకొద్దివంబున దృష్టిం గారవగలరు పోమ్మని యపు డా

—జనుఁ డెవఁడేని యాత్మపితృసంఘముగూరిచి శ్రాద్ధముం బొనర్చిన నది ప్రేతభూతతతిఁ జెందు మదుక్తి నసంశయంబుగా.

౨॥ ఆదినమున శస్త్రహతుల కేకోద్దిష్టముం బొనర్చుటకును ముఖ్యహేతు
వును వచించువాడ మనుజాధిపవరేణ్య ! వినుము సావధానమనముతోడ. ౨౨౦

౩॥ శస్త్రనిహతు లాజిఁ జంచలస్వాంతులు కాక పోరిరేని కాశ్యపీశ !
మర్త్యలోకమందు మరల జన్మింపక స్వర్గమందె యుండ్రు సంతసమున. ౨౨౧

౪॥ వెన్నిచ్చి పాటి శస్త్రముల న్నఱకంబడినవా రిలాపరిపాలా !
కృన్ననఁ బ్రేతలగుదురని యన్నలువ వచించె బూర్వ. మాలించితోకో. ౨౨౨

౫॥ సమ్ముఖులయ్యు యుద్ధమున శత్రుల చేతులఁ జిక్కి దీనవా
కృమ్ములు వల్కుచుకొ మఱియు “నాజికి నేటికి వచ్చినార” మం
చుమ్ములికంబుఁ జెందుచును నూపిరివిడ్చినవారలుకొ యథా
ర్థమ్ముగఁ బ్రేతలగుదురని తన్మను విట్లనియెకొ మహాప్రభూ ! ౨౨౩

౬॥ ఒకయెడ శూరులకైనను వికలంబగుచుండు మనము విస్మృతిచే. వా
రికిఁగాను దద్దినంబునఁ బ్రకటంబుగఁ బెట్టవలయు శ్రాద్ధము తనయుల్. ౨౨౪

౭॥ అధిప ! యపమృత్యువశులైనయట్టి యఖిలదేహులుం బ్రేతలగుదురు. తెల్లమిడ్చి.
యట్లుగాన విశేషించి యాదినంబు పీఠిని శాస్త్రార్హమగునంచుఁ జెప్పఁబడియె.

౮॥ మున్ను సపిండికరణం బెన్నఁగఁ గావించి పిదప నేకోద్దిష్టం
బన్నది చేయఁగవలయుట కున్నకతంబును వచింతు నోన్మప ! వినుమా. ౨౨౬

౯॥ జనకుఁ డొకవేళఁ బ్రేతత్వ మెనసియున్నఁ దనయు డానాఁడు పెట్టు తచ్చాస్త్రమందు
గుడిచి సంతృప్తివడయును బుడమిఁజేడ ! తాతముత్తాతలకుఁ బెట్టఁదగదు నాఁడు.

౧౦॥ పెట్టునెడలఁ దక్కు ప్రేతలు భూతంబు లసురగణముగూడ నరుగుదెంచి
యపహరించి చనుదు రాశ్రాద్ధమందిచ్చు బహువిధంబులైన భక్ష్యములను. ౨౨౮

౧౧॥ తాతముత్తాత లిరువురం దండినోలె వచ్చి తచ్చాస్త్రపిండంబు లిచ్చఁగొనరు.
కానఁ దచ్చాస్త్ర మగు వృధా యోన్మపాల ! దానఁ బార్వణ తగగుచూ తద్దినమును.

౧౨॥ కావునఁ బితృపక్షియంటై వెలయు చతుర్దశిని కృతేకోద్దిష్టుల్
కావలయుఁగాని పార్వణ మేవారు నొనర్పఁగూడ. దిదినిజ మనఘా ! ౨౩౦

౧౩॥ నాగరులు శాస్త్రకర్మము నాగరముఖముననె చేసినకొ సఫలంబౌ.
నేగోత్రనొ మనువారికి బాగుగఁ బెట్టినను లేదు ఫలమట రాజా ! ౨౩౧

౧౪॥ వేదవేదాంతవిదులైన పిపులేని యేల యన్యు ? లవాచారియేని నాగ
రుండు శాస్త్రార్హుఁ డాబోతురూపుగలిగి యున్న శ్లాఠి లభించిన నొప్పుఁ దుదకు.

—* కలియుగమునకుఁ దగిన పుత్రులు *—

ఆ॥ అర్జునై నయట్టి యడలామరులఁ బిల్చి యచ సపార్వణముగ నవనినాధ !
క్రాద్ధమును ద్విజుండు సల్పంగనా విపరీతమైన నద్ది వృధయై యగును. ౨౩౩

క॥ జారజముఖ్యద్విజాలను జేరిచి యేకైత్యకంబు చేయంబడునో
యోరాజవర్య ! యదియును నీరహి నిష్ఫలము. సంశయింపకు"మనుడు ౨౩౪

క॥ ఆన ర్తక్షాపాలుడు " మానీంద్రా ! జారజాడిమహితక్రాద్ధం
చేనియతఫలము నిడదను నీ పడివిన భయముగలిగె నిజముగ నాకు ౨౩౫

సీ॥ కన్నియం బెండ్లాడి కాపురమునకు రా నావెయందునఁ గన్న యర్భకుండును
దాఁ బెండ్లియాడిన తన్వంగి తనయాజ్ఞఁ బరువల్లఁగన్నట్టి బాలకుండును
నడిగినవి త్తంబు నిడి యన్యునొద్దనుండి గ్రహించినటువంటి డింభకుండును
శరణమెవ్వరులేక చనుదెంచి తనచేతఁ బోషింపఁబడినట్టి బొట్టెయుఁబ్రతి
పన్నుండు సహోధ కానీనులు న్న రేంద్ర ! కుండగోళులు ముఖ్యశిష్యుండు మిత్తి
బారివలనను రక్షింపఁబడినవాడు స్వవనసంస్థాపితాశ్వద్ధపాదపమును ౨౩౬

క॥ ఈపన్నిద్దరు సుతులని మా పూర్వికుడైనయట్టి మనువు వచించెన్.
బాపులఁగా గణించుచు నీపగిదిం జెప్పెదీ విడేమి మహాత్మా ! " ౨౩౭

ఆ॥ అనుడు భర్తృయజ్ఞఁడయ్యది పత్యంబై. సుతులె వారు భర్మస్మృతిని జూడ.
మూఁడుయుగములందు ముఖ్యులే యవ్వారు. కలినిమాత్ర మట్లు కారుతలఁప. ౨౩౮

తే॥ అట్టిసంతతి సత్వాధ్యులైనయట్టి తద్యుగంబులవారికిం దగుమగాని
తగునె యత్యల్పమేధసులగుచునుండునట్టి కలికాలజనముల కభిములిడక. ౨౩౯

క॥ ఏతద్వ్యవహారంబు ప్రపాతద మాఁ గలియుగమున. బహ్వల్పబలం
తై తోచు తద్యుగప్రజ కీతీరు విధింపఁబడియె బుషితతిచేతన్. ౨౪౦

తే॥ కలిని నసవ్యవృత్తిం బెండ్లి సలుపదగమి నప్పు డవివాహితలతోడ వ్యభిచరించి
యోనిసంకర మొనరింప నొదవునట్టి సుతుల వితమును వచియింతు క్షీతిప ! వినుము.

సీ॥ బ్రాహ్మణ స్త్రీయందు బ్రాహ్మణునకుఁబుట్టు నధమాధమాండు చారుడనఁగఁబడెడు
బ్రాహ్మణ స్త్రీయందు బాహుజునకుఁబుట్టు నాతండు నూతుడం చనఁదగియెడు.
బ్రాహ్మణ స్త్రీయందు వైశ్యునకుం బుట్టువాడు మాగధుండువాఁ బలుకఁబడెడు.
బ్రాహ్మణ స్త్రీయందుఁ బదజునకుంబుట్టు చెట్టు యంత్యజుండువాఁ జెప్పఁబడెడు.
కాన నిట్టిసుతులు కలిలోనవర్జితుల్. ద్వాదశప్రకార తనయులందు
నేడుగురు ముత్రుత్రు లేదురు కులహంత. లుర్విఁ ద్రోయుదురు స్వపూర్వికులను.

సీ॥ కన్నెరికంబునం గడుఁగ్రీతిఁ బెండ్లాడు వాతెయం దొదవు స్తనంధయుండును
దర్శిదండ్రులచేతఁ ద్రయ్యక్షవిధముగా హన్సించి దత్తుడౌ నాత్మజుండును

గ్రయధనంబు నొసంగి కైకొనఁబడినట్టి పూతాత్మగోత్రజ పుత్రకుఁడును
దిక్కులే కల్లాడఁ దెచ్చి హెచ్చినప్రేమఁ బోషింపఁబడినట్టి బొట్టియఁడును
బ్రాణసంశయదశను గాపాడఁబడిన పిల్లఁడును దనసన్నిధి విద్యనేర్చి
నట్టి దిట్టఁడు స్వారామమందు వేయఁబడి పెరింగెడి పిప్పలపాదపమును ౨౪౩

ఆ॥ భూప! భూరమైన పున్నామనరకంబునందుఁ గూలు పురుషు నవనసేతు.
రిట్లుగాన వీరలేడ్దురు సత్పుత్రులై రి కలియుగంబునందుఁగూడ. ౨౪౪

సీ॥ మగతనంబేలేకొ మఱియెట్లొ తనభార్య నొరుసెజ్జఁ జేర్చుపై నొరలుశాఁడు
మృతభర్తృకయొ విసర్జి తభర్తృకయొ యైన యన్నఁ బెండిలియాడి కన్నవాఁడు
పెండ్లాడుటకుమున్నె పితృగృహంబున స్వీయకాంత గర్భంబునం గలుగువాఁడు
తా బ్రదికియె యుండఁ దనయాజ్ఞ లేకుండఁ బత్ని జారునివల్లఁ బడయువాఁడు
చచ్చిన పదంపడి బొజుంగు సంగమమునఁ బుట్టువాఁడును స్వగృమం బొందియున్న
వానినేనియు మహిఁద్రోయుఁ గాన జారజాతు నామంత్రణమునేయఁ జనదు తిథిని.

—♦ శ్రాద్ధమందలి మంత్రపూర్వకవిధి. ♦—

శం॥ అన నెకిమిఁడు “శ్రాద్ధమున కర్హు లనర్హులు నైన విప్రులకై
వినిచినవాడ వార్య! వెనువెంటనె నాకు బహుబ్రకారులౌ
తనయుల నేర్పరించితివి. తత్పితృత్వప్రీతి గేస్తుశ్రాద్ధమం
దొనరుచు మంత్రపూర్వవిధి యొయ్యనఁ జెప్పఁగదయ్య మొక్కెడకై ” ౨౪౬

కం॥ అన భర్తృయజ్ఞముని యిట్లనియెను. “శ్రాద్ధమునుగూర్చి యామంత్రితులౌ
ఘనవిప్రులఁ దనయింటికిఁ గొనివచ్చి సగౌరవముగఁ గుతపంబగుడుకై ౨౪౭

శ్లో॥ ఆగచ్ఛంతు మహాభాగా విశ్వేదేవా మహాబలాః
యే అత్రవిహితా శ్రాద్ధే సావధానా భవంతు తే. ౨౪౮

మ॥ అని పొర్పించి యజించి చుట్టును ద్విపర్యాయంబు లత్యంతభ
క్తి నియుక్తికై భ్రమణంబుసేసి యట ధాత్రికై జానువు లోపి చం
దనపుష్పాతుతయు క్త మర్ఘమిడనౌ ధ్వస్తారరాజన్య ప
తన! యానర్త! ప్రవక్ష్యమాణమగు మంత్రం బిట్లు వాక్రచ్చుచుకై. ౨౪౯

శ్లో॥ అర్ఘ్యమేవం ప్రగృహ్ణంతు మయాదత్తం ద్విజోత్తమాః
పాదప్రక్షాళనార్థాయ ప్రకుర్వంతు మమప్రియం. ౨౫౦

కం॥ అంతకై విశ్వేదేవుల నెంతయుఁ గీర్తించు చొకట నిల యలికి శుభ
స్వాంతత నక్షత్రలుం దిల లంతటనుం జల్లి జందె మపసవ్యముగకై ౨౫౧

తే॥ తొడిగి పితరులఁగూర్చి యప్పుడమిమిఁద దిలవిమిశ్రితకుశలను ద్విగుణముగను
వైచునది. యిట్లు సకలదై వతక్రియలును సవ్యముగఁ జేయవలయును త్కృతాజ! ౨౫౨

కం॥ నాంతీముఖాన్యమగు పితృబృందంపుం గ్రియలనెల్ల బృథివీరమణా !

జందెం బపసవ్యము చొడుగం దగు క్రాద్ధములయందుఁ గర్తల కపుడుక. ౨౧౧

కం॥ చేతనయినంతమంది ద్విజాతులఁ గూర్చుండఁబెట్టఁజను సాధుజన

త్రాతా ! విశ్వేదేవుల ఖ్యాతస్థానమునఁ బ్రాజ్ఞుఖంబుగ నుండక. ౨౧౨

కం॥ పితరులస్థానమున ద్విజత్రితయత్రితయంబొ లేక త్రితయమొ యొక్కఁ

నుతుచే మత్తరముఖముగ కీతిపాలకవర్య ! యదియెక్రియ సంస్థాప్యత్. ౨౧౩

కం॥ “దేవానామిద మాసనమ్మనుచు” నాదేవశ్శకుం దద్విధం

బావెన్వొంటఁ బితృత్రయంబునకు వ్యవ్యంతప్రయోగంబుతో

వైవంగావలె నాసనంబు నృపతీ ! వారందుఁ గూర్చుండి య

ష్ఠే వాక్రువ్య “సుఖాసనం”బనుచు నెంతేనిం బ్రమోదంబునక. ౨౧౪

తే॥ అపుడు ఋజుదర్భజలసంయుతాక్షతలును విషమదర్భలు జలతిల లేవ్వయవలయు

వారి కుడియెడమలయందు వరుసగాను. జేతులం బెట్టఁదగదవ్వి ధూతమతిని.

కం॥ ఆతీరున జలదర్భలు చేతులనే పెట్టఁబడినఁ జేయని పితరుల్

వీత తదాసనులయి సంప్రీతిని నటఁ గూరుచుండ మేకొన రాత్మక. ౨౧౫

తే॥ పితరులను దేవతలను వేర్వేరుఁ జేయనగును నావాహనము ద్వితీయావిభక్తి.

మఱియొకవిభక్తిఁ జేసిన నరుగుదేర రాడటం గుందుచుంగూడ నహహ ! వారు.

కం॥ విశ్వేదేవాహూతిని “విశ్వేదేవాస” యనఁగ వెలసెడి మనువుక

విశ్వేశ ! యుచ్చరించుచు వే శ్వేతాక్షులఁ దలల వేయఁగవలయుక. ౨౧౬

కం॥ అంత “నుశంతస్త్యా”నామంత్రించి పితాశ్శ వారి మస్తములు తిలా

కాంతములు నేయువది. “ఆయంతున”యను మంత్రరంబున నట జప్యంబౌ.

మంత్రము॥ శంసోదేవీ రభిష్టయ. ఆపోభంతు పీతయే. శంయోరభిస్రవంతునః. ౨౧౭

ఆ॥ ఉత్తీయాగ్గణ్య ! స్వాహాయంతముగ నీమంత్రమును జదువు చంత దేవ

తార్థ పాత్రీల్ల నర్ఘఃప్రతార్థముల్ సల్పవలయుఁ జుమ్ము శ్రద్ధతోడ. ౧౬౩

ఆ॥ అందులొ“యవోసి యవయా”యనెడి మంత్రమును బఠించుకొనుచుఁ బుష్పచంద

నాక్షరలను వైచి యర్ఘ్యంబొసంగనౌ వారి సహపవిత్రపాణులందు. ౧౬౪

కం॥ సస్వాహాకారం బట జ్యాస్వామిచయాగ్రగణ్య ! “యాదివ్యా” యన్

సస్వరమనువున శుదకము భాస్వరపితృదేవతార్థ పాత్రీ నడన. ౨౧౮

మంత్రము॥ తిలోసిసోమదేవత్యో గోసవో దేవవిర్భుతః

ప్రత్నవద్భిః పృక్త స్స్వధయా పితౄ నిమోక లోకాక్ ప్రీతాహి నస్స్వధా.

కం॥ ఈ వైమంత్రీముఁ జదువుచు నాపాత్రీలఁ దిలలి వైచి “యాదివ్యా” యం

చాక్షరేణీన మనువున భూపాలా ! యర్ఘ్య మియబోలును బిదపక. ౨౧౯

—* అర్హ్యనంతర సమంత్రకశ్రాద్ధము. * —

అ॥ అంత నర్హ్యపాత్రలన్నియుఁ బితృపాత్రకడను మంత్రపూర్వకముగ బోర్ల
వేయవలయు. నట్టివేళ నాయుష్కామి తజ్జలంబు చూడఁదగదు తేడ! ౨౧౮

క॥ ఆపైఁ జందనమాదిగ దీపాంతంబును నొసంగి దేవతలకు న
స్త్రీ పితరులకును బూజనహృదై నానీతపాకుఁడై కడుభక్తి ౨౧౯

అ॥ యజ్ఞనూత్రములను నపసవ్యముగ దొడ్డి “యగ్నియందు నేను హవనకర్మ
మాచరించువాఁడ నాజ్ఞయిం దోపితృదేవతాత్ము లవనిదైవతములు!” ౨౨౦

క॥ అనియీగతి సంప్రార్థించినవాఁడై శ్రాద్ధకర్త క్షీతిసురతతి గొ
బ్బునను “కురువ్య”యటంచని యనుమతియిచ్చుటయు నరిగి యనలముకడకుఁ
మంత్రము॥ అగ్నయే కవ్యవాహనాయ స్వాహా. సోమాయ పితృమతే స్వధా. ౨౨౨

క॥ అనివేలిచి శేషము శ్రాద్ధనిమంత్రితపాత్ర నునిచి తదభిహితాన్నం
బును వ్యంజనములు వడ్డన మొనరింపంబడుడుఁ బాత్ర నుంచి కరంబు ౨౨౩

క॥ పృథివీసురు నంగువృత్తం బధిపా! పట్టుకొని పెట్టి యన్న మునడుమ ౨౨౪
“పృథివీతేపాత్ర”మ్మను మధుమధనునిబుక్కు నొక్కమా అనవలయు. ౨౨౪

క॥ ప్రత్యక్షంబుగ నాత్మహస్తమునఁ దత్పాత్రంబులం దుప్పు నా
చిత్యంబెన్నక వేసినక సగము భక్షింపంగఁబడ్డట్టిదొ
వ్రాత్యంపున్నెయి తెచ్చిపోసినను గోత్రాకాంత! తచ్చాద్ధపుం
గృత్యంబంతయు వ్యర్థమయ్యెడిని. నింకేమంచు వాక్రుశ్వనా. ౨౨౫

తే॥ అట్లుకాకుండ న్నాపదార్థములనె యడిగి వడ్డించి సంతృప్తులగుటయెఱిగి
యగ్రభాగంబునం గొంతయన్న ముంచి వక్ష్యమాణంపువాక్యంబు వలకవలయు.

క॥ అగ్నిదగ్ధాశ్చయేజీవా యేష్యదగ్ధాః కులేమమ
భూమాదత్తేనతృప్యంతు. తృప్తాయాంతుపరాంగతిం. ౨౨౬

క॥ పదపడి కొంచెముకొంచెం బుదకంబును విడిచి యచట నొగి గాయత్రిక
స్పాది ముమ్మాటు జపించియు “మధువాతా”యను నొక్కమంత్రముగూడ ౨౨౭

తే॥ చెప్పి“తృప్తాస్థ”యని ప్రశ్న చేసిద్విజాల భక్తి మిగిలినయన్నంబు బంధువులకుఁ
బెట్టుట కనుజ్ఞగైకొని పిత్ర్యమైనయట్టి యుచ్చిష్టపాత్రల యంతికమున. ౨౨౮

అ॥ దక్షిణాష్టవముగ ధరఁ బరిష్కృతఁజేసి దర్భపటచి యచట దానిమీద
జలములుంచి తిందములు పెట్టి పితృతీర్థమునను మగుడ నీర్ఘపోయవలయు. ౨౨౯

అ॥ పిండపిండమందు వేర్వేరుగా దారములనుబెట్టి యంత భూమినురులఁ
బోరెఁ బూచితములఁ బొనరించి యాచమనంబు నేయవలయు నరబిడౌజ! ౨౦౧

క॥ ప్రక్షాళితకరచరణత నాక్షణమ పితౌశ్శకరణి యటుతరువాతక
బ్రోక్షించి సవ్యముగ జ్ఞాధ్యక్షా! యాచింపవలయు నగ్నాశీస్సుర్. ౨౦౨

అ॥ అటుపయిం బితౌశ్శ కక్షయ్యసలిలం బొసగి పవిత్రములను సరిగ మీఁది
కగుపఱచి 'స్వధా' యటంచుఁ గీర్తించి 'యస్తుస్వధా'యటంచు త్తోణిసురులు ౨౦౩

క॥ అనుటయుఁ బిండంబులపై నునిచి మధువు పాయసము తిలొదకమును నొ
య్యన 'నూర్జస్వ' యనంజనుమనువునఁ బితృపిండములను మఱియుంచగనొ. ౨౦౪

అ॥ అర్ఘ్యపాత్రములను నటుపయి వెలికిలఁదిప్పి స్వర్ణమయము దేవతలకు
వెండి పీతరులకును విధ్యుక్తదక్షిణ యిచ్చునది వసుంధరేశ భక్తి! ౨౦౫

క॥ తరువాత జందెమును గుడికరమునకుం దొడిగి శ్రాద్ధకర్త మహీశా!
గరిమఁ బితృత్రయమునకును వరుసగ స్వస్తుదకములను వదలఁగవలయున్. ౨౦౬

క॥ ఆమీద శ్రాద్ధనియమితభూమిసురోచ్చిష్టపాత్రముల నెత్తివలెక.
స్త్రీమాణవకప్రముఖులు తా మాపాత్రలను వీయఁదగ దెన్నటికిక. ౨౦౭

అ॥ ఈప్రకారముగను నెంగిలివిస్తళ్ళ స్వయముగానెత్తిసి శ్రాద్ధకర్త
జ్ఞాతస్వపాదశయయుగళుండయి భూసుతులకు భక్తి వోసిల్పొగ్గి ౨౦౮

శ్లో॥ అఘోరాపితరస్సంతు. అస్మద్దోత్రం వివర్ధతాం.
చాకాశో నోభివర్ధంతాం. వేదా స్సంతరిరేవ నః. ౨౦౯

త్రేతా చ వోమా వ్యగమ. దృహుధేయంచ నో స్త్విత.
అన్నంచ వో బహుభవే. దతిథింశ్చ లభేమహి.

యాచితారశ్చ నస్సంతు. మాచ యాచిష్క కంచన. ౨౧౦

క॥ అనిప్రార్థించి యివే దీవనలవుఁగాకనుచుఁ గర్త వచియించుటయుక
వివివిప్రలు సంప్రీతిని ననవలయుఁ దథాస్తటంచు నవనీనాథా! ౨౧౧

అ॥ స్వస్తికౌఱకు ధరణి సవ్యంబుగం బితృపూర్వ ముదకములను బోయవలయు.
మనుమతీకళత్ర! వాడేయనెడిబుక్కు నని పవిత్ర మవల మనుపవలయు. ౨౧౨

క॥ ఆయాజాజస్యయానక జ్ఞామండలి భ్యాతమైన సన్మంత్రముచే
నామహిమయుకు వలగొని ప్రేముడి నకుఁ గూరుచుండఁబెట్టి తదంఘ్రుల్ ౨౧౩

అ॥ అదిమిపట్టిపికి యవిపి యాసీమాంత మన్న బలివిజైచి యధికనిష్ఠ
మామమాని గగనమణి యుండఁగానె భోజనము నేయవలయు మనుజనాథ! ౨౧౪

అ॥ ప్రాద్దుగ్రంకుపిదప భుజియించుచో వ్యర్థమగును శ్రాద్ధకర్మ మవనిపాల!"
యనివచించుటయును నానర్తభూపాలుఁ డెడఁదలొన మఱియు నెఱుంగుగోర

—* ఏకోద్దిష్ట సపిండికరణవిధి *—

క॥ "ఏకోద్దిష్టశ్రాద్ధం బేకరణిం జేయవలెనొ యెఱింగింపఁగదే
యోకారుణ్యానిధీ!"యని వాకొనుటయు నత్తపస్వివరుఁ డిట్లునియెక. ౨౯౬

క॥ సంచయనమునకుమును గావించెడి శ్రాద్ధములుమూఁడు. విను. మరణంబుక
గాంచినయెడ నడుమను శవముంచినయెడ దహనకర్మ మొనరిచినయెడక ౨౯౭

అ॥ అవ్విగాక మృతున కాద్యత్పతీయపంచమదినంబులందు సప్తమమున
నవమదశమములను నవనీశ! కలవు శ్రాద్ధంబు లాఱుపెట్టఁదగిన విఠను. ౨౯౮

తే॥ అన్నియుంగూడి శ్రాద్ధంబు లగును దొమ్మి. దందు వైతరణీశ్రాద్ధ మంతియమునఁ
బెట్టఁదగినది. యయ్యది పెట్టుపిదపఁ బ్రేత సంతృప్తిబొందుఁ బృథ్వీకళత్ర! ౨౯౯

క॥ ఆవాహనంబు పూజ్యము. దైవం బంతకునునున్న తచ్చాద్ధమునక.
గావించ్రేకపవిత్రత నీవివరంబెఱింగి విబుధు లేకార్ఘ్యముగక. ౩౦౦

క॥ ఒనరిచి తృప్తిప్రశ్న మ్మనంతరము కొలఁదిస్వదిత మటువలె గావించు
నది. యభిరమ్యతామను మనువున వదలునది యల్లమహిసుగు నంతక. ౩౦౧

అ॥ చీలిపోకయుండ ఛిన్నంబుగాకుండఁ దనరుచున్న రెండుదర్భపోచ
లవనినాభవర్య! యవియె యేకోద్దిష్టములఁ బవిత్రమనుచు ననుకొననగు. ౩౦౨

వ॥ సర్వత్ర పితః, గోత్ర, శ్మశాన, అనియు, తర్పణమున, పితా, గోత్ర, శ్మశాన, అనియు, సంకల్పమున, పిత్రే, గోత్రాయ, శర్మణే, అనియు, అక్షయసలిల దానంబున, పితుః, గోత్రస్య, శర్మణః, అనియు, ఆసనమున మాతః, అనియు సంకల్పమున మాత్రే, అనియు, అక్షయసలిలదానంబున మాతుః, అనియు ౩౦౩

క॥ గోత్రేయనియును మఱియును గోత్రాయైయనియు నట్లులే గోత్రాయాయం
బోత్రణయనసత్కరుణాపాత్ర! ప్రథమాదిగా విభక్తు లెఱుంగుమా. ౩౦౪

క॥ దేవి దేవ్యై యటంచుఁ గీర్తింపవలయు. మఱియు దేవ్యాయటంచును మాతననఘ!
ప్రథమయుఁ జతుర్థి వృష్టి యీవిధముగాను శ్రాద్ధసంసిద్ధికై ప్రయోజ్యములుచుము.

క॥ రహితవిభక్తికముగనొ యవిహితంబగు నవ్విభక్తి వెట్టియు కృతమా
మహితశ్రాద్ధంబైనను మహి నకృతమ. చెందదది మఱి పితరులకుక. ౩౦౫

క॥ తాన యత్పూర్వకముగ విజానద్ధరామరుఁడు యథోక్తమా విభక్తు
లను నిరంతరంబుఁ బొనరింపనగు శ్రాద్ధకర్మమందు విధిని గాశ్యపీశ! ౩౦౬

తే॥ అటు సపిండికరణము సమాంతమందు జరుపవలయును నానంతరణిపాల !

వృద్ధి యొకవేళ నేలెంచెనేని యరసి పూర్వమేనియుఁ గావింపఁ బోలియుండు.

ఆ॥ పూర్వబోక్త విధిని సుర్విఁ ద్రిదైవత్యముగ నదైవికముగ మొనసి ప్రేతఁ

గూర్చి చేయవలయు గురుతనేకోద్దివ్వు మేకపాకమున మహిబుభుక్ష ! 30౯

ఆ॥ ప్రేతకొఱకుఁగాను వ్రీతిఁ గల్పించిన యర్హపాత్రదీసి యవనిపాల !

త్రిపితృపాత్రలందుఁ ద్రివిధంబుగం జించి యుంచవలయు శ్రద్ధ యుట్టిపడఁగ.

తే॥ అట్లు పిండంబు త్రివిధంబు లాచరించి 'యే సమాన' యనం గరమెసఁగుమంత్ర

ములను రెండును బఱియించి యొకయు శ్రద్ధఁ ద్రిపితృపిండంబులం గల్ప నపుడు మృతుఁడు

క॥ ప్రేతత్వవిముక్తుడై ప్రీతిం జెందును మహేశ ! పితృపూర్వముగా

నాతర్వాత యథాక్రమ మేతత్పిండములమీఁద నించుక జలమున్ 3౧౦

క॥ ప్రోక్షించి గంధమునఁ బుష్పాక్షతలను ముగుర శ్రద్ధనర్పించి యిలా

ధ్యక్ష ! పితృత్రయిపేశ్యను స్వక్షరముగ నుచ్చరించి యట్లు చతుర్ధన్ 3౧౩

తే॥ విడువవలెఁగాని కొందఱువిడువకట్లు ప్రేతశబ్దముతోడనే పితకు ముందు

వెట్టుచుండిరి యిల శ్రద్ధ. మట్టిచేత నామతముగాదు మేదినీనాయకాగ్ర్య! 3౧౪

క॥ క్షయతిథి భాద్రచతుర్దశఁ బ్రయతమ ! యారెంటివిడి సపిండికరణం

బయినతయనాత నొప్పుదు త్రయి యేకోద్దివ్వుమనేడి శ్రద్ధముజరుపన్ 3౧౫

క॥ ఎవఁడు సపిండికృతుఁడై నావజించెడిప్రేత భిన్నమగు పిండమునం

దవిధిగ యోజననేయునో యవునాతఁడు పితృహృదన్ది యకృతంబ యగున్.

ఆ॥ తొడిచచ్చిపోయి తాతజీవించువోఁ దండ్రీపేరుచెప్పి తాతతండ్రీఁ

జేర్కొనంగవలయుఁ బృథ్వీశ ! తాత ప్రత్యక్షముగనె యచట నారగించు. 3౧౬

ఆ॥ తాత క్షయదినమున ధరణీశ పూర్వణశ్రద్ధ మాచరింపఁ జనునుజుమ్ము.

తనరుజనకువిడిచి తాత కష్టేనియుఁ బెట్టఁదగదు పితకు భీతుఁడగుచు. 3౧౭

క॥ సకలామావాస్యలఁ దప్పక పూర్వణమాచరింపవలె మృతపితకుం.

డకలంక! ప్రేతపక్షమునకు నడుమను గూడఁ బూర్వణము చేయఁగనా. 3౧౮

తే॥ ఎంతవఱకు సపిండత యేరుపడదో యంతవఱకును చిత్తపక్షమందుఁ బితకుఁ

దగదు శ్రద్ధంబు పెట్టు, చితామహాదులకు నొనర్పఁగవచ్చు నిలాతలేళ! 3౨౦

క॥ పితృపిండంబులతోడం గృతసాపిండ్యుండుగాక కృతసుకృతుండో

పితయును ప్రేతగమందెదు. క్షీతిపా ! సాపిండ్య మందుచే నేర్పడియెన్. 3౨౦

అ॥ ఎవడుచేసికొన్న యేన స్సుకృతముల వార లన్యయోనిఁ బడియు నచట
వంశభవులొసంగు వారిప్రభృతులచేఁ దృష్టిబొందుచుండు ధీర"యనుడు 3౨౨

క॥ " పుత్రుల పౌత్రుల కలలం బిత్రాదులువచ్చి యేమొ పెట్టుమటంచుకొ
రాత్రులఁ గోరుచునుందురు. ధాత్రీసుర ! యేమగునిది ? దయ నుడువఁగదే " 3౨౩

క॥ అని యానర్తుండడుగుడు మునివర్యుడు " గతులులేక పొక్కుచుఁ బ్రేత
త్వనియుక్తినుండువారలు జననాథా ! వచ్చుచుండు స్వప్నంబులలోక " 3౨౪

క॥ అని వక్కాణించుటయును "ననుఁగుం బుత్రకులులేని యవ్వారల కో
మునివర ! సాపిండ్యం బె ? ట్లనవుడు నృపుతోడఁ దపసి యపు డిట్లునియెక. 3౨౫

తే॥ " ఎవరి కారసతనుజాతుఁ డేరుపడఁడొ మతఁడు నాలవవాఁ డెట్లులగును దలఁప
నొగిఁ బ్రకర్షంబుగాఁ బొందుచుండుఁగానఁ బ్రేతయనిచెప్పఁబడియెడుఁబృథివి మృతుఁడు.

తే॥ సుతుఁడొ తోఁబుట్టువో లేక సతియొ మృతునకొనరుపకొవలె సాపిండ్య
మోన్మపాల !

కానివో క్షేత్రజాది కైకాదశాత్మజుల సుతప్రతినిధులఁగాఁ దెలియవలయు. 3౨౬

క॥ కాలమున నుత్తరక్రియ మేలుగఁ గాకుండిన నపమృత్యువశులకుం
బోలెను నారాయణబలి వాలాయంబుగను జేయవలెఁ బ్రేతత వోక. 3౨౭

అ॥ ఆత్మహంతలకును నవనీసుపర్వచే మరణ మొందినట్టి మనుజులకును
నాచరింపవలయు నదియె నారాయణబలి " యటంచు నిట్లు పలుక నతఁడు 3౨౮

అ॥ " ఎట్లుమృత్యువెనయు నిలఁ బురుషుండుదా ? నేకుకర్మమునను నేగు దివికి ?
ముక్తియెట్లువడయు మునినాథ ! నిరయమం దేలకూలు ? " ననుడు ఋషివరుండు

—* నరకములు తన్ని వారణోపాయములు *

అ॥ పుణ్యపాపములును బుద్ధి మా జ్ఞానముం గలవు ప్రజకు మూఁడుగతులు. వానఁ
బుణ్యమునను స్వర్గమును బాపమున నరకమును జ్ఞానమునను నమృత మొదవు.

కా॥ ఈయర్థంబు భవిష్యభీష్ము నల శ్రీకృష్ణుండు తోడ్పాటుగా
డాయం బోయి యుద్ధిష్ఠిరుండు " యమువీటం బాపకృత్ప్రప్యముల్

హేయంబు ల్లలవంట నారకములవ్వెన్నో. కిమేనస్సులకొ
జేయం బ్రాప్తములొనొ. నిండుకృపతోఁ జెప్పంగదే " నావుడుకొ 3౩౨

తే॥ ఆతఁడిట్లను. యమలోకమందు వత్స ! యేకవింశతినరకంబు లెసఁగుచుండు.
జంతువులు స్వస్వకర్మానుసారముగను నచటికింజని కృచ్ఛంబు లనుభవించు. 3౩౩

తే॥ చిత్రుఁడు విచిత్రుఁడను పేళ్లఁ జెలఁగుచుండు రచటఁగాయన్లు లిరువు. రందఱుములను
చిత్రుఁడుం బిత్రుఁడాలిల శ్రేయములను వ్రాయుచుండురు యత్నలూర్వకముగాను.

సీ॥ మజ్జి గ రాశుండన బరణిడివాడును విక రాశుండను సంజ్ఞ వెలయువాడు.

వక్ర నాసుండన వక్రిల్లువాడు మహోదరుండను పేర నున్నవాడు

సౌమ్యవ్యాయంబుతో సంయుక్తుడగువాడు శాంతుండునాబడు శాంతియుతుడు
నందుడొక సంశ్రావ్యనామంబుగలవాడు నటు సువాక్యండును పటుమతియును
యముని దూతలు. వారియం వాద్యులైన భయదరూపులు నలువురుం బాతకులను
మంచిరూపంబుగల కడమ నలుగురును సుకృతులను యనుపురికి జేర్చుచురు సతము.

తే॥ వారివశమున లెక్కింపవలనుగానియంతమంది భటు ల్గల రనఘ ! వారు

చిత్రుడు విచిత్రుడును వ్రాయుపత్రములను గొంచు జని యందుగలకీతిగొంకకడద

తే॥ అప్పరోగణసేవిత మగు విమానములను నెక్కించి ధర్మంబు సలుపువారి

గట్టియుం గొట్టియుం గూరకర్మరకులఁ బట్టుకొనిపోవుదురు యము పట్టుమునకు.

తే॥ వారలకు బాసటగనుండ జ్వరముఁదొట్టి వ్యాధులును నూటయెనిమిది యమునిచేతఁ
గల్పితము. లవ్విచని మును కైవసంబుచేసికొనుచుండుఁ బ్రజ యుధిష్ఠిర ! బలిమిని.

తే॥ అంతటం గింకరులుపోయి యచటనుండు నరుల కగుపడకుండఁ దన్నాభిమూల

సంస్థితప్రాణవాయువు సంగ్రహించి తనువు నటించి యశుమార్గమునఁ జనుచురు.

తే॥ ఎనుబదియు నాటువేలయోజనములపయ నున్న దయ్యచుపురి మన నున్నచోటికి.

కచట వైతరణీసమాఖ్య నదియొకటి రెండుపాయలఁ బ్రవహించుచుండు నెపుడు.

కం॥ ఒకసాయను జలములు వేల్చొకపాయను నెత్తు నడుకు నురుశస్త్రములుక

బ్రకటముగఁ గలిగి యది పాండుకుమారా ! ప్రాణులకుఁ గడుక భయదంబా. 380

అ॥ మేనుదొఱగువేళ మేదినిసరునకు ధనువిచ్చువాడు దానితోకఁ

బట్టుకొని తరించు భరత్వ భా ! తాను జలములున్న పాయ శ్రమమునాక. 381

కం॥ ఇతిరుండు తవచేతులతో నతికష్టముమీఁద నీచి యలసినవాడై

శతయోజనవిస్తృత కోణితతవోస్త్రితస్సు దాటు నేర్వంగవలయుక. 383

అ॥ కాన మనుజు లంత్యేకాలంబునందు గోదాన మాచరింపదగును. దాని

కవల ధర్మస్పృతిని నరుగు ధర్మముండు. పాపమార్గమునను బాసి యేగు. 384

కం॥ వైతరణి యపరతటమున భీతిద నుసిపత్రవనము బిట్టలరెడు. దు

ర్వీతిఁ బరభార్యఁ బరధన మేతులువ వారిండు నాతఁ డిటఁ గోయఁబడుక. 385

అ॥ అట్టి కూళగూడ నాత్మజకృత నవశ్రాద్ధములనుజేసి సరవి నచటి

కఱకుఱంపములను గఱకఱ తఱుగంగఁబడక ముక్తుడగును బాండవేయ ! 386

అ॥ అవల నొక్కభూరుహము కూటశాల్మలియనఁగ వాడిమండ నలరుచుండు.

నైఋతుండ్ర క్రింద విశ్వా ఘాతకో తల్లక్రిందుగాఁ దగ్ధులగుచు. 387

ఆ॥ కూటశాల్మలిద్రు గురుశాఖలం దలక్రిందుగాఁగ వేల నుండ్రుగాక.
తద్విముక్తి ధర్మతనయ ! యేకాదశశ్రాద్ధముననుజేసి సంఘటించు.

380

ఆ॥ అవలినరకమనఘ ! యంత్రాత్మకంబు. బ్రహ్మఘ్ను లనుభవింపనది తగినది.
వంశజుండొనర్చు ద్వాదశశ్రాద్ధంబు ద్వారమునను నగును దద్విముక్తి.

381

చ॥ పదపడి యుక్కుకంబములు ప్రజ్వలమానములౌచునుండు. దు
ర్మద మెగదట్టి యన్యతనుమధ్యలఁ బొందెడివాఁడు వోయి యా
వెద వెదయుక్కుకంబముల బిడ్డ గవుంగిటఁజేన్పనాను. న
య్యదియును దప్పు మాసిక సమాచరణంబున వానికిఁ నుతా !

382

ఆ॥ ఇనుపపండ్లకుక్క లింకఁ బృథ్విమాంసాశులను ముజించుచుండు బలిమి నగల.
దానివలన ముక్తుడౌను ద్వైపక్షిక శ్రాద్ధముననుజేసి సత్యముగను.

383

ఆ॥ ఇనుపముక్కుకాకు లింకఁగొంచెమావల. స్త్రీ సరాగముగను జేసిచూచు
వానిగుడ్డవొడుచు వడిఁ బట్టుకొని యవి. మాను నది ద్వితీయమాసికమున.

384

తే॥ ఆపయిం గూటశాల్మలి. యట్లు లోహమయపు ముండ్లును గలవు. తన్మధ్యమునఁ
గొందెకాండ్రు బలాత్కృతి గుంజఁబడుదు. రదియుఁనుద్వితీయ మాసికంబైనదొలఁగుఁ

డ॥ రౌరవనారకంబు కడురాద్ర మనంతరమందు. దానిలో
ఘోరతరాయుధంబులను గొట్టియు నెట్టియు బ్రహ్మహంతలక

దూఱుదు రగ్గలంబు యమదూతలు. నాలవమాసికంబునక

వారు విముక్తులౌదు రటువంటిమహాపదనుండి ధర్మజా !

385

తే॥ అవలినరకము డౌరొద. మటఁ గృతఘ్ను లడుగు లూర్ధ్వంబునం దుత్తమాంగ మవనిఁ
గాఁగ వేలాడుచుండు రిక్కరణి. నేనవదగు మాసికమున ముక్తి వారి కొలయు.

శా॥ కుంభీపాక మనంతరం. బది మహాఘోరంబు. తద్దుర్గతిక

డైంభప్రాణములక వారించు కటికక దండాభిసంధిం బ్రదీ

ప్రాంభోయోనిసుత ప్తతైలమున నుం. త్రాబాధ వణ్ణాసికా

రంభంబైన యమక్షణంబ తొలఁగుక రాజేంద్ర ! యింకేమనక.

386

క॥ పాములుఁ దేళ్ళుం గలదై యామిఁద నిఁకొక్కనరక. మట శాంభికులక

వేమలు శిక్షిం. త్రేడవదౌ మాసికమునను జేసి యయ్యది వాయుక.

387

మ॥ అట సంవర్తకనామదుర్గతియొకం. రామ్నయ విప్లావకుల్

పటువాక్యంబుల సాధులం దెగడు కూళల్ వహ్నితప్తంబులౌ

పటుకాటు త్తమ కొండనాలుకలకుం బట్టించి లాగక భటుల్

త్రుటితస్వాంతములందుఁ బ్రాక్రతములక దూషించుచుం ద్రచ్చటక.

388

శా॥ అన్యతవాదిజనుల యంగంబుఁ గుక్కలు కొఱికి తినుచునుండు మఱియొనఁచట.

నెవ్వియెల్లఁ దప్పు కన్యమమాసిక శ్రాద్ధదానమునఁ బ్రకాంతి వొందు.

389

- అ॥ అగ్నికూటనరక. మతిదారుణం. బందుఁ గూటసాక్ష్యమిడిన క్రూరజనులు
యాతనను సహింతు. రవ్వార్నవమమాసికప్రదానమునను గాంత్రి ముక్తి. 310
- ఉ॥ అంతటనంతటన్ శిశములై వెలుగొందెడి యిన్నమేకులకై
గ్రాంత మిఁకొక్కనారకము కానఁగవచ్చెడి. నందులోన శ్రీ
హంతలు గేహదాహతులు సంతకకింకరతాడ్యనూనులై
భ్రాంతిఁజరింతువో. దశమమాసికమానరకార్తి మాపైడికై. 311
- అ॥ అంత నిప్పుకుప్ప లంతట వ్యాపించి క్రాలు నేలయొకటి కానఁబడెడి.
నందు నెందుఁ దీరుగుచుండు స్వామిద్రోహు. లదియుఁ బదునొకండవది హరించు.
- ఉ॥ ఆదటఁ దత్తమైన యిసు మంతట గల్గిన దుర్గతికై ధరి
త్రీదయితుండు వచ్చెనని దిడ్డిపథంబునఁ బాటిపోవు సో
న్మాదులు పచ్యమానులయి జ్ఞాస్థలి వ్రాలుచునుండు రెంతయుకై
ద్వాదశమాసికంబునను దానికిఁ గల్గి విముక్తి ధర్మజా! 313
- తే॥ అన్వయజులిడు నేకొంచె మన్నరసమొ లేక యుదకంబొ కొల్లుచు నీకరణిని
హయనము పూర్తియగుదాఁక నధ్వమందె మృతులు వసియించుచుందురు మేదినీంద్ర!
- అ॥ అబ్బపూర్తియగుదు నాత్మకుభాకుభకర్మములకుఁ దగిన ఘనఫలముల
ననుభవించుకొంచు నల ధర్మరాజు సంతికమునను వసించు గకుటిలాత్మ! 314
- తే॥ అట్లు పదియైదునిరయంబు లనుభవించి మరల జన్మించెదరు వారు మహితలమున.
నితరవేశంబునంబుట్టు హేతువాది. నిత్యతర్పణమున నతని కగుఁ దృప్తి. 315
- కం॥ స్వామిద్రోహారతప్రజ భూమిశా! కురాజ్యమందుఁ బుట్టును హంత్య
గ్రామమున కిడినదానం దామును సంతృప్తిగాంతు తత్పంచజనుల్. 316
- కం॥ పితృదేవద్విజుల కనన్వితభక్తుండగుచుఁ దిన్న పిసిని జనించుకై
దతదుర్భిక్షంబగుభువి. మృతదినసక్రాద్ధమునను దృప్తం దతఁడే. 317
- ఉ॥ ఒండొరు సానురాగులయి యుండెడి దంపతులకై దురూహమైఁ
గొండెముల న్వచించి విడఁగొట్టెడి దుర్మతి భాగ్య చండియై
యొండనినం బడంచు సత మూఁఁ జరించుచు గర్హమానయాఁ
బొందవ! కన్నేధార సుఖభాక్కులఁ జేసెడి వారి వెండియుకై. 318
- కా॥ కన్యావిక్రయకారి కన్యనిడ విఘ్నంబెంచువాఁడుకై సదా
కన్యాసంతతితోనె యుండ్రు. సుతుఁ డొక్కండేని గల్గిండు. త
త్కన్యల్ భాగ్యవిహీనలుకై విధవలై కావింతు గారత్వ. మా
కన్యాదానమె వారి కందఱికి సౌఖ్యంబీ సమర్థంబగుకై. 319
- తే॥ గ్రంథవోరుఁడు రత్న తస్కరుఁడుగూడ నధమఁడుం గుంటి గ్రుడ్డిమూఁ గగుచునుండు.
గ్రంథదానంబువలనఁ దత్కల్మషులయి నీగి సుఖముండఁగలరు. వా రిరువు రనఘ!
- కం॥ ఇవి మర్త్యలోకనరకము. లవగతిముందేయుఁజూ కుభాకుభముల ని
య్యవి. తీర్థ సేవనంబున నపు పీనికి కుద్ధి ధర్మజా! ” యని యనుడుకై 320

—* నరకయాతనా నిరసనోపాయము *—

- సీ॥ నోములునోమియే యోమంగఁబడెడినో కలుద్రావియును నరకమునఁ బడక
నేమముబ్బరిపియే నిరయసంస్థఁడుకాఁడో బంగారుదొంగిలియొం గరంబు
హోమంబునేసియే యుత్తమోత్తముఁడోనో గురుభార్యఁబొందిన కూశయయ్యుఁ
దీర్ఘసేవనె దుర్గతిం గూలకుండునో కఱకఱ ద్విజు గ్రీవ దఱిగికూడ
నారకంబునుండి నరుఁ డెవ్విధంబున ముక్తుఁడగునో యఘము పొనరిచియును
“నాకు భయముగలిగె నరకస్వరూపంబు నాలకింప నుడువుమయ్య ” మనుచు 323
- ఆ॥ పాండవాగ్రజుండు ప్రశ్నించుటయు భీష్ముఁ డిట్టులనియె. “ ధాత్రి నెవనియథ్థ
లభ్రతటిని గలయు నవ్వాని కుండదు నరకబాధ. వినుము ధరణినాథ ! 324
- ఆ॥ విష్ణుపదిని శ్రాద్ధవిధి యేరిపేరునఁ జేయఁబడునో సుతులచేత దేవ
యానముల వసించి యమపురిమీఁదుగాఁ జనఁగలారు వారు స్వర్గమునకు. 325
- తే॥ పాపమునకు యథోక్తమా పాచితంబు జరుపుకొనువారలును మఱి స్వర్గదాన
మొనరిచినవారలును దుర్గతిని బొరయరు. తక్కువారల కయ్యది తప్ప దధిప !
- క॥ ఏలికముందఱ నుండుచు నాలంబున మరణ మొందినట్టిరుగూడ
గాలునిపురికిఁ దవ్వుగ మేలగు స్థానంబునందు మెలఁగెద రనఘా ! 322
- సీ॥ విశ్వేశ్వరుండుండు విపులనివేశమా కాశీపురీమధ్యదేశమునను
బాండవకారవ ప్రకటితక్షాత్రమై చెలువొందు నీ కురుక్షేత్రమునను
శౌనకాదిమహర్షి సందోహమునకు శరణ్యమా నైమిశారణ్యమునను
హాటకేశ్వరదేవు నాశ్రయబలముచే విగరమైనటువంటి నగరమునను
గంగ యమున సరస్వతి గలయునెడను నల ప్రభాసంబునను మృతి యొలయునెడల
నెట్టిపాపంబుచేసిన చెట్టయేని నరకమునుబొందఁ డో యుధిష్ఠిరన్యపాల !
- ఆ॥ వెయ్యదూడతోడఁ బెండిలిగావించి మైలకోడె నే పుమాంసుపేరఁ
గొడుకుచేత విడువఁబడు వాఁడు బ్రహ్మఘ్నుఁడయ్యు నరకబాధ నందఁ డధిప !
- తే॥ శ్రీకు మదినుంచి ప్రాయోపవేశమునను బ్రాణములఁబాయనటువంటి పంచజనులు
భూప ! చిత్రేశ్వరమునఁ బ్రాయోపవేశ మొనరిచినవారు నరకంబు కనరు కనరు.
- సీ॥ కడుపునిండం గ్రోల గంజియైనను లేక తిరుగాడుచుండెడి దీనులకును
బరుల సాయములేక పదమేని యడఁబాల కల్లాడుచుండెడి యంధులకును
గడు దూరగమనంబు గావించి యరుదెంచి బడలియుండినయట్టి పాంధులకును
గంగాదిజలపూర్ణఘటభారవాహులై యరుగుజేరెడి తీర్థయాత్రికులకుఁ
గాలమునఁగాని లేక యకాలముననుగాని బహుభక్తియుతముగాఁ గడుపునిండ
వన్నముం బెట్టిపనిచెడి యందఱికిని నరకమునునడి యెట్టిదో యెఱుకపడదు.

క॥ జలజాతుఁడు వృషభంబున మెలఁగఁగ జలధేను వటులె మృగశీర్షమునకొ

తెలఁగఁగఁ డిలధేనువు విప్రుల కొసఁగెడివాఁడు కనఁడుపో నిరయంబుకొ. 302

క॥ సోమమున సోమనాథుని సోమగ్రహపర్వమునను జూచినవాఁడై

నేమమున నల్లిఁగుంకిన యామనుజుఁడు నిరయబాధ వందఁడు తనయా !

క॥ రవి రాహుగ్రస్తుఁడుగా రవివాసరమందుఁ బోయి రహి సన్నిహితీ

భవద కురుతేత్రములం దవగాహనసేయఁ దొలఁగు నటు నరకంబుల్.

తే॥ కృత్తికాబుడయుత కార్తికికి నెవండు కలితమానతఁ జని త్రిపుష్కరమునకును

దాఁ బ్రదక్షిణమొనరించు తన్మనుష్యు నయనములలోనఁ బడెడుపో నారకంబు.

సీ॥ బురదలో దిగఁబడి యటచుచుండినయట్టి యావు నీవలకిడ్చు నలఘుమతులు

నతిదైన్యవశత బ్రాహ్మణీకిఁ దటస్థమా దాస్యంబుదొలఁగించు ధర్మరతులు

దొంగలకుం జిక్కి యంగలాఝుచునుండు నార్యుల విడిపించు శౌర్యధనులు

హంతకుఁజేతియం దర్పితప్రాణుఁడౌ భూసురుం గాపాడు పుణ్యతములు

నరకగాములగుచు నవయ " రంచని యిట్లు పలిక భీష్ముఁడనుచు భర్త్యయజ్ఞుఁ

డానతిచ్చె నట్లు లాన ర్తభూపాలమణికి రోహితాశ్వమనుజనాధ ! 303

—* జలశాయి యుపాఖ్యానము *—

వ॥ అని మార్కండేయుమహాముని శ్రాద్ధకల్ప మంతయు వక్కాణించె. నట్లు

నాగలిలద్వారంబున జనార్దనుండు జలశాయయై వర్తించెడిది. బావనంబగు తద్బిలద్వా

రంబునం గ్రుంకి శేషపర్వంకశయను నేవించు జనుం డాజన్మమరణపాతకంబునుండి

ముక్తుండగు. వార్షికంబులగు చతుర్మాసంబులును సరస్వపశ్చయామఁడగు జనార్దను

సభక్తికంబుగా సమర్పించిన జన్మరాహిత్యంబగు. మును పచట మునీశ్వరులు ముచి

కుందుఁ బూజించి తత్ఫలస్థ మృత్తికాగ్రహణంబున వైకుంఠంబునకుఁ జనిరి. చాతుర్మా

ప్యాకృత జలశాయిసేవనంబున సకలతీర్థస్నానఫలంబును సకలయజ్ఞాచరణఫలంబును

సంప్రాప్తగోగ్రహమృత్యుఫలంబును బడసెదరు. మఱియును 304

సీ॥ ఎపుడుఁజూచిన నొడ్లయిల్లాండ్ర కౌగిళ్ళ మనుచుండు పరమదుర్మార్గుఁడేని

యెట్టిబ్రాహ్మణుఁగూడఁ దిట్టి సహింపమిం గట్టి శొట్టి వధించు కటికయేని

యేనాఁడుఁ గలుఁతావి మే నెఱుంగక వీధిఁ బొరలాడుచుండు దుష్టురుషుఁడేని

యేయింతియైనను నిష్టరా త్లానిపోఁ గుతికయొత్తిడి మహాకూఠుఁడేని

నాల్గనెలలు జీవన శయామ నేవింప నార్యులార ! ముక్తులై రహింతు "

రనుచుఁ జెప్పుటయును నా శౌనకాదిమునీంద్రు లందఁ జితని కిట్టులనిరి. 305

క॥ " పాలకడలిఁ బాపపాపుపెల్లడ మారి యొగనిద్రవశత నుండుననుదు

రెట్లు లమ్మహాత్ముఁడేలిలద్వారమం దయ్యె నుదకశయనుఁ డార్య ! మరల ? "

కం॥ అని మనమున సంశయపడి తను నడిగెడి యమ్మునీంద్రతతిఁ గనుకొని మె
ల్లన రోమహర్షణాహ్వయతనయుండగు నూతుఁడవుడు తా నిట్లునియెక. 340

వ॥ మహాభాగులారా! యయ్యది సత్యంబు. యాదేవుండు బిలద్వారంబున
జలశాయయై చతుర్మాసంబులును సంపూజితుండై జనుల ననఘులంజేయుతెఱంగుఁ
జెప్పెద సావధానులరై యాలకింపుడు. తచ్చతుర్మాసంబులును ముఖ్యంబులగు
యజ్ఞోద్వాహాదికార్యంబు లొనర్ప ననర్హంబులు. దేవాదిదేవుండును నిర్గుణుండును
గుణాత్ముండును నవ్యక్తుండును నప్రమేయుండును సర్వదేవమయుండును సర్వజ్ఞుం
డును గవీశుండును సర్వభూతాత్మకుండును నగు మహానుభావున కంజలిసేపి
యయ్యది కీర్తించెద. తొల్లి నరసింహావతారమెత్తి విష్ణుండు వేని వధించె
నామహాసురుండు హిరణ్యకశిపుండునా భయంకరుండై యుండ వానికి వీర్యమం
దప్రతిములును సర్వలక్షణలక్షీతులును నై ప్రహ్లాదుడనియు నంధకుడనియు నిరువురు
సుతు లుదయించి రంతఁ గొంతకాలంబున కారాక్షుసుండు పరలోకగతుండుకా దేవతలు
తద్రాజ్యంబునఁ బ్రహ్లాదుఁ బట్టభద్రుఁడేయ నుంకించుటయుఁ బితృవైతామహంబైసమా
గతంబగు నారాజ్యంబుఁజేయుట కతఁ డియ్యకొనఁడయ్యె. దత్తారణంబు వచింతు
వినుండు. రక్కసుల కందఱకుం జక్రితో సదా విరోధంబు. ప్రహ్లాదుడట్లు ద్వేషిం
పక దానవులం ద్యజించి స్వరాజ్యంబు సహితము సల్పనొల్లక విష్ణునాశ్రయించె. నంత
విష్ణుద్వేషపరాయణులగునాక్షుద్రక్షుస్సులు పితృవైతామహమగు రాజ్యమం దంధకు
వభిషేకించిరి. వాఁడును వనజాసను నారాధించి యాచంద్రార్కస్థాయి యగు నమ
రత్వంబు నార్జించె. వరబలంబున వాసవు విరోధించి సచురంబున జయించి యజ్ఞ
భాగంబు లపహరించె. నాత్మీయసహితంబుగా నమరావతికిం జని వారిహాయుం బాఱు
దోలి యమరాలయం బగ్గంబునేసికొనియె. సర్వదేవసహితంబుగం జని శ్రుకుండు
శంకరు సంసేవించి పెద్దకాలంబున కప్పినాకి ప్రీతుండై యేమికావలయునని
ప్రశ్నించుటయు 341

ఆ॥ “అస్మదీయరాజ్య మధ్వరాంశములతో నంధకుఁడు హరించె నతిశయించి.

నానివలన మగుడ దానినిహరియించి కరుణసేసి నన్నుఁ గావుదేవ! 342

వ॥ అని దీనంబుగాఁ బలుకుటయు భగవంతుడగు ప్రమధాధిపుఁడు
త్రైలోక్యరాజ్యంబు భవదధీనంబునేతు నుండుమని యూహించి 343

ఆ॥ “నాదు ముదలయయ్యె. నాకంబువిడిచి నీ పితృమైన రాజ్యపీఠ మెక్కు.

మధ్వరాంశములకు నాశింప కవనికిం జనుము. చనకయున్న జచ్చెదీవు 344

— *అంధకాసురుండు శంకరునాజ్ఞ యుల్లంఘించుట. *—

ప॥ అని గణనాథుడగు వీరభద్రుముఖంబున నంధకునకుం జెప్పిపంపుటయు
నమ్మహాబలుండు నవ్వి

3౯౬

తే॥ “దూత వధియింపదగమిని దుష్ట ! నిన్ను విడిచితిని బ్రాణములతోడ నడుపుమింకఁ
దప్పుదెలియక యారీతిఁ జెప్పిపంప నెవ్వఁ డాశంకరుండు ? నన్నెఱుంగఁదొక్కొ ?

క॥ ఎఱిగియుఁ జాదలఁచి యిటుల్ మొఱుగుచునున్నాఁడొ ? తెలిసెఁబో మనమున కా
మొఱుకుండు నిజజీవితమున నిరాశుడయి యున్నవాఁడు నిశ్చయముగఁ దాక.

కీ॥ ఎవ్వనిముఖమున నెపుడు దర్శిదదేవత తాండవంబాడుఁ గుతుకమునను
నెవ్వనిచేతను నేభోగమేనియు నననుభూతంబు రవంతయేని
యెవఁడు జగత్త్రయి వెటఁజోటుదొరకక యల శ్మకానంబునం దాటలాడు
వెవఁడు సుగంధవద్భవవస్తువులులేక వెలిబూది మెయినిండ నలదుకొనును
నెవఁడు కరచరణాదులౌ నవయవములఁ బాములం జుట్టుకొని దిగంబరతఁ దిరుగు
వాని కింక జీవితముతోడిపని యదేమి ? యందున నె నన్నుఁగూర్చి యిట్లన్నవాఁడు.

ఆ॥ కాన వేగనేగి కైలాసమును వీడి కాశిఁదపమునేయఁ గడఁగుమనుము.

విభవసహితముగను వృకున కాకైలాసధరము నా నుతునకు దత్తమనుము. రం

అ॥ ఏతదస్మదుక్తి యెంతయుం బాటించి సరవి నవ్విధంబు జరుపుమనుము.

జయపతున్నఁ దన్ను శక్రుని వధియింతుననుము. బుద్ధిగలిగి మనుము. చనుము. ”

ప॥ అని వాక్రుచ్చుటయు వీరభద్రుండు పదింబదిగ భర్తించి కడుంగడు
కోపంబునఁ కైలాసంబునకుఁ బరువెత్తి క్రతుధ్వంసి కా కాఱులు వినిపింప నతండు
క్రుద్ధుండై యఖిలగణంబులతోడను హాహియా ద్యఖిలామరులతోడను వృషభా
హాథుండై వెడలి యమరావతి కరిగె. నదిగని యంధకుం డానందంబున నర్జునాశ్వ
యంతంబగు సరదంబు నధిష్ఠించి యనీకినీసహిత మభిముఖుండై నిలిచె. నంత నాహవం
బారబ్ధమై వేయియేండ్లు నడచుటయు దినక్రమంబుగా దేవతాసైన్యంబై ట్టిఁగించె
గాని రక్కసులు చెక్కుచెదరరైరి. కఱకంతుఁ డంతఁ గనులెఱ్ఱఁజేసి త్రిశూలంబుచే
వ్రేసినను బ్రహ్మవరప్రభావంబునఁ బ్రాణంబులం బాయక యంధకుండు మగుడ
నాయోధంబునకుం గడంగి యనేకగణంబుల నలయించి గదాఘాతంబుల ఖండ

పరుశువుం బలివారంబులు నొప్పించుటయు నది యఖిలలోకభయావహంబై కనుపట్టె.
నంత నంబుజాసనవరప్రభావంబున నంధకునకు మృత్యువులేకుంట యెఱింగి యవ్వు
మూర్తిశూలాగ్రంబునఁ బొడిచి గగనంబునకు లేవనెత్తి ఛత్రంబుం బోలె ధరించు
టయు సభోమఖింబుగా వ్రేలాడు నాత్మాంగంబునుండి యవనిపైబడు నఖండరక్త
ధారలం బ్రణవ్వుధాతుచతుష్టయండును జర్మాప్తిస్సాయశ్శేషుండును నై యావీరుండు

అంధకుఁడు భృంగిరిటియనుపేరి శివభక్తుఁడగుట

కా॥ “ఈద్వగ్వీర్యసమన్వితుండవని నిన్నే గురైఱుంగఁ విభూ!
ప్రాదుర్భూతమదాంధతం దఱచు దుర్భాష ల్ప్రసంగించితిఁ.
నా దౌరాత్మ్యవివేకహీనతలకుఁ న్యాయ్యంపు శిక్షాక్రమం
బోదేవేశ్వర! నీ యొనర్చుపని. యెంతో శ్లాఘ్యమై యొప్పెడిఁ. ౪౦౩

తే॥ నీతిరహితున కొదవు విద్యాతిశయము సిరియుఁ జిరకాల ముండవు. సిద్ధమిద్ది.
అతిమదాంధుఁడనగు నాదు నలఘుబలపరాక్రమైశ్వర్యతాజ్యసర్వస్వమట్లు. ౪౦౪

తే॥ పాపకర్ముఁడఁ బాపుఁడం. బాపభవుఁడ. మఱియుఁ బాపాత్ముఁడను నేను గరళకంఠ!
అఖిలపాపహరుండవై యభవ! నీవు నన్ను రక్షింపుమయ్య. నిక సన్నుతింతు ౪౦౫

సీ॥ శూలంపువ్రేట్లకుం దూలిపోయి కరంబు శోకాకులిత మానసుండవైతి.

నధమాధముండవై ప్రధనంబునను నీదు చేతిలోపల వచ్చి చిక్కుపడితి.

నధికతరై శ్వర్య మంతయుం గోల్పోయి దీనత్వమున నీవె దిక్కుటంటి.

భాషించుటకుఁగూడ బలములే కెంతయుం బార్శ్వభాగంబుల వ్రాలుచుంటి.

నిట్టి యాపన్ను రక్షింపజే మహేశ! శరణుచొచ్చితి. మనసు నీచాయతిరగ.

సర్వపాపక్షయంబైన సమయమందె భవునిమీదికిఁ జిత్తంబు పరువులెత్తు.

తే॥ శివుని బూజింపనటువంటి చెనటిప్రజకు వచ్చిపోయెడిదినములే చచ్చిపోవు
వారలకుఁగూడఁ గ్రమముగా వచ్చిపోవు బ్రదికియుండిన యటువంటి ప్రజకె కాక.

సీ॥ చెడు కున్యగదమునం జేసి యత్యంతంబు మేనెల్లఁ జెడిపోవువానికేని

తెగులుగొంటయి సదా తీఱని వ్యధతోడ వర్తించునటువంటివానికేని

యంఘ్రిలోపమున నొక్కడుగిడుటకునైన వశముగా కల్లాడువానికేని

సవిధంబునందగు శంఖధ్వనుల్లాడ వీనులంబడనట్టివానికేని

యెవనిచేతఁ బరమశివుఁడు దైవతబుద్ధిఁ గొలువఁబడఁడో వానికులమునందుఁ

గలుగకుండుఁగాక కటకటా! జన్మంబు పార్వతీశ! సకలపాపనాశ! ౪౦౬

సీ॥ విడిచినాఁడను నేను వివిధాఘములకును నాదికారణమైన యసురభావ.

ముజ్జగించినవాఁడ నొకమాత్రు త్రైలోక్యరాజ్యంబుగూడ విరాగినగుచు.

వదలివెట్టినవాఁడ వాస్తవంబుగ నాదు పుత్రపాత్రుల బుద్ధిపూర్వకముగ

నవలదొరికినవాఁడ నవ్వవిధైశ్వర్య మగ్ని సాక్షిగఁ బెండ్లియైన స్త్రీల.

ముట్టుకొని నీదు పదపద్మములను సరిగ మూడుపరులు వచించుచున్నాఁడ రూఢిఁ

గాన నను విడిపించి సత్కరుణతోడ స్వాగతంబొనరింపుమీ సాంబ! యంక. ౪౦౭

ప॥ అనినవిని గతకల్మషంగా నెటింగి కూలంబునుండి మెల్లనదించి వినయ
వినమితగాతుండగు నాతనికి భృంగిరిటియని స్వయంబుగం బేరుపెట్టి రంగం
తే॥ “ నందికంటెను మఱి గజాననునికంటె నమ్మహాకాళుకంటెను నగ్గలంబు
వల్లభుడవైతి నాకు. నీవారిఁ దలఁచుకొనక సుఖముండు నాతోడఁ గొడుక ! నీవు”

ప॥ అని వక్కాణించుటయు వాఁడు వల్లెయని నమస్కరించి గణంబులంజేరి
శంకరు నాశ్రియించి యుండె. నంతఁ దత్తనయుండగు వృకుండు నిరుత్సాహుండై
చుహాభయంబున హతశేషులం గూడుకొని యంభోధిం బ్రకేశించె. సంక్రందనుండు
సంతోషంబున శంభునకు జోతవెట్టి తదాజ్ఞం గైకొని యమరావతి కరిగి ముజ్జగంబు
లేలుచు హవిర్భాగంబు లనుభవించుచుండె. వృకుండు సాగరంబు వెలువడి జంబూ
ద్వీపంబున కేగి తండ్రి తపముండిన హాటకేశ్వరక్షేత్రంబు సిద్ధిప్రదంబని తలంచి
యొరులెవ్వరును నెఱుంగకుండ బ్రహ్మను ధ్యానించుచు వాయుభక్షకుండై కొన్ని
యేండ్లును జలాహారుండై కొన్నియేండ్లును జితేంద్రియత్వంబునఁ బుడమిపయి బొట్టన
వ్రేలు మోపి తపంబొనరించుటయుఁ గమలాసనుండు సంతుష్టుండై తపంబునకు
మెచ్చి గర్తామధ్యగతుండగు వాని డగ్గతి రంగం

—♦ వృకుం డింద్రప్రదవిం బొందుట. ♦—

క॥ “ ఓహోహోవృక ! యింక నతిసాహసపదమైన తపము చాలింపుము. నీ
యాహితమైన వరంబెదో వ్యాహరింపు. మిడిపోవ వచ్చినవాడై ” రంగం

ప॥ అని పలుకుటయు వాఁడిట్లనియె. రంగం

క॥ “ కుష్టింజేందితివేని మదిష్టంబగు వర మొసంగ నేతెంచితివేక
గవ్వంబని భావింపక నవ్వుజరామరణుఁగాఁగ ననుఁ జేయు విధి ! ” రంగం

ప॥ అనియిట్లు కోరుటయు విధాత రంగం

తా॥ మత్స్రసాదమనసు మరణంబు జరయును నీకు సంభవింప వో కుమార!

యేమో యనియెననుచు నీవిషయంబున సంశయింపఁబోకు. సత్యమిద్ది. ” రంగం

ప॥ అనివాక్రుచ్చి యదృశ్యుడగుటయు వృకుండు కృతకృత్యుండై సర్వరు
కుమమోక్షంబుగ రై వతగిరికిఁ జని నిజామాత్యులతో యోజించి త్వరితంబుగా దైవ
తేజువైకి డండై త్త నతండు వాని బ్రహ్మవరంబున జరామరణవర్జితుంగా నెటింగి
సర్వకుపర్వసహితంబుగా సత్యలోకంబునకుం జనియె. మహాబలుండగు వృకుండు
సంతసించుచు సనైస్యపరివారంబుగా స్వర్గంబుం బ్రవేశించి దేవరాజ్యపదంబున
కుహానిశఁ బుష్పాద్యంబుల నభిషిక్తుండై హవిర్భాగంబులకుఁగా వసుద్రాదాత్య

మరుత్ప్రముఖదేవతాస్థానంబుల ననురుల నెలకొల్పి యథేచ్ఛ జగంబుల కాపింప మొద
లిడియె. బలవీర్యధైర్యామగ్నంబుల వాఁడంధకునకు వేయిరె ట్లధికుండై లోకంబుల
క్షోభింపఁజేయ నదియెఱింగి జనులెవ్వరును యజ్ఞయాగాదులు చేయమానుకొనిరి. యెవ
రేని చేసిన నమరసంతృప్తికేఁగా నతిగుప్తస్థలంబునం జేరి యాచరించెడివారు. స్వర్గ
తులగు రాక్షసులు భూలోకంబునం దమ్ముఁగూర్చి హవిస్సులిచ్చువారు లేకునికికి
సందేహించి. రంత వృకుండు కుపితుండై

౪౧౮

—* ఏకాదశీవ్రతమాహాత్మ్యము *

కం॥ “ఎవడేని వేల్పులకుఁగా నవనీస్థలి దానహోమయజనంబులఁ దా
సవిధి నొనరింపఁ గడఁగిన నవలీలం జని వధింపుఁ డెస్మ దనుజ్జ్ఞా”

మ॥ అని యానతిచ్చుటయు బలవంతులగు పలలాశను లిలాతలంబునకు దిగి
గుప్తంబుగా సర్వత్ర సంచరించుచు జపహోమస్వాధ్యాయ పరాయణుఁ డెవడేని
కనఁబడినఁ గఱకుకత్తులం దఱిగిపైచుచుండి. రట్టియెడ సాంకృతియను మునివరుండు
తొల్లి వృకుండు తపించిన బిలంబున ఛన్నవిగ్రహంబుండై గుప్తంబుగం దపంబువేయఁ
బరుసాక్షురంబుల భర్తించుచు సమీపించి తదగ్రింబున గంధపుష్పాక్షతలం బూజితమై
హస్తచతుష్టయంబుచే నలరారు హరివిగ్రహంబు నవలొకించి యాయుధంబుల యమి
వరేణ్యుఁ బ్రహరించుటయుఁ దళతళమను తదాయుధంబులు మొక్కవోయి చరప
సమర్థంబులుగాకునికిని వారు వైలక్షణ్యంబువొంది వృకునికడ కేగి

౪౨౦

తే॥ “ఒక్కబాపఁడు తొల్లి దివోకసులకు జడిసి నీవు తపంబున్న స్థలమునందు

హాటకేశ్వరమున విష్ణునర్చ తనదు నగ్రమున నిల్చి యొంటిమై నధికనిష్ఠ

౪౨౧

తే॥ తపమునేయంగఁ గనుగొని యపుడు మేము మొత్త మొత్తంగఁ గత్తులే మొక్కవోయె
గాని యాతని మెయి కసుగందదయ్యె. నెద్ది యుచితమో యదిచేయు మింక నీవు”

మ॥ అనినవిని వృకుం డాగ్రహంబున రయంబు తత్సవిధంబున కరిగి కృష్ణవిగ్ర
హంబును గుహాయవలికిం జిమ్మివైచి పదింబదిగ నదలించుచు నీకాల నాకాలం దన్ని

క॥ “నాకుం బగవాడగు నల్ల వైకుంఠ భజించువాడు వధ్యుండు నాచే.

గైకొందు దొంగతనముగ నా కేశవుఁ గొలుచు నీడు ననువుల నింకక”

౪౨౪

మ॥ అనిపలికి ఖడ్గంబున వ్రేయుటయు నది పదనుగలదయ్యె. దద్దాత్రీంబు
నకుఁ దగిలి నూఱుముక్కలయ్యె. సంతతోవిడువక యత్యగ్రహంబునఁ దత్సాంకృతి
నానుక భూనురశ్రీమండు

౪౨౫

అ " కాళ్ళ రెంటితోడఁ గడు దౌష్ట్యమున నీవు నన్నుఁ దన్నెదవుర దున్నపోత !

మరలఁ దన్నకుండ విటుగుఁబో నీకాళ్ళు లీక్షణంబు సారసాక్షు కరుణ " ౪౨౬

న॥ అని యనునంతమాత్రంబునఁ బంచశీర్షంబులగు పన్నగంబులుంబోలె వాని కాళ్ళు రెండును విటిగి ధరం బడుడుఁ దత్తైస్యంబులును విశేషించి తరుణీజనంబు లును రుదితంబు లొనరించిరి. త్రిదశాలయు లదివిని పదింబదిగ నేతెంచి త దనీకిని పయిం బ్రదరంబులు గురియుటయు హతశేషు లధోలోకం బొశ్రియించిరి. వృకుండు కుంటియై వెలందులుం దానును వెక్కివెక్కి యేడ్చి వెండియు విరించినిగుటించి తపింపమొదలిడియె. బాకకాసనుండు ప్రిప్తరాజ్యండై ప్రణవ్తకంటకంబుగం బరి పాలించె. ధరాతలంబున మరల ధర్మకార్యంబులు ప్రవృత్తంబులయ్యె. బెద్దకాలంబు నకుఁ బితామహుండు పీఠుండై వివరమధ్యగతుండగు వృకు సమీపించి ౪౨౭

క॥ " వృక ! మెచ్చితి నీతపమున. కింక దడయక యిష్టవరము లిచ్చెద. శంకిం

పక దుర్లభాస్థమేనియుఁ బ్రకటింపుము హృదయగతము భయపడకుండఁ " ౪౨౮

న॥ అని వక్కాణించుటయు వాడు ౪౨౯

క॥ " తుష్టుండవైతివేని యభీష్టము నెఱవేర్చెదేని యిప్పుడ యస్మ

న్నష్టాఘ్నులు దయసేయుము. కష్టించుచునుంటిఁ గుంటికాళ్ళఁ గరంబుకొ " ౪౩౦

న॥ అనినవిని వనజాసనుండు వానిం దోడ్కొని సాంకృతి సవిధంబునకుం జని సాంత్వత్యార్థంబుగా నిట్లనియె. ౪౩౧

క॥ " నావాక్యము పాటించుచు నీవృకు పంగుత్వ మపనయింపఁగ వలయుకొ.

గావలఁడె యగునుగాక మహీవిబుధ ! యనుగ్రహింపవే యెటులైనకొ " ౪౩౨

న॥ అనవుడు సాంకృతి ౪౩౩

తే॥ " ఇష్టగోష్ఠులయందేని యెపుడు నేను బలికియెఱుఁగ నబద్ధ మోభారతీశ !

యట్టినియతప్రకంబు నేఁ డెట్లు మరల విడిచిపెట్టంగవలయునో నుడువు మీన " ౪౩౪

న॥ నావుడు దేవజ్యేష్ఠుండు వెండియు నిట్లనియె. ౪౩౫

అ॥ " భక్తుఁ డీవృకుండు పాతుగ్రిండవీవు నా. కర్గలంబు ప్రియుడ. వట్లుగాన

ననఁడు ! యుమ్మదుక్త మన్యతంబుఁజేయలే కిట్లు వేడుచుంటి నేను నిన్ను " ౪౩౬

న॥ అనియిట్లు వాక్కుచ్చుటయు నమ్మనీశ్వరుండు ౪౩౭

తే॥ " మీడు దుర్మార్గుఁ డెంతయు. వేల్పులయు విశేషముగ నాడుగునుడైన శ్రీధరునియు

నసితమున నుండువాడు. కుంటయివసింప నర్హుడగు. ద్విజదూషకుఁ. దధికపాపి.

తే॥ జరయు మరణంబు లేకుండ సల్పితమ. యట్టి బలవంతునకుఁ గాళ్ళు నమరునెడల

నరగురానురససాతమైన జగ మెల్లఁ బాడు నేయంగఁగడగడు మీడు నేడు. ౪౩౮

ఆ॥ కాన నుండనిమ్ము కాళ్ళులేకుండనే జరుపకుము వికల్ప మరసి మరల.
ముజ్జగములు సౌఖ్యముగనుండఁ జింతింపవలయు నీవుగూడఁ దలపునందు "

వ॥ అనివచించుటయుఁ దమ్మిచూలి మఱియునిట్లునియె.

౪౪౧

ఆ॥ " వానకాఱునం బ్రయాణంబు దుర్లుటం. బందు మొదలె కుదుర దాహవమున.
కెండకాలమునను హేమంతముననె నిరంతరాయముగను నది పొసంగు.

౪౪౨

తే॥ అట్లుగావున వాని కంటైన నాల్గునెలలు వృకునకుఁ బాదము ల్లుగు నెడల
నప్పు డభిలజగంబుల కరుగలేక తగుపను లేసికొనుచు స్వస్థలి వసించు.

౪౪౩

ఆ॥ కాన దానవేంద్రుడైన యీవృకుఁడు దాఁ గాళ్ళుగలిగియుండుఁగాక యపుడు.
దేవతలకు భూమిదేవతలకు దీన నొలయుబాధలేవియు నుండఁబోవు.

౪౪౪

క॥ ఏవంవిధముగ నగుచోఁ దావకమైనట్టివా క్కతధ్యంబునుగా.

దీవృకుఁడు నన్నుఁగూరిచి కావించిన తపమును వితగాక ఫలించుకొ "

౪౪౫

వ॥ అని యిట్లుపలికి మహాత్ముఁడగు తత్సాంకృతుచేఁ దథాస్తనిపించుటయు
వృకునకు వెండియుఁ జరణంబులువచ్చె. శీతాతపసమయంబులఁ జెలియలుం దానును
దక్కుంగల బందుగులును బర్హిర్ముఖులతోడి బలువిరోధంబునం బలవరించుచుఁ బడి
యుండినను జలదాగమంబుగల చతుర్మాసంబులును భయంకరుండై

౪౪౬

సీ॥ వేధించు నీర్ష్యమై వృద్ధశ్రోమఖ్యబృందారకులను దత్తుందరులను.
బాధించు నలుకమై బ్రాహ్మణప్రముఖాఖిలావనీజనముల ననఘతముల.
శోధించు బలిమిమై తోణిఁ గూలందోసి పట్టణంబుల నెల్ల పల్లియలను.
ఛేదించు వీరకమైఁ జెట్టొక్కటియువీడ కుద్యానవనముల నుటజములను.
నివ్వధమునఁబెట్టు నిడుములు పడలేక క్షీరవారినిధిని శేషశయ్యఁ
బవ్వళించియుండు పద్మాక్షుడంద నానెలలునాల్గు గడపి నిర్జరాళి

౪౪౭

వ॥ వెండియు వృకాసురుండు విగతపాదుఁడగుటయు నవ్వమాసంబులును
హర్షాన్నితులై యమరావతి నలంకరించుచుండి. రట్లనేకాబ్దంబు లరుగుడు నాపాథ
మాసాంతంబున హరిహరయుం డాచార్య నాలోకించి

౪౪౮

పృథ్వీ॥ " గురూ ! మరల వర్షముల్ గురుయవేళ వచ్చెకొ. వృకా
సురుండు ధృతపాదుడై సురలపై. బడుకొ రాద్రతకొ.
సరీస్పృహయానుఁ డౌ సరసిజాక్షునొద్దం బయ
స్పృతి వసింపగం జనగనా నికకొ నేలుపుల్

గగనభాగస్థ ప్రాకారావృతములై న చంద్రకాంతోపలసౌధములను
 హంసతూలికలపై నమరుపంబడిన హంబట్టుదిండ్రంగ్రాలు నుంచములను
 రతనముల్తాపి స్వర్ణమున నిర్మితములై శయనీయమైన యాస్తవణములను
 గలదౌతఘంటికాకలితంబులౌ గజవాజిమృగ్యవిచిత్రవాహనముల
 నతిహితములై న యితరపదార్థములను విడిచి కడుదీనతం బురి వెడలిపోయి
 సతతముఁ బరాశ్రయించున వెతలఁబడుట మన కభాన్యంబగుంజామీ మంత్రివర్య!
 తేకాన మానీంద్ర! మామీఁదఁగరుణయుంచి వ్రతమొ హోమమొ నేనుమో మతినిలేస్స
 యోజనముచేసి వాక్రువృ మొకయుపాయ. మనుభవింపంగఁజాల మీయలజడులను.

తే దేన స్వకశత్రుశూన్యంబుగాని శయ్య స్వగృహముం బాసిపోవమి సంఘటిలునొ
 దాని వాక్రువృమయ్య స్వప్థానచలనమునను నిర్విణ్ణమయ్యె నామనసు మిగుల.
 కం ఏడాదికి నాలుగునెల లేడకొ భయపడుచుఁబోయి యిల నిజభార్యకొ
 వీడి యొకండఁ బరుండుచు నూడిగవుంబ్రహ్మచర్య మొనరుపవలసెకొ.”

ప॥ అనినవిని బృహస్పతి తడవుధ్యానించి శతకృతువున కిట్లునియె. ౪౪౪

తే “ విష్ణునారాధనముపొంటె విబుధనాథ ! కల దశూన్యశయననామకవ్రతంబు.
 దానిఁజేయుము క్షీరయాదృపతిష్ఠుడైన యాహరి తీర్పు నీయభిమతంబు

అ॥ పట్టుపజువులందుఁ బవళించుచును నీదునిలయమందె యుండఁగలవు నీవు
 సర్వశత్రువులును పను నెద రాజలకాయకరుణవలన సత్వరముగ” ౪౪౬

ప॥ అనియిట్లు వక్కాణించి యాయనచే నశూన్యశయనవ్రతం బాచరింపఁజేయు

టయు భగవంతుండగు విష్ణుండు సంతుష్టుండై ౪౪౭

కం “ ప్రేతుండవైతిఁ ద్వత్ప్రతాపాత్మాస్యవ్రతమున శతమన్యా ! నీ
 చేతఘ్ననఁగలకొరిక నాతోఁజెప్పుకొను మిత్తు నాతోడింకకొ” ౪౪౮

ప॥ అనుటయు నింద్రుండిట్లునియె. ౪౪౯

తే “ విష్ణుదేవ ! దురాత్ముడౌ వృకునివలన నేనుబొందుపరాభవం బెఱుఁగుదీవు
 వే నొకన్నిదినెలలేల నేలు నాల్గునెలలు తానును ముజ్జగంబులను వాడు. ౪౬౦

అ॥ ఇట్లు తెలిసికొనుచు వెంతయు నామీఁదఁ గరుణయుంచి యెల్ల కాలములును
 వాకు రాజ్యముండువీడ విధింపుమీ యిందిరేశ ! యనురబ్బందనాశ !” ౪౬౧

ప॥ అని యిట్లు వాక్రుత్పుటయు విష్ణుదేవుండు [యుండ

తే “ బరయు మృతియును లేకుండ సర్వయుండె బ్రహ్మ వాని నీ కవ్వాడు బ్రదికి
 నీవు త్రొవ్వకయ్య పెట్టుంగివేలకాను ? వై నను హితంబు నీకునై యాచరింతు.

ఉత్సాహము॥ వానకాటు నాల్గునెలలు వాసవా ! రమాయతం
 బేను బాలకడలి వెడలి యేగి హాటకేశ్వర
 స్థానమున శయింతు సంతః దద్భరంబునకా సదా
 మేను నెత్తలేక వాడు మిడుకు చంద యుండెడుకా.

౪౬౫

మ॥ ప్రతిసంవత్సర మిట్లునీకు హితముకా భావించు చందుండు. సం
 భృతరాజ్యుండవు కమ్ము. పొమ్ము దివికిం బ్రీతుండవై మమ్ము నీ
 వతివర్షాసమయంబులందును భయంబందంగబో కింక నీ
 వ్రతమందుండు ననుకొగుటించి ప్రజ నిర్వర్తింప నిష్టాప్తియా "

౪౬౬

వ॥ అనియిట్లు వచియించి హృషీ కేశుండు స్వరాజ్యపరివృద్ధిపొంటె నిశ్శేష
 భయుండగు నిర్జ రేశుం బంపించి యేటేట నానాభక్తు దైకాదశీదినంబున హాటకేశ్వర
 తేత్రంబున కరిగి ప్రయత్న పూర్వకంబుగా వృకాసురుపైఁ బవళించుచుండుటయుఁ
 దదాకాంతుండగు వాడు భారాతిరేకంబునం బ్రీషిడినుండై చచ్చినట్లు పడియుం
 డెడి. నాల్గు నెలలును నట్లుండి విష్ణుండు వెండియు బాహులకు కైకాదశీతిథిం బ్రబు
 ధుండై పాలసంద్రమునకుఁ బయనంబు సేయుటయుఁ బలలాశి బ్రాహ్మణకాపంబునఁ
 బంగువై పడియుండెడు. నట్లు హరి యానాల్గునెలలును సమాత్ముండగు వసుర భయం
 బున హాటకేశ్వరంబునం దధివసించు. భగవంతుండగు యజ్ఞపురుషుం డవుడు పన్నుండి
 భాగంబును స్వీకరింపమి నవనీజనంబులచే నఖిలయజ్ఞక్రియలును నాచరింపఁబడ. వ
 ట్లన్నప్రాశన చూడాకర్మంబులు దప్పఁ గన్యాదానాది నిఖిలశుభకార్యంబులును
 నిషిద్ధంబులు. జగన్నాథు శయనసమయంబున సులుపంబడు సకలశుభకర్మంబులును
 వ్యర్థంబు. లయ్యవసరంబునం దాచరించు వ్రతనియమంబు లధికఫలంబులగుట
 సత్యంతయత్నంబున హరిసంతృప్తికై వ్రతస్థులగునది. శయనబోధనైకాదశీదినంబుల
 జరుపంబడు యత్కించిత్కర్మంబును నక్షయఫలంబగు. నశూన్యశయనవ్రతంబై
 యాచరితంబుగా నడుగవలసియే యుండ. దసురపై శయవించు నంబుజవాళుఁ
 డదాని కనంతఫలంబై యుండు. నట్లచట శయనించిన యచ్యుతుండై యానతిచ్చె
 బాపాత్ముండై యెవఁ డయ్యేకాదశి నన్నంబుదినవానికి జ్వరమేని వచ్చియుండ
 వలయు. లేదేని యేదేని వేదనయేని యెర్పడియుండవలయు. గావున నెన్నివిధంబులఁ
 జూచినను నన్యంబగు హరివాసరంబునఁగూడ నన్నంబు భుజింపఁజనదు. శయన
 బోధనైకాదశుల నిఁక నడుగ నేల. వార్షికరిబులగు చతుర్మాసంబులును వాసుదేవుఁ
 బూజించువాడు వె క్తంతంబున వసియించు. దానంబులవలనను నన్యవ్రతంబుల

వలనను నుపవాసంబులవలనను వచ్చు విశేషంబు లేమింజేసి నుత్తండగు నుదర్శన
హస్తః బూజించునది " యని నూతుండు నుడువుటయు శౌనకాదులు

—* చాతుర్మాస్యవ్రతనియమములు *—

సీ॥ " హరి నిదురించెడి యవసరంబున నింక సేయేవ్రతంబులం జేయవలెనొ
దైత్యుని కయనించు తటిని గింకింమంత్రజపముల నిష్ఠమై జరుపవలెనొ
చక్రి నిద్రించిన సమయము దెటువంటి హోమంబులం జేయుచుండవలెనొ
విష్ణుండు పన్నుండువేళ బ్రాహ్మణులకు సేమేమిదానంబు లీయవలెనొ
యిదియునుంగాక నియమంబు లెట్టివపుడు పట్టవలయునొ చెపు"మంచుబ్రెళ్ళ సేయు
టయును జౌరాణికాగ్రణిమైననూతుఁ డెంతయును నాదరంబున నిట్టలనియె.

సీ॥ కలితస్వర్థారావగాహూర్వకమైన యజురాది వేదపారాయణంబొ
యష్టాక్షరద్వాదకాక్షరప్రభృతులౌ ముఖ్యమహామంత్రముల జపంబొ
వటపలాకాశ్వత్థవానీరధవశార్క సమిధాజ్యచర్వాదికము హవనమొ
కల్పోక్తవిధ్యతిక్రమముగాకుండంగ సాత్వికాహారమా సద్వ్రతంబొ
యేదోయొక్కనియమ మూడంగవలె మునీశానులార ! శార్జిశయనవేళ
నద్ది కొంచెమయ్య నగ్గలంబు ఫలించు నంచు మును విరించి యనుటఁజేసి.

సీ॥ ఈనాల్గునెలలు సేకభుక్తముసేయ ధనము సమృద్ధహాఁ దపసులార !
యానాల్గునెలలు రేయి భుజింప సుమతిమై సిరియు నురూపంబుఁ జెందుమనుజుఁ
డీనాల్గునెలలనొ సేకాంతరోపవాసముల వైకుంఠధామము ఘటించు.
వీనాల్గునెలలు వస్త్రసేవావిహారి రాజనూయా ద్యధ్వరఫల మొందు.

విష్మరశ్రోవుండు వృకుడై బరున్న యీనాల్గునెలలు మూడునాళ్ళ కొక్క
పరి భుజింప మగుడఁ బడఁడుతా సంసారసాగరమున జనుడు యోగులార !

సీ॥ ఒకనాడు పవలు వేటొకనాడు నిశేఁ దిన్న నబ్బు నగ్నిప్రోమయజ్ఞ ఫలము.
యాచితేతరమైనయది పసాపడినచో నొలయదు బంధువియోగ మెపుడు.
నెయినూనియు వెట్టి నెత్తంటుకొనకున్న స్వర్గభోగంబులు సంభవించు.
నష్టదృష్ట్యాచర్యమున వర్తించుచో దేవయానముమీఁదఁ దిరుగు దివిని.

వీరదావృతి నలరు నీనెలలు నాల్గు మైని నూనియరాయక స్నానమాచ
రించి మధుమాంసములనువర్జించువాడు ముక్తఁడేయగు సంయమిముఖ్యులార ! ౪౭౦

సీ॥ కాకంబునందుండు శ్రావణమున బ్రహ్మ యటుగాన సంత్యాజ్య మప్పుడద్ది.
దధిరోనమందు భాద్రపదంబునం బక్రి. యట్లాట విడువనొ నపుడుదానిఁ.
బొలయందుండు నా కూలి యాశ్వినమున. దాన నపేయ మత్తటిని నదియు.
నామినమందుండు రఘువృరుం గార్తికమునఁ గాబట్టి దూన్యమదియపుడు.

వానివదలువాని వత్సరకృతమైనయఘము వదలిపోవుననుచుమున్ను

చేయియై త్తిచెప్పె స్వామంభువుండై నమనువు శౌనకాదిమానులార ! ౪౨౦

సీ॥ కంచు వివర్జించి కనునుదా వాజపేయాతిరాత్రంబుల యధికఫలము.

నక్షారలవణాశియగు మహీనురుచేత నఖిలపూర్తములు చేయఁబడినట్లే.

స్వాహంతవైష్ణవసన్మంత్రములఁ దిలాక్షతలు వేల్చినఁ గాఁడు జాడ్యయుతుఁడు

స్నాతుండై వైకుంఠసన్నిధిఁ బురుషనూక్తముపరించిన బుద్ధి తద్దపెరుఁగు.

మఱియు వార్షిక తచ్చతుర్మాసములును సఫలవాస్తవ మానియై చక్రవాస్తు

నూటయెనిమిదిసారులు నూటిగాను వలగొనినవాని కొలయ దేకొలయునేని. ౪౨౧

సీ॥ మేదినీనురులకు మృష్టాన్నమిడువాఁడు పొందు నగ్నిష్టోమపుక ఫలంబు

హరిమందిరాచరితామ్నాయపాతుండు విద్వద్వరిష్ఠుండై వెలయఁగల్గుఁ

గతివేల్పుగుడిఁ గృతగాననృత్యునిమోల నవిసేయుదురు దివి నప్సరసలు

అహరహశ్చరితగీతాదికుండగువాఁడు గంధర్వభావంబు గాంచితీరు.

వార్షికంబులగుచు వఱలు నాల్పెలబందొ కడకు నొక్క కార్తికంబునందొ

పట్టుదగు నరుండు పొగు క్తనియమముల్ చేతనైన మానిసింహులార !

వ॥ అట్లుపట్టినను నిహపరాధులగు విష్ణుభక్తులు కార్తికపూర్ణిమనాఁ దవి
కావించునది. ౪౨౪

సీ॥ అగ్నిసాక్షిగఁ బెండ్లియాడిన శ్రీసేని కలియకుండుట మేలు కాతీకమున.

హుతశేషమైన యత్యుత్తమామిషమేని కడకుఁద్రోయుట మేలు కాతీకమునఁ

ప్రకరణాంతర ముఖ్యభావ్యముండనమేని కావించుకొనమి మే ల్కాతీకమున.

లాజాదికాత్యంతలఘుపదార్థంబేని క్రమ్మఱఁదినమి మే ల్కాతీకమునఁ.

గంచు వాడుకొనమి మేలు కాతీకమున. తొద్రరస మానకునికిమే ల్కాతీకమునఁ

గాతీకంబున వీని త్యాగంబుసేయ నబ్బుఁ బూర్వోక్త సకల నియమఫలంబు.

వ॥ కాతీకమాసంబున జలశాయిదేవు ప్రాసాదంబువిడిచి కలశంబున దీపంబు
పెట్టువానికిఁ గాంస్యాది షట్పదార్థత్యాగంబునఁగలుగు ఫలంబు చేమఁరెడి. శుభార్థము
సుప్రాప్యంబును నిష్ఠతమంబును నైన దేనికేని చాతుర్మాస్యంబున నేమంబును బూమ
నది. నియమసమాప్త్యనంతర మదియే యవనీనురున కర్పించునది. శక్తికొలఁది నియమంబు
చరించుటయు ఫలంబు సిద్ధించు. జపమో వ్రతమో నియమమో లేక చతుర్మాసంబులు
గడపిన మూర్ఖుండు జీవించియు మృతుండ. కాకయవలం దిలారణ్యంబులుం బోత
వమ్మానవులు నామమాత్రప్రసిద్ధులకానఁ గడంకమై గార్తికంబునఁ గొలఁదివాటిదై

నను నేదో యొక నేమంటు పట్టవలయు. సమాపితంఁడై నిత్యంబును దీనిఁ జదివినను
విన్నను జాతుర్మాసీకృతపాతకంబున సంత్యక్తుఁడగు.” ౪౨౬

—♦ చాతుర్మాస్య మాహాత్మ్యము. ♦—

క॥ అనియిటులన మును లాతనిఁ గని చాతుర్మాస్యవ్రతము కడవెళ్ళఁ ద్వదా
ననముననుండి వినకొ మా మనముల జనియించెఁ గోర్కి మహనీయతమా ! ౪౨౭

తే॥ కాన నగ్గలంబు కరుణించి దాని సవిస్తరముగ మాకు వినుచుమయ్య.

త్వద్వచోమృతంబు ద్రావంగ మఱియింత గలిగె శ్రద్ధ” యనుడుఁ గథకుఁడంత

వ॥ మునులారా ! చాతుర్మాస్యవ్రతమహత్త్వంబు విస్తరించియే మీముందఱ
వచించెద. నందఱును వినుండు, తొల్లి నాగదుండు బ్రహ్మముఖంబున నానావ్రత
విధానంబు విని. ౪౨౮

అ॥ “ జేవ ! వింటిఁ బెక్కుతీరులవ్రతములం ద్వన్ముఖమునఁ గాని తనివితీర.

దీక దయకొ వచింపు మిపుడు చాతుర్మాస్యవ్రతము. నాలకింప వాంఛవొడమె”

వ॥ అనియడుగుటయు బ్రహ్మదేవుం డిట్లునియె.

క॥ “ విను చాతుర్మాస్యవ్రత మనఘా ! వాక్రుత్తు. దీని నధికశ్రద్ధకొ.

విను భరతఖండమందలి జనులకు మోక్షంబు సులభసాధ్యం బగుబో. ౪౨౯

క॥ భగవంతుండగువిష్ణు డగు మోక్షప్రదుఁడు. ఘోరమగు సంస్కృతి దాఁ

టుఁగ నొక. యతని స్మరణము విగతాఘులజేయు జనుల వేలుపుజోగీ ! ౪౩౦

నీ॥ బహుపుణ్యములఁగాని పడయంగరానిది మానవజన్మంబు మహితలమున.

నందులొఁగూడ బ్రాహ్మణుడయిపుట్టుట యత్యంతదుర్లభం బరసిచూడ.

బ్రహ్మాత్వసంసిద్ధి పడసినప్పటికిని గరుణాయుతుండొట కష్టతమము.

సహకరుణునకేని సత్సహవాసంబు దొరకుట మఱియును దుర్లభంబు.

అట్టిసజ్జనసహవాస మమరకున్న విష్ణుభక్తి జనింపదు. విష్ణుభక్తి

తేనివాఁడు వ్రతంబుల లెక్కనేయఁ. డవ్వి కరణీయములు సదా యాత్మజాత !

క॥ చాతుర్మాస్యంబున నోతాతా ! విష్ణువ్రతంబు తద్దయు శుభ. మీ

చాతుర్మాస్యంబున వ్రతయై తోఁపనివాని పుణ్యమంతయు వృధయా. ౪౩౧

క॥ చాతుర్మాస్యంబు సమాయాతముకాఁ బుణ్యదేవతాయతనంబుల్

త్రాతములగు తీర్థములుం బీతాంబరు నాశ్రియించుఁ బృథుదానములుకొ.

క॥ చాతుర్మాస్యంబున వారి కాలతమగుభక్తి మొక్క యావజ్జీవం

బాతనికొ బ్రీకులై మర లాతనయా ! వరములిచ్చుచుండురు చుమ్మి. ౪౩౨

౨॥ మనుజులగుచుఁబుట్టి మహిని జాతుర్మాస్యమునకు విముఖులై న మూఢతముల
కాయములను జేరుఁ గలువ సహస్రముల్. సంశయంబువలదు సంయమింద్ర !

క॥ మానవతయె దుర్లభ. మామానవతను విష్ణుభక్తి మఱిదుర్లభ. మో
మానీ ! చాతుర్మాస్యములోనే యది యున్న నున్నె లోప మ్మిఁకహా !

క॥ చాతుర్మాస్యంబునఁదాఁ బ్రాతఃకాలంబునందె బహుభక్తిని సు
స్నాతుఁడగువాఁడు సకలఖ్యాతక్రతుఫలమువొంది క్రాలు దివమునక. ౪౮౯

క॥ చాతుర్మాస్యంబునఁజని పూతజలంబగు తటాకముననో నదినో
ప్రీతిం గూపంబుననో స్నాతుఁడుకా నపుడె యడఁగు సకలాఘములుక. ౪౯౦

ఆ॥ పుష్కరప్రయాగపూర్వంబులగు మహాస్థలములందు నెందో శ్రద్ధనరిగి
హరిశయించియుండునట్టి చాతుర్మాస్యమున మునుంగఁ బుణ్యమునకు మితియె

క॥ రేవ తొలిసంద్రమునఁబడు తావు రవిక్షేత్ర. మచ్చటం జాతుర్మా
స్యావసరపు టొకదినమే నేవాఁడు మునుంగు వాని నెనయపు దొసఁగుల్. ౪౯౧

తే॥ నర్మదానదిలో మూఁడునాళు లేగి చక్రి నిదురించు నెడల సుస్నాతులైన
ప్రజల పాతకములు పటాపంచలగును. నారదమునీంద్ర ! వింటె తన్మహిమ మహాహ !

క॥ గోదావరి దిగి ప్రజ సూర్యోదయమున నొక్కపక్ష మొగి నాడెడివో
భేదించి కర్మజంబగు నీదేహము విష్ణులోక మెనయును దనయా ! ౪౯౨

క॥ చాతుర్మాస్యమునఁ దిలాన్వితామలతోపనీత చిల్వదళౌంచ
త్పూతోదకములతోడను స్నాతుండగు జనుని దోషజాతము లడఁగుక. ౪౯౩

— గంగాస్నానఫలము. —

క॥ ఏజలముల కడకేనియుఁ దాఁజని గంగేయమనుచుఁ దలఁచినమాత్రక
సాజంబుగ నగు నది గంగాజల మట స్నానవిధిని గావింపనగుక. ౪౯౪

ఆ॥ గంగగూడ విష్ణు కాలిబొట్టనవేల నుండు. నద్ది కొలలఁ జెండునెపుడు.
నందులోన మఱియు నట్లు చాతుర్మాస్యమునను బాపహంత్రీ మునివరేణ్య !

క॥ స్మరియింపఁబడుచు విష్ణువు హరియించును వేలకొలల. నటుగావునఁ ద
చ్చరణోదకంబు శిరమున ధరియించుట శివ. మతండు తాఁగూర్చు నెడక

క॥ చాతుర్మాస్యంబునఁ దత్ప్రీతంబురుఁ డుదకమందుఁ బ్రీతిని మను. న
ట్లాతని లేజముచేసము పేతం బదితీర్థమగుచుఁ బేర్కొనఁబడెడిక. ౪౯౫

ఆ॥ అట్టి దాన స్నానమన్నియైనామపారాయణంబు నగు మహాఫలములు.
జేవు నిద్రవేళ జేవత్వమే యిచ్చు నన్ని యాచరితిములై నయెడల. ౪౯౬

ఉ॥ స్నానము సేయకుండ నెవి సల్పిన నొనవి నిష్ఫలంబు. ల
వ్యానిని రాక్షసాధములె వచ్చి గ్రహించుచునుందుర్ బల్మిమై.
స్నానము సత్యదంబును. సనాతనధర్మము. దాన ముక్తుడై
మానవుఁ డెన్నడుకొ మరల మగ్నుఁడగుఁడు భవాబ్ధిలోపలకొ.

గీ०౧

మ॥ ఎవ రధ్యాత్మ మెఱింగి పుణ్యతములై యిద్దాత్రి వర్జితుఁడో
యెవ రామ్నాయ తదంగము ల్సదివి యెంతే గీర్తి నార్జితుఁడో
యెవ రెవ్వారెవి యాచ్చ చేసినను న వ్యజాలియుందో యమి
ప్రవరా! వారికి శుద్ధి స్నానముననే పొందించుచుండుం జుమి.

గీ०౨

అ॥ స్నాతునొడలుసొచ్చి సకలక్రియాకలాపముల ఫలదుండగును బద్మనాభుఁ.
డట్లుగాన స్నాన మమరసంతుష్టికిం గలుషహరణమునకుఁ గార్యమెపుడు.

తే॥ గ్రహణమువినాఁగ నది నిశాకాలమునను సంధ్యలందును గూడదు సంయమింద్ర
కూడ దుష్టోదకంబునంగూడఁ గాన నొనర దటువంటిస్నానంబులను విశుద్ధి.

అ॥ సూర్యదర్శనమున శుద్ధి సమస్తకర్మముల విహిత. మందుమఱియు వారి శ.
యించు నాల్గనెలలు నేర్పడు జలశుద్ధి యమరమునివరేణ్య! యార్యగణ్య!

క॥ సలిలస్నానాశక్తులు బలుమంత్రస్నానముననొ భస్మస్నానా
మలవిష్ణుపాదజలములవలననొ శుద్ధంబు సేయవలయును దనువుకొ.

గీ०౩

అ॥ క్షేత్రార్థినదుల శ్రీనాథుమందఱ స్నాతుడైనవాఁడు పూతుడగును.

వారి పరుండియున్న యపుడు విశేషించి శుద్ధదేహుడగునుజా యతండు.

గీ०౪

—♦ చాతుర్మాస్య నియమవిధి. ♦—

క॥ చాతుర్మాస్యమునందు స్నాతుడయి తత్సన్నానావసానంబునకొ
బూతాత్మం బిత్పతర్పణంబు సలుపం బుణ్యం బనంతంబు. ద్వి
సోతస్విన్యమలాంబుసంగమమునకొ సుస్నాతుడై దేవతా
వ్రాతంబుం బిత్పవర్గముం దమపు నవ్వాడుకొ మహాపుణ్యుడొ.

గీ०౫

క०॥ గోవిందస్మరణంబును గావించి యొనర్పనగు సుకర్మములెల్లకొ.

దేవ పితృమనుష్యావళి కీవిధమగు తృప్తిదం బిరకేమనవలయుకొ.

గీ०౬

క०॥ చాతుర్మాస్యను ధర్మాన్వీతంబగు శ్రద్ధతోడ నిఖిలక్రియలకొ
ధూతాఘులగుటకై స్మృతిపూతంబులుగాఁగఁ జేయఁబోలును దనయా!

గీ०౭

సీ॥ అవనీమరులయెడ నతిభక్తినునికియు సత్పురుషులతోడి సంగమంబు
గురువలంబులుగోరు కోర్కె తీర్చుటయును దైవతనివహ సంతర్పణంబు
గోవులవై భక్తి గోప్రదానంబును వీతిహోత్రమునందు వేల్పుటయును
నన్యతంబులదమి యామ్నాయపాఠంబు చాత్వత్వమందలి తత్పరతయు
సంతతమును ధర్మసాధనసత్కార్యములు తలంపనందు మురవిరోధి
నిదురనొవువట్లు నెయ్యవలదంబుగా వీనిఁ జేయుటెంతయేని రెన్న

గీ०౮

వ॥ అని యిట్లునుడువుటయు నారదుండు

క॥ “నియమంబన నెటువంటిది ? నియమంబున నేమిఫలము నిర్జితం ? బా
నియమము పట్టుటవలనను దయ యెవ్విధిగలుగు వారికి ? దండీ ! చెపుమా ”

వ॥ అని యడుగుటయు వెండియు బ్రహ్మదేవుండిట్లనియె.

అ॥ “చక్షురాది వివిధసత్త్రియలందును బూనవలయు నియమమును బుధుండు.

తత్ప్రయోగమునను దద్దయు సుఖమున్న దవనిజనుల కోమహర్షి వర్య ! గీ॥

క॥ అది యరిషడ్వర్గహారం. బది బహిరరినిగ్రహంబు నది యధ్యాత్మ
ప్రద. మఖిలసౌఖ్యములకుం. బదమది. యవ్విష్ణుదేవు పరమపదంబుక.

అ॥ అది వివేకరూపమగు తుమాసత్యాది సకలగుణములకును స్థానభూత.

మది యొనర్చువాఁడు యజ్ఞాదు లొనరించినట్టివాఁడునగును యమివరేణ్య !

క॥ అది యెవనిచేతఁ జక్కగ విదితంబగుచుండు వాని వెనుకటివారుక

విదితంబునేసికొనియెద రది యొక త్రుటిఁజేయ భస్మమగుఁ బ్రాగఘముల్

అ॥ ఆకలియును దప్పి యాదిగాఁగలశ్రమ సంకుచించు నియమసంయతునకు

నెపుడు నియమియైన నీతండు యోగియే యగు. విశేషమందు వారి పరుండ

క॥ చాతుర్మాస్యను నేనరుచేతం దమి యోగ మభ్యసింపంబడదో

యాతని చేతులలోపలి పూతసుధాపాత్ర జాతి భువిఁ బడినదగుక.

అ॥ ఎల్ల కోరికలను నెప్పుడుం గోరెడి మనసు చిక్కబట్టు మనుజవర్య

జ్ఞానమోక్షములకు ఘనమైనహేతువు మనసెయగును జామ్ము మానివర్య ! గీ॥

క॥ మనమును నియమించుటకై యనయముఁ బ్రజ్ఞాయుతుండు యత్నింపనగుక.

మనము సుగృహీతమగుచోఁ దనయా ! జ్ఞానాప్తియగును దభ్యమ్మిదిమా. గీ॥

అ॥ వారివలననుండి వహ్నివిధంబునం దన్మనంబు తుమను దద్దగ్రాహ్య.

మొక్కతుమనె సకల ముక్తంబు నియమంబు బుధులచేత ననుఁగుఁబుత్ర ! వింటె.

క॥ సత్యంబె పరమధర్మము. సత్యంబే పరమతపము జనతతి కెపుడుక.

సత్యమె పరమజ్ఞానము. సత్యముననె ధర్మమెల్ల స్థాపితమయ్యెక.

తే॥ ధర్మమూల మహింసయు. దాని మనసుచేతఁ జింతనసేయుచుఁ జేతచేత

వాక్కుచేతనుగూడ నీవై ఖరిగ నె యాచరింపంగవలె నారదా ! మనుజాఁడు.

క॥ పరధనహరణము చౌర్యము. నరు లది వర్జింపవలయు నారద ! యెపుడుక.

మఱియుం జాతుర్మాస్యను సురభూసురధనమువంకఁ జూడఁదగదుమా.

పృథ్వి॥ అకృత్యకరణం బనర్హ ము మనీ సదా ! యేరికిక.

నికృష్టమగు వైదము ల్నెఱపనట్టివాఁడే జామి

ప్రకృష్టమగు బ్రాజ్ఞాఁడుం బరమయోగి ప్రజ్ఞాక్షియుఁ

వికారపు టహంకృతిక వెడలదొర్లువాఁడనియుక.

పృథ్వి॥ అహంకృతి శరీరమం దగు విషంబు మర్త్యాళి కో
యహీన ! యటుగాన నయ్యది విసర్జనీయంబుమా.
యహీనశయనంబునకొ హరి పరున్నయపైన న

య్యహంకృతికిఁ జిత్తమం దయనమియరా దెంతయుకొ.

౧౨౮

క॥ ఆకారాహిత్యంబున ధీశాలి జితక్రీడుండు ధిక్కృతలోభం
దైశుద్ధిగనుడుఁ గలువము లా శాంతుని యొడలు విడిచి యవలకునడచుకొ

౧౨౯

క॥ శమరూపమిత్తు సాహాయ్యముచే జితమానమోహుడగునది. మఱియా
శమము పిచారంబున గ్రాహ్యము. సంతోషమున దాని నార్జింపవలెకొ.

క॥ మాత్సర్యంబును ఋజుతను వత్సా ! నియమింపజూడవలయునుజుమి. యే
తత్సర్వ మెవడుచేసెడుఁ దత్సజ్జనతల్లజుండు తా మునివరుడొ.

౧౩౦

క॥ చాతుర్మాస్యమున దయోపేతుండై వర్తిలుటయె పృథుధర్మమగుకొ.
భూతద్రోహ మధర్మం. బేతత్కృతి వర్జ్య మెల్లయీవుల నెపుడుకొ.

౧౩౧

క॥ ఇది పాపసహస్రములకు మొదటికతంబని మనీషిముఖ్యు లనుదు. ర
య్యది కతముగ భూతదయను మదిలో నూనంగవలయు మనుజులు కడఁకకొ.

ఆ॥ సర్వభూతములకు స్వాంతంబునందుండు సంతతంబుఁ దా ననంతుఁ. డట్టి
వాని నవమతించువాఁడు భూతద్రోహియగుట కేమిసంశయంబుగలదు ?

౧౩౨

క॥ ఏభర్తంబున దయ మన దాధర్మముదూషితంబ. యద్దానివినా
సాధించు జ్ఞానవిజ్ఞానాధీనంబై నధర్మ మన లే దింకకొ.

౧౩౩

ఆ॥ అట్లుగాన సేవ్య మఖిలాత్మభావంబుచే దయాభిధాన మాదిధర్మ
మహావహంబుగూడ. నందుఁ జాతుర్మాస్యమునను మఱియు సేవ్య మనుఁగుఁగొడుక!

— చాతుర్మాస్యయందుఁ జేయఁదగినదానములు. —

ఆ॥ సర్వధర్మములను సర్వదా యార్దులు దానధర్మమే ప్రధానమందు.
రందు హరి పరుండునపుడైన బ్రహ్మత్వకారణంబు దానకర్మ మవని.

౧౩౪

క॥ అన్నా వారద ! కోవిదు “లన్నం బ్రహ్మస్వరూప”మని యందుకడే.
యెన్నఁగఁ బంచప్రాణము లన్నంబునయందె యుండు నటుగాన నరుత్.

ఆ॥ అన్న ముదక మిచ్చునది. యన్న దాత యక్షయ్యశుఖమునొందు. సలిలదాత
యును నదేవిధముగ నొందు. నన్నోదకదానసములేదు ధర మాతొకటి.

సీ॥ వజ్రివై డూర్వాది వరవర్జనీయమా గమణీయతర మజితత్వములయు
మెలియుం గిలియు లేక మిక్కిలి యెఱ్ఱవై బహుభంగులంగ్రాలు పగడములయు
భూషణనిర్మాణమున కనుకూలమా కడుమంచి వెండిబంగారములయు
క్షేమరాంకవముఖాచ్చాదనంబులయును నీడ్చుకొంటెయైన యితరములయు

దానములను నన్నదానంబు మిన్న. యన్నోదకముల యలయుం బ్రదాన
ములును వేదపాఠమును హోమమును మహాఫలము లచ్యుతుండు పండునపుడు.
క॥ వైకుంఠుఁగూడి సతతము వైకుంఠములో వసింప వాంఛించెడిచో
వీరకం గలువక్షయమునకై కేశవశయనవేశ నన్నంచిడనా.

తే॥ వేయి జన్మంబులకునైన విబుధమాని ! పెట్టనిది పట్టెడన్నముం బుట్టదలను.
గాన నన్నప్రదానంబుకతన సకలజంతువులుగూడ మిక్కిలి సంతసించు. గీ४౨

క॥ దేవతలుం గాంక్షింతురు భావములం దన్నదానపరు నెల్లపుడుకై.
దేవర్షి ! మదుదీరిత మీవచనము నిజము నిజ మిరకేమనవలయుకై. గీ४౩

ఆ॥ వజ్రమిశ్రితముగ వైవంగవలయుఁ బాత్రముల నాజ్య మన్నదానవేశ.
హరిపరుండియున్నతటి వజ్రదాతయావాఁడు వేల్పెకాని కాఁడు నరుఁడు. గీ४౪

ఆ॥ గురువులకును భూమినురులకు భోజన మాజ్యదాన సత్క్రియలను శ్రద్ధ.
హరి పరుండియున్నతటి నాచరించెడివాఁడు వేల్పెకాని కాఁడు నరుఁడు. గీ४౫

సీ॥ ఆత్మీయవర్ణాశ్రమాచారసరణికిం దగురీతినుండు సద్ధర్మములును
శ్రీవత్సలాంఛనదేవసంబంధమై స్వాంతమాకర్షించు సత్కథలును
సురభూమి సురగురు సరిదకూపార తీర్థక్షేత్రముఖర సద్ధర్మనములు
నియమితంబైనట్టి నిఖిలేంద్రియములచే జేయంగఁబడెడి సత్సేవనములు
దానశీలతయును దైత్యారిభూజయు సురల ననుకరించు జ్ఞులకుఁదప్పఁ
బ్రజలకెల్ల దుర్లభములు చాతుర్మాస్యసమయములను వినము సంయమింద్ర !

క॥ పితృదేవతలంగూరిచి క్షీతిఁ జాతుర్మాస్యయందు క్షీతిదేవులకుకై
గృతమైన యన్నదానము పితృలోకంబునకుఁ బనుచుఁ బృథుకల్మషునేకై.

ఆ॥ చీమయేని యెవనిధామంబునుండి తా భోజ్యమును గ్రహించిపోవు వాని
యన్నదానమునను నఖిలదేవతలును దృప్తులగుచుఁ గోర్కి తీర్చుచుందు.

క॥ చాతుర్మాస్యంబునఁ గడుఁబ్రీతిన్ మజ్జిగయుఁ బాలుఁ బెరుగును మర్త్య
వ్రాతంబునకుం బోనెడి యాతండు మహాఫలంబు నందుం దనయా ! గీ४౬

ఆ॥ జననకాలమందుఁ జక్కగం బిండంబు దేనిచేత బద్ధమైనయిదియొ
దానిదాన మర్హతము. శాకప్రదాతయును నరకమునకుఁ దాను జనఁడు. గీ४౭

ఆ॥ బట్టలిచ్చువాఁడు ప్రళయంబువఱకును సోమలోకమందు సుఖముగాంచు.
దక్కుప్రతిమలకును దగువుప్పవస్త్రంబు తిడిన సంతు నష్టి నెనయకుండు. గీ४౮

ఆ॥ చందనాగురులను జక్రి పరున్నచో ధూపమిడినయట్టి యాపురుషుఁడు
పుత్రపౌత్రసహితముగ విష్ణుతాపుండు కాఁగలాఁ డిరకేమి గావలయును. గీ४౯

ఆ॥ హరిపరుండియంద నామ్నయవేత్తయా విప్రచేత ఫలము పెట్టువాఁడు
శయ్యనిచ్చువాఁడు జమువీడుఁజాడరు. తిలలాసంగఁ బుట్ట రిలను మరల. గీ५౦

ఆ॥ విష్ణుఁ బ్రీతుఁ జేయ విద్యను నోవును భూమి నిచ్చునట్టి పురుషునకుఁడు
తనకు పూర్వములను దరియింపఁజేసెను. యవదుఁ డింద్రులొక మందఁగలఁడు.

ఆ॥ అలనుండు హోమ మనసిసురాళికి దాన మర్చనంబు ధేనువులకు
ననయముం బొనర్చునగును. జాతుర్మాస్యమున విశేషముగను బొనరుచునది.

సీ॥ నుంచిపాకములోన దించంగఁ జేసెదై యెంతయుం దిశ్యునా నెట్టిబెల్ల
మపగతమాలిక్యముగను స్థలమును దనరారునట్టి సంద్రంపుటుప్పు
పాకంబునకుఁ గడుం బోకివచ్చెడితీ నూత్న సంసిద్ధమా నువులనూనె
అత్యంతమధురంబు నద్యతనంబునై పాలుపొందునటువంటి పుట్టుతేనె
వగరుగలిగిన రుచ్యంపు వస్తువులు తిలాన్న మేదేవతంగూర్చి యర్చితంబు
లగునో యాదేవతలొకము గుటియించి చనును దద్దాత కలహభోజనమునీంద్ర !

ఆ॥ దానపాత్రుగనుచు దనరు చాతుర్మాస్య వచ్చి వెళ్ళిపోవువఱకుఁగూడ
వసుమతీసురులకు వాగ్దత్త మీకున్న దొంటిసుకృతమెల్ల మంటఁగలయు.

ఆ॥ వడ్డివెరుగుచుండు వాగ్దత్తమైన ద్వికృతమున కహంబంబు. నల్లుగాన
నించుకేని శీఘ్రమీనున్నదాని వాగ్దత్తమాచరింపఁ దగదు తగదు. గీ१౮

ఆ॥ మోహనహితుఁడగుచు ముం దిత్తుచున్న నాఁ డాదిగాఁగ నిచ్చునంతవఱకుఁ
తెరుగుఁ గోటిరెట్లు సరిగఁ. జాతుర్మాస్య నంతకంటె దళగుణాధికమగు.

తే॥ అట్టిదాతలు పదునెల్లారైన యింద్రులగువఱకును నరకంబు నందుఁబడుదు.
రట్లుగావున వాగ్దత్తమర్పణీయ మాలసింపక నదులచే యమివరేణ్య ! గీ२౦

తే॥ ఒకరికొసఁగినదాని వేతొకరి కొసఁగరా. దొసంగియు హరియింపరాదు మరల.
దత్తమెనట్టిదియును వాగ్దత్తమైనయట్టిదియుఁ దుల్యములెరుగు నరసిమాడ. గీ२౧

సీ॥ స్వాధ్యాయ పఠశాదిసత్కార్యకరులకుఁ గరమిష్టమైన యాస్తరణములును
మాత్మననంబులై చూచుట కింపయి లలివహించుచునుండు కలశములును
బలుప్రకారంబులొ పాకము ల్లావింప బహ్మనుజూలమా భౌండములును
సంధ్యారుణద్యుతిం జాల దీప్తంబులొ పావనతమ తామ్రపాత్రములును
శక్తికొలఁది నీయఁజనును జాతుర్మాస్యమున మహీసురులకు మునివరేణ్య !
తన్నుఁ బూర్వజాలను దద్దాత విడిపించు వృజినవితతినుండి వేగముగను. గీ२౨

సీ॥ అయవసౌవ్యవం బగ్గలంబుగఁగల్గి వత్ససంయుక్తమై వజ్రునావు
మప్పుడందెడి వట్టియూవరత్నేత్రంబు వంటిదిగానట్టి పంటవలఁత
మాతె మిక్కిలివెక్కు నువుధాన్యములవేతఁ బూరింపఁబడియున్న చారుపాత్ర
చయియను వట్టింబు సంపూర్ణముగఁగల్గి బలుగంటవిధమున వెలుఁగుదివ్వె
విశ్వకర్మ గోత్ర విశ్వఫలప్రదం డైన తొలి ప్రీతుఁడగుటపోంటె
దేవనిమరున కొనుగొనవలయు బుణ్యత్రయమునను దప్పకుండ ముక్తుఁడగును. గీ२౩

— ఇష్టవస్తు పరిత్యాగఫలము. —

- అ॥ ఇష్టవస్తువులను నిడువాడు విష్ణుండు. లోక మిష్టవస్తులలోల మెపుడు.
గాన యత్నపూర్వకముగఁ జాతుర్మాస్య వదలవలయు నిష్టవస్తువులను. ౫౨౪
- అ॥ కంచుకంచముం ద్యజించుటవలనను భూమిపాలుండగుచుఁ బుట్టఁగలఁడు.
రాగితలియఁ గుడువరాదు సదాగృహి. కందు వారి పరుండ ముందె తగదు. ౫౨౫
- తే॥ బ్రహ్మభూయ స్త్వ మొందుఁ దప్పక పలాశపత్రములలోన భుజియించుపంచజనుఁడు.
పొందు జిల్లేడుదళములయందుమెసపు పురుషుఁ డుపమానరహితమా పూజ్యపదము
- తే॥ మట్టియాకునఁ దిననాను గట్టి నేస్తి మట్టియాకున శయనింప మఱియుఁ గుఱు !
పోలు నశ్వధృపత్రసంభోగ మెపుడు. నేకవారాన్న భుక్తి మహీకుండగును.
- సీ॥ త్యక్తగోధూమాన్నం డగు జనవల్లభుం. డగు లవణత్యాగి యధికనుభగు.
డశ్వాప్తి తండులత్యాగికి ఘటియించు. రసపరిత్యాగికి నసువు లెదుగు.
శాకపరిత్యాగి సహితద్విషాయువౌ, ఫలపరిత్యాగి యా బహుసుతుండు.
మధుపరిత్యాగికి మంచికను గిల్లి. నాసవత్యాగికి నబ్బు ముక్తి.
పాలు పెరుగు వదల గోలోకవాసియా. వెండివదలఁ బుట్టుకుండు వెండి.
కనకముం ద్యజింపఁ గలితబలుండగు. బాయసంబువదల బ్రహ్మయగును.
- సీ॥ అలచందలనువీడ నగును ధనాధ్యుండు. పెసలనువీడ నాఁ బీడితారి.
మిరియంబులనువీడ నరపాలకుండగు. శొంఠివీడిన నాను సుకవివరుండు.
పంచదారనువీడఁ బ్రభుపూజితుండగు. బెల్లంబువీడినఁ బెరుగు సిరులు.
అశ్యంబువీడిన నగును మహాసుఖి. నానెవీడ సురూపుండోను గరము.
బూరెలనువీడ రెండవ మారుండగును. బూరణపుబూరెలనువీడఁ, బొందుసుఖము.
పూవులనువీడ జ్ఞానసంపూర్ణుండగును. దలిమమునువీడ సతి వీడ కెలమినుండు.
- సీ॥ కందులంద్యజియింప జ్ఞానవంతుండయి బలమును వీర్యంబు గలిగి వెలయు.
మృగమాంసమునువీడ నిగ నారకముచూడఁ. డగు జ్ఞాని.లావకత్యాగమునను.
సౌకరసంత్యాగి సత్యలోకమువొందు. దాడిమత్యాగి యాఁ దరివిభూతి.
రక్తవస్త్రత్యాగి రాజవల్లభుండగు. బట్టకులత్యాగి పడయు దివము.
త్యక్తగార్హస్థ్యుండగుచు బాహ్యశ్రమమున శౌర కయనించు నాల్వల శ్రీమణు నెడల
మాతృగర్భంబునందున మరలఁబుట్టె. డేమిగలదింకనుడువ మునీంద్ర ! నీకు. ౫౩౦
- సీ॥ చణకమాషాన్నముల్ సంత్యక్తమైనచో జన్మరాహిత్యంబు సంఘటించు.
జందనత్యాగంబు సల్పంగఁబడినచో గాంధర్వలోకంబు గాంచితీరు.
గుంతుమతోడి యలంకృతి మానుచో ననవలోకితమా యమాలయంబు.

చేతు నొకప్పుడుం జేత నంటకయున్న నగును యావజ్జీవ మతిధనాధ్యుఁ.
డన్మతసంత్యాగమున మోక్షమబ్బు. యక్షకర్తమత్యాగి బ్రహ్మలోకంబునొందు.
రాజవల్లభుడగుఁ గేసరంబువీడ హరిపరుండినసమయంబునందుఁ బుత్ర!

అ॥ నల్లవలువ వీడఁ జెల్లునుసత. మవశ్యముగ వీడవలయు హరిపరుండ.
శ్యామలాంబరంబు సందృష్టమగుమీఁద సూర్యదర్శనమున శుద్ధిగలుగు. ౧౩౨

క॥ పరమర్మంబును బ్రకటముపఱచుటచేఁ దత్త్వ ణంబ పాపముకలుగున్.
హరిశయనావసరంబునఁ బరనింద త్యజింపవలయుఁ బ్రజ యటుగానన్.

క॥ పరదూషణంబు పాపము. పరదూషణవలనఁ గలుగు భయ మధికముగన్.
పరదూషణంబు దుఃఖము. పరదూషణకన్న నున్నె పాపము పుడమిన్. ౧౩౪

క॥ కేవలదూషణముననే కావలసినయంత పాతకము గలుగు గా
నీ వినినయట్టివానికి నావిధమైనట్టిపాప మబ్బదు తలఁపన్. ౧౩౫

తే॥ కేశసంస్కారసంత్యాగికిం దనూజ! తొలఁగుఁ దాపత్రయంబును దూరముగను.
హరి పరుండఁగ నఖరోమధరుడై యైనఁ బ్రశ్నహము గంగనాడినఫలమువొందు.

అ॥ ఎల్లవర్ణజనుల కెలమిఁ జాతుర్మాస్య యమ్యుపాన్యుడైన హరి ప్రసాద్యుఁ.
డగును బంధము క్త మాహరినామంబు పలికి తలఁచుకొనియుఁ బ్రజ మునీంద్ర!

ప॥ అనియిట్లు వక్కాణించుటయు నారదుండు ౧౩౬

—* వ్రతముహిమము. *

అ॥ “విష్ణుదేవుఁమోల విధినిషేధంబుల నెపుడుచేయవలెనొ కృపను జెపును.
త్వద్వచోమ్మతంబు తద్దయఁద్రావిసం దృప్తిగా దజేమొ దేవ! నాకు ” ౧౩౭

ప॥ అని వాక్రుచ్చుటయు వెండియు బ్రహ్మదేవుం డిట్లనియె. ౧౪౦

అ॥ “కర్మసంక్రమమునఁ గమనీయజంబూఫలములచేత హరికి యమివరేణ్య!
యర్ఘ్యమియవలయు. నల్ల జంబూద్వీపసంజ్ఞ వానఁగాదె సంఘటించె. ౧౪౧

హ్లో! మత్మాసాభ్యంతరే మృత్యు ర్యత్ర క్వాపి భవే న్మమ
తన్మయా వాసుదేవాయ స్వయ మాత్మా నివేదితః.

క॥ అను నీమంత్రముచెప్పుచు ఘనచాతుర్మాస్యమందు గ్రహియింపఁగనొ
తనయా! విధియు నిషేధము జనార్దనునిమోల జనము శ్రద్ధాయుతమై. ౧౪౩

అ॥ విధియనంగ వేదవిధి నిషేధంబన నియమ. మవ్విరెండు వీరజాతుఁ
డే తలంపఁ గాన నెవ్విధముననైన నేవ్వుడతఁడు మానిసింహ! భక్తి. ౧౪౪

నీ॥ సానుజనవాక్రతసంరక్షణార్థమై కృతమైన తన్మూర్తి కీర్తనమును
నమరసంహరణార్థ మవతిరించెడి యాదిపూరుషుడగు శౌరి పూజనమును

ధర్మసంస్థాపన దత్తు మైనటువంటి తదవతారంబుల ధ్యానములును
నష్టాంగసహితమై యతిభక్తిమహితమై కడుశ్లాఘ్యమా నమస్కారములును
సర్వమును నెవండు చక్రిసంప్రీతికై చేయువాఁడు ముక్తిజెందఁగలఁడు.

వాస్తవస్వరూపి వణాశ్రమవిధికి మూర్తి విష్ణుమూర్తి మునివరేణ్య ! గీగి

ఆ॥ వ్రతమువలన హరిని వశుజేసికొనవలె. వ్రతము శ్రద్ధ జేయవలెను మేన.

మేను తపముచేత మిక్కిలి శోధ్యంబు హరిపరున్నయట్టి యవసరమున " గీగి

వ॥ అనియిట్లు వచించుటయుఁ గలహాభోజనండు గీగి

ఆ॥ " ఎద్ది వ్రతము ? మఱియు నెద్దితపంబని వ్యవహరింపఁబడును కసుధలోన ?

హరిపరుండ నెద్ది యాచరించిన మహాఫలముగలుగు ? నాకుఁ దెలుపుమయ్య " గీగి

వ॥ అని యనుటయు నంబుజాసనుం డిట్లునియె. గీగి

ఆ॥ వ్రతమనంగ భక్తియుతమైన విష్ణువ్రతంబయగును జామ్మ తాపసాగ్ర్య !

తపమనంగ నగును ధర్మవర్తిత్వంబు. కృచ్ఛ్రముఖరకృచ్ఛ్రకృత్యమేని. గీగి

ఆ॥ విసువచింతునీకు మును వ్రతమాహాత్యమమరమానిసంచయాగ్రగణ్య !

అన్నివ్రతములకును నత్యుత్తమవ్రతంబగును బ్రహ్మచర్య. మడుగనేల. గీగి

సీ॥ బ్రహ్మచర్యముకన్నఁ బరమోత్తమంబైన ధర్మసాధనమొండు ధరణిగలదె.

బ్రహ్మచర్య ప్రభావముచేతనేకాదె యుగ్రమైనతపంబు నుర్విమనుట.

బ్రహ్మచర్యమకదే పనులెల్ల నిర్విఘ్నముగ సమాప్తమ్ముజేయఁగఁ గలయది.

బహుఫలాఢ్యంబైన బ్రహ్మచర్యమకదే సత్తపంబునకెల్ల సారభూత.

మట్టిబ్రహ్మచర్య మనఘ ! చాతుర్మూల్య నాచరింపఁబడిన నతివిశేష.

మది మహావ్రతంబటం చనవనతంబు నెఱుఁగుమయ్య. చెప్ప నేమిగలదు.

క॥ మున్నూటటువది దివసము లెన్నఁగ సంవత్సరమున. కీదివసములం

దన్నారాయణు నొకదిన మున్నతి భజించుటన్న నుత్తమ మరయున్. గీగి

తే॥ ఈసుకార్యముచేసెద నేను దేవ ! యని యటు లేయుటే వ్రతమందు. రదియు

హరిపరుండినయపుడైన నతివిశేష. మదియె నారాయణము. ముక్తుడగు నొనర్ప.

సీ॥ వీతిహోత్రమునందు వేల్పుట విపులయందు భక్తియు ధర్మమందు శ్రద్ధ

కుభమతి హరిభక్తి శుభనసంగమమును సత్యవాదము దయాస్వాంతతయును

బుజుభావమును సచ్చరిత్రమం దాసక్తి మధురమా వాణి త్నమాదమములు

స్వాధ్యాయపాఠంబు చార్యంబులేమియు హింసావిదూరత హ్రీయుతతయు

మోహకోపలోభములను మమత్వంబు నవలద్రోసియునికి యాగమోక్త

సత్కీర్తనాపరమగు జ్ఞానంబు మఱియుఁ గృష్ణార్పితమయివెలయు నాత్మవృత్తి

అ॥ ఈవ్రతంబులున్నయెడల జీవన్ముక్తుడగు నరుండు. వాని నఘము లంట
వేకనాగకృతమ యెపుడును ఫలియించు. వారిపరుండఁజేయ నధికఫలము.

క॥ వ్రతమెరియును లేకుండనె క్షీణిజాతుర్మాస్య మెవరిచే నీతమగుకొ
విత వారి ధర్మమని యానతియిచ్చిరి తత్త్వవిదులు నారద ! వింటే. గీగీ౭

అ॥ సర్వవృక్షములకు సద్వ్రతచర్య మహాఫలంబు స్వల్పమయ్యు వత్స !
యంత కెచ్చునుభవ మదియె చాతుర్మాస్య. నింతకన్నఁజెప్ప వేమికలదు. గీగీ౮

క॥ సర్వత్ర చూడఁబడును సుపర్వమునీ ! వ్రతులచేతఁ బంకజనాభుం.
దుర్విం జాతుర్మాస్యను సర్వవిధంబులను వారి సాక యతించుకొ. గీగీ౯

సీ॥ తీగ్ధస్వరూపుండు ద్విజరూపుండును నయి జగతిఁ బవిత్రంబునల్పు నెవఁడు
అగమమయ్యుండును ననలమయ్యుండునై ఘనకిల్పిసాటపు ల్గాల్పు నెవఁడు
ఎవ్వనికృపచేత నెక్కికూర్చుండు మోక్షమహిమహంబునై సజ్జనంబు
ఎవనిసేవించిన భవసూర్యమూలమా తాపంబు గలుగదు ధరణిమందు
ఆవిరాజ విష్ణు నజా పోడఁగోపచారములచేతఁ బూజనము విధింపు
మదెతపంబు మతియు వారిపరున్నపుడు మహాతపంబటందు రార్యజనులు

—॥ తపోమహిమము. —

॥ పంచయజ్ఞము లాచరించుటయును నొక్కభంగితపంబయ్యాఁ బ్రత్యహంబు
గృహికి స్వస్తీహోడి ఋతుకాలగమనముం దపమని చెప్పంగఁదగినదగును.
అనవరతంబును నన్యతంబులాడమియును నొక్కతపమయా నుర్వియందు
సతత మహింసాదిసద్గుణంబులనెల్లఁ బాలించుటయును దపంబెయ్యరయ.

ప్రత్యహంబుఁజేయు పంచాయతనపూజయును దపంబె కాని మునివరేణ్య !

అని మహాతపంబులగును జాతుర్మాస్య వాచరింప ఫలము నగ్గలంబు " గీ౬౮

న॥ అని యిట్లుపలుకుటయు నమరముని గీ౬౯

॥౦॥ " పంచాయతనంబునుచు విరించీ ! దేనికది సంజ్ఞ ? కృప యధికముగా
మంచి యెటుయ్యెనో ? యది పూజించుట యెటా ? విస్తరించిచెప్తమీ నాకుకొ " గీ౬౯

న॥ అనవుడు బ్రహ్మయిట్లనియె. గీ౬౯

క॥ " ప్రాతర్కర్మధ్యాన్మంబుల నోతనయా ! రవిని రాత్రి యుడుపతి మధ్య
స్థానముజేసి సప్తములైతనరెడి పూలతోడ నర్చింపవలెకొ. గీ౬౯

అ॥ వహ్నిగోదకుండు ద్వైమాతురుని నిల్పి ర క్తచందనసుమరాజిచేతఁ
బూజవేయవలయుఁ బత్ర ! చాతుర్మాస్యమున విశేషముగను బూజ్యుడకఁడు.

అ॥ అసురదర్శనముగ భగవానుండు నైఋతీయవశమునం బ్రతిష్ఠి
తుడయి గేస్తు పగఱఁ మ్రంచెడి సర్వదా. యల్లుగాన విష్ణు నచట నునిచి. గీ 2

అ॥ గంధపుష్పములను గమ్మలి వంటకంబులను జేయవలయుఁ బూజనంబు.

వాయుకోణమందు వరుస నంబికనుంచి కొలువవలయుఁ గులము నిలుచుపొందె.

అ॥ వేనిచుహిమ బ్రహ్మవిష్ణ్వదులును లిఖింపంగఁజాల రప్తీవుని శ్వేత
పుష్పములను సతయుఁ బూజించునది యపమృత్యుముఖర దోషబృంద మెడల.

క॥ ఏతత్సంచాయతనము భూతలమున గేస్తుల్లఁ బూజింతురుకా.

ఈతప మెపుడుం గార్యమ. చాతుర్మాస్యఁ గృతమైనఁ జాలఫలంబౌ. గీ 20

అ॥ అన్ని పగ్గవేళలందును గృతమైన దానధర్మములును దపమయగును.

అది యనంతఫలదమగును. జాతుర్మాస్యసమయమందు శ్రద్ధ సల్పఁబడిన. గీ 21

అ॥ బాహ్య మాంతరమనఁ బరగును శౌచంబు ద్విప్రకారమగుచు విప్రముఖ్య !

జలకృతంబు బాహ్యశౌచంబు. శ్రద్ధమై నాచరించుశౌచ మాంతరంబు. గీ 22

అ॥ ఇంద్రియముల నిగ్రహించుట యొకతపం. చిందిరియముల లౌల్యమెల్ల నణఁప.

నది మహాతపంబటంద్రు. చాతుర్మాస్య నిందిరీయాశ్వనియమి యెనయుసుఖము.

అ॥ ఉత్పథమునఁజనెడి యుర్వింద్రియంబులే నరకముననుద్రోయు నరుని. గాన

మమతయనెడి దుష్టమతియైన మొసలిని నిగ్రహించుటొప్పు నిరత మనఘ ! గీ 23

అ॥ అదియు నొక్కతపమె యగును. జాతుర్మాస్యయందెయైన నగుమహాతపంబు.

కామమును జయింపఁగలవా ర్మహాత్ములు. అఖిలజగము గెలిచినట్లె వారు. గీ 24

క॥ కామంబును సంకల్పము నేమనుజుఁడు గెల్చు వానిచే జ్ఞానమనం.

గా. మూలమదియె తపమున కోముని యది హరిపరుండ నురుతపమగుఁజూ. గీ 25

తే॥ లోభ మెపుడును ద్యాజ్యంబు. లోభమందఁ గిల్పింపంబుండు. నద్దాగెల్పె తపము.

హరిపరుండిన సమయమం దట్టిగలుపు వ హితతపమనఁబడుఁబెక్కుమాటలేల. గీ 26

తే॥ మోహ మవివేకమును సచా మొనసి విడువఁదగును నారద ! వానిచే దృక్తుడైన

వాడె యగు జ్ఞాని. యవ్వాని వదలకున్న వెన్నియున్నను నజ్ఞానియే నరుఁడు.

అ॥ మదము దేహమందు మను వైరి జనులకు. దాని నిగ్రహింపనాను సతము.

హరిపరుండుసమయమం దవశ్యేంభావ్య మిమ్మదంబు నిగ్రహించు టన్న. గీ 27

క॥ మానము భయదంబగుచును దానుండును నకలభూతతతియందును. న

ద్దానిని త్నమచే గెల్వఁగనౌ. నది హరిశయనవేళ నధికఫలంబౌ. గీ 28

అ॥ అధిక సాపకారియైనట్టి మాత్స్య్యమును జయింపవలయు మొనసి పొర్రజ్ఞుఁ.

డల్లు హరిపరుండునపుడు జయించువోఁ దిగజగముల నురల నొగిజయించు. గీ 29

- కం॥ మనులు జితేంద్రియులయ్యెను దనయ ! యహంకారమునకుఁ దావలమగుచుకొ
 ఘనభక్త్యుమాగ్నమునువిడి యనయం బున్నాగ్న గాములగుదురు చూచే. ౧౮౨
- ఆ॥ కాన నెపుడు విడువనాను నహంకృతి. యందువలన ఫలము ననుభవించు.
 అట్లు హరిపరుండునప్పుడు విడుచుచో నధికఫలముగలుగు యమితరేణ్య !
- కం॥ మనమున నేతత్త్వగం బనునది తపమునకు మూలమగు నారద ! పీ
 నిని నదలి శుశ్రూషిమై మనుమనుజుఁడు బ్రహ్మచర్యుఁడు మహిఁ బరికింపకొ.
- ఆ॥ మొదలు కావశ్యునిపొందెఁ బ్రాజాపత్య మాచరింపవలయు నవనిజనము.
 హరిపరుండునమయచందే యొనర్చుచో నది మహాతపంబటంద్రు బుధులు.
- కం॥ హరిశయనవేళ నేకాంతరమైన యుపోషణము సతంబును జేయకొ
 నరుఁడు యమాలయమునకిక నరుగఁడు నారదమనీంద్రు ! యఘవిరహితుఁడై.
- ఆ॥ హరిపరుండునెడల నహంకారమును నరుం జేకభక్త్యును సహించెనేని
 ద్వాదశాహఫలము తప్పక కలిగెడి దినదినంబు నతనికిని మునీంద్రు ! ౧౮౩
- సీ॥ ఎవఁడు చాతుర్మార్య నపును కాకాహరి కృతుసహస్రఫలంబు గలుగు వాని.
 కెవఁడు చాతుర్మార్యఁ దవిలి చాంద్రాయణ మొనరించుఁ దత్పుణ్య మూర్జితంబు.
 ఎవఁడు చాతుర్మార్య నెంతయుఁ బారాక మాచరించును వాని యఘములడఁగు
 ఎవఁడు చాతుర్మార్యఁ గృత్రుసంసేవియా నైకుంతముననుండు వాఁడు ఘనత.
 ఏప్రమాంసుఁ డోమునీశ ! చాతుర్మార్యఁ దక్షకృత్రుపరతఁ దావస్థించు
 వాఁ డిహమునఁ బుత్రవంతుఁడై విష్ణుసాయుజ్యమొందుఁ గీర్తి యుద్వి వెలయు.
- సీ॥ దుష్టపానమునఁ జాతుర్మార్య గడవినఁ బాపసహస్రముల్ రూపుమాయు.
 మితమైనయన్నంబు మెనవఁ జాతుర్మార్యఁ గొలలం దొలంగి పైకుంత మొందు.
 వీకాన్నభోజన మెలమి జాతుర్మార్యఁ జేసినఁ దెగుళులు చెందు లయము.
 అక్షరలకణాకి యైనఁ జాతుర్మార్య బ్రహ్మహత్యాదిపాపములు నాయు.
 ఉదకములను ద్రావి యన్నఁ జాతుర్మార్య నహంకారంబుగూడ నశ్వమేధ
 యాగమాచరింప నబ్బేడిఫలవల్పు సంశయంబులేక సంయమింద్రు ! ౧౮౪
- తే॥ కందమూలాశయందైన ఘనఁడు తన్నుఁ దనదు పూర్వుల ఘోరపాతకమునుండి
 యుద్ధరించుటయే కాక యొందుఁ బోయి విష్ణుసాలాక్యమునుదాను విద్వదగ్ర్య!
- కం॥ చాతుర్మార్యమ విష్ణుప్రీతికిఁగా నెవఁడు శీతకృష్ణి సహించుకొ
 పీతాంబరుడగు శ్రీహరి యాతని కగు నకుఁడు నారదా ! వింటివొకో.
- ఆ॥ మాసమంతయు నుపవాసంబులుండిన నది మహాపరాక మనఁగలబడును.
 హరిపరుండియున్న యానాల్గునెలలలో నొకటినేని దాని నొనరుపనగు.

క॥ ఎవఁడిది భక్తి నొనర్చునో యవు విష్ణువు వాఁడు. తపములన్నిటిలోనక
భువినిది మహితతపంబగు. నవనంబులకన్న బెద్ద చాతుర్మాస్యక.

గీ॥ 3

ఆ॥ దుష్టభంబు మఱియు దుష్కరంబగు నీమహాతపంబుజేయు నకలుషఃకు
ప్రతినినంబునందుఁ బదివేలయజ్ఞము ల్పలిపినంతఫలము గలుగఁగలదు.

సీ॥ ఈమహాపారాకమే మహాపుణ్యంబు. నీమహాపారాకమే సుఖంబు.

ఈమహాపారాకమే కడు శ్రేయంబు. నిదిసేయువానిమే నెనయు శౌరి.

జ్ఞానంబు వానికిఁ గలుగు. బాతకయుక్తుడయ్య జీవన్ముక్తుడగు నతండు

మాసోపవాసియా మట్టుకేగర్జించు నఘములు. నరకంబు లంతకఱకె,

మాయలంతకఱకె. మఱియుఁ జాతుర్మాస్య నుపవసించియున్న యుర్వ్యమరుని.

నతిథిజేయువాని హత్యాసహస్రసంజనితపాపములును క్షయముగాంచు. గీ॥ 4

ఆ॥ ఎవ్వఁడీపురాణ మితరులకును సుబోధముగ వినుచుఁ జదువుఁ దనకుఁదాను.

వాఁడుగూడ గురునివంటివాఁడై ఫలం బనుభవించు సంశయంబులేక.

గీ॥ 5

క॥ పరమపవిత్రంబగు నీపురాణమును మానసమునఁ బురుషోత్తము ను.

స్థిరముగనుంచి పఠించిన మరలకు దుష్ప్రాప్త్యమైన నుధ లభియించుకా."

గీ॥ 6

— తపోధికారము. —

వ॥ అని యిట్లు చెప్పటయు నాదర్శి.

గీ॥ 7

తే॥ " యోగోపచారంబుల చొప్పబెట్టొ హరిపరుండంగ నిత్యంబు నాచరింప

నుచితమైనట్టి యా యోగోపచారములును నెయ్యవో వివరించి తెలుపుమయ్య."

వ॥ అని యడుగుటయుఁ బద్మయోని మఱియు నిట్లనియె.

౬౦౦

క॥ " కృతిశాస్త్రవిధానముచే నతివృధముగ విష్ణుభక్తి యాచరణీయం

బు తనూజా ! ఇదియంతయు కృతిమూల. మనాది హరియు కృతి పరికింపక.

తే॥ బ్రాహ్మణాధారములు శ్రుతుల్. బ్రాహ్మణుండు వహ్నియా రాధనముచేయువాఁడు.

యజ్ఞమున దేవునర్చించు చాశ్రయాశ్రమందుఁ బ్రాస్తాహుతి జితేంద్రియా !

క॥ హరిపూజారతమగుప్రక నిరతము ధరియింపజేయు నిఖిలజగంబుకా. [మునీంద్ర !

స్మృణము సేయఁగఁబడిహరి హరియించు నశేషమైన మాభీలంబుల్.

క॥ జలరూపంబునుదాలుచు జలజాయతీలోచనండు చాతుర్మాస్యక.

దలఁచుకొనఁబడినయెడలను విలయించు విశేషముగను వెతలు మహర్షి !

తే॥ ఉదకముననుండి యన్నంబు లుద్భవించె. హరిశరీరాంశ సమభూతమైనయన్న.

మగును బ్రహ్మము. కానిని హరినిజిలిచి యిడ జలవరణాదు లేన్నదవు మీఁడ.

సీ॥ ఆకాశముననుండి యాది ఋగ్వేద మొక్కటియె యేర్పడెఁగాని క్రమముగాను.
జగతి యజుస్సామసంజ్ఞలుగలది సహస్రశీర్షమును నాకాయణమయ.
మయి పోడేశార్చల నలరాగుచును మహానూక్తంబటంచుఁ దాఁ బ్రోక్తమయ్యె.
తత్సాతమాత్ర నెంతటి బ్రహ్మహత్యయు నడఁగును. బుధుడైన యవనిసురుఁడు
స్వీయదేహమునను స్మృత్యుక్తమున న్యసించునది మొదటఁ. బిదప శుద్ధమయిన
మరుచిరప్రతిచుల మఱియు సాలగ్రామములను నొగి న్యసింపవలయు లలిని. ౬౦౬

సీ॥ వైకుంఠపురమున వర్తించునట్టిఁడు కాన్తుభమణిచేఁ బ్రకాశమానుఁ
డగ్యమకోటితుల్యప్రభాసహితుండు పంచకాఖిస్థిత భవ్యదండుఁ
డఖిలపాపసమూహహరణుండు శిఖయును నూత్రంబు గలిగిన మందరుండు
పచ్చులిరంగు హొంబట్టు పుట్టుముగట్టి కెంసెసలారెడిభిక్షురాట్టు
నైన విష్ణురూప మావాహనముచేసి పూజనీయవలయుఁ బూర్ణభక్తి.
ఆవిధంపుఁబూజ యల్లచాతుర్మాస్యమున విశేషఫలదమని వచింతు. ౬౦౭

—♦ పోడేశోపచారపూజ ♦—

ఆ॥ ధ్యానసంస్థుడైన కర్దిష్ణభగవాను బ్రణవముఖరమ లను బరఁగునట్టి
అదియుక్కుచేత నావాహనముచేయవలయుఁ బ్రథమమందుఁ గలహాశీల! ౬౦౮
తే॥ పార్వదులతోడ సహితుడై పరగుచున్న హరినిగుఱియించి సౌవర్ణ మాసనము ద్వి
తీకఁబుక్కునఁ గల్పించి యీయవలయు. భూరిభక్తిని నది పరిపూర్ణమగును. ౬౦౯
తే॥ పాద్యము తృతీయఁబుక్కున హృద్యముగను స్వేదనలయును గంగను సంస్మరించి.
నాలుగవఁబుక్కుచే నగ్న్య మోలి విడుచునది సరితులతోడ సప్తాంబుధులను. ౬౧౦
తే॥ మఱి జగన్నాథునకు నాచమనము చేయనగును శుద్ధోదకమున. మూఁడాచమనము
లాచరించిన బ్రాహ్మణుఁ డగును శుద్ధుఁ. డాచమనవారి ప్రకృతిస్థమగుట లెస్స.
సీ॥ ఘనబుద్బుదముల హీనమా నుదకంబు హృత్స్పృంబుగా శుద్ధినెనయు ద్విజుఁడు.
కంఠగళంబుగా క్షత్రియునకుఁ దాలుగతిముగా విశునకుఁ గలుగుశుద్ధి.
స్త్రీయును కూర్మిండుఁ జేత జలంబుల స్పృశియించియే శుద్ధిఁజెందఁగలరు.
భక్తియుక్తంబుగం బంచమఁబుక్కుచే నాచరిత్య మయ్యాచమనము.
భక్తిచేతనె గ్రాహ్యుండు పద్మనాభుఁ-డాత్మనిచ్చును భక్తిచే నతఁడు సరిగ.
ఆచమన మైనతరువాత నాటనదగు ఁబుక్కుచే స్నాన మొగిని జేయింపవలయు.
సీ॥ నిఖిలోపధీరసాన్నితము భగ్మగుటసంస్థితమును మఱి సువాసికము నైన
జలమున మనసుచే సముపాహృతంబైన తీర్థోదకమునను దేవునకును

స్నానంబుఁ జేయింపనాను గరముశ్రద్ధ-సశ్రద్ధ దత్తమానట్టి రత్న
రాశియైనను ఫలరహితమా. శ్రద్ధచే నర్పిత జలమే ననంతఫలద.
మట్టిశ్రద్ధతోడ నట్లు చాతుర్మ్య నర్పితస్వయందైన నగుఁ బవిత్రుఁ.
దంత వస్త్రదాన మాచరితవ్య మేడవదిమైన ఋక్కున వినువునకు.

౬౧౩

క॥ ఆచ్ఛాదింపఁగఁబడుజగ మాచ్ఛాదింపఁగఁబడిన హరివస్త్రముచే.
ఆచ్ఛాదనదానం బోసచ్చీల ! మహాఫలంబు చాతుర్మ్యక.

౬౧౪

అ॥ విష్ణురూపియైన భిక్షునకుం బునరాచమనము నొసఁగనకు మునీంద్ర !
అంత యజ్ఞసూత్ర మన్వచఋక్కుచే నీయవలయు. దానిచాయ వినుము.

౬౧౫

సీ॥ దానిసంస్పర్శంబు భానుకోటిస్పర్శమున కనురూపమై తనరు ఘనత.

అనవరతంబును నశ్యధికముగ విరాజమానంబది తేజతోడ.

అగ్రహగారికుండగు విప్రులందరి సాదామనీకోటిసమతఃపరఁగు

బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరస్వరూపంబును వేదమయంబునై వెలయునది.

సవిత్వచంద్రవహ్నిసంగమమున ఋణత్రయముచేత సంయుతంబునది.

తత్ప్రభావమునను దా ద్విఃస్మంతుగాఁ బేర్కొనఁగఁబడెడుఁ బృథివి జనుఁడు.

సీ॥ జన్మముచే శూద్రశబ్దవాచ్యుండును సంస్కారమున ద్విజశబ్దవాచ్యుఁ

డతఁడు. శాపానుగ్రహసమర్థుఁ డట్లు కోపంబు ప్రసన్నత బ్రాహ్మణునివె.

త్రైలోక్యమునయంగుఁ బ్రవరుండునాఁగను బ్రాహ్మణసూనుండె పలుకఁబడెడు.

బ్రాహ్మణసముదైన బాంధవుఁ డింక లేడు. కలుగదు తన్మూల్య కతియునేని.

సచర మచర మైన జగతీత్రయంబునం దొకఁడు బ్రాహ్మణునకు నుద్దిగాఁడు.

వారిపరుంకునెడల యజ్ఞోపవీతి బ్రాహ్మణుఁడు చేయు నఖిల మాత్మమయము.

అ॥ అఖిలజగముగురుఁడు వారి యక్షుకర్దమల్పుడగుట దాన లేపనంబు

నవచఋక్కుచేత నవనరూపున కాచరింపవలయుఁజూ నిలింపమాని !

౬౧౬

క॥ ఈ నఖిలంబులలోకం బా నాగాయ నునిచేత నాప్యాయిత. మా

శ్రీనాయకు సత్కీర్తి నెకా నాఁద ! వాసితంబు కడు జగమెల్లక.

౬౧౭

సుగంధి॥ తేజమునను నూర్యుడగుచు జేవభావ ముంది వి

భ్రాజమానమైన మట్టి బ్రహ్మముశిరపదములక

రాజిలంగఁగలదు చందనంబు వారి కొసంగుచో

తృప్తినం బింకేమి నీకు సంఘమీ ! వచింపుదుక.

౬౧౮

క॥ చందనలేపముచే గడుసుందరుడగు నందనూనుఁ జూచిన భాస్వ

న్నందను మండిర మొందరు. సంతియమే యందులకింకఁ జాతుర్మ్యక.

౬౧౯

అ॥ దశమఋక్కుచేతఁ దగఁ బుష్పపూజయు భక్తిపూజ చేయవలయు నట్లు.

పుష్పగర్భమందె పూజ్యులగు లక్ష్మీరహి వసించుఁ దా నింతరంబు. ౬౨౨
తే॥ స్వమయఁడయ్య విష్ణు వేదాను వోషముల స్పృశింపంగఁబడఁదొ యాలలిని లక్ష్మీ
యును సతీత్వంబు లోపింపకుండ నుండు స్వమయయయ్య నారదసంయమింద్ర!

అ॥ ఎల్లప్రతిమలందు నిలఁగల మనుజుడి స్వభూతములను సంతతంబుఁ

బూలతోడిపూజ పొనరింపఁదగినది దేవతల పితౌత్సవ తృప్తిపొందె. ౬౨౪

అ॥ అభిక్షాతతోడి హరి యొక్కఁ దేవనిచేఁ బూజనేయఁబడునొ పూలచేత

బ్రహ్మమొదలు స్తంబపర్యంతమగు దగ్గం బతనిచేత నగును నర్చితంబు. ౬౨౫

అ॥ అట్లుగాన విష్ణు నవదాశసుమములఁ బూజనేయవలయుఁ బూర్ణభక్తి

అనయ. మధికఫలదమగును జాతుర్మాస్యయందె యట్టిపూజ యాచరింప. ౬౨౬

అ॥ భక్తిసహితమైన ప్రసవాచ్ఛసంబున నభివత్తాస్థిస్థి యగును సతము.

ప్రసవశోభి హరికిఁ బ్రణతుఁడౌ నొరుఁడును త్తయవిహీనమైనదగము వొందు.

క॥ ఈపని చాతుర్మాస్యను నేప్రస చేసిను గలుగు నెక్కువఫల మో

కాపాయుధ! యేకాదశి ధూపము యతిరూపుఁడగు విధువునకు నిడనా. ౬౨౮

శ్లో॥ వనస్పతిఁసో దివ్యో గంధాశ్శో గంధ ఉత్తమః

అఘ్రియ స్వదేవానాం ధూపోయం ప్రతిగృహ్యతాం.

౬౨౯

క॥ ఈమంత్రంబును జెప్పి యాగురుజమై యేపారు ధూపంబు త

ద్భామిభర్తకు నిత్య మిచ్చునది. చాతుర్మాస్య నింకక ఫలం

జా. మాంసీకటైక నితామధువులక వ్యాప్తంబు బాహ్యకముక

సోమంబుం గల దైన ధూపమిడినక నూనూ! బలిధ్వంసికిక.

౬౩౦

అ॥ క్రితు భుజాలు తనూజ! ఘ్రాణంబువలనను సంతసించుచుంద్రు సంతతంబు

ఘ్రాణవారము ధూపకర్మంబు. గావున నర్చనీయమద్ది హరికి భక్తి.

౬౩౧

—, దీ ప మ హి మ. —

క॥ ద్వాదశఋక్కున దీపం జౌ దేయము ముక్తికాములగునారల కో

ధూదేవా! తేజోవిభువా దీపము ముఖ్యమగును నఖిలక్రియలక.

౬౩౨

శ్లో॥ దీప స్తమాఘనాకాయ దీపః కాంతిం ప్రకృచ్ఛతి

తస్మా దీపప్రదానేన ప్రీయతాం మే జనార్దనః.

౬౩౩

అ॥ వేదఋక్కుతోడ విహితమైన పురాణమంత్రిమిది మహార! మహితదీప

జానమునఁ బ్రయత్నమై నశింపఁగఁజేయుఁ గల్గవముల. నేమిగలదు చెప్ప.

క॥ చాతుర్మాస్యమునందుఁ జక్రియెనుటక జాన్వల్యమానంబుగా
జోతకనిల్పినవాని పాతకపురాసు ల్దహ్యమానంబులె.

ప్రీతిం గృహ్మనిమాలయంబునను దివ్యేంద్రైర్బ్రహ్మంతమే
భీతుండయ్యెడుఁ బాపి. పాపములు నిర్భీతాత్మగర్జించెడిక.

౬౩౫

క॥ దీపంబుక దరిసించుమాత్రమున సిద్ధించుక సమస్తంబు. శ్రీ
గోపాలాలయమందు దీపమును నేకోర్కిం బ్రతిష్ఠించునో
ప్రాపింపంగలఁ దక్షులేక యది పుత్రా! చక్రి నిద్రించుచో
దీపారాధనచేయునట్టి డెనయుం దృష్టిక కలం బెంతయుక.

౬౩౬

క॥ పంచాయతనస్థలముల నంచిత శిల్పంచ దేవతాయతనమాలం

దుంచునది దివ్య త్రిజగత్సంచారా! తప్పకుండు జాతుర్మాస్యక. [నిచ్చుముక్తి

తే॥ అర్చితుఁడు ధ్యాతుఁడును స్తుతుఁడును నొకయుపేందుఁ డానందమొందుచో
ముక్తికొఱ కిచ్చునది విష్ణుమూర్తి కెపుడు స్వగృహమందునగల శుభవస్తువెల్ల.

క॥ శ్రీపతిదీపం బస్మద్దీపంబుకన్న మిన్న. శ్రీపతియే చూ

నాపాలిటి మైశ్వర్యం. బోపుత్రా! కోరకుండ నొనరిన దదియక.

౬౩౭

వ॥ అనియిట్లు వక్కాణించుటయు నారదమునీందుగిందు

౬౪౦

అ॥ “ మాధవాలయమున మంత్రపూర్వకముగా దినదినమునఁ బెట్టు దివ్యేకంటె

నధికఫలద మెట్టులగును జాతుర్మాస్యయందుఁ బెట్టుదివ్యే యబ్జయోని! ”

౬౪౧

వ॥ అనవుడు సురజ్యేష్ఠుండు

౬౪౨

పీ॥ “ పులుఁగుతత్తడి రాతెపో యధివైవంబు సంతతంబునునాకు సంఘమింద్రా!

చుట్టుకెదువుజోదెచూ పూజనీయండు నిరతంబునాకు మునిప్రకాండ!

నునుగాడ్పుదిండి పానుపునఁబండెనుమేటి ధ్యానింతు సతమేను దాపనేక!

పసిడిపుట్టముదాల్చి పరగు కైకుంకుండు నాకంటె నుత్కృష్టఁ డోకుమార!

అట్టివారి కభీష్టమగు దీప మనయంబుఁ బాపహరకంబు భక్తవర్య!

అది విశేషముగను నల్ల చాతుర్మాస్యఁ గామసిద్ధికరము ధీమదగ్ర్య!

౬౪౩

క॥ వెన్నుఁడు దీపమునంబలె జన్మముల సహస్రమునను సంకుప్తుండై

తన్న భజించినఁజనులకుఁ గిన్నగ వరమిఁడు తనయ! తెలియునో లేదో.

అ॥ అల్పమైనయిట్టి కృతమున దీపంబు నిల్పవచ్చు. ఫల మనల్పమిది.

హంపరుండఁ బెట్టు నాదీపపుంబుణ్య మింతయనిగణింప నేరితరము?

౬౪౪

తే॥ కాన సర్వాత్మభావనఁ గరముశ్రద్ధ హరికిఁ బ్రతిరూపమైఁటి యతికి దీప

దాన మొనఁగింపఁ బంకమాతని కప్పశింప. కట్టు అద్యోతితంబగు కభిలజగము.

- అ॥ అట్లు దీపకాన మగుడఁ ద్రాసెదశబ్దముచేత హరికి వృష్టమగుచు
తెలయనన్నమును నివేదింపకలయఁజూ భక్తియుత్తలగుచుఁ బ్రజలు తనయ !
- ఆ॥ అచ్యుతముం ద్యజించి యా యన్నముం గోరు నమరులును గృహస్థు నంగణంబు
గాచి యుండురెపుడఁ గానఁ జాతుర్మాస్య నన్న మొసంగవలయు హరికి ద్విజుఁడు.
- సీ॥ కమనీ నుతమములౌ తమఁపుటాకులం బొలుపారుచుండెడి పోకపండ్ల
స్వాదువులైనట్టి జంబూఫలంబు లం ద్వయ్య మధురమా ద్రాక్షపండ్ల
తృప్తికరంబులౌ తియ్యమామిడిపండ్లఁ జాల స్థూలములైన జామపండ్ల
కోదముల్గానట్టి దాడియఫలములం దత్కాఁసమునాహృత పరములను
జక్రిపాణిఁ గరము సంతుష్టనొనరింప నర్హమియవలయు నధికభక్తి.
అంతి నాచమనము నార్తీక్యమును నిచ్చుచి యఘంబులెల్లఁ బ్రీతులుపొందె.
- తే॥ శంఖతీర్థంబు గొంచుఁ దత్సలిలమంచు ఫలములుంచి మధుద్వేషి ప్రతికృతియగు
యతివరున క్షుణ్ణమిచ్చిన నబ్ధిసప్తకాంబుదానఫలావాప్తి యగును బ్రజకు. ౬౧౦
- క॥ పదునాలవ ఋక్కున యతిపదముల కెంగంగవలయుఁ బదపడి భక్తికై
పదునైవదగుఋక్కునఁ బ్రదక్షిణము సేయనగును బాటులతోడకై. ౬౧౧
- తే॥ నాలుగుపర్యాయములు జగన్నాథరూపుడైన యతికిఁ బ్రదక్షిణమాచరింప
అది జగతీత్రయంబున కగుఁ బ్రదక్షిణం. బటుల సర్వతీర్థాటనంబు నగును. ౬౧౨

— సాయుజ్యచింతనభక్తి. —

- అ॥ యోగవేత్తయగుచు నొగిఁ బదునాఱవ ఋక్కుచేత దేవఋషివరేణ్య !
స్వాంతమందు దేవసాయుజ్యచింతన సేవకలయు భక్తి క్షీతిసురుండు. ౬౧౩
- క॥ తనకును మధుసూదనునకు ననయము భావింపఁగూడ దాత్మను మూర్తకై.
మను యోగపదుఁడు దృశ్యుండన మూర్తమూర్తరూపుడగుటఁ దనూజా ! ౬౧౪
- ఆ॥ అతఁడు దృష్టఁడైన యాచల సదసత్స్వరూపమునను బ్రభవమై పాలించెడి
క్రియ నిన్పత్తమగుఁ దనయ ! తేజములలోన నాత్మ రవిగనెంచునది సతంబు.
- అ॥ ఏని హరిసటంచు నెద నెప్పడును విచారించునట్టి ద్విజవరేణ్యుఁడు సుత !
హరిశరీర మొంది యగుచు జీవన్ముక్తుఁ డింతకన్నఁ జెప్ప నేమిగలదు. ౬౧౬
- క॥ చాతుర్మాస్యము యోగసమేతుఁడు కావలయు ద్విజుఁడు మిక్కిలి. శ్రేయో
దాతయగు విష్ణునం దిది యాతీతమగు భక్తియోగ మాత్మజ ! వినుమా. ౬౧౭
- ఆ॥ అట్టిభక్తియోగ మాపాటులకె కాక క్షుశ్రీశక్తులకును సముచితంబు.
స్త్రీయ హద్రాజులును ద్విజవరేణ్యులార ! దాని నాచరింపఁ దగరు తగరు. ౬౧౮
- క॥ అని చెప్పటయు నారదుండిట్లనియె. ౬౧౯
- క॥ “ శ్రీకృష్ణాగ్రీల కదిభర్తము ? శ్రీకుని నేవింపకుండ నెటు లవ్వారల్
పాశ్చత్యము వహించెదఁ : కోశతప్తుతి ! ముక్తియెట్లు లొగిఁ జెపుమయ్యా. ”

—♦ సచ్చాదులు. ♦—

వ॥ అనవుడు బ్రహ్మదేవుండు

౬౬౦

శ॥ “ సచ్చాదులు సహిత మతిస్వచ్ఛములగు వేదములను జడువందగ దో
సచ్చీల ! నరకమునఁబడుఁ దచ్చవణంబునన. యేల తదుపరివార్తల్.

౬౬౧

శృధి॥ పురాణపఠనంబునుకొ మునివరేణ్య ! తచ్చాదు లా
చరింపఁదగదయ్య సంశ్రివణముకొ వినా యెంతయుకొ.

ధరామరుముఖంబునం దవిలి యర్థ మా గ్రాహ్య. మె

త్తటికొ స్మృతుల విన్కియుం దగ. దిక్కేమి వాక్రువ్వనా ”

౬౬౩

వ॥ అని వక్కాణించుటయుఁ గలహాశనుండు వెండియు నిట్లునియె.

౬౬౪

తే॥ “ ఎవరు సచ్చాదులను ఖ్యాతి నెనసినారొ వారి వివరించి చెప్పంగవలయు దేవ!
ఎవరు సచ్చబ్రహ్మను వాచ్యు? లేవరు శూద్రు? లిలను సచ్చాద్రినామ మదెట్లువచ్చె?”

వ॥ అని ప్రశ్నించుటయుఁ బంకజాసనుండు

౬౬౬

తే॥ “ తుల్యకులరూపయును దళదోషరహిత యయినకన్యక వేదోక్తమైనవిధిని
పరిణయంబైన శూద్రుండు ధరణిలోన నగును సచ్చబ్రహ్మయ్య దోయనుఁగుదనయా!

సీ॥ అంగంబులం దెందు హైన్యంబులేక ప్రివస్త్యంబువహియింపఁ జాలుదాని

కున్దంబు మొదలైన గొప్పజాడ్యములచే నిందితగాకుండ నెగడుతాని

పలుకుపల్కునఁ దేనె లొలుకంగ మాటాడు చెంతయు లలితయై యెసఁగుదాని

దళదూషణములకు స్థానంబుగాకుండఁ జూతుదనంబునం బరఁగుదాని

అగమోక్తవిధిం బెండ్లియాడినట్టి వాఁడు సచ్చాద్రుఁ డతఁడు దేవముఖులకు వి

భాగకృత్తుగును. దదూఢ ప్రథమ మెల్లపుణ్యకృతులం బ్రీకీర్తిత పుత్ర! వినుము.

వ॥ దానితోడం గూడి చేయు ధర్మంబు సంపూర్ణఫలప్రదంబు.

౬౬౭

సీ॥ మఱి నమస్కారాంతమంత్రపూర్వకముగఁ బంచయజ్ఞము లాచరించుకొనుచు

ఎలమి నిష్టాపూర్తములను శ్రాద్ధాదికంబులను కుద్ధుండయి సలుపుకొనుచు

భృత్యులు మొదలైన బీదజనంబుల సంరక్షణమునందు సత్తులగుచు

అహ్నాయవిధిఁ బెండ్లియాడిన స్త్రీతోడి రతమాత్రమునఁ దృప్తమతులగుచును

కృష్ణ పావననామ సంకీర్తనమ్ము నేమఱక చేయు శూద్రునియెడల దేవ

తలును సంతుష్టులగుదురు తనుభవా! విశేష మట హరి పవలింప శేషశయ్య.

తే॥ ఆడుదియుఁ జేయనగుఁ బంచయజ్ఞముల నమంత్రకంబుగ నారదహానిచంద్ర!

పితరులకు దేవతలకును బ్రీతియగును బంచయజ్ఞంబులంబోలే బతిసపర్య.

క॥ పతిరత దేహంబున దేవతలెల్లరు నుందుగ్గాన భార్యాభర్త

యుతులయియె ధర్మకృతులను సతముం గావింపవలయు సంయమిముఖ్యా !

తే॥ ఉభయలుం గొల్చి యర్థింప నొసఁగినట్టు లొకరికొసఁగరువేలుపు లోకుమార !

కాన నెల్లప్పుడుం బుణ్యకార్యములను సహితులైయుండవలయును సతియుఁబతియు.

క॥ చాతుర్మాస్యంబున సంప్రీతి సతీపతులు గూడి విష్ణుని భక్త్య

నీవితంబుగ నేవించుట యోతనయా ! భవ్య. వేల యుక్తులు పెక్కుల్. ౬౨౪

తే॥ భర్తకున్న దర్ధభాగంబె తనమేన. నపర మాశ్చయైన యాత్మకులజ.

దర్ధకార్యమునకు నధికార మాపెది యగుట నర్థధర్మ మదే ధరించు. ౬౨౫

తే॥ ఎవతె మృతుడైన పతితోడ నెలమి ననుగమించు నాపె పతివ్రతయంచుఁదెలియు

ముద్ధరించును గులమంతయును గుమార ! యాపె యాత్మీయమైన మహత్త్వమునను.

ఆ॥ అన్యజాతివాఁడె యగుఁగాక తనుఁ బెండ్లియాడినట్టివాని ననుగమించి

అగ్నిఁజొచ్చునట్టి యాసాధ్య కులమెల్ల నుద్ధరించుఁజుమ్ము యోగిచంద్ర ! ౬౨౬

ఆ॥ పుణ్యపురుషు లుదకముననుండి పాచిని వీరమునకు బలిమిఁ దీసినట్టు

లనుగమించువనిత యాత్మీయసాధు సముద్ధరింపఁగలుగు నోకుమార ! ౬౨౭

క॥ ఒకజాతిపురుషుఁడును వేరొకజాతిస్త్రీయుఁ బెండ్లి యొనరిచికొనినక

బ్రకటంబగుధర్మక్రియ నిక వారిరువురును ద్యాజ్యా. లేమనవలయుకొ. ౬౨౮

ఆ॥ ఎవరివర్ణమునకు నేర్పడియుండిన యాసుకర్మములు సమాచరించి

యభిమొ శుభమొ పొందనగుఁగాని సంబంధ మించుకయును నుండ దిద్దటికిని.

ఉ॥ ఎక్కువదానిఁగాని మఱి హీనకులొద్భవఁగాని పత్నిఁగా

నొక్కపుడుం బొనర్పఁదగఁ దుర్విని శూద్రుఁడటుల్పొనర్చి పెం

పెక్కఁడు. దానిఁగూడుకొని యేదియొనర్చినఁ గాదు తృప్తిదం.

బక్కట ! తత్తనూఁకృతమైనను నట్టులె వ్యర్థమయ్యెడికొ ౬౨౯

ఆ॥ విలిచిచేసికొనిన జలజాక్షి దానినా వాచ్యయగునుజుమ్ము వసుధతోన.

సంయమిప్రకాండ ! సచ్చాదుగ్గినధికారమందు మన దొకట్ట నప్పుగాక్షి. ౬౩౦

క॥ ఏకన్నియ జనకునిచే శ్రీకరముగ నిచ్చి పెండ్లిచేయంబడునో

ఆకన్నియ పితృదేవార్పకరణంబునకు నగును సాధక యెపుడుకొ. ౬౩౧

నీ॥ సల్లక్షంబులు చాలంగఁగల్గియు వినయవిధేయతాన్వీతయగుచు

పతిమీఁద నత్యంతభక్తిగల్గినదయి సచ్చరిత్రముతోడ సహితయగుచు

సద్వంశమందున జనియించినట్టిదై మఱిమఱి శోభాయమానయగుచు

ధర్మకార్యంబులం దత్పరయయి వివేకముదొట్టిగుణములు గలదియగుచు
వెలయుకన్య ధర్మవిధిచేత సచ్చాద్రుజనుడు పెండ్లియాడఁజనును సుత ! ప
విత్రములనుజేయుఁ బితృమాతృవంశంబు లట్టికన్య. యేమియనుదు నికను.

క॥ ఇదియే సచ్చాద్రులవిధి. యదిచెప్పితి. వారికన్న నపకృష్టులకు
పదితీరుల పెండ్లిండ్లును బదివిధముల తనుభవులును బరగెడి వినుమా. ౬౮౫

ఆ॥ నాలు గుత్తనుములు నారద ! యవ్వివాహములలోన. మిగిలినట్టి నాల్గు
హీనజాతివారి కేర్పాటుచేసిరి యాద్యులైన పాక్షి. లది వచింతు. ౬౮౬

సీ॥ తనయ ! పాక్షిపత్యమును బ్రాహ్మమును దైవ మార్షంబు గాంధర్వ మాసురంబు
ప్రాతిభంబును మఱి వైశాచనామంబు ఘాతన రాక్షసాఖ్యములు పదియ
అగునువివాహంబు. లౌరస క్షేత్రజుల్ కీర్తిత కానీనులు కృత్రిముఁడును
గూఢజ దత్త సహోఢజుల్ పౌనర్భవాపవిద్ధులు పదుం డాత్మజాతు.
లౌరసునికన్న హీనులైనట్టివారు హీనులకే పుత్రులై శుభ మీయఁగలరు.
ప్రకృతులుంబోలే నీచులు పదునెనిమిదిమంది. తత్కరణీయధర్మములు వినుము.

సీ॥ విధియొందులేదుచూ వీరికిఁ బూజ్యులొ ట్టిదేవతల శుశ్రూషదప్ప.
క్రియ యను క్తం బీనికృష్టుల కెదియును నంబుజనాభు ధ్యానంబుదప్ప.
స్మృతి యెది విధియింప దితరంబు వీరికిఁ జంద్రేశ్వరుని యర్చనముదప్ప.
మంత్రంబులనువీరు మదిపైనఁ దలఁచు టక్రమమగు దానధర్మములదప్ప.
శ్రద్ధనొ నరించు దానధర్మముల కెపుడు నాశముండెడు లోకంబునం గుమార !
శ్రద్ధలేకుండ నశుచిత సల్పెనేని యగును వైరస్యకారణ మదియె తుదకు. ౬౮౭

తే॥ హీనకులులకును నహింస ధర్మంబు. మహాఫలప్రదంబు. నందులోన
హరిపరుండ దేవతార్చకుఁడగుచు నహింసనూనఁ బున్నె మెన్నఁదరమె. ౬౮౮

క॥ అవిరోధులును సుదర్శను లవు సచ్చాద్రు లటు ధర్మ మనయము సేవిం
త్రవనీసురకుశ్రూషను నవితథమగు దానమునను యమికులచంద్రా ! ౬౮౯

తే॥ వృత్తి సచ్చాద్రుజనులకు వృథగ నన్యతములను బలుకక వాణిజ్యముం బౌనర్భు
టింక వడ్డిని నూటింటి కెనుబదియవ పాలు గైకొను టెంతయుం బాడియగును.

ఆ॥ క్షత్రియాదులందు సహపాదవృద్ధి గ్రహింపఁబడెడి సంయమింద్రా ! పుడమి.
ఇటులొనర్పఁ గలుగ దించుకయును బాపబంధ మొకపుడేని ప్రజల కరయ.

తే॥ కల్యమున దేవతాపూజ క్రమముగాను ధరణిసురసేవనంబు మధ్యాహ్నమందు
స్వకృతులన్నియు నపరాహ్న సమయమందు సల్పునటువంటిమనుజుండు సౌఖ్యమొండు

సీ॥ గోస్తులైమనుచు సత్కియ లాచరించుచు నాతిధ్యమిచ్చుచు హరిఁ దలఁచుచు
పంచయజ్ఞంబులు భక్తిఁ గావించుచు దీనులం బోచుచు జానమిడుచు
సాధులం గొల్పుచు సదపత్యముం గంచు తుమవహించుచు సదాచారులగుచు
షడ్వాదకాక్షరజప మొనరించుచుఁ ద్యక్తసంతాపమాత్సర్యులౌచు
శక్తికొలది భూతసంతృప్తిసేయుచుఁ ద్రయిపరింపకుండ ధర్మపరత
వర్తిలంగవలయు వనుధ సమ్మాదుగ్రిలు స్వర్గలోకనుఖము వడయుపొంటె. ౬౯౪

ఆ॥ అనయ మెవరు హరికి హరునకు భక్తులై యుండ్రొ వారు స్వర్గమందుఁ బోయి
యుండఁగలరు దేవతోత్తములుంబోలె. హరిపరుండ నంత కతిశయంబు ” ౬౯౫

—* అష్టాదశప్రకృతులు *—

వ॥ అని వక్కాణించుటయుఁ గలహాశనుండు వెండియునిట్లనియె. ౬౯౬

క॥ “పదునెనిమిదిప్రకృతులటం చుదిత. మృవి యెవ్వి ? వాని కుండిన ధర్మం
బెది ? మఱియు వృత్తియెయ్యది విదితంబొనరింపుమయ్య విశ్వస్రీష్టా ! ” ౬౯౭

వ॥ అనియిట్లు ప్రశ్నించుటయుఁ జతురాననుండు ౬౯౮

క॥ “తనకాలపుఁ బరిమితి మేల్కొను కీహరి బొడ్డుదమ్మిలోపల నే మున్
జనియింపఁ బెద్దకాలంబున కారతడు సృష్టిసేయఁ బూని స్మరించెన్. ౬౯౯

వ॥ చతురాస్యంబులతోడఁ బంకజమునన్ జన్మించి తర్వాత నో
మత! తత్కుక్షిఁ బ్రవిష్టుఁడై యిటునటుం జూడంగ బ్రహ్మాండముల్
శతము ల్కానఁగనయ్యె. నబ్రపడి మెల్లన్ వెండి నేనంత వ
చ్చితిఁబో యీవల. కంతయున్ మఱచితిన్ సృష్ట్యర్థమా హేతువున్. ౭౦౦

ఉ॥ క్రమ్ముట నాభినాశమున గర్భముజొచ్చి ప్రజన్ సృజించి యా
పిమ్మట వచ్చి యీవలకు విస్మృతిఁజెంది జడుండునా మనన్
ఖమ్ముననుండి విన్ముటముగం “దపముండు” మటంచు నొక్క శ
బ్ద మ్మగుడుం దపించితిని దద్ద నటం బదివేలయబ్దముల్. ౭౦౧

చ॥ మఱియు శ్రుతి స్వరూపమగు మంచివచస్సు తపోబలంబునన్
మరసరణిన్ వినంబడియెఁ బోద్యముగన్. భగవానుఁడైన కీ
హరియును “రాజసంబయినయట్టి గుణంబును బూని చేయుమీ
సరవి నకల్మషంబయిన సర్గ” మటం చిటు లాజ్ఞయిచ్చెఁ దాన్. ౭౦౨

ఉ॥ మానససృష్టి పూర్వమున మత్కృత. మంత మరీచిముఖ్యులౌ
మానివరు ల్విస్మయలయి మామకసృష్టికి బాసటైరి. త

త్సానుల వేదరక్షకయిచూ సృజించితి బ్రాహ్మణుల్ల. నీ
వా నయకోవిదాగ్రణులయందుఁ గనిఘటనోయి నారదా!

203

సీ॥ ఉపనిషత్సారంబు నొయ్యన గ్రహించి జ్ఞానసంపూర్ణతం బూనినావు.

అన్నివ్యాపారంబు లవలీల వర్జించి విష్ణుభక్తుండవై వెలసినావు.

అజ్ఞాసంగ్రహమునకై కర్మములఁ జేయు చొంటి బ్రహ్మము చూచుచుండెనావు.

అంతరంగమున నహంకారమమకారములకుఁ జోటీయక నిలిచినావు.

ఆస్మదాత్మభవుల యందఱిలోపలం జీవరవాడవగుచుఁ జేలఁగినావు.

ఇటు ద్విజాతులైన యీరల నెల్లర మనసుచే సృజించి మఱియు నేను 204

సీ॥ ముఖకంజముననుండి మొనసి బ్రాహ్మణజాతి నిర్మించితిని మున్ను నేర్పుతోడ.

బాహుయుగ్మంబున బలవంతులై నట్టి రాజన్య లుదయించి రోజు నంత.

ఊరుద్వయంబునం దుత్పన్నమయ్యెఁబో యల వైశ్యజాతి ధనాఘ్యమగుచు.

పదములనుండి యేర్పడియెఁ దద్వర్ణత్రయేతరమగు శూద్రజాతియెల్ల.

అయ్యెఁబ్రకృతులు మచ్చరీరాంశములను. శ్రావ్తాణులు క్షత్రియులును విద్వరులుముపురే

అల ద్విజాతులు. వారల కర్మామైన ధర్మముల వచియించెదఁ. దనయ వినుము.

సీ॥ చదివి వేదంబులు చదివించుటయు మఱి చేయించి జన్మము లేయటయును

ఇచ్చి దానం బొరుం డీఁ బట్టుటయు హరిం గొలుచు చుగ్రతపంబు సలుపుటయును

నిర్జితకోర్పుండై నిర్మలత్వంబునఁ బను లలోభంబునఁ బొనరుచుటయు

అన్యతంబులాడక యార్యుండై బ్రహ్మంబు ధ్యానించు చోరిమిం బూనుటయును

ఈగుణముల సతము నెవ్వఁడు భూషితుండగునో, వాఁడు విప్రుండనఁగఁబడెడి.

అతనికిం బ్రతిగ్రహము వృత్తిమైనను దఱచుగా గ్రహింపఁ దపము చెడును. 205

సీ॥ ఆహ్మయపాఠంబు నాచరించుటయును సప్తతంతువులను సల్పుటయును

దానంబులను విప్రుఁ దనుపుటయును మఱి యుగ్రంబుగం దపం బుండుటయును

బ్రాహ్మణవరులవై భక్తిజూపుటయును విచ్ఛకత్తులనె జీవించుటయును

స్త్రీబాలగోద్విజక్షితి పీడితులకల్ల రక్షకుండయి బిట్టు రాజిలుటయు

క్షత్రియులకు ధర్మసరణి. యార్తత్రాణపరులుగాఁగ నుండ నరసి వార

లకు విధించినాడ. నిక వైశ్యధర్మంబు విను వచింతునీకు వివరముగను. 206

సీ॥ అర్థార్జనంబునం దాటితీరుటయును బశువులం బోషించి ప్రబలుటయును

కృషియొనరింపించి కృతకృత్యుండగుటయు విక్రియవ్యాపారవిదుండగుటయు

మరభూను గార్చనపరత వర్తిలుటయు సవనంబులం బెక్కు సల్పుటయును

దాతృతావిఖ్యాతి తా గడించుటయును సరిగఁ జతుశ్చక్ర లృదువుటయును

వైశ్యధర్మంబులివి. కావువార లింకఁ దగ నమంత్రకముగఁజేయ నగును నవార

మామును వదైవతశ్రద్ధ మగ్నివిప్రకృతు భుగర్చనములు నమస్కారమునను.

తే॥ శూద్రుడును బ్రాహ్మణుడును శుద్ధుడగుచు హరిపదంబుల కెఱిగి భక్త్యతిశయమున
పీఠఁ దద్గుణవర్ణనశ్లోకములను జదువ హరిరూప మొలయు నారద ! యతనికి.

తే॥ వాన్ని కవ్రతకృతనవరతము తిథివారదైవతుఁ డఖిలజీవముల కన్న
దాతయు గృహస్థుడగువాఁడు జాతిచేత శూద్రుడని చెప్పఁబడియెడినుత! క్షీతిపయి.

క॥ చాతుర్మాస్యవ్రతకృతై తనఁడు శూద్రజనుఁడు హరితనెనయ. సం

ప్రీతి నమంత్రకముగనే నాతఁడు కర్మములఁజేయ నఘము లడంగుకొ ” 200

సీ॥ శిల్పి ప్రజాపతి చిత్రకుండును సర్తకుండు వర్ధకి సూత్రకుండు రజకుఁ
డౌనామికుండును సూనిక కార్త్తికుల్ కాష్టాకరుఁడు చర్మకారకుండును
గచ్ఛకుండును దంతుకార చక్రికులును ధ్వంసిక మత్స్యసూతకులు మఱియు
చండాలుఁడును నాఁగ సరిగ నష్టదశప్రకృతులు వీరలు. స్వర్ణకార
కాంస్యకార శిల్పి కాడ్మక దారుక మంభకారు లారుగురును సుత
ములు. తురంగవాహి లలి ఖరవాహియు నశ్చరీవాహుఁడును నిష్టకలను 201

సీ॥ కుదురుచువాఁడును నోపాలుఁడును నధమాధమపంచకం బనఁగఁబడెడు.
రజకుండు చర్మకారకుండును భిల్లుండు కైవర్త నటమేదక బురుడులును
నేడ్గురు సంత్యజు. లెవనికి నెవఁడు వర్ణమున హీనుఁడౌ వాఁడు క్రమముగాను
అష్టదశముఁడగు. నఖిలప్రకృతుల సుత్రమమధ్యమాధమతం ద్రిభేద.
మందు మణికార తాంబూలి తందులులును స్వర్ణకారక పుష్పలావకులు కంబు
కుండును నాపితుఁడనఁగనేడ్గురును సిల్పు. లు త్రములు వారిలోపల నోతనూజ!

సీ॥ స్నానంబునకు నొకసమయమంచనిలేదు. హోమంబు విధియింప దొక్కస్మృతియు
తపమొనరింపంగఁ దగు సర్వతయు లేదు. నియమంబుపట్టుట నింద్యమగును.
స్వాధ్యాయపఠనంబు నల్పఁగారాదు. వషట్కారములు పల్కఁజనదు నోట.
మడిమైలయనియెడి మాటతోఁబనిలేదు. వెండ్లి పేరంటము ల్పీఠికొఱకె.

ప్రకృతులకుఁ బుత్ర ! గురుపూజ యొకటి యుక్త. మన్నివర్ణంబులకు నన్నియాశ్రమముల
కన్నిప్రకృతులకును విష్ణునందు భక్తి కలిగియుండుట కడు శుభకర్మ మరయ.

ఆ॥ ప్రకృతు లెవ్విధమున భాసిలుచున్ననో శూద్రుఁ డెవ్విధమున శుద్ధుడగునో
అట్టిపుణ్యగాథ యంతయుఁ జెప్పితి. వినుము సావధానమనముతోడ. 202

క॥ పరమపవిత్రంబగు నీపురాణమును శుద్ధమైనబుద్ధిఁ జదివినకొ
గురుమఖమున వినినను బ్రాగ్గురితంబు లడంగుఁ. బొందుదురు హరిపదముకొ.

—† పైజవనోపాఖ్యానము. †—

తే॥ శూద్రుడగు పైజవననామ మజనవరుఁడు ధర్మమార్గమునకు విరోధంబు లేక
ఉండ గార్హస్థ్యమున శుద్ధి నొందియుండె. నాలకింపుము వచియింతు నది మునీంద్ర!

సీ॥ తనధర్మమునఁదాను దత్పరుండయియుండి యాజిఁంచె నగ్గలంబైనయశము.
న్యాయమార్గమున భూర్యర్థంబు గడియించి యచిఁంచె. విపుల నబ్జనాభు.
క్షుమవోలెనెంతయు శాంతిని వహియించి హితుఁడయ్యె జనముల కెల్లరకును.
కరము వివేకంబు గలిగినవాఁడయి వాదించె నేపట్ల వాస్తవంబు.
ఓతనూజ ! తొల్లి త్రేతాయుగంబునం బైజవనుఁడనంగఁ బడెడిశూద్రుఁ.
డతఁడు కాశినుండి సతినోర్తఁ గొనితెచ్చి వై జయంతిపురి వివాహమయ్యె.

సీ॥ సమరూపధనశీలజననంబునందున జనియించినది యా బీసరుహనయన.
చక్కందనంబున శచికిని రతికిని దులఁదూఁగునది యా మృదుప్రతీక.
అనసూయమొదలైన యన్నుమిన్నలవంటి పతిరత యా శతపత్రవదన.
దేవతలను మహీదేవతలను సదా యచిఁంచునది యా మదాలిచికుర.
వైష్ణవవ్రతాది వరధర్మములఁజేయ శక్తిగలది యా భుజంగవేణి.
అట్టి శోభనాంగి యామ్నాయవిధిఁ బైజవనునిచేత లలి వివాహితయయి

చ॥ పెనిమిటితోడఁగూడి కడుఁబ్రీతి రమించె వినీతయై. యతం
డును నుచితంపుఁ గాలముల నూతనయావనయైన యాపెతో
ననుఁగుఁడనూజ ! మత్తకరి మాస్తినితోడను బోలెఁ దా రమిం
చెను. మఱి పూర్వపుణ్యమున శ్రీసముపేతుఁడగుఁడ నై మనెక.

200

అ॥ స్వపరదేశములను జక్కగం జేయించె స్వీయజనులచేత బేర మంత.
అట్లు లర్థవృద్ధి యగుటయుఁ గోటికిం బడినయెత్తె నతఁడు. కొడుక ! వింకె.

చ॥ తనయులు మువ్వు రాతనికిఁ. దండ్రికి భక్తులు. స్వీయధర్మముకై
బొనరుచుకొంచు విత్తమదము న్వహియింపక యుండువారలుకై.
జనకుఁడు వారికిం దగిన చానలఁదెచ్చి వివాహ మాచరిం
చినఁ దను యత్తమామలకు నేవలొనర్చిరి వార లెంతయుకై.

201

చ॥ ధనమును ధాన్యముకై నుతులు తత్పుతులుం గడుఁగల్గి యిట్టులా
తనియిలు బుద్ధిమంతమయి తద్దయు నొప్పుడు దేవతాతిథుల్
దిఁదిన మర్చ్యమానులయి తృప్తినిజెందిరి. తద్వహంబునకై
జని విముఖంబుగాదు ప్రజ నారద ! యేమివచింతు నీకింకకై.

202

సీ॥ శీతకాలంబునం జేతి కబ్బినయంత ధనమిచ్చి బీదలఁ దనిపినాఁడు.
ఉష్ణదినంబులం దుదకంబు పోయించి యధ్వనీనులదాహ మార్పినాఁడు.
వర్షర్తువున మంచివస్త్రంబులిచ్చి దరిద్రులఁ గర మాదరించినాఁడు.
అపుడిప్పుడన కప్పు డన్నంబు వెట్టించి క్షుధితులయెడ దయం జూపినాఁడు.
గుళ్ళుకట్టించి త్రవ్వించి కూపములఁ జెలుపుల వేయించినాఁడు పైజవనుఁ డర్థ
వంతుఁడయ్యును సర్వదా వ్యసనములను బడక శివకేశవులపయి భక్తిగలిగి.

సీ॥ అకలంకమైన బ్రహ్మజ్ఞానసంపత్తిఁ “బరశివోహ” మటంచుఁ బలుకువాఁడు
తిట్టికొట్టినయట్టి చెట్టలతోఁగూడ సఖ్యంబుమైనుండు శాంతమూర్తి

- నిరతంబునుం దహనిస్తాగరిష్టఁడై యూర్ధ్వరేతస్కృత నొప్పవట్టి
అభిలేందిరుంబుల న్గంబుగావించుకొని యున్న యటువంటి కోవిదుండు
గాలవుఁడు సకల్యగణఁడయి యాపైజవనుని నిలయమునకు వచ్చుటయును
ఎదుఱుచని యెఱంగి మృదుమధురోత్తులం బలుకు చాసనంబుఁ బఱచి యంత
- ౨॥ “ఇపుడు సఫలమయ్యె నెంతయు నాజన్మ. మొదలె జీవితమున కుత్తచుత్వ.
మిపుడు సఫలమయ్యె నెంతయు నాధర్మ. మద్ధరించితి వహా! మహాత్మ! 2౨౬
- తే॥ నాదు పాపసహస్రముల్ నీదుదృష్టి పాటి కాలిచివైచె దాపసవరేణ్య !
బహుకుటుంబికుఁడైన నాభవనమెల్ల జేరి నీచేఁ బవిత్రంబు సేయఁబడియె.” 2౨౭
- ౩॥ అనిభక్తిం గనఁబఱచుచుఁ బొనరిచి యుపచారములను ముకుళితకరుఁడై
మను నా సచ్చాదునితో మునికాద్వాలంబు స్నేహమున నిట్లనియె॥ 2౨౮
- సీ॥ “కుశలమే సామ్య! నీకు? మది భర్మంబున వర్తించుచున్న దే వదలకుండ ?
అర్థానుబంధులై యలరుచునున్నారె దారపుత్రాదులందఱును సతము ?
దాకాన్తు నందును దానంబునందును భక్తిగల్గివసంతె ప్రత్యక్షాంబు ?
హరిపాదతీర్థంబు శరమునందునఁ జల్లుకొనుచుంటివా లేద దినదినమును ?
విష్ణుపాదజలము వియదాపగాజలం బగును జూపె ద్వాదశాబ్దఫలద.
మద్ది ద్విగుణఫలద మగును జాతుర్మాస్య మస్తకమునఁ దాల్చు మనుజతతికి.
- సీ॥ అన్యజభక్తిమై నాదినారాయణమూర్తికిం బొనరించు పూజనమును
బదుగురువినునట్లు బహిరంగముగఁజేయు కేశవ సత్కథాకీర్తనమును
నానావతారము ల్పాని చరించు విష్వక్సేను మహిమంపు సంస్తవమును
అష్టాంగయుతముగా నాచరింపఁగఁబడు మాధవచరణ నమస్కృతియును
సచ్చరిత్ర ! మోక్షమిచ్చుఁ జాతుర్మాస్య”నని వచించుటయును మునిని గూడి
ఇష్టగోష్ఠులఁబరితుష్టఁడై కొంత సేపటికిఁ బైజవనుఁడు ప్రణతుఁడగుచు
- ౪॥ “భవదీయకృపాదృష్టిని నవితథమయ్యెను మునీ ! మదాశ్రమఫల. మ
ట్లవుఁగాక. యనామయమగు భవదుక్త్యమృతమును గోరిల వాంఛించె శ్రుతుల్.
- ౫॥ మిముబోటుల యాగమనము క్రిమముగ సర్వాధికములను గల్పించెడి. నొ
యమివర ! చాతుర్మాస్యము సమీపగత. మేమికతము చనుదే నిటకు॥ ? 2౩౨
- తే॥ తీర్థయాత్రాప్రసంగ మెద్దియయినను గలదొకొ”యని వచించుచుడు ముదితుఁడగుచు
ధార్మికుండును సత్యవాదరతుఁడైన పైజవననామ తచ్చాదుప్రక్కఁ దిరిగి 2౩౩
- ౬॥ “ఎన్నియొ నెలరే చన్నవి యన్నా ! నాతీర్థయాత్రయందున. నత్యా
సన్నము చాతుర్మాస్యము. తిన్నగ మన్నిలయమునకె తిరిగెద నింక॥. 2౩౪
- ౭॥ తొలియేకాదశినాడట సలుపుదు నియమంబు నేను సచ్చాద్రవరా !
అల నారాయణుఁ బ్రీతుం జలుపుదు. నుకృతంబు నట్లు సంపాదింతు॥” 2౩౫

—♦ సాలగ్రామ మాహాత్మ్యము. ♦—

క॥ అని గాలవముని యనుటయు విని మైజవనుండు వినయవినమితగళుడై
యను. “భూమినురశ్రేష్ఠా ! యనుగ్రహించి చెపుమయ్య యడిగినదానికొ. 231

క॥ శ్రుతులును స్మృతులుఁ బురాణము లితిహాసము లేనియుఁ బరియించుటకై యో
గ్యతలేదునా. కనర్హుడ శ్రుతిసారజపంబునకును తోచినుపర్వా ! 232

అ॥ కాన నాకుఁదగినకర్జుంబె యొకటి మహాఫలంబుగలది యానతిమ్ము.
అదియె వారిపరుండినపు డాచరించిన ముక్తిసంగవలయు మునివరేణ్య! ” 233

క॥ అనవుడు గాలవముని యిట్లనుఁ. “జక్రాంకితపుటుడగు వారి సాలగ్రా
మనిషణ్ణు నెవరు నిత్యంబును గొల్తురొ ముక్తి వారిముందట నుండుకొ. 234

శా॥ సాలగ్రామముమీఁదనిల్పి మనముకొ సత్కర్మ మొక్కింతయే
నాలోచించునుగాక యక్షయఫలంబౌ నద్ది యెల్లప్పుడుకొ.

శ్రీలోలుండు పరుండియున్నయపు డాదీతిం గృతంబైనచో
మేలొ నంతకునెక్కు. డట్లగుటఁ బేర్మికొ దానిఁ బూజింపుమా. 235

క॥ సాలగ్రామశిలయుఁమఱి మేలగు ద్వారావతిశిల మిక్కిలి భక్తికొ
మేళన మొనరిచి యొకచోఁ బూలం బూజించుజనుండు పొందును ముగితికొ. 236

కం॥ సాలగ్రామశిలం బదివేలకొల తేసినట్టి వెంగలియేనికొ
హాళి నెటనుంచి కొలుచునొ చాలఁ బవిత్రమగుఁ జుట్టుస్థల మేకగ్రోసుల్. 237

అ॥ బ్రహ్మరూపమది. శుభమును. దేజఃపిండ. మడఁగు దానిఁజూడ నఘము లపుడ.
తీర్థములును నదులు దేశశా త్పర్వమునఁ జెలంగఁ దీర్థతను భజించు. 238

అ॥ తత్సమీపమునఁ గృతములైన సత్క్రియల్ సత్క్రియాత్వ మొందఁజాలు ననఘ
అంతకును విశేష మదియె చాతుర్మాస్య సంఘటించునెడల. సత్యమిద్ది. 239

క॥ సాలగ్రామశిల యెవనియాలయమం దుంచఁబడినదయి తులసీప
త్రాళిం బూజింపఁగఁబడుఁ గాలుం డవ్వానిగృహముకడ కరుగఁ డొకకొ. 240

అ॥ విప్రబాహుజులకు విశులకుసచ్చాదులకును బైజవన ! కల దధికార.
మెట్టిసమయమందునేని సాలగ్రామపూజనమున లేదుసో యెరులకు” 241

క॥ అని యిటు వాక్రుచ్చుటయును విని మైజవనుండు “వేదవిద ! స్త్రీశూద్రుల్
ఘనసాలగ్రామశిలార్చన మొనరుపడగరటంచు శ్రవణింతుఁగడే. 242

క॥ ననుబోటి శూద్రజనముల కనఘా ! యది యెవ్విధమున నయ్యెడిఁ బూజ్యం? ”
బని పుక్త సేయటయు నోతనయా ! గాలవమహర్షి తగ నిట్లనియెకొ. 243

- తే॥ “ఆవిషేధ మసచ్ఛాదులందెకాని కాదు సచ్ఛాద్రవిషయము. కలను సాధ్యు
లైన స్త్రీలకుఁ దత్పూజసాధికార. మిందు సందియమొందకు. డిందు ఫలము. 2౪౯
- క॥ సాలగ్రామార్చనపరు లొలిం దనుపారిశుభ్య మొంది వివేక
శ్రీలలితులగుచుఁ జిగురునఁ గాలునిపుటభేదనంబు గాంచరు దాసా ! 2౫౦
- క॥ సాలగ్రామార్చితమగు పూలను శిరములధరించు పుణ్యాత్ముల పా
క్కాలాచరితంబులయిన వేలకొలల్ తత్త ణమున విలయముగాంచుకొ. 2౫౧
- క॥ సాలగ్రామాహ్వానశిలమోలను దీపంబువెట్టి మొక్కిక్కెడి మనుజుం
డా లేఖపురి వసించెడు. సేలోపము దానికుండ దెయ్యెడనైనకొ. 2౫౨
- క॥ సాలగ్రామగ వారికిం జాలం బంచామృతమున స్న పనముసేయకొ
మేలొచాతుర్మాస్యను బూలం బూజింపఁ బడరుపో సంస్కృతిలోకొ. 2౫౩
- ఆ॥ అమృతహేతు వమలుఁ డగుచు సాలగ్రామమున వసించు వారిని మనములోన
నుంచి భక్తి ధ్యానమొనరించువానికి ముక్తి మూటనున్న భూరిచుమ్ము. 2౫౪
- క॥ తులసీదళమాలికచే లలి సాలగ్రామశిల కలంకృతి సేయకొ
ఫలియించుఁ గోర్కులన్నియు. నల చాతుర్మాస్యమునను నతిశయ మింకకొ. 2౫౫
- ఆ॥ కాదు పుష్పమాల కరము సాలగ్రామమునకుఁ బ్రియము శూద్రజనవరేణ్య !
వారికి సార్వకాల మల తులసీదేవి వల్లభయును. శుభనివాసినియును. 2౫౬
- క॥ సాలగ్రామము విష్ణుం. డాలక్ష్మీదేవి తులసి. యందున నెపుడుకొ
సాలగ్రామంబునకది చాలఁబ్రియం. బంతకెచ్చు చాతుర్మాస్యకొ. 2౫౭
- ఆ॥ గంధమిశ్రితోదకమున సాలగ్రామశిలను గడిగి లేత తులసిగుత్తు
లం దదర్శనంబు లలి నాచరింప నవాప్తకాముఁడగును నవని నరుఁడు. 2౫౮
- ఆ॥ ప్రథమపత్రమందు బ్రహ్మ ద్వితీయపత్రమున శివుఁడు గు త్తిగమలనాభుఁ
డలరుచుంట సదళమగు గు త్తి గ్రాహ్యంబు. దేవతాత్రయంబు సేవితంబు. 2౫౯
- క॥ జననాది త్షయకృ త్తదనమంజరి భూపరాశఁ దత్సాలగ్రా.
మను బూజసేయునది సతమును. జాతుర్మాస్య మతీయుముఖ్యం బందుకొ. 2౬౦
- క॥ తులసిం బూలం బూజిత మల సాలగ్రామ మెవ్వఁ డవలొకించుకొ
కలుమసహస్రంబులకుం దొలఁగి విశుద్ధాత్మతం జతుర్భుజుఁ గలయుకొ. 2౬౧
- తే॥ గండకీజలసంభవగ్రావగు వారిఁ దమి శ్రుతిస్మృతులను బురాణములచేత
నెవఁడు స్తుతియించు వాఁడు నుపేంద్రునిపదముఁ జేరు సచ్ఛాద్ర!యైమని చెప్పువాఁడ.
- క॥ సాలగ్రామాహ్వానశిల గ్రామిఁ జతుర్వింశతి ప్రకారంబుల. న
వ్వీలోకంబునఁ బూజ్యము. లాలింపుము వానిపేళ్ళు నభివర్ణింతుకొ. 2౬౩

—* చతుర్వింశతి సాలగ్రామములు. *—

సీ॥ కేశవసంజ్ఞచేఁ గీర్తింపఁబడు నాద్య. మగు మధునూదనాఖ్యము ద్వితీయ.
మవలిది సంకర్షణాభిధానంబగు. నగును దామోదనాఖ్యము చతుర్థ.
మగు వాసుదేవాఖ్య మాతరువాతిది. షష్ఠంబు ప్రభుత్వస్థుల సంజ్ఞగలది.
విష్ణునామంబున విలసిల్లు సప్తమం. బప్తమంబగు మాధవాభిధాన.
మఘ ననంతమూర్తి నవమంబు. పురుషోత్తమావ్యాయంబు దశమ. మాదటది య
ధోక్షజాభిధాన. మవలిది యగు జనార్దనసమాఖ్య మిష్టదంబు. మఱియు 228

సీ॥ గోవిందనామ మగుఁ ద్రయోదశము. త్రివిక్రమనామకము చతుర్దశముది యగు.
అల శ్రీధరావ్యయ మగుఁ బంచదశముది. యగు వృషీకేశాఖ్య మవలిమూర్తి.
సప్తదశాష్టాదశములు శ్రీనరసింహ విశ్వయోగ్యభిధాన విశ్రుతములు.
శంకృమ్మిదవది యా వామనాఖ్యాకంబు. నారాయణాభిధానం బవలిది.
పుండరీకాక్షనామకమూర్తి యిరువదొకటవది. వైదుషేంద్రాఖ్య నొప్పవదియూ
హరి యిరువదిమూడవది. కృష్ణాభిధాన మంతిమముది. మహాశూద్ర! యాలకింపు

క॥ సాలగ్రామ విభేదము లోలిని వచియించినాడ నోశూద్ర! యెవం
దాలించుదీనిఁ జదువును శ్రీలోలఁడు వానియెడలఁ జేయును గరుణ॥” 229

—* దేవతలు శివదర్శనార్థము మందరగిరి కరుగుట. *—

క॥ అనియిటు వాక్రుచ్చుటయును జనువునఁ బైజవనుఁ “దార్య! సాలగ్రామం
బును శిలయే కాన సనాతనుడగు హరి గండకి నెటు తా శిలయయ్యె॥” 230

తే॥ భవదనుగ్రహమున విష్ణుభక్తి నాకు దృఢతమంబయ్యెడిని బ్రహ్మబుష్పరేణ్య!
తీర్థరూపులు మీరలు. దృష్టిపద్యఁ బడినమాత్రిన పాపము ల్పరిహరింతు॥ 231
తే॥ తీర్థజలములఁ గురింకి యేతీరుగాను బ్రజలు పావనులగుదు. రప్పగిది నేను
త్వద్వచ్ఛోమృతపానముం దవిలి చేసి యగుదుఁ బావనుడను సంశయంబులేక”

క॥ అని వక్కాణించుటయును ముని యిట్లను. “హరి శిలాత్వమును లింగత్వం
బును హరుఁడుఁ బొందినట్లుగ వినఁబడు నితిహాస మొకటి. విను. వినిపింతు॥.

తే॥ తొల్లి దక్షప్రజాపతి దుహిత సతిని శివుఁడు వేదోక్తవిధిఁ బెండ్లిసేసికొనియె.
అంతఁ గాలాంతరంబున నాకతండ్రి యాగమొక్కటి తలపెట్టి యందు నల్లు 232

చ॥ పిలువ కుపక్రమించుటయు బిడ్డ తదధ్వరకాలకేగి బి
ట్టలిగి కృశానుధారణను బ్రాణములకొనియమించి విగ్రహం

బిలపయి విడ్చె. విడ్చుచును హృత్సరసీరుహమందుఁ బ్రీతితో

వలిమల సంస్మరించెఁ బితృభాగము వీడి స్వభాగయుక్తయై.

౨౨౨

మ॥ తమచేఁ బూర్వ మొనర్పఁగాఁబడిన సత్కర్మంబొ దుష్కర్మమో

స్వమనంబుకొ మరణించుకాలమున నేస్థానంబునం జేర్చు న

శ్రమతం బోయి జనింతు రెల్లరును దత్స్థానంబునం గాన నా

దమనోద్ధృతర యత్రిపతికిం చాఁ గూతురై పుట్టెఁ జా.

౨౨౩

క॥ అటు పార్వతియై యాయమ నిటలాక్షుని మనమునందు నిల్పి తపం బు

త్కటముగఁ జేయంగడఁగెను నుటజం బేర్పఱచుకొని త దుర్విధ్రముపైకొ.

చ॥ పదపడి వేయియేడులకు బ్రాహ్మణుడై చనుదెంచి శంభుఁ డా

నుదతిని గర్మభావముల శోధనచేసి తపోవిశుద్ధగా

నెద గుఱుతించి దివ్యమగు నింకొకరూపునఁ జేయివట్టి “యో

ముదిత! భవత్తపంబునకు మోదముఁజెందితి. నేమికావలెకొ?”

౨౨౪

చ॥ అని “గురుడైన నామపిత యాను బ్రహ్మణము నా” కటంచు న

య్యనఘ వచించుడుకొ గిరిశుఁ డత్రిచహామనిఁ దొట్టి యేడ్చురకొ

మునులను బంపె నచ్చటికి. ముకొ సమయంబు వచించి వార లా

ఘనుని యనుజ్ఞఁదీసికొని గ్రక్కునఁబోయిరి శూలిపాలికికొ.

౨౨౬

అ॥ అంత లగ్న దినమునం దింద్రు హరి పద్మయోనిముఖర నురులు యోగసిద్ధు

లగ్ని దేవు నందఱుగ్రమం దిడుకొని వచ్చి శంకరుని వివాహమునకు

౨౨౭

అ॥ తరలిపోవుటయును దదభిముఖంబుగాఁ జని నగాధిరాజు సంతసమున

మంగళంబులైన మధుపర్కముఖ్యోపచారములను వరుని గౌరవించి

౨౨౮

క॥ కృతకృత్యంమన్యుండై శ్రుతివోదితవిధిని దనదు నుత నర్పింపకొ

క్షీతినురవృతుడైయతఁ డాసతి పాణిగ్రహణ మెలమి సల్పినవాడై

౨౨౯

క॥ చేసెఁ బ్రదక్షిణ మగ్నికి. దాసా! విను. దానవేళఁ “ద్వద్వోత్రమే?”దం

చా సర్వేశ్వరు నడుగుడూఁ దాసిగ్గున మానముద్ర దాలిచెఁ జామ్మి.

౨౩౦

అ॥ బ్రహ్మవచనమునను బథమేశ్వరుఁడు విధిశేషమును ముగించి శీఘ్రముగను

చరువుఁబుచ్చుకొనెడి సమయంబునం బంచనదనుడయ్యె. నేమిముద మొయదియు.

ఉ॥ తొమ్మిదికోట్లమోములను దోడనె పార్వతి తా ధరింపఁగా

“నమ్మకచెల్ల!”యంచు జన మచ్చెరువందె. నభిమునుండి నై

ర్యమ్మువహింపు మీవు శివ! యంబిక లజ్జితయయ్యె. బంచజ

న్మమ్ముల నిమ్మవీడదిక. నాథుడ వీవె తదంబుకాక్షికికొ.

౨౩౨

చ॥ అమరులయు॥ గిరింద్రులయు॥ నన్వయము ల్కడు సంతసించె॥నం
చమలములుం ద్రయీమయము లైన నుడు ల్విసనయ్యె. నవ్వివా
హ మిటులఁ బూతి॥జెందుటయు హర్షముఁబొంది రుమామ హేశ్వరుల్
హిమగిరి పారిబర్హమిడి యెంతయు వేడుకఁ బంపె నల్లనికె.

౭౮౩

నీ॥ ఘనసహస్రస్తంభ కమనీయతమమును మణిమయవేదికా మండితమును
సుప్రశస్తప్రభా శోభాయమానముకొ సకలవస్తుసమృద్ధి సంయతమును
మాణిక్యవిద్రుమ మాలికా కలితముం బారిజాతోద్యాన భాసురమును
నవకామధేను చింతామణిసహితముకొ మందరభూమిధృ మధ్యగతము
నైనగేహ మొకటి యావిశ్వకర్మచే నిర్మితంబగుడుఁ ద్రినేత్రులు ధృత
శూలు లాత్మరూపులై లలివహియించు గణము లంగణమునఁ గాపువెట్టి

ఆ॥ హరుడు కామవృద్ధికరమగు తద్దివ్యభవనమధ్యమందుఁ బార్వతీస

మేతముగ వసింప మెలమెల్ల మదనుండు వాయురూపమునను వచ్చియటకు ౭౮౪

కం॥ “దండమునీకు వృషధ్వజ ! దండం బఖిలస్వరూప ! త్వత్పదములకుకె.

దండమునీకు గణాధిప. దండం బర్పింతునాథ! దయఁబోవుము నకె. ౭౮౫

ఆ॥ నీవు లేనిజగము నిజముగా భూదేవి శవమువలెను దాడు సంస్పృశించు.

నినువినా యొకింతయును సచరాచరమైన జగతి నున్నయదె మహేశ !

తే॥ ఈవు త్రిజగంబులను సృజియింతు. మతీయు నీవు రక్షింతు.హరియింతువీవదేవ!

కరుణయుంచి యొనర్పుము కాయదాన”మని నుతించుటయును నీకుఁడతనిఁగాంచి

ఉ॥ “ఏగిరిమీఁద నావలన నెంతయు దగ్ధుడైవైతొ యీవు ము

న్నాగిరిపైసె వెండియును నంగముఁదాల్చు”మటంచుఁ బల్కుడుకొ

దాఁ గమనీయదేహమును దాలిచి శూలికి కైలజాతకుకె

వేగ నమస్కరించి యరవిందశరుండు కడుకొ విధేయుడై

౭౮౬

ఆ॥ అలయుమామహేశ్వరుల కృపాదృష్టికిం బాత్రుడగుచు వారి పాలినుండి

యరిగి త్రిజగములను దిరిగె మహాతేజుడైన పంచభాణుఁ డనఘ! యంత.

ఆ॥ హర్షపూరితుండు నాకుంచిత శిరోరుహుండు మోహబలయుతుండు నగుచు

ఘూర్ణితేక్షణములఁ గుసుమాస్త్రుఁ డటు చరించుచుఁ దదంగములను జొచ్చెదదకు.

కం॥ దివ్యములగు నాసవములు భవ్యములగు గంధమాల్య పట్టాంబరముల్

దేవ్యంతికమం దుంచిరి యవ్యయముగ సురతవేళ నంతట సకియల్.

౭౮౭

ఆ॥ ఇట్లు తమకమునను నెంతయుం గ్రీడించు రాజహళి కొక్కరాత్రివోరె

ఋష శతము వెళ్ళవచ్చుటయును సురల్ తారకామరారి దాడి కోడి

౭౮౮

కుగంధి॥ తమ్మిమాలి కరణుజొచ్చి "తాత ! త్వద్వరప్రభా
వమ్మునకొ మదించి బిట్టు వైరమూని తారకుం
డిమ్మెయిం బరాకృమించి యిందుగెల్చి మూడులో
కమ్ము లేలుచున్నవాడు కంటె రొద్రమూర్తియై.

2౯౪

కం॥ త్రైలోక్యపూజితుండయి క్రాలెడు నవ్వాని వధకుఁగా సదుపాయం
బొలోచింపవె" యనుచుం జాలనుతించుటయు నాభిజాతుఁడు ప్రేయక

2౯౫

తే॥ "నేను వరమిచ్చివానికి నేనె మరల సంహరించుట కెమ్మెయి సాహసింప.
తానుబెట్టినచెట్టును దానె మరలఁ గొట్టివేయుట తగ దెట్టికూళకేని.

2౯౬

ఆ॥ కాన వానివధకుఁ గల దొక్క సదుపాయమాలకింపుఁడీర, లమ్మహాత్ముఁ
డగు మహేశువలన హైమవతీగర్భచుందుఁ బుట్టినట్టి యర్భకుండు

2౯౭

తే॥ ఏడుదినములవాడయియే వధించుఁ దారకాసురు" ననవుడు దైవతాళి

దావవులచేత నెంతయుం దాడ్యమానమగుచు నటునుండి మందరనగముఁ జేరి

మ॥ అట నీశానుగృహంబుముందఁజుఁ ద్రిశూలాద్యాయుధోపేతులై

భటువర్గంబగు నందిముఖ్యగణము ల్పాలించుచుం గ్రాల ను

త్కటదుఃఖావిలమానసాంబుజులు సంత్యక్తాత్మసంస్తాయులై

విటుపిచ్చాయ సమాశ్రయించి యచటకొ వేర్వేట నాల్మాసముల్

2౯౮

—* పార్వతి యింద్రాదయల శపించుట *—

సీ॥ సకలభూతముల హృత్స్థలిఁ బార్వతిం గూడి యైదుమోములతోడ నలరువాని

అలఘు జటాజూట మావరింపఁగఁదల బలుకిరీటమువెట్టి చెలఁగువాని

అజగవ శూల ఖట్వాంగాదికంబులం బదిశేతులం దాల్చి పరఁగువాని

కర్పూరముంబోలెఁ గడుగౌరవగుమేన వెలిబూదియలఁది భాసిలెడివాని

పాపజందెంబులం దొడ్డి వైని జింకతోలు గజచర్మముం గప్పి క్రాలువాని

ప్రతిమ నావాహనముచేసి భక్తిమై వడక్షరజపంబు నేయుచు నధికనిష్ఠ

కం॥ వ్రతచర్యబూని యీవిధి నుతపము గావించి" రనుడు శూద్రుఁడు మునితో

"వ్రతచర్యయనుచు నేగతిఁ గృతమగుచోఁ జెప్పఁబడునొ కీతింపఁగదే.

తే॥ తావక వచోమృతం బెంతత్రావినను మహాత్మా! సంతృప్తిగాదయ్యె"నని యనుటయు

గాలవుఁడు వైజవనువంకఁ గరుణఁజూచి యెంతయును సంతసంబున నిట్టులనియె.

సీ॥ "మసనంపు వెలిబూది మఱి పాపజందెంబు ఖట్వాంగమును బటికంపుఁబేరు

తలకాయపు త్తెలదండ కపాలంబు నచ్చెరువొదవించు నైదునోళ్ళు

సిగమిఁదఱుట్టిన సొగసైన నెలరేక దొడ్డయేనికతోలు దుప్పటంబు

ఫణికుండలద్వయి బలువుగంటలజంట పులితోలుగోచి ముమ్మెనలవాలు

- జపమునే యుటెమా వ్రతచర్యయనఁగ. నీ సులక్షణముల లక్ష్యమే మదుక్త.
మట్లు శతరుద్రజపమును నాచరించి యల మహావిష్ణువునుబోలె నధికభక్తి
- ఆ॥ సోము వరదు పోడకోపచారంబుల నగ్నిముఖులైన యఖిలసుకులు
నారి పరుండియున్న యానాల్గునెలలుఁ బూజించి కరము శుద్ధిఁగాంచుటయును
- తే॥ సంతసించి జీవాత్ముండు సకలభూతదృక్కు నగు రుద్రుఁడిచ్చెను ధీవికాస.
మంత యోజించి తెఱగంటు లగ్ని దేవు సన్నుతించి ప్రసన్నుని సల్పుకొనిరి. ౮౦౫
- మత్తకోకిల॥ కార్యసాధనతత్పరుండయి కర్మసాక్షి మహాద్యుతికై
భార్య భర్త పరున్నచోటికిఁ బావురంబయి పోయి యా
శ్చర్యకార్యవగుంతలుంతనసర్పణాదులఁ దన్నన
శ్చార్యముం బొనరింపఁ గన్గొని చంద్రశేఖరుఁడంతయుకై ౮౦౬
- ఆ॥ హేతువెఱిగి యూర్ధ్వరేతస్సు తాని వక్త్రమున వదలుటయును చాల్చి చాని
ఒక్కగంతులొన నుదవసితంబు వెల్పులికి దూకె నొర! పావురాయి. ౮౦౭
- ఉ॥ పావుర మావలం బడుడుఁ బార్వతి స్వశ్రమమెల్ల వ్యర్థమై
పోవుట కాగ్రహించి సురపుంగవులం గని “పుత్రహీనతకై
గ్రావములై వసింపుఁడికఁ గావలు” లంచు శపించె. దీనులై
యావిడ కాశ్యపిఁడఁబడిఁ ప్రార్థనసేసిరి వార లీవిధికై.
- సీ॥ తల్లివీవు సమస్తదైవతములకును సాక్షివీవు సమస్తజగములకును
జగదుదయస్థితి సంహారకత్తివై వపణఁచు నిత్యరూపవు శరేణ్య
వఖిలరూపవును మంత్రారాధ్యవును సనాతనవు వసుంధరవును వరదవు
భూతధాత్రివి మహాభూతాశ్రితవును స్వాహారూపమున నధ్వరాదిఫలద
వజహరీశ్వరాదులందున మంత్రయంత్రయుతవును నిరంజనవు మహేశ్వ
రివియు మంత్రబీజమవు విశ్వబీజలయస్థితివియు నొదు వంబ! నీవు. ౮౦౮
- కం॥ ఈవు మహాలక్ష్మివియును నీవు మహాకాలివియు సురేశ్వరివి మహా
దేవివియు మహారూపవు నీవు మహామాయవు జగదీశ్వరి వరయకై. ౮౦౯
- ఆ॥ తపములను ధరించుదానవు దోషత్రయావృతోద్భవముల నధికశ్రేయ
మిచ్చునట్టిదాన విఠకు భూతప్రకృతిస్వరూపవును నుతింపఁదరమె. ౮౧౦
- కం॥ మాయాబీజవరప్రదవై యిల బిల్వముల నెవ్వ రర్చింతురొ యా
ధీయుతుల కిత్తు రాజ్యం.బేయిష్టముసేని యిత్తు విఠ సిద్ధిదవుకై. ౮౧౧
- కా॥ చాతుర్మాస్యను బిల్వపత్రముల నికై శ్రద్ధకై సమర్పించు సే
భూతశ్రేణి మనోరథంబు లెపుడుం బూరింప సొంతంబుగా
శీతక్షౌఢసూతివై తి. వెదియుకై సిద్ధింపఁగంజేతు. వా
చాతుర్మాస్య మహాఫలప్రదము నీసంసేవ కాత్యాయనీ! ౮౧౨

చ॥ ఎవ రనయంబు లొకమున నీశ్వరుతోడను గూడియున్న నీక

బ్రవిమలబిల్వపత్రముల భక్తిభజితురొ వారలక వ్యధా

లనమును సంస్పృశింపదు, కొలద్దరించేరవు. నేటినుండి నీ

వపుడువు జ్ఞానదాయినీవి యట్లు యజించెడివారి కంబికా !

౮౧౪

క॥ చాతుర్మూల్య మహాఫల మేలేద్బిల్వం బుమామహేశుల యలఘు

ప్రీతికి విధివద్దైతిము. మాతా ! యక్షయముగాడె మాకే డవనికా.

౮౧౫

మ॥ తులసీవృక్షమునందు లక్ష్మీవలె నీదుర్భేద్యమం దీవు మం

జ్జులమా మూర్తిక నభీష్టదాత్రి వగుచుం జూపట్టుచుం. దందునక

దులసీవృక్షము బిల్వవృక్షమును శాతుర్మూల్య సేవించినక

ఫల మత్యంత" మటం చిట్లు లున్నదలు సంపాదింపించి రీశాని నాక

౮౧౬

ఉ॥ ప్రేజవనండు గాలవుని పృక్కతుఁ జక్కగ మోము దిప్పి "యే

యోజఁ దులస్యనోకహము నొంది వసించెడి లక్ష్మీ భూమిభ్య

ద్రాజతనూజ బిల్వమున రాజిలనుండిన హేతువేమి ? య

వ్యాశక్యపక వనింపు మిదియంతయు" నా విని యాతఁడెట్లునుక.

౮౧౭

మ॥ "మును దేవాసురయుద్ధమందు బలదర్శు డైనవు లేవలలుక

మననీకుండుడు వారు భీతిఁ జని బ్రహ్మాంగూర్చి జోహోన

ర్చి నుతులేయ నతండు "మీ మొగములం జెల్వంబు లొపించె. నే

మి నిమిత్తంబు మదీయ గోహమునకుక మీరందఱుం గూడిరాకా ? "

౮౧౮

క॥ ఆన "నని నద్యుతకారులు దనుజు ల్కముఁ బుండులేగ దంచుటవలనక

నినువచ్చి కరణుఁజొచ్చితి. మనఘా ! ధక్షింపు" నాఁగ నతఁడెట్లునియెక.

౮౧౯

ఆ॥ "ఎవరిపక్షమందు నేనుండఁజాల మీయుభయులందు నాకవిభువులార !.

ధర్మమాశ్రయించి తగవండు మీమోలఁ జెప్పెదను సుపాయ మిప్పు డొకటి.

క॥ హరిహరభక్తుల కొకపరి పరస్పరము వివాదమగుదుఁ బరమేశ్వరుఁ డ

చ్చెరువగురూపము దానిచె హరిభక్తులతోడ నైక్యమందినవాడై.

౮౨౦

సీ॥ ఆర్థదేహంబునం దంబుజనాభుండు శేషార్థమున ఫణి భూషణుండు

ఏకత్రీ కమలాలయేశుని చిహ్నంబు లన్యత్రీ త్రిపు రాభియాతివిన్న

లొక వైపువాచన మురగాంతకుండు మఱియొక వైపువాచన ముత్తురాజు

నామార్థగాత్రంబు వారివాచాభంబు కర్పూరగౌరంబు కడమరసువు

అట్టి హరిహరాత్మమగు రూపు దాల్చుడు జగము తదుభయైక్యసమతఁబరఁగ

జగము తదుభయైక్య సమమయి యారీతి భేదమతులనెల్ల బిలకుమార్చె.

౮౨౧

—* అశ్వత్థమహిమ. *—

- సీ॥ అటు శ్రుతిస్మృత్యర్థహరులైన హైతుకు లాగిఁ బ్రపంచమున లేకుండనైరి.
పాపండులెల్ల రబ్రముఁజెంది ముక్తిమార్గమునట్టి రాత్మమార్గముల వదలి.
తన్ముతీ మందరధగమునం బ్రమధాదిపరివృతం బదిమొద. ల్ప్రస్తుతమును.
జగదుదయస్థితిసంహారకారిణి. యఖిలబీజంబు. ననంతకమును.
వారిహరాత్మకంబు. నఖిలయోగిధ్యేయ. మనయ మర్చనీయ. మఘహరంబు.
ముక్తిగోరు ప్రజయు సక్తిమై దాని ధ్యానించి పరమపదము గాంచఁగలదు. ౮౨౬
- తే॥ పాణికోటికి నాధారమా గుణము లతిక్రమించిన వారిహరదేవమూర్తిఁ
వారి పరుండంగ ధ్యానించినట్టివాఁడు నరుఁడుగాఁడిక వాఁడు నిర్జరుఁడెకాని.
క॥ మందరగిరికిఁ బోయిన యందఱ కిష్టంబు లొసఁగు వారిహరుఁడని యీ
చందమున ధాత తత్సరబృందముతో నని యటనె యదృశ్యుండగుడు. ౮౨౭
- ఉ॥ మందరపర్వతంబున కమర్త్యులు వోయి యటన్ ఘహేళుఁ ద
త్సందరి బిల్వభూమిరుహసుస్థితఁ దత్తులనీదుఁగిమన్మయా
నిందిర నందఱున్ వెదకి యెల్లెడలన్ భ్రమియించి. రేమనన్.
ముందు ప్రపంచ మంతయును భూజమయంబచుమీ జఘన్యజా! ౮౨౮
- శా॥ ఆవృక్షంబులు దేవతాంశములచే నావిర్భవంబంది యెం
తేవతిఁలెడి. వానిఁ దాకియె జనం బేనశ్చయత్యక్తమా.
గోవిందుండు పరుండినట్టి మతియున్ ఘోరాఘము ల్వాయు. న
ట్లావేల్పు ల్మివుఁగాన కదిగి మనుచో నాకాశవా కిట్లనెన్. ౮౨౯
- ఆ॥ “ఈశ్వరుండు శౌరి యెల్లభూతంబులమీఁదికరుణఁ జెట్లమీఁదనుండు.
రందులొఁ గృపాశుతౌచుఁ జాతుర్మాస్య వదలకుండనుండు” వానియందు. ౮౩౦
- ఆ॥ అట్లుగాన సేవ్య మశ్వత్థవృక్షంబు. మందవారమందు నుతియు సేవ్య.
మహారహంబుఁజేయు నశ్వత్థసంస్పర్శనమునఁ బాతకంబు నాశమొందు. ౮౩౧
- ఆ॥ పాలు నూగుపిండి బాగుగాఁ గలిపి యశ్వత్థమూలమందు భక్తితోడ
పోయునట్టివాని పూర్వికుల్ తృప్తాస్మయనుదు. శార! తన్మహత్త్వమేమొ. ౮౩౨
- సీ॥ గంధపుష్పదులం గరమలంకృతమైన యశ్వత్థ మఘరోగహరము కరము.
మానసంబున బిట్టు ధ్యానింపఁబడినట్టి యశ్వత్థ మఘరోగహరము కరము.
ఎంతయు భక్తిమై నీక్షింపఁగంబడ్డ యశ్వత్థ మఘరోగహరము కరము.
సేచనాదులచేత సేవ్యమానంబగు నశ్వత్థ మఘరోగహరము కరము.

తవిలి యనినట్టి వినినట్టి దానిపేరె యగ్గలము జ్ఞానదము పాపహరము కరము.

హరిపరుండినయపుడైన మఱియువరము. ఇంతకంటెను వాక్రవ్య నేరితరము.

సీ॥ అగ్గలంబగుభక్తి నర్ఘ్యపాద్యాదులం బూజ్యమానంబౌచు బొల్చునదియు
పాదునం దెల్లపు బరిపూర్ణమైయుండు కీలాలముల మున్గి తేలునదియు
అఖిలాచయంబుల హరియించుచుం బ్రాణివిసరంబునకు సౌఖ్యమొసఁగునదియు
సేచనాదులఁ దన్ను సేవించుజనముల కలువంబులన్నింటిఁ దొలఁచునదియు
పైన రావిమాని నభిధానమేనియు నోట నుచ్చరింప నోచువారి
కమరవర్యులార ! యమలోకభయ ముండ. దింతకన్నఁజెప్ప నేమిగలదు. ౮౩౨

తే॥ కుంకుమమునను మలయజపంకమునను రావిమానికిఁబూసి యర్చనముసేయు
నట్టివానికిఁ దాపత్రయంబు తొలఁగు. గలుగు కైకుంతపురమున గణతగూడ. ౮౩౩

శ్లో॥ దుస్వప్నం దుష్టచింతాంచ దుష్టజ్వరపరాభవాన్
విలయం నయ పాపాని పిప్పల త్వం హరిప్రియ॥ ౮౩౪

క॥ అను నీమంత్రముచే నేజను లశ్వత్థంబుపూజ సల్పెదఱో వా
రను నెల్లపనులు సేయుచు ననుకూలుండఁగుచునుండు యముఁ డనయంబున్. ౮౩౫

క॥ చాతుర్మాస్యంబునహరి పీఠిమెయిం బిప్పలమునఁ బీఠంబిడి ధా
తీతలసంగతనూతన కీతాంభఃపాయినాఁగ సేవించుఁజూడీ. ౮౩౬

క॥ సలిలము హరి. సలిలతచే నల హరియె మహారసంబు. నటుగావున మ్రో
కులయం దెల్లపు డుండెడి జలజాక్షుండు కొలలఁదొలఁచుఁ జాతుర్మాస్యన్. ౮౩౭

తే॥ సకలభూతగతుండగు చక్రపాణి జగతి కాప్యాయనంబును సల్పుచుండు.
అట్లు లశ్వత్థగతుఁడైనహరి కెరంగువారు పడ రెన్నటికిఁగూడ నారకమున. ౮౩౮

క॥ రావిం బావితరనుఁడై యేవాఁ డిల నాటు వానియేనశ్చయముల్
వేవేలైననుగానీ యావెంటనె విలయమొందు నాశ్చర్యముగన్. ౮౩౯

క॥ రావి సమప్తాగమములఁ బావనము కుభప్రదంబుఁ బరికింపంగన్.
కైవల్యంబునో సంగెడి యావృక్షము రోపితంబు ధ్యాతము నగుచున్. ౮౪౦

ఆ॥ రావిఁగాలువెట్టు కావలునకు బ్రహ్మహత్య సంఘటించు. ననవసరము
గం గుదించునట్టి కలుషాత్మకుండును నిరయమందుఁగూలు నిశ్చయముగ. ౮౪౧

సీ॥ అశ్వత్థమూలంబు నాశ్రయించివసించు విష్ణుదేవుఁడు సర్వవేళలందు.
అశ్వత్థతరుగుల్ము మండఁబాయకయుండు కేళవుండు రవిప్రకాశమునను.
అశ్వత్థకాఖిలం దారూఢుఁడై మీఱు నారాయణుండుతా ననారతమును.
అశ్వత్థపత్రంబులందుఁ గూరుకుఁజెందు భగవానుఁడగుహరి పవ్వళించి.

మఱియు నశ్వశ్శఫలముల మను ఘనముగ నఖిలదేవతలంగూడె యచ్యుతుండు.

కాన నశ్వశ్శసంసేవ మానవులకు నహరహంబును గరణీయ. మఘహరమును. ౮౪౨
క॥ ఏనాఁడుచేయుపాపం బానాఁడే విలయమొందు నశ్వశ్శౌర్చక.

గాన సదా యది కార్యమ. జ్ఞానప్రద మందు మఱియుఁ జాతుర్మాస్యక. ౮౪౩

— • పాలాశమహిమ. • —

శా॥ ఆ యశ్వశ్శమహిజమే హరి. పలాశానోకహంబుక ఘన

చ్ఛాయం బాదిములైన కోవిదులచే సంసేవ్యమానంబు. త

చ్ఛేద్యశ్శాఖి బహూపచారములచే సేవించినం బీతి దీ

శ్చాయుర్ముఖ్యసమీక్షితంబు లిడు. ఘోరాంహస్సులం గూలుచుక. ౮౪౪

క॥ మూఁడాతులుండు దానికి. వేడుక నడుమన్వసించు విష్ణుఁడు. వలరా

నూడును వేలుపుఁబెద్దయు జోడుగఁ గుడియెడమలందు నుఖయుండు సదా. ౮౪౫

క॥ మోదుగునాకులవి స్థరిలో దినదినమును భుజించులోకము పరమా

హ్లాదముతోడను వెయి హయమేధములం జేసిపడయు మేలును బడయుక. ౮౪౬

క॥ చాతుర్మాస్యము సాంతము పూతమగు పలాశపాత్రమునఁ దిను మనుజ

వ్రాతము ముక్తికిఁ బాత్రంబై తీరును. లేదు సంశయం బిద్ధానక. ౮౪౭

అ॥ క్షీరముననొ లేక నీరమ్ముననొ ప్రతిభానువారమునను భక్తి గడిగి

యా పలాశభూరుహమును జాతుర్మాస్యమున యజించుప్రజయు ముక్తమగును.

తే॥ ప్రొద్దుటనులేచి కింకుకభూమిరుహముదరి సెనముచేసికొనియెడినరుఁడుగూడ

పాపములనుండి ముక్తుడై పరమపదము పడయు. నేమిటికిక బహుభాషితములు.

అ॥ కింకుకంబు సర్వగీర్వాణులకును నాధారభూత. మిఁకను ధర్మసాధ

నమును. దాని కేస్థలమున లోభంబుండు నాస్థలమునఁబూజ్య మాద్రుమంబు. ౮౪౮

తే॥ ఎవ్విధంబున బ్రాహ్మణుఁ డెల్లవర్ణములను ముఖ్యతముండయి పాలుచువాఁడొ

అవ్విధంబున బ్రహ్మద్రు వఖిలవృక్షముల మహోత్తమమయి ధాత్రి నలరుచుండు.

పీ॥ అద్దానిమూలమం దనయ ముండును హరుం. డద్దాని స్కంధమం దలరు శూలి.

అద్దానిశాఖలం దధివసించును రుద్రుఁ. డద్దాని పణము ల్గడ్డె శివున

కద్దానిపూలలో నిద్దురించుఁ బురారి. యద్దానిపం డ్లాశ్రయము గణపతి.

కద్దానితాట యి ల్ల ల్ల గంగాపతి. కద్దాని మజ్జ దిగ్గాడు భివుఁడు.

తత్ప్రకాఖిల నీకుండు తాండవించు. నప్పలాశము సర్వంబు హరహితంబు.

హరుఁడు కర్పూరభవభుఁడైనట్లుబ్రహ్మరూపమగు నది సితవణమై పరంగు. ౮౪౯

ఆ॥ ఆరివినాశనాథః మఘఃపరిహారాథః మభిమతాఖిలాథః మది విచింత్య.

మెల్లపాపములును నీఁగుఁ జాతుర్మాస్య దానిపూజ వినుతి ధ్యానమునను. ౮౫౩

శా॥ దేవస్తుత్యము దేవబీజమును నై దీపించుచున్ మాతఁమై

తా వెల్గొందెడి బ్రహ్మ మైనయది యేతద్బ్రహ్మవృక్షంబు. సం

సేవింపందగు స్థానమరూపమగు నీచెట్టున్ సదాశ్రద్ధ. స

ద్యో విచ్చిన్నములొను బాపములు చాతుర్మాస్య సేవించినన్. ౮౫౪

—+ తులసీమాహాత్మ్యము. +—

ఆ॥ ఆలఘుఫలదయైన తులసి యద్భుతమున వేసి నీరుపోసి పెంచఁబడునొ

తద్భుతంబునందు దారిద్ర్య మేమాత్ర ముండ దెన్నటికిని ఖండితముగ. ౮౫౫

క॥ తులసీదర్శనముననే కలుషంబులు తొలఁగు. హరికిఁ గడువల్లభయా

తులసి నుధాబిందువుచేఁ గలిగెను సంపద్వివృద్ధికరమగుపాంఘెన్. ౮౫౬

క॥ తులసీదళములతోడం గలితంబైనట్టి నీటికణ మొక్కటియే

బలుభక్తిఁ ద్రావువారల కలుషంబులఁ దొలఁచుశక్తి గలదయి యుండున్. ౮౫౭

సీ॥ ఎద్దానిమూలమం దెపుడు నుండును లక్ష్మీ యత్స్కంధసంస్థిత యబ్ధిజాత

ఎద్దానియాకులం దెల్లపు మనును కీ యెద్దాని కొమ్మలం దెసఁగుఁ గమల

ఎద్దానిపువ్వులయం దిందిర నివసించు యత్ఫలవసతి దుగ్ధాబిజనిత

ఎద్దాని వైబెర డిరవు హరిప్రియ కబ్జవాస చెలంగు యత్సుచుజ్జ

దేనికుమ్మకావృత మాను జగద్వ్యాపినికి స్వరూప మట్టి నిఖిలరూప

యైన తులసి యుత్కటానందదాత్రి. తత్ప్రాశకుండు చనఁడు యమునిపురికి. ౮౫౮

సీ॥ తల తులసీదళకలితముం బొనరింప యమయాతనంబడ దవనిజనము.

వదనంబు తులసికిం బడముగావించిన నిర్వాణనుఖమబ్బు నిశ్చయముగ.

కరయుగి తులసిచేఁ గర మలంకృతముగాఁ దాపత్రయంబును దలఁగుదూర.

మెదఁ దులసీమాల పదిలమ్ముచేసినఁ గోరినకోరుకు ల్కానలువాటు.

ఆంసమందుఁ దులసి యారోపితంబైనఁ గలుషలిప్తతనులు కారు నరులు.

మెడను దులసి పేరు లిడిన జీవన్ముక్తుడగును జనుఁడు సంశయంబులేక. ౮౫౯

తే॥ ఆఖిలకార్యార్థసాధనియైనతులసిఁ బాపవారిణి నెవ్వఁడు ప్రత్యహంబు

తద్దయును నీళ్లువోనితఁ దడుపుచుండు వాఁడు యమపురి కరిగెడివాఁడు కాఁడు.

క॥ చాతుర్మాస్యమునందున నేతత్తులసీపలాశి కెక్కువభక్తిన్

చేతులుమోడ్చినమాత్రిన పీఠిం గైవల్యమొసఁగుఁ బృథ్వీప్రజకున్. ౮౬౦

శా॥ కై తేమారి పయ స్తరుస్థుడగుటం దర్శించి డెందంబునన్

భూత శ్రేణులమీది పేరుఁ దులసీభూజంబునుం జేరె శ్రీ

ఏతద్దేతువుచేత భూతమగు భూరై నస్సహస్రంబులున్

చాతుర్మాస్యమునందు భక్తిఁ దులసీసంసేవ గావించినన్.

౮౬౦

కం॥ గోవిందస్మరణము తులసీవనసేవనము క్షీరసేచన మెపుడున్

పావనచాతుర్మాస్యము నేవానికి దుష్టభంబు. లేమనవలయున్.

౮౬౧

ఆ॥ చెట్టుచుట్టుఁ బాదుచేసి యయ్యది నిండ నహరహంబు వలసినన్ని పదులు

నీళ్ళువోసిపోసి నెమ్మిమైఁ బెంచెడివాని కులమె పూతమాను బుడమి.

౮౬౩

కం॥ ఏవిధి నల తులసీద్రువు తావలముగనున్న లక్ష్మీ తా దినదినమున్

వే వృద్ధిఁబొందుఁ గ్రుచుముగ నావిధి ఫలియించు గేస్తు నాకాలతికల్.

౮౬౪

సీ॥ ఒకయమ్మ పెట్టె వేటొకయమ్మ పెట్టలేదని కుందఁ డీక వర్ణి యాత్మలోన.

దారపుత్రాదులందఱి నెటుపోషింతునని యేడ్వఁ డీక గృహీ మనమునందు.

కందమాలాదు లిందెందులే వెట్లని వంచురఁ డీక నెద వననివాసి.

భిక్షు కెవ్వరు నేడు పిలువరై రెట్లాకో యని పరివ్రా ట్టింక నగడుపడఁడు.

ఎవ్వ రేపని చెప్ప రెట్లీదినంబు గడచునొకొ యంచుఁ బ్రకృతులు మిడుకఁబోరు.

తులసీపూజను శ్రద్ధమై సలిపిరేని హరి హరించును రాకుండ నన్ని వెతలు.

౮౬౫

కం॥ బహురసపరిభావిశవిగ్రహుడయి హరి యొకఁడె యెల్లత్మాజములందున్

రహిమించుచుండు. నాతనిమహిమంబును బొగడఁదరమె మతిశాలులకున్.

౮౬౬

కం॥ స్మరియింపఁబడియె నిరతం బురుదుఃఖాదికము లంత మొందించెడి యిం

దిరయును దులసీ నామకతరువరమునఁ దిరముగాను దా వనియించెన్.

౮౬౭

— * బిల్వోత్పత్తి * —

ఆ॥ బిల్వపత్రమహాత్వంబు వేనికేని జెప్పశక్యంబుగానిది యెప్పటికిని.

నిన్ను గుఱియించి యున్నదియున్నయట్లు లేను వచ్చియొత్తు నాలింపు మింద్ర! యింకను!

లే॥ గట్లరాయనిపట్టి యొక్కట విహారమాచరించి శ్రమంపడి యాస్యఫలక

మున జనించిన చెమ్మటబొట్టొకండు భూతలంబునఁ బడవైచి పోవుటయును

ఆ॥ మల్లమిన్నయైన మందరమందు మొల్చినది యొక్కమానిన చెలువుగలిగి.

వెండి యొకపు డటకు విహరించుటకును గా నరిగి గిరిమూరి యచటనచట

కం॥ తిరుగుచు నామానింగని కర మాశ్చర్యంబువొంది కడుఁ బ్రేయసులై

పరఁగెడి జయకును విజయకు ధంజీహతంబుఁజూపి తగ నిట్లనియెన్.

౮౬౮

అ॥ “దివ్యమగుచు నడవి దీపించు నియ్యది యేమిచెట్టా కాని యెఱుంగఁబడదు.

కరము సుందరంబుగానుండి యెంతయు సంతసంబుగొలిపె సకియలార ! ” ౮౨౨

చ॥ అనియిటులుచ్చరించుటయు నందు జయాఖ్యసఖీవతంస మి

ట్లనియెను. “ దేవి ! తావకముఖాబ్జగళచ్చమవారిబిందుసం

జనితమ యీమహీజ. మఘసంక్షయకారి. సమర్చనీయ. మి

య్యనుపమమైనవృక్షమున కాఖ్య విధింపుము నీవు చెచ్చెరక ” ౮౨౩

మ॥ అనియిబ్బంగివచించుడుక గిరిజ “యోయబ్జాక్షి ! యీవృక్ష ము

ర్విని భేదించి సమద్దతంబు. కనుకక బిల్వాఖ్య మిదానికిక

జను. దత్పత్రము లావారింప దొరయ. శ్రద్ధాయుతం బస్మద

ర్చనముంజేసిన గోరుకోర్కి యెదియుక సంసిద్ధిగాంచుంఱమి. ౮౨౪

ఉత్సాహము॥ బిల్వపత్రములనుజూచి ప్రీతి వానితోడ నక

గొల్వఁదలఁచుమాత్ర ధనము గురియుచుందు వారికిక.

చెల్వ మమరియున్న దాని చిగురు మెసవనెంచినక

నిల్వ వఘసహస్రములును నిశ్చయముగఁ బ్రజలకుక. ౮౨౫

క॥ తల మారేడుదళాగ్రంబులతో నెవ్వఁడు కలితముం జేసెడినో

బలువైన యావ్యయాతనవలని వెతలు కుడువఁబోఁడు వాఁడిక నెపుడుక ” ౮౨౬

క॥ అనిపలికి పార్వతీదేవి నిజావాసంబుఁజేరె వేడుకతోడక

వెను వెంట జయయు విజయయుఁ జనుదేర గణాన్వితముగ జంభవిభేదీ !

నీ॥ తన్మూలముననుండుఁ దగ గిరిజాదేవి. తాత్ప్రయణీదేవి దానిబోదె.

తచ్ఛాఖిలను మను దాను మహేశ్వరి పార్వతీదేవి తత్పత్రములను.

గాయల నలరారుఁ గాత్యాయనీదేవి. పట్ట గౌరీదేవి భాసిలెడిని.

మధ్యవల్కలమున మఱియు నపర్ణయుఁ బుష్పంబులను దుర్గ పాలుపుగాంచు.

ఒప్పుకాఖాంగకంబుల నుమ క్రమముగఁ. బ్రాణిరక్షణపొంటె రుద్రాణియాజ్ఞ

కాల్గు నవకోటిశక్తులు కంటకములఁ. గాన బిల్వంబు శ్రేష్ఠంబు కలువవారము.

తే॥ పావనంబగు మారేడుపత్రములను జగముతల్లికిఁ బూజలు సల్పిరేని

ఏదికోరి న నయ్యదియెల్ల రూఢి నపుడ సిద్ధింపఁగలదు సహస్ర్రానయన ! ౮౨౭

తే॥ అమ్మహేశ్వరి మోక్షదాయక విశుద్ధరూప గిరిజ. పలాశభూయమాముఁజేరి

మనెడిశంకరు నీక్షించి తనదులీల నయ్యె శ్రీపులహాపయేమందునింక॥ ౮౨౮

—* పార్వతి విష్ణువును శేషించుట. *—

మ॥ అని యిబ్బంగి వచించి స్వప్నముగ నయ్యాకాశవా కాఁగ నిం

దుర్నితోఁగూడి సమస్త దేవతలుఁ బాతుర్మాస్యరాఁ దచ్చతు

ర్షునవృక్షంబుల కై కృభావమున యర్ష్యంబిచ్చి పూజించి. తే

మనివాక్రుతును దన్మహావ్రతము కూదా! నీకు నే నియ్యెడన్.

౪౪౦

కం॥ చాశుర్మాస్యము ముగియుడు దైతేయద్యేషణులకు దర్శనమిడి సం

ప్రీతిని హరిహరదేవుడు కాతరులైయున్న వారిగని యిట్లనియెన్.

౪౪౧

కం॥ “మీ రిక్కఁ జనుడు మహావ్రతధారుల్! దైత్యుల లఖిలదానవులను నే

మారిమసంగెద. మీ యధికారములను ననుభవింపగడఁగుడు ప్రీతిక.”

౪౪౨

ఆ॥ అని యిటుల్వచించి యట నేకరూపులు నరిహరులును నైన హరిహరులు గ

ణంబులకును ద్రిదివనాథులకును భేదబుద్ధి తొలగఁజేసి పుచ్చుటయును.

౪౪౩

కం॥ ఆ తెఱగంట్లు విమానవ్రతముపై నరిగి భేదవాదంబులు వో

ధూతాసురకృతబాధత స్వాతంత్ర్యంబునువహించి సౌఖ్యంపడుచున్.

౪౪౪

తే॥ పాగ్వతీశాపమునైన భయముతోడఁ దన్మహేశ్వరి బిల్వపత్రములతోడ

బిట్టుపూజించి నుత్తినేయఁ బ్రీతయగుచు సెంతయుం గృప నాదేవి యిట్లులనియె.

తే॥ “నాదుశాపంబు వ్యర్థంబుగా.దయినను మీరు శిలలయియుందురు మేదిని. దివి

నొదవ దది. పూలనమ్మినయూరిలోనఁ గట్టెలమ్మినచందంబు గాకయుండ.

మ॥ నరలోకంబున రాతివిగ్రహముల నాగించు చెల్లప్పుడున్

గగ మర్చించెడివారికిన్ నరదులై ఖ్యాతిన్ సమాజింతు రం

దఱుఁ. బాణిగ్రహణంబునన్ విహితులౌ తత్తత్కుమారాళికిన్

సురలారా! ప్రజలౌచువతిలెద రచ్చోటుం గుమార్యాళికిన్.”

౪౪౫

మ॥ అని యిట్లుంగి ననుగ్రహించుటయు సర్వామర్త్యులుం దద్భయం

బున నష్టాత్మత భక్తవాంఛితములం బూరించుకొం చర్చలన్

మని. రింకం గసిదీర కంబిక రమానాథున్ స్వనాథుం గనుం

గొని పెల్చున్ స్ఫురితాధరోవ్యయగుచుం గోపంబుతో నిట్లునున్.

౪౪౬

స్రగ్విణి॥ “రమేశా! నీవైనం దగదిదియనన్ రాడె శివుతో.

కుమార్దండై. తాహేతువునశిలవై కుందుదు వికకన్.

తమిసారాట్పాడుండును నుపలహా ధాత్ర్యమరకన్.

పమే లింగాకారంబగుటకయి పూర్వంబు మనుటన్.”

౪౪౭

తే॥ అనినవిని విష్ణుభగవానుడమ్మహేశఁ బార్వతీదేవి ననుకూలపఱచుకొనుచు

క్షోణితలమున నెన్నొస లోక మొక్కి యెంతయును స్తోత్రపూర్వకమిట్లులనియె.

సీ॥ “సతము మహాదేవు సఖివై మహావ్రతదీక్షఁబూనిన మహాదేవివీవు.

సత్వరజోగుణసంస్థాయనివియైన సత్తమలామసీశక్తి వీవు.

మాత్రాత్రయంబున మహితవై యుండెడి ఘనగుణత్రయవిభావినివి నీవు.

అఖిలజగద్వ్యాపకాద్భుతరూపవో మాయాకంబుల మాతవీవు.

సర్వకూపవగుచు జనులకు సంతిచ్చు రూపసాధ్యువో నరూపవీవు.

ఆగమముల మూట నభినుతమైన యోంకారమీవు కావె కృతుభుగీతి! ౮౯౧

తే॥ లీల ఫలవేళలో నుహాకాళివియును లలి సరస్వతివియు మహాలక్ష్మీవియును
నీవయాడు. వమట్కారమీవె. మఱియు రాగిణివినీవయాడు. విరాగిణివియు.

ఆ॥ భూతధాత్రి! నీకుజోత. శుభా! నీకునతి. విరాగిణీ! ప్రణామమిదిగో.

శివ! జొహారునీకు. చేకొనవికరాలి! మత్కృతంబులౌ నమస్కృతులను ౮౯౩

క॥ అనియిట్లు స్తుతించుటయును మనమున సంతోషమొంది మహిభృత్సమూర్తి
త్తునుభవ పరమోదారంబును మిథ్యారోపసహితమునునగు నుడులక.

ఆ॥ “నాడుకాప మోజనార్దన! తిరుగదు నీయెడలనుగూడ నిక్కువంబు.

ఉర్వివైన నీవు యోగీశ్వరులకుఁ గైవల్యదాయవగుచు వర్తించెదవు. ౮౯౫

క॥ భక్తులకోరుకులొసఁగుచు వ్యక్తుడవయియే వసెంతు వైకుంఠా! యీ

ఉక్తార్థంబునఁ చావకశక్తి మఱితేయయియొండుఁ జాతుర్మాస్యక ౮౯౬

సీ॥ అంభోజసంభవు ననుఁగొంగొమార్తయై జనియించె నేయమ జగములోన

వీయమ యగ్గలం బింపైనకాళుల సారంబునుండి తా నేరుపడియె

స్వపయఃప్రవాహనున్నాతుల కేయమ శ్రేయఃప్రదాత్రియై చెలువుగాంచు

తరుగని మధురపాదస్ఫులతోనిండి యేయమ రహిఁ బ్రవహించుచుండు

అట్టిగండకినది స్వచ్ఛమైననీట నయ్యెడిని నీనివాస మిం కియ్యకొనుము.

ప్రీతి నిరువదినాలుగుభేదములను గాంచుచుండు పురాణజ్ఞు లెంచినిన్ను. ౮౯౭

సీ॥ బంగార మాస్యంబునం గల్గి బుధులచే నవని సాలగ్రామ మనఁగఁబడెదు.

తేజంపుముద్దవై దీప్తివహించుచు వర్తులాకృతితోడ వర్తించెదవు.

సర్వసామర్థ్యంబు సంగతంబైయుండ శ్రీసమేతుండవై చెలఁగఁగలవు.

ఉత్తమోత్తమలైన యోగులకుంగూడ మోక్షప్రదాతవై మురియఁగలవు.

వేయిమాటలేల విష్ణూ! శిలాగతుండైనయట్టి నీ కనూనభక్తి

నేవఁజేయుజనులు చింతించినదియెల్ల నొసఁగఁగలవు కరుణ నుర్విసీవు.

క॥ శిలయందలరారెడి నినుఁ దులసీదళములను భక్తితోఁ బూజింపం

గలయట్టిమనుజులకు దవ్వులనుండదు మోక్షలక్ష్మీ బూచులగొంగా! ౮౯౯

క॥ చక్రాంకితసర్వాంగ మవక్రింబును నైనశిలను వర్తించు నిను నో

చక్రీ! సందర్శించిన యాకూరుఁడుగూడఁ జనఁడు యమునింటికొకక ౯౦౦

క॥ అనివాక్రుచ్చెను నుమ. యాయనువున. భగవానుడైన హరి యపలత్వం

బెనసినవాడు. వచించితి ఘనసాలగ్రామమునకుఁ గల కారణముక. ౯౦౧

క॥ గోవిందుండు మహాకాపావృతుడై చనియెఁ దనదు నాలయమునకుక.

గ్రావాత్మజాతయు మహాదేవుని శపియించి ప్రణతిఁ దృప్తియుఁ బెట్టెక.

తే॥ అట్లు భవభూతభవ్యభూతాదికృత్తు నఖిలసంస్థితినాశాంకుఁ డవ్విధుండె.

కమలతోఁగూడి యతఁడును గౌరిఁగూడి శంకరుండును నాల్గువృక్షముల మనిరి.

—* వృక్షమాహాత్మ్యము *—

తే॥ అనుడు శూద్రుఁ డిట్టులనియెఁ. “ జాతు ర్మాస్యమానసు సర్వవృక్షములను దేవ
తలు వసించుటయును దద్వృక్షరూపులై యలరుచుండుటయు మహాద్భుతంబు.

క॥ భగవానుడ ! యేసుర లేనగముల నివసించురో వినం గోరినవాఁ

డఁ. గరుణయుంచి సవిస్తరముగ వక్కాణింపు ” మనుడు మునియిట్లునియెకొంగే

ఆ॥ “ అమృతమందుఁ జలము ననఘ ! చాతు ర్మాస్య హేల వృక్షరూప మెనసీసురలు
తానిఁ ద్రావుచుందుఁ. తత్పానమున మహాత్మ ప్తియగుమజ్జామ్మ దేవతలకు. ౯౦౬

సీ॥ ఎంతటిబలవంతు నేని యుద్ధంబునం దోహటింపఁగఁజేయు నురుబలంబు

బలము పెంపొందింపఁగతిగి దుష్ప్రేక్ష్యమై యలరారునట్టి తేజోతిశము

తేజంబునకు నుంత తీసిపోవనిభంగి గడు రుచిరంబైన యొడలికాంతి

కాంతికిం దగినట్లు కనుముక్కు మొదలైన సకలావయవముల సౌన్దర్యంబు

వాని కన్నిటికిని వన్నె వెట్టెడి లఘువికృతంబు గలుగు సక్రమముగ.

త్పన్నదీర్ఘదగిన కృష్ణాంశసంభవపానమునమజ్జేసి వైజవనుడ ! ౯౦౭

క॥ నిత్యామృతపానంబున సత్యముగం గలుగుత్పప్తి స్వల్పంబ యగుకొ.

నిత్యముఁ జేయఁగఁబడు తత్కృత్యంబును భోజనముగఁ గీర్తింతుఁ బుధుత్. ౯౦౮

ఉ॥ కావున నాల్గమాసములుఁ గ్రాలుచుఁ జెట్ల జగద్ధితంబుకై

దేవతలుం బితాళ్యుఁ దమిదీరఁగ నీరమె త్రావుచుండ్రు. త

తేనెన మెప్పుచేసినను శ్రేష్ఠమె. కౌరి పరుండఁ జేయు సం

నేన మఱికొ విశేష. మటు నేవితమా తరు విచ్చు సౌఖ్యముకొ. ౯౦౯

తే॥ నువ్వులును నీళ్ళుఁ బోసి యనోకవాములఁ దడుపుచో నవి బహుకామదంబులగును.

క్షీరభూరువాములకు సక్షీరసలిల సేవనంబు శుభప్రద మోచతుర్థ ! ౯౧౦

మ॥ తొలి నేఁజెప్పిన నాల్గమాసములును జాతు ర్మాస్యయం దెంతయుకొ

ఫలదంబుల్. వటుమాశ్రయించి యజుఁడుకొ గౌరవమాసాధ్యమై

వెలయంగాంచు తిలంబునందు మని సావిత్రిమహాదేవియుకొ

వెలుచం బ్రాణుల కిచ్చుచుందుఁ పరమా లేప్రిమించి శూద్రాపతీ ! ౯౧౧

సీ॥ అత్యంతపాశిశుభ్యముగల్గినవి తిలల్. ధర్మార్థములకు సాధనము తిలలు.

నిర్వాణవార్మ్యంపు నిశ్రేణికలు తిలల్. కల్మషపరిహారకములు తిలలు.

ప్రచురమైనట్టి సత్ఫలమిచ్చునవి తిలల్. బలువైరులనుదొల్పు నలులు తిలలు.

ఆభిలషణ్యంబుల నాదిమంబులు తిలల్. హరిహర ధ్యమరథాస్యములు తిలలు.

కాన దానంబు లన్నింటిలోనఁగూడ నుర్విఁ దిలదానమత్యంత ముత్తమంబు.

హరిపరుండ విశేషించి యర్చనీయ మా తిలదుర్నిపు స్వశ్రేయసార్థిచేత. ౯౦౨

తే॥ హేమసంయుక్తముగఁ దిల లిచ్చునెడల బ్రహ్మహత్యాదులుం బటాపంచలగును.

సర్వకార్యార్థములకును సాధనములు తిలలు. సావిత్రినాఁ శ్రోక్తములు ధరిత్రి.

ఆ॥ తిలలతోడ స్వపితృదేవతలకుఁ దర్పణంబు చేయనగు జనంబు నిత్య.

మంతకంఠెఁగూడ నల్లచాతుర్మాస్యమున విశేషముగను బొనరుచునది. ౯౦౩

సీ॥ తిలలతో హవనంబు సలుపఁగాఁగలిగిన శ్రేయం బహేయమై చెలువుగాంచు.

తిలపాదపమున కంజలిసేసి కొలిచినఁ బున్నెంబు కొంగునందున్న హొన్ను.

తిలవినిర్మిత భక్ష్యముల నారగించిన ధర్మంబునకు నొను దావలంబు.

తిలపిష్టమున మేన నలుగిడుకొనియును నుకృతంబు నార్జించుఁజూ జనంబు.

శ్రద్ధఁ జేయు తిలల సంస్పర్శనమునను నగును వృషసనాథ మఖిలలోక.

మేలచాలఁదిలసమీక్షణకృత్యంబు వృజినహరము పుణ్యవృద్ధికరము. ౯౦౪

క॥ చాతుర్మాస్యం గృతమగు నేత త్తిలసేవనమున నిలఁగల మనుజు

వారీతము ప్రీతిం గర మనుభూతాఖిలసౌఖ్యమగునుబో వైజవనా! ౯౦౫

ఉ॥ భూతహితంబుపొంటె యవభూరునా మాశ్రిత మింద్రుచేతఁ ద

త్యాగతయవార్చ స్పర్శనము దర్శనముకొ నుకృతాప్తి కర్తృహ

హేతువులెచు వత్తిలెడి. నీయవలం చిత్పతర్పణంబు సం

ప్రీతి నొనర్పఁగాఁబడినఁ జేరిమి నయ్యది యక్షయంబగుకొ. ౯౦౬

సీ॥ సహకారవృక్షంబు రహిఁ బ్రజాపతులును మలయంబు గంధర్వకులపతులును

అగరును గణనాథుఁ డంబుధు ల్పొబ్బలి యక్షులు పున్నాగవృక్షరాజ

మతిమధురాగమం బంబుజబాణుండు నాగ కేసరమును నాగరాజు

లగ్ని రక్తాంజన మనిలుండు పూగంబు సిద్ధు లూడుగుఁ దాండ్రొచ్చెట్లు యముఁడు

పనస గుహ్యకులును బదరిని రుద్రుండు గుహ్యకేశ్వరుండు కొండగోగు

వకుళ మస్రపుండు వరుణుండు ఖర్జూరి నాశ్రయించియుండ్రు హరి పరుండ.

సీ॥ వసువులు మోరటి వత్తిలంచుచుందురు. మెఱుము లలోకంబుమీఁద మనెడు.

అశ్విన బుష్కెత్తయందున వసియింతు. గుగ్గులం బనురులకుకొ నివాస.

మెలమి విశ్వదేవతలు మధూకంబుపై విహరింతు రిదెమాకు విడిదియనుచు.

దాసనమానిపై వాసంబుగావింతు రాదిత్యు లెల్లప్పు డాస్థతోడ.

కిన్నరు ల్మరీచ మున్నతతాళంబుఁ జామరావృతంబు స ప్తయుములు
అంబుదంబులెల్ల జంబూమహీరుహం బనుసరించియుండు రవరజాగ్ర్య! ౯౧౯

క॥ జంబూదువు వర్ణమునం దంబుజనాభునకుఁ దుల్య. మటుగానఁ దదీ
యంబులగు ఫలము లొసఁగి ద్విజుం బూజించినఁ జతుర్భుజుఁడు తృప్తిపడున్.

క॥ జంబూవృక్షముక్రింద ఘనంబుగ భూసురుల భోజనము చేయింపన్
పంబినవేడుకఁ బురుషార్థంబులు నాలుగును శాశ్వతా దయనేయున్. ౯౨౦

క॥ చాతుర్మాస్య సభార్యులైన ద్విజులన్ శౌచాన్వితంబై జనం
బేతద్భాజముక్రింద భోజనము చేయింపన్ బలిధ్వంసి సం
ప్రీతుండౌ. బురుషుండు నేరెడును లక్ష్మీనాథు ప్రీత్యర్థ మ
స్వీతార్థాంగిత వస్త్రభూషితముఁ గావింపం గృతార్థుండగున్. ౯౨౧

తే॥ రాతులనుమూటనే యెది ప్రాప్తమగునో యెది వటాశోకభవమున నేరుపడునో
అఫలంబును నేరెడు నండ నొనరిపించు ద్విజభోజనంబునఁ గాంచు జనము.

ఉ॥ నేరెడుచెట్టుక్రింద నవనీసురులన్ భుజియింపఁజేయునాఁ
డారసి యేకభుక్తము సమాచరితవ్యము. వేయునేల. త
ద్భారుహాపూజనంబునను బుతులఁ జాతుల నర్థజాతమున్
గూరి జనంబు దేనఁ బ్రతికూలములేక వసింపఁగల్గెడిన్. ౯౨౩

సీ॥ స్వీక్రియమాణంబు జిల్లేడు నూర్యుచేతఁ జిప్తకృతమునఁ జంద్రముఁడు మనెడి.
అంగారకునిచేత నాశ్రితం బల చండ్ర యుత్తరేణిని బుధుం డుండుచుండు.
రావి బృహస్పతి తావసించినవాఁడు. శుక్రుండు మేడిచెట్టాకృమించె.
జమ్మి శనైశ్చదు సంతతావాసంబు. రాహుకేతులవి దూర్వయును దర్భ.
అతిపవిత్ర దూర్వ. పితృతర్పణోచిత. యచ్యుతునకు దయిత యన్వహంబు.
అంతకును విశేష మల్ల చాతుర్మాస్య. దానిగరిమ నుడువ వేనివశము. ౯౨౪

అ॥ పావనములలోనఁ బావనం బెయ్యది మంగళముల నేది మంగళంబు
ఏదిలేక పూర్తి నెనయదు శుభకార్య మట్టిదర్భ యగు మహాఫలదము. ౯౨౫

తే॥ యజ్ఞికంబైన యెద్దాన నజహరీకు లాదిమధ్యాంతములను దా మధివసంతో
ముక్తికాముల కెయ్యది మోక్షరూప మట్టి దర్భదుమాఖ్యయు హాయిని దెడి.

అ॥ కడమచెట్లఁ దక్కుఁగలవేల్పులెల్లరు మనుదు రెలమి నాల్గమాసములును
తీఁగలను వసింతు దేవతాసతులును గొలుచుప్రజలు కోరు కోర్కులిడును.

తే॥ కాన సర్వాత్మభావనతో నరుండు సర్వవృక్షంబులను మఱి సర్వలతల
ననుదినమును విశేషించి హరిపరుండుతఱిని నేవింప జగమెల్లఁ దనియూ దాన.

సీ॥ వేదవ్రతముకంటె వృక్షవేవన మెంతయని యలత్యమునేయఁజనదు వణిఁ-
ఆలుబిడ్డలమీఁది యతిమోహమునఁబడి తరుసత్త యెఱుంగమి తగదు గృహికి
మునియైతినని సదా ముకుమాసికొని విటప్యర్చన విడఁగూడ దవనిమనికి
సన్యసించినవాని కన్యమేలయటంచుఁ జెట్లు నుపేక్షింపఁజెల్లదు యతి.
ఎల్లవారుగూడ నల్లచాతుర్మాస్య వానిపూజ నేయవలసినదియె.
పూజితంబులైన భూజంబు లపవర్గదాయకంబులగును దప్పకుండ.

౯౨౯

ఆ॥ సత్తంతముఖర సద్దేతువును వినా నఱకఁగూడ దొక్కనగముఁగూడ.

ముందె నఱకఁగూడ దందుఁ జాతుర్మాస్య నింతకన్నఁజెప్ప నేమిగలదు. ౯౩౦

తే॥ ఏది ప్రశ్నించినాడనో యిపుడు నన్ను నెట్లు వేల్పులు దేవత్వ మెనసినారొ
అద్దియంతయు నీకు నే నానుపూర్వముగను వాక్రచ్చినాడను సుగుణమహిత !

సీ॥ హరికి నివాసమై యంహోనిరాసమై రమణీయభాసమా రావియొకటి
విధికి నికాయమై విస్తృతచ్ఛాయమై మహనీయమై పొల్చు మఱియొకటి
సమశ్చైత్యకారయై సకలరుగ్ధారియై విశ్వోపకారియా వేమనొకటి
భక్షణీయపలాశఫలత్వమ్మసహితమై విహితమా తింత్రిణీవృక్షదళక
మటు కపిత్థ క్రిఫలామలకానోకహములు మూఁడుఁ జూడ యముని జూడ.

రఖిలపూజ్యుడైన హరి పూజితుండైన నఖిలజగమునకును నగును దృష్టి. ౯౩౧

—* శంకరుఁడు పార్వతిని బ్రతిమాలుట. *—

తే॥ తాదృకుండైన కృష్ణుఁ డాధారముగను గృష్ణమధ్యాగ్రకులు నయి జిష్ణుముఖర
సకలదానవరిపులును సకలపాదపముల శయనింతు " రనుటయుఁ బ్రజవనుఁడు.

ఆ॥ " ఎవ్వఁడలుగ లోకమెల్లను తోఁఖించు నట్టిశివునిపై నె యలిగి కాళి
కాపమిచ్చి యెటు ప్రసాదంబువడసెను మగుడ మగనివలన మానిచంద్ర ! ౯౩౪

క॥ భగవానుండగురుద్రుం డగజయగు స్వభార్యయిచ్చు నా కాపం బె
ట్లుగ్రహించె ? వికృతరూపుండగు తా దివ్యాంగ మేక్రియను ధరియించె ? "

క॥ అనవుడు గాలవుడిట్లును. " ననిమిష లంబికకు జడిసి యాత్మీయములె
ఘనరూపంబు లదృశ్యము పొనరిచి ప్రతిమలను మనిరి భూలోకమునక. ౯౩౬

ఆ॥ విష్ణువినుతయగుచు విశ్వసవిత్రి యంహోనిహంతియైన యును ప్రసన్న
యయ్యె వేల్పులకును నావేల్పుల బలాత్కృతిని భవుఁడు కాప మెనయవలసె.

ఉ॥ శాపనియంత్రుండయిన శంకరుచే బతిమాలఁ బడ్డదై

ఆపయి నాపె యిట్టలను. “నస్మదనుగ్రహమొంది యీనురత్

లోపములేక యెందునను లోకులచేతను బూజ్యమూనులై

పాపమువాపి వారికి శుభప్రదులౌదు. రికేమికావలెన్.

౯౩౯

ఆ॥ పెండ్లిపీటమీదఁ బెక్కండ్రముందట నాదుకరము వట్టినావు నీవు.

సప్తచండలములుఁ జనినావు నాతోడఁ జేసినాడ వెవరుఁజేయని పని.

౯౪౦

సీ॥ వేలిమియరుగుపై విధ్యుక్తముగఁ బ్రతిష్ఠింపంగఁ బడినట్టి సెగలతేడు

పాలి కాముఖర సత్పాత్రస్థపానీయ మాశ్రయించి వసించు నప్పతియును

భువనము ల్పదునాల్గు బూర్తిగా వ్యాపించి యలరారుచుండెడి యంబుజాక్షుఁ

డాత్మవల్లభలతో నన్వీతులై యుండు దేవతలును మహీదేవతలును

దిక్పతుష్టయమున దీపించుచుండంగ నింతమందియెదుట నెంతయును స

భాస్థలంబునందు బాసలుగావించి యెట్లు వ్యభిచరించి తీవు చెపుచు.

౯౪౧

క॥ గురువులుగూడ జనాభుముకరణి నసన్మాదమందుఁ గాల్వెట్టెదరే

నెఱిగి ప్రబుద్ధులు నిగ్రహపరులగునదియనుచు శ్రుతులు పలుకుటలేదే.

౯౪౨

సీ॥ జనకుఁ డసన్మాద సంచారియైనచోఁ గొడుకేని శాసింపఁగడఁగవచ్చు.

గురువు దుష్పథమునఁ గ్రమ్మఁదొడఁగుచో శిష్యుఁడుం బట్టి శిక్షింపవచ్చు.

బ్రాహ్మణు ల్గర్వించి పైని వీక్షించుచో భూపతి దండింపఁబూనవచ్చు.

పతి మంచిచెడ్డలఁ బరికింపకున్నచో బత్ని శపింపఁ బొల్పడఁగవచ్చు.

నీచుచేతనేని నిగ్రాహ్యుఁ డెంతటిదండివాఁడుగూడఁ దప్పనడవ

ననివచ్చు వేద. మపథుం డపూజ్యుండు. నుపథుఁడగును బూజ్యుఁ డెపుడుఁబుడమి.

ఆ॥ ఎవఁడు శ్వకులధర్మ మెంతయు విడనాడు వాఁడు పతితశబ్దవాచ్యుఁడగుచు

మరణ మొందువెనుక నరకంబునం గూలి దుఃఖభారమునను దూలుచుండు.

౯౪౩

తే॥ వేఁడు నాస్తిక్యమున జ్ఞాతిభేదమెనసి ధర్మసంత్యాగ మొనరించి తాఁ జరించు

వాని మనుధర్మగుతులగువారలెల్ల నిగ్రహింపంగవలయును నిశ్చయముగ.

౯౪౪

ఆ॥ వర్ణధర్మములును వంశంపుధర్మముల్ దేశధర్మములును నేశకుండు

వదలి పెట్టు వాఁడు వర్ణచ్యుతుండొచ్చు బతితుడని వచింపఁబడెడి బుడమి.

౯౪౫

సీ॥ గార్హస్థ్యసిద్ధికి ఘనకారణంబొచ్చు బరఁగుచుండినయట్టి పావకునియు

ఆర్యు లనుష్ఠించు నామ్నయచోదిత స్వస్వవర్ణాశ్రమాచారములయు

ఇది యిట్లుకావించు నేనని మును రూఢి వాక్రచ్చియుండిన వచనములయు

పుణ్యప్రదములంచు బూనికమై బట్టి వరుసఁ గావించెడి వ్రతములయును

త్యాగము జేయఁగూడదు తథ్యముగను. వీని త్యాగంబునేసినవాని జనులు
తాము త్యాగంబునేతురు తప్పకుండఁ. బతితుడని చెప్పఁబడును దద్భ్రష్టుఁ డింక.
సీ॥ భువనము ల్బడునాల్గు పొరలించిచూచినం గానంగఁబడఁడు ని న్నన్నతండిరి.
తల్లి యుదంత మంతకుమున్న యెవరికి శ్రవణంబులకును గోచరముకాదు.
అన్నదమ్ములునైన నగుపడఁ రెచటను సరిపోల్చుకొనియైన సంతసింప.
మావాఁ డితండంచు మాటయైన వచింపఁ డెవఁడును వచ్చి నీ యెట్టయెదుఱ.
ఏవిధంబైన నీవార్త యెఱుంగఁబడదు. విసము తిం. దస్థిమాలను వేసికొందు.
పూసికొందు చితాభస్మమును దనువున. మననుకొలుపదు నిను ముట్టుకొనుటకేని.

సీ॥ కంపుగొట్టెడి పచ్చిగజచర్మముం గట్టి తలనిండఁ బెంజడ ల్దాల్చినావు.
అణుమాత్రమైన మర్యాద యెఱుంగవు. గడకొక్కనుడి నోట నుడువుచుందు.
వింటింటికింబోయి యెత్తెదు బికిరంబు. సద్వృత్తంబన్న నీచాయ సున్న.
పరికింప మిగుల నబ్రహ్మణ్యుడవు నీవు. కపటివి. దుష్టసంకల్పుడవును.
ఈదృశుడవగు నీతోడ నించుకయును గూడి సంభాషణము చేయఁగూడ దరుగు.
మింక నామోల నుండుటకేని తగ " వటంచుఁ గన్నీళ్ళు కాల్యలై యవనిఁ బాఱ.

ఆ॥ ప్రమథనాయకుండు బతిమాలుచున్నను వెక్కి వెక్కియేడ్చి వీడ కలుక
నమ్మహేశుచేష్ట లాత్మే పముంజేయు చివముమలకొమార్తె యిట్టులనియె. ౯౧౦

తే॥ " నీదుహృదయంబులోపల విశ్వయముగ నార్జవములేదు. కారిత్య మూర్జితంబు.
భూనురుల యానురుల నుడు ల్పొల్లులనుచుఁ దోచె నాపయి నీచూపు దుష్టమతిని.

తే॥ పొరులెల్లరు పంచింపఁబడినవారు వరుస నీచేతఁ. గావున వారిచేత
నీవు బాధింపఁబడె " దంచు నిట్లుపలికి గౌరి యుఱకుండుటయుఁ గాలకంధరుండు.

తే॥ నీతిమయ హేతుమద్వాక్యనిచయమునను సదుపచారంబులను సుప్రసన్న వదనఁ
జేసి మెల్లమెల్లగాను దచ్చితపర్వతేశ్వరాత్మజ దువ్వచు నిట్టులనియె. ౯౧౩

తే॥ " నిండుజాబిల్లి కీడైన నీముఖంబు నేల కలువంబుఁజేసెదవే శుభాంగి !

తగదు నీకిది. సర్వభూతములమీఁదఁ గరుణఁజూపింపవలె హితకాంక్షతోడ. ౯౧౪

తే॥ ఎదియొ యొక కార్య మత్యంత మిష్టమగును గాక. పరపీడనము సేయఁ గడఁగఁజనదు.
భువనమంతయు నీకగుఁ బుత్రుల్య. మఖిలపూజ్యపు నీవయా దఖిలరూప! ౯౧౫

తే॥ నేను దెఱగంట్లహితముకై నింద్యకర్మ మాచరించితి. సైనను నాత్మజుండు

గలుగునీ. కాప్రకారంబు గాకపోయినను ద్వదిష్టము పూరించెదను వచింపు. ౯౧౬

తే॥ నాకు నందఱికంటె బ్రాణములకంటెఁగూడ నెక్కువదానవు చూడ నీవు.

అగ్గలంబు ప్రిసన్నకై యాజ్ఞయిమ్ము చారుముఖి ! నీదుకోరిక ల్పత్వరముగ "

- అ॥ అనుడు దేవి యిట్టులనియె. “ జాతుర్మాస్య బ్రహ్మచర్యమంతః బట్టజేసి
తగ మహావ్రతంబు ధరియింతువేని నే నుప్రసన్నునగుదుమా మహేశ! ౯౫౦
- క॥ వేలుపుల సమక్షంబున హేలం తాండవము నేసెదేక్ష వెష్టవమై
కాల్లు త్వదధాణంగము నీజాలెదవేక్ష గ్రమ్మటింతు కాపము శంభూ! ౯౫౧
- క॥ నను సంతసపెట్టుట కీయనువున వర్తించునెడల నగుదుఁ బ్రసన్నా
నన. నట్లుకానినాఁడీక నిను నమ్మదు నాదుమనసు నిశ్చయముగ ” నాక. ౯౫౦
- క॥ భగవానుఁడు ప్రీతుండై యగుఁగాకని బదులుచెప్పి. హర్షాన్వితయై
భగవతియు కాపమోక్షము తగుగతిఁ గావించెనపుడు దాసా! ” యనుడుక

— ♦ శివుని తాండవవర్ణనము. ♦ —

- తే॥ శూద్రుఁడిట్లును. “ నారయువో నుడువుటయందు నీవు మహాక్షేళ మొందుచుంటి
కాని నీవాక్కు లాశ్చర్యకారకంబు. లెంతవిన్నను దృష్టికా దేమొకాని. ౯౫౨
- క॥ అస్మదదృష్టంబున నాకస్మికముగ వచ్చినావు. గౌరీకథలక
స్మృతివదనంబునఁ గడు విస్మయముగఁ జెప్పినావు విద్వదధికా! ౯౫౩
- నీ॥ బర్హిర్ముఖులతోడఁ బరివృతుండై మహేశ్వరుఁ డెట్లు నృత్యంబు సల్పినాఁడు?
ఎబ్బంగినైనది యేమి చాతుర్మాస్య? నేవ్రతం బపుడు గ్రహింపఁదగిన?
దుగ్రిపైఁ బొడమిన నాగ్రహం బంతయు హేమవదదిక్కుమారి కట్లుపోయె?
కృమ్మఱ నేవీకఁ గలిగె ననుగ్రహం? బది కింవిధంబైనయది తలంప?
ఈయొనర్పఁబడిన యెల్లప్రశ్నములకు దయను విస్తరించి తగినయుత్త
రము వచింపుమయ్య యమివరా! నీకన్నఁ బూజ్యకథకు లిలను బూజ్యమగుట. ”
- క॥ అనవిని గాలవముని “ యోయనఘా! యయుతాధ్వరముల నగునట్టిఫలం
బును గలుగఁజేయు నేత ధ్వు నమగు నితిహాసము విను కాంక్ష వచింతుక ౯౫౪
- క॥ చాతుర్మాస్యంబున శివుఁ డాతతమగు భక్తి మందరాహార్యమునక
పూతుఁడయి బ్రహ్మచర్యముఁ బ్రీతిం బూని వసియింప వేలుపులెల్లక ౯౫౫
- అ॥ అరిగి యెరఁగి మోల నానతకాయులై నిల్వఁబడుడు నట్టినిర్జరాశి
కదిహిభిహితము నంతయు వాక్రుచ్చి యొక నొక్కమాట యిట్టులనియె. ౯౫౬
- క॥ “ నాచేత నియుక్తంబగు ప్రాచీనాభినయమంగు హాసటయగుచుక
మీచాతురి మాపింపుఁ డీచాతుర్మాస్యమునను నింద్రాద్యమరుత్! ” ౯౫౭
- అ॥ అనివచించి యంత నాషాఢకుక్షచతుర్దిశని భవానిత్యప్రపాంసె
తాండవింపఁదొడఁగెఁ దన్మందరాచలశిఖరమందుఁ జంద్రశేఖరుండు. ౯౫౮
- నీ॥ అంగిరో నారద వ్యాస దేవల శుక కర్దమ గౌతమ కశ్యపులును
కృతు భృగు భాగవరామ మరీచి వసిష్ఠ పులోమ ప్రచేతసులును
జమదగ్నియును బులస్త్యమునీశ పులహులు నుత్తంకుఁడు నగ స్త్యయోగి యతి

- చారణ సిద్ధ యక్ష పికాచ గుహ్యకాదిత్య సాధ్యాశ్విన దేవతలును
వనువు లింద్ర విష్ణు వాణీశముఖులును నందితురగు నత్తనంబుఁ జూచు
కోర్కి నచటి కపుడు గుంపులుగుంపులుగాను వచ్చి రేమిగలదు చెప్ప. ౯౨౦
- క॥ పదపడి నందిప్రభృతులు వెదవెదముత్యములు నగలు పీతాంబరముల్
కొదలేకయుండ నొసఁగిరి ముదితస్వాంతమున నచటి మునిముఖ్యులకు॥ ౯౨౧
- తే॥ అంత వాద్యసహస్రంబు లగుచునుండ జయజయా వ మందఱు సల్పుచుండ
తాండవమ్మును బొనరించె ఖండపరకు. వీక్షణము సేసె బార్వతి హృత్ప్రయగుచు. ౯౨౨
- క॥ జయ విజయ మంగళార్చన జయంతియను వేళ్ళఁ జెలఁగు సఖియలనడుమక
స్మయమానవదనపంకజ యయి రాజిలె నద్రిజాత యవరజ ! వింటే. ౯౨౩
- క॥ ఏయచు కాయజమగు ద్యుతి ధీయుతులకుఁగూడ సంస్తుతింప నశక్యం
బాయచు సన్నిధి మనుట ధృతాయతగుణమయి తనరె నఖిలజగంబుక॥ ౯౨౪
- క॥ నానావక్త్రగణౌఘముచే నీక్షితుడయి పికాచశేఖగవృతుడై
అ నీలకంఠుడయ్యెడఁ దా నెంతయు శోభగలిగి తనరెను దాసా ! ౯౨౫
- క॥ బంగరుబై త్తముదాలించి ముంగల నందియును గీశముఖుడను మని. రిం
కం గంధర్వప్రభృతు లెసంగిరి చిత్తరువులాని సత్ప్రతిమలునాక॥ ౯౨౬
- తే॥ మూతములుగాని శ్రీరాగముఖర తత్కుమారు లొకరొక్క రాగరు మానవతులఁ
గలసి లీలాశరీరసంకలితులగుచు నేగుదెంచిరి పిత స్మరియించుమాత్ర. ౯౨౭
- క॥ శ్రీరాగం బీశ్వరునకు నారూఢిగఁ బ్రధమతోక. మతిమోహకరం.
బారాగ మాత్మదాయకమై రహి భూమధ్యమునను నలరారెడిజూ. ౯౨౮
- క॥ రెండవసంతు వసంతము. ఖండేందుధరుండు స్వీయకంఠగతంబై
యుండెడి విశుద్ధిచక్రమునుండి తదాత్మజు సృజించె నో మైజవనా ! ౯౨౯
- ఆ॥ శివునిహృదయమందుఁ జెలఁగు ననాహతమనఁగఁబడెడి చక్ర. మచట విశ్వ
భూషణుడు తృతీయపుత్రుండు జనియించె బంచమాఖ్య నుడువఁబడుచుఁబుడమి. ౯౩౦
- క॥ నాసాదేశభవంబై భాసిలు భైరవము చాల భైరవమయి త.
న్నాసము మణిపూరమునకు వాసము. తచ్చక్రమిచ్చు వడి మోక్షంబుక॥ ౯౩౧
- క॥ పదిరెండురాసులును నేఁబదివర్ణంబులును భములు స్వాధిష్ఠానో
దిదితంబులయి తుణములో వెదఁజ్జననమాదిరిగఁ బ్రవృద్ధంబగుదుక॥ ౯౩౨
- క॥ రేతస్సు ప్రవర్తిలె. నా రేతస్సుననుండి జగము సృష్టంబయ్యెక॥
భూతేశోత్పత్తిందిరియ మా తతరేతస్సేకాదె యంఘ్రిప్రభవా ! ౯౩౩
- క॥ ఆటవకుమారుడై నటనారాయణుఁ డుద్భవించె నత్యధికుం డా
ధారమున నీలుఁ డతఁడు పురారికి వల్లభుఁడు. హరిపరాక్రముఁ డెన్నక॥ ౯౩౪

కం॥ వారల నారులు ముప్పదియారుగురు పినాకి యుత్తమాంగంబునయం

దేరుపడినవారలు-విను మారాగప్రియలపేరు లభివర్ణింతున్.

౯౮౫

కం॥ గౌరయుఁ గోలాహలియును గౌరియు ద్రావిడియు జేవగాంధారియు నిం

కారీతి మాశకాళికి క్షీరాగంబునకు ననుఁగుఁజెలియలు కూద్రా!

౯౮౬

తే॥ చరమమంజరియును గండగిరియు రామగిరియు నాందోళయును గౌళియును జేవ

కాఖయును గూర్మిసతులు వసంతునకును బై జవననామ సచ్చాద్ర! పరమభద్ర!

అ॥ స్తంభతీర్థ త్రిగుణ సమవేరి వై శాటి కుంకుమయు నహింస కూర్పునట్టి

భార్యలుగను జెప్పఁబడిరిచూ పంచమసంజ్ఞ రాగమునకు సచ్చతుగ్ధ!

౯౮౭

అ॥ భావ రక్తహంస ధైరవీ కర్నాటకులును పేలగులియు గుర్జరియును

ధైరవాఖ్యరాగపత్నులునాఁ జేరుకొనఁగఁబడిరి వైజవనసమాఖ్య!

౯౮౮

తే॥ మధుర కామోద బంగాలి మఱియు నక్షీనారికాఖ్యయు దేవాళిపేరిటిడియు

దేవగిరియును మేఘాఖ్యమై విలసిల్లు రాగమున కర్ణదేహు లాహోగుణాధ్య!

కం॥ వరియును దుంబియుఁ ద్రోటకి మఱియును మల్లారి సింధుమల్లారియునున్

వరుసగ నటనారాయణు గరితలు మోడకియుఁ దోడుగా నాటుగునున్.

౯౮౯

కం॥ వీరందలునుం బనివిని గౌరికి గౌరీకునకును గైమోడ్చి యటున్

గూరిమిమగలంగూడి సచారతనూవాహనముగ సంస్థితులగుడున్

౯౯౦

సీ॥ మద్దెలవాయించి మఱి చతురక్షరవాద్యంబువాయించి వనజభవుఁడు

తాళంబుగొట్టి మాధవుఁడు పిల్లనగ్రోవి సుస్వరంబుగనూడి సురవిభుండు

శూర్పరవంబును నేర్పుతోడనుసల్పి యగ్ని పణవమొత్తి యక్వినులును

ఘటవాదనముచేసి గణము లుపాంగవాద్యంబొనరించి చంద్రముఁడు రవియు

శ్చేంగనాదమున భుజంగమవనువులు కనకశ్చేంగనాదమునను సిద్ధు

లట్లు లెవరిచేతనైన యయ్యయివాద్యములను సురలు మార్చ జలధిఁ జేల్పు!

సీ॥ జెడలన్నియును విప్పి యొడలంతటంగూడఁ బరికుభ్రమైనట్టి భస్మమలఁది

పంచక్షిర్నములందు ఫణినిబద్ధంబులై డాలుడిల్కాను కిరీటములు పెట్టి

ఉరుహారములఁ గరిం బొరయునట్లుగఁ దొడ్డి పదిచేతులం బది బాహువుడల

భానుకోటిసమప్రభముఁ ద్రిలోకవ్యాపకమునా మహానటకాయమునను

భార్యతియును మునులభార్యలు మునులును నున్నతాసనముల నుండిచూడ

స్తప్తసుస్వరముల సకలగంధర్వులుం బాడ నాడఁ గొండపైని శివుఁడు.

౯౯౧

కం॥ హరపాదతలాహతమై పురకాననసహితమైన భూచక్రముతో

గిరియును గిరగిరఁదిరిగెను మరునాదముచేసికొనుచు నోవైజవనా!

౯౯౨

కం॥ ఎనుబదినాలుగుకరములు మునుస్పృష్టములయ్యె నపుడు పురహరుచేతన్.

ఘనసూతవందిమాగధజన మాననఘర్మవారి జననముగాంచెన్.

౯౯౬

ఆ॥ విశ్వగాతలైన వివిధగంధర్వులు భవునెడందనుండి ప్రభవమంది

ఈక్షకులకు ఋషుల కెంతయు నబ్రంబుగలుగజేసి. రేమిగలదుచెప్ప.

౯౯౭

కం॥ కిన్నరు లత్యంతంబగు నన్నుల వర్షంబుగురియ నటు నాణ్ణనెలర్

తన్నీలగ్రీవునిచే జెన్నగఁ దాండవము వరుసఁ జేయంబడుడున్

౯౯౮

తే॥ నిర్మలాకాశోభిత నీరజాతపిహిత కాసారముఖ ఫలవృక్షముల ర

వంతపాండుముఖచ్ఛవియగు శరత్తు చనియెఁ- గార్తికసితచతుర్దశియు వచ్చె.

౯౯౯

కం॥ అపుడు మహానటుఁడెంతయు నిపుణతఁజూపుచు సమాప్తనిజనటునఁడుకాఁ

గృపఁజూచి వికచసుందరలపనాంబుజయై యపర్ణ లలి నిట్లునియెన్.

౧౦౦౦

ఆ॥ “త్రిప్పరానియట్టి ద్విజకాపమునఁజేసి యెపుడు నీదులింగ మిలనుబడునొ

అపుడు నర్మదాపహఃపునర్జన్మమై విశ్వపూజ్యమగుచు వెలయు నది.

౧౦౦౧

సీ॥ దేవదేవా! మహాదేవ! జగద్ధాత! శివశంకరా! నమస్కృతులునీకు.

బ్రహ్మణ్యదేవ! కపర్ది! నీలగ్రీవ! బ్రహ్మగర్భా! శుభ్ర! ప్రాణతనీకు.

సితభూతిధర! పశుపతి! సవితా! సహస్రాక్ష! మహేశ! జ్ఞాహారునీకు.

కృత్తివాస! హిరణ్యరేఖ! వారా! భవ! మూర్తభావన! కేలుమోడ్చునీకు.

కృష్ణ! శర్వ! పురుష! యాకాన! పంచాస్య! నూత్ము! ధర్మ! భావ! జోతనీకు.

గణపతీ! కపాలి! గంగాధరా! గురూ! పూవదంతభంగ! మొగువునీకు! ౧౦౦౨

సీ॥ రూప! నీరూప! విరూపాక్ష! భగలాంచన! నిపాతి! గుణి! వందనంబునీకు.

భస్మజననకారి! బ్రహ్మరూప! మహాస్వరూప! యోగాచార్య! మొక్కునీకు.

వైరాగ్యరూప! భవానీప్రియంకర! కాలచక్రా! చెంగనాలునీకు.

జగతీమహావందనంధాయకా! మహాపురుషపూజ్యా! చిన్నిపూవునీకు.

వామదేవ! విప్రవహ్నిముఖాగ్ర! యుగ్రా! యఘాత! చక్రి! యంధకాసు

రాపవర్ణదాయకా! గుణాతీత! యాశ్వర! మృడా! నమస్సులిడుదునీకు. ౧౦౦౩

సీ॥ రచియింతునతి యమూర్తబ్రహ్మరూప! నీ. కాచరింతుఁ బురాంతకా! ప్రాణామ.

మొనరింతునీకు సద్యోజాత! గిడిగిడి. చేతు మృగవ్యాధ! జేజే భక్తి.

కావింతుఁ జాగిలి ఘనయజ్ఞవిధ్వంస! మరలింతు కాపంబు మన్మథనార!

ప్రేమితుండువిశ్వేశ! బహువిధములను విన్. ఈమియింపు మత్కృతాగంబు దేవ! ”

అని మృతించుటయును నమరయుతంబుగా వార్షపూర్ణుఁడును సమాప్తతాండ

వద్రతుండునగుచుఁ బైజవహ! భవుం డివముమలకొమార్తె కిట్లు లనియె. ౧౦౦౪

క॥ “ఎవడేతత్త్వత్కృత మచ్ఛ్రవనంబును భక్తితోడఁ దాఁ జడువునో యో
యవసీధ్రితనయ! వానికి భువి నిష్ఠవియోగ మెపుడు పొసఁగదుచుమ్మి. ౧౦౦౫
తే॥ పుట్టుకలమూట విత్తప్రపూర్ణుడగుచు నఖిలజాడ్యవివర్జితుండై యిహమున
నన్నివిధముల భోగంబు లనుభవించి పొందఁగలుగును దువకు మత్స్రరము వాఁడు ”

క॥ అనియిట్లుపలికి యీశ్వరుఁ డనఘంబును వైష్ణవంబు నగు వామాంగం
బును గాత్యాయని కొసఁగిన మనమున నుప్పొంగి యాకె మఱి గ్రహించెన్.

సీ॥ ధృతకపాలకరంబు సితవర్ణ మంతటం గంకార్థమందున గరళయుతము
అభినవరుండమాల్కార్థహారంబును బ్రహ్మాండకోటి కుత్సాదకంబు
ఉరుజటాభాసమానోత్తమాంగంబును గౌరవోభాకలాఖండరత్న
భాసావభాసితంబై సువర్ణాభరణాన్వితం బొకట నహ్యాంగద మొక
టను సకృత్తివసనమును సదుకూలంబు నివల నవల నగుచు వృషభవాహ
నమును మత్స్యవాహనము నిరుప్రక్కలం గ్రాలఁ బారిషదు లొకంటఁగలిగి

అ॥ ఒకటఁ జెలులతోడనొప్పెడిరూపంబుఁ జూచి బ్రహ్మాదోష్టిసురవరేణ్యు
లలఘుభక్తి నట్టి యర్థవారీశ్వరు నెంతయును స్తుతించు చిట్టులనిరి. ౧౦౦౬

సీ॥ “ఈవొక్కడవె జగంబెల్లెడ వ్యాపించి యఖిలదేహములందు నధివసించు
జనకునివలె జీవసంరక్షకుండవు. జననివి. మఱి జీవసంజ్ఞకుండవు.
విశ్వసాక్షివి. మఱి విశ్వబీజంబవు. బ్రహ్మాండముల వశపఱచికొందు.
జలరాశి నూర్ములచందంబునను మఱి పుష్కరంబులలోన బుగ్గలట్టు
లుద్భవించి నీదునొడల బ్రహ్మాండమ్ము లడఁగు నీదునంగమంద మరల.
నేనొకఱు నీదు నేత్రంబునుండియు ఫాలమందొకఱు ప్రభవమగుదు. ౧౦౦౭

అ॥ ఇంకొకఱు నీవు హిమవత్కుమారియుం బొందుసేసినపు పుట్టి జగము
సృష్టిసేయుచుందు. శివ! నీదునాజ్ఞ యం దుందుమెపుడు సురల మందఱుమును.

అ॥ ఆగు దనంతుండవు నసంతవైభవుండవు. నఖిలభంగమునకు నద్భుతంపు
రూపుడాల్తుదేవ! యోపరమేశ! నీ వశివములఁ బవిత్ర మాచరింతు. ౧౦౦౮

క॥ శివములు నిచ్చుచునుందువు. భవానిరొ! తపమ్ములకును ఫలమగుదువునీ.
వెనఁడు శివుండో హరివాఁ డెవడాహరి వాఁడె శివుండ. నిది నిజమనుచున్

అ॥ ఇట్లుభేదబుద్ధి యించుకగలిగె యున్మత్ప్రసాదమునను మాట జనని!

దృష్టమును శ్రుతమగు త్రిజగముల్ లోపల బయల వ్యాప్తమగుచుఁ బరఁగెదీవు.

తే॥ భువనపూజ్యా! సురేశిని! భువనవంద్య! యంబ! దేవేశి! దేవ! సాష్టాంగముగను
మొమ్ముచున్నార మంతఃమును ననుగ్రహింపుఁ” డనిపల్కి చనిరి యథేచ్ఛ సురలు

క॥ భవసింధువోత మతుల మృవు నేతద్దివ్యరూప మాత్మను జింతిం
ప విముక్తసంగమయి వైజవనా! బ్రహ్మమునఁగలయు జగ మేమందున్. ౧౦౦౯

—* లక్ష్మీనారాయణ మహిమము *—

అ॥ ఈప్రకారముగను పాపవక్కుమారిక యిడిన కాపమునను నెల్లనురలు
సంతువడయలేక సంతతం బెంతయు వంత ననుభవింపవలసె నొర! ౧౦౧౭

క॥ సాలగ్రామము గండకి నాల్ల మహేశలింగ మగు నర్మద. ను
క్రీలలితములై స్వయముగఁ గ్రాలు నకృత్యములగుచు క్షమనవి రెండుకొ.

క॥ ఇరువదినాలుగువిధముల వరసాలగ్రామశిలల వర్తిలెడి కి
ధరుని బరీక్షింపఁగనగు, హరిలింగం బేకరూపమయియే యుండుకొ. ౧౦౧౮

క॥ సాలగ్రామజనుస్థలమై లలివహించునట్టి యాగండకి కీ
లాలము గోలియు నాడియు నోలిం బ్రజ బ్రహ్మపదము నొందు ధ్రివముగకొ.

తే॥ గండకీసంభవంబౌచుఁ గ్రాలునట్టి యాశిలను విధివత్తుగా నర్చితంబుఁ
జేసినట్టిఁడు యోగసంసిద్ధివడసి శుద్ధ మానసుడగును సచ్చాద్రవర్య! ౧౦౨౧

క॥ ఎది నీవడిగినవాడవొ యది యుదితమునీ. కింకొ మహాదేవున కే
విధమున బ్రాహ్మణకాపం బొడవెనొ వచియింతు విను మహా పైజవనా!

క॥ హరితాండవసంబంధము ధరజాడేహార్థ వర్జితంబును వాణీ
వర మతియుతమును నగు నీవరకథ విని బరమగతిని బడసెదరు జనుల్. ౧౦౨౩

క॥ శ్లోకమొ శ్లోకార్థంబో శ్లోకచతుర్థాంశమో విలువ్త విరోధం
బై కాటిల్యము మానము లేక పరింప నుగతి యవలీల లభించుకొ. ౧౦౨౪

క॥ చాతుర్మాస్యంబుననే యేతత్కథ విన్నఁ జదువ నిల ధనపుత్ర
న్వీతంబై జన మెంతయుఁ జేతశ్చింతితపదార్థసిద్ధిని బడయుకొ. ౧౦౨౫

తే॥ ఎట్లు బ్రహ్మాదిదేవత లెల్లఁ గూడి యర్థనారీనపేశ్వరు నంతికమున
గీతవాద్యాభియోగంపుఁ గృతి నవా ప్రసిద్ధులై రట్లు పైప్రజ సిద్ధివొందు. ౧౦౨౬

అ॥ వానకాలులోన వానుదేవమ హేశ్వరాంబికల గుటించి యధికమైన
భక్తియోగ మాతృపరిశుద్ధిమైజేయు నరుడు కాఁ డింకొ స్తనంధయుండు.

క॥ గణపతిపూజ్యుడు. నారాయణుడు పరున్న పృథ్వీ న. నంతకుఁబూజ్యం
డజిమాదిసిద్ధులొదవెడు నణకువతోఁ జేయఁబడిన యాతనిపూజకొ. ౧౦౨౭

అ॥ భాస్కరుం డొసంగు బహుభతరాశోగ్య మర్చ్యమానుడగుచు నధికభక్తి.

అధికఫలదుడగును నరడు చాతుర్మాస్యఁ బూజ్యమానుడగుచు భూజనులకు.

క॥ ఏతత్సంచాయతనము పీఠిం బూజ్యంబు గృహీకిఁ బేర్చిమెయిం ద
చ్చాతుర్మాస్యం బూజ్యము చేతశ్చింతితము దాన సిద్ధించు వెనకొ. ౧౦౩౦

సీ॥ అర్చితంబై యెది యఘములం బోకార్చి యర్చితంబుగఁజేయు నఖిలజగము
వినుతింపఁబడి యెది విలయితకలువమై వినుతంబులం జల్పు విష్టపముల
చదువంగఁబడుచు యత్సంబంధిపద్యము ల్పంకంబు నవలకుం బాఱఁదోలు
ధ్యానింపఁబడి యెది మానసంబునఁబుట్టు వృజినంబులన్నింటి వెడలనడఁచు
అహరహమ్ముగూడ నట్టి సాలగ్రామఁ బరఁగు హరిని ద్వారవతిని గలిపి
కొలువ ముగితిగలుగు. నలఘుచాతుర్మాస్య దర్శనంబై మోక్షదాయకంబు.

క॥ సాలగ్రామగహరికిం జాల నివేదింపఁబడిన శాల్యస్నంబుకొ
మేలగు నభిషేకోదక మాలలి సేవింప చింక నడఁగఁగలెనే.

౧౦౩౨

ఆ॥ అగ్గలంపుభక్తి నల్ల సాలగ్రామశిలకు నర్పణంబు సేయఁబడిన
తిలలు బహుపవిత్రు సలుపుఁజాతుర్మాస్య సంతకునువిశేష మవరజాగ్ర్య !

తే॥ వాఁడు లక్ష్మీసమేతుండు వసుధనెపుడు-వాఁడు ధనధాన్యసహితుండు-వాఁడు భాగ్య
వద్దహంబుల జనియించు-వాని క్రీసవాధవిష్ణునిగా నెఱుంగవలెఱుమ్ము. ౧౦౩౪

క॥ సాలగ్రామస్థిత వనమాలిం బూజించువాని మందిరమందుకొ

శ్రీలక్ష్మీ సుస్థింబుగ హాళిని వసేయించు శూద్రజా ! యేమందుకొ.

౧౦౩౫

తే॥ ఎంతవఱ కచ్యుతుఁడు యజింపఁబడఁడో యంతవఱకె దరిద్రత యవనిఁ బ్రజకు.

అంతదాఁకనె గర్జించు నఘచయంబు-సంతదాఁకనె క్షేళంబు లంగమందు. ౧౦౩౬

క॥ ఆ గరుడధ్వజుఁ డెచ్చట బాగుగఁ బూజింపఁబడునో పంచకోశం

బాఁ గడు బావన-మచ్చటి కేగఁగలే వకుభము లింక సేమనవలయుకొ. ౧౦౩౭

ఆ॥ అదె మహాతపంబు-నదియె మహాభాగ్య మదియె మోక్ష మెచట నాద్యుడగుచు

లలివహించునట్టి లక్ష్మీకుశ్రాజనం బాచరింపఁబడునో యలఘుభక్తి. ౧౦౩౮

సీ॥ ఏయింటిలోపల నెంతయు రాణమై వర్తించు దక్షిణావర్తశంఖ

మేమందిరంబున నెపుడును సుస్థిరంబగు లక్ష్మీనారాయణాత్మకంబు

ఏయగారంబునఁ గృష్ణసారంబగు శులసీమహీజంబు లలివహించు

ఏభవనంబున శోభాయమానమై ద్వారవతీశిల గూరియుండు

అచట శ్రీయుక్ విజయంబు హరియు ముక్తి యుండుశ్రీలక్ష్మీనారాయణుండుతను య

జించువానికిఁ బుణ్యంబు నించు. వాఁడు తత్త్వణంబున ముక్తుడౌఁ దప్పకుండ.

క॥ చాతుర్మాస్యను లక్ష్మ్యన్వీతముగ మఱింత యర్చనీయుఁడు హరి-యా

నీతాంబరధరు ధ్యానము పాఠకహరమగుఁ గరంబు ప్రేజవన ! వెఁక. ౧౦౪౦

క॥ తులసీమంజరులను హరి నలచాతుర్మాస్యమున సమర్పించెడివా

రలు మరలం బుట్టస-క్రిఫలదశములఁ బూజసేయఁ బాపము లడఁగున్. ౧౦౪౧

ఆ॥ జగదధీశుఁడగుచు జగమెల్ల వ్యాపించి యెవఁడు సృష్టిలయములెపుడుఁ జేయు
యత్నపూర్వకముగ నవ్వఁడె నేవ్వుండు. కుంద దింక వానిఁబొందు జనము.

—* రామనామమంత్రమంత్రమహిమము. *—

సీ॥ వీరబాహుండును వీరభద్రుండును వీరసేనుండును భృంగిరాజు

రుచి తుటి నందీశ్వరుఁడు పుష్పదంతుండు కంటక విఘట వికంటకులును

మాలాధరోత్కటుల్ మఱి హర కేశులు పాశధరుండు విభద్రుఁడును

నరనుండు శృంగియు నరక పుణ్యోత్కటుల్ కణప మహాభద్ర కాలపులును

కాల ధనప భద్రక ధనద రక్తలోచన విరోచనులు వృషహనువుఁడును

పారద వికటాఖ్య పంచశీర్ష ధ్వాంక్షి సింహవక్త్ర దీర్ఘ జిహ్వాముఖులు ౧౦౪౩

క॥ తుండియు హంసక్రియును బ్రచందుండు మహాద్భుతుండు శాలిగ్రాహ

ఖ్యుండు త్రిశీర్షుఁడు మొదలగు దండిగణములు తిగకోట్లు తన సవిధమునన్

ఆ॥ భద్రకాలిఁగూడి “రుద్ర ! జయజయ” యంచుచ్చరవము సేయుచుండ నొక్క

కాలమందు శివుఁడు కైలాసశిఖరమం దగజతోడఁ బరమమైన శ్రీని ౧౦౪౪

క॥ భూతప్రేతపిశాచము లేతెంచి సమీపమునకు నెంతయు నుతి సం

ప్రీతునిజేయఁగ నుండుడుఁ దోతెంచె వసంతమటకు ద్రువులు రహింపన్ ౧౦౪౫

సీ॥ క్రొత్త మొగ్గలతోడ నత్తఱి జెట్లు కరంబు ప్రకాశమానంబులయ్యె.

మందమందంబుగా మలయానిలము వీచె. గవిచయంబునకయ్యె గడుసుఖంబు

పుష్పించి కింకుకభూమిరుహములు వియోగిమానసముల నూపఁ దోడఁగె.

కామవికారసంక్రాంతంబులై బిట్టు ద్వంద్వముల్ క్రీడింపఁ దారసిల్లె.

అట్టి గాఢసమయమందు మనంబు లున్మాదయతములగుట మదిఁ దలంచి

దండధారియగుచు దండను పసియించు నందికిం బినాకి నయనసంజ్ఞ ౧౦౪౬

క॥ సలిపిన నపు డాతఁడు “చాపలదోషము చాలుఁ జాలుఁ, బనివిని యింకమీ

రలు తపముసలుపుఁడీ గణము లనుటయుఁ దపంబువారు మొదలిడి రంతన్.

ఆ॥ అపుడు విశ్వజననియైన భవాని “యాయత్నమాల నీదుహస్తమందు

సతముఁ గానఁబడెడు శంకరా ! యేమిజపింతో చెవుమ, కలిగె సంశయంబు.

సీ॥ నీవొకండవెకాదె నిఖిలభూతములకు నాదిముఁడవు సకలాధిపతివి.

జననియు జనకుండుం గనబడఁ డెట నీకుఁ. జాట్లంజులేనియుఁ జూడఁబడరు.

జాతి యియ్యదియంచు సరిగ నేరు నెఱుంగ. లేనును నెఱుంగ నీ కితరముండు.
టురుకవృక్షమున విడ్డు చుచ్చాసనిశ్వాసములు జపించెడు నిత్య మలఘు భక్తి.
లేదు నీకంటె నన్యంబు లేకమేని. యేది మది నీవు ధ్యానింతు యేమొ నీకు
నేను బ్రాణప్రియనె యైనయెడల నాకు నుడువు మదిదేవ! యని గాఁ యొడలుపుడికి.

ఆ॥ అడుగ శంభుఁ డిట్టులను. “ హరినామసహస్రసాక్ష మెపుడు ధ్యాయమాన.

మవ్విధమున సప్తమాకతారంబగు రాము నామ మెపుడు రహిఁ జపింతు. ౧౦౪౧

ఆ॥ బ్రహ్మరూపమైన ద్వాదశాక్షరము సనాతనంబు నేను నగతుమారి !

అక్షమాలఁబూని యన్వహంబు జపింతుఁ బద్మనాభుకరుణఁ బడయుపాంటె.

క॥ ఇరువదినాలుగువిధముల భరణిం బ్రాదుర్భవించి తనరారెడి కి

హరి సద్గుణములు నిరతముఁ గరమర్థిని మననసేతుఁ గాంతామణిలో ! ౧౦౪౩

తే॥ తద్గుణంబుల సారంబుఁ దతఫలంబుఁ ద్ర్యక్షరంబును గ్రామత్రయాన్వితము స
చిందువును నగు ప్రణవంబు డెందమందు సతము ధ్యానించుచుందు నోచపలనయన!

ఆ॥ వేదసారమిద్ది. విష్ణుపాధారంబు. నిత్యమును. జడంబు నిర్మలంబు.

ద్వ్యక్షరంబు. శాంత. మమృతంబు. సద్రూప. మమృతతృప్త్యమును. నియామకంబు.

ఆ॥ దీనిఁ దెలిసికొనినఁ ద్రోళ్ళు సంసారబంధనము త్తణములోన జనములకును.

జనమునుండి కల్మషసహస్రములు వాయు. నిదియె పరమగుహ్య మేణనయన!

ఆ॥ ఇదె మహామహాన్సు ముదితలో ! లోకమం దిదియె దుర్లభార్థ మెంచిమాడ.

ఇదె త్రిలోకములకు సెంతయు భూషణం. బిదియె జన్మకోటి నొదవునదియు.

ఆ॥ ఇందుబింబముఖిరో ! యీద్వాదశాక్షరచింతనంబె యిటు శ్రేష్ఠమైన .

జ్ఞాన. మఁదుఁగూడ సరిగఁ జాతుర్మాస్యఁ జేయ బ్రహ్మాదం . చింతితము.

క॥ ఈయక్షరజస్తోత్రముఁ బాయక యెల్లప్పు మదిని వాక్కునఁ గ్రియ నే

ధీయుక్తుఁ డాశ్రయించునొ యాయన యింకఁ బుట్టుబోవఁ డవనీస్థలిలోక.

తే॥ ద్వాదశాక్షరమహిమంబుఁ దప్పకుండ వర్ణనము సేయుటకుఁ జతుర్వదనునకును

కాదుశక్యము. వేనోళ్ళ కాద్రవేయపతికిసహిత మశక్య మిప్పు డెలంప. ౧౦౬౦

ఆ॥ జప్యమైనయట్టి సన్మంత్రమియ్యది. స్తుతము ధ్యాతమగుచు తోణి సర్వ

మాసములను నఘము మాపుఁ. జాతుర్మాస్యమున విశేష మింక ననఘచరిత !

ఆ॥ శ్రీకుల స్మృతిపురాణతతుల నుసార మీద్వాదశాక్షరంబు తథ్యముగను.

చింతితార్థసిద్ధి చింతనమునన యా. యమ్యపుణ్యదాన. మమృతదంబు.

ఆ॥ ప్రణవసహితమైన ద్వాదశాక్షరమును విప్రబాహుజాతవికులు ముపురు

జపము నేయ మోక్షసామ్రాజ్యమబ్బు. స్త్రీకూదులకును దగదుచూ ప్రణవము.

అ॥ ప్రకృతులందఱికిని ద్వాదశాక్షరమంత్రజపము పనికిరాదు సత్యముగను.

విప్రభక్తి దాన విష్ణుకీర్తన కాయశోషణములె వారి నుగతిజేర్పు. ౧౦౬౪

ఉ॥ వారికి రామనామమె యవశ్యము జప్యము కోట్యతీతమా.

ఆరయ రామరామయను ద్వ్యక్షరమంత్రము సర్వపాప సం
హారకమాను. నిల్వబడి యధ్వగుడౌచు శయానుడయ్యు నీ
శ్రీరఘరామకీర్తనము చేసిన విష్ణుగణత్వ మొందెడిక.

౧౦౬౫

తే॥ రామయనియెడి రెండక్షరములమంత్ర మగునుబో మంత్రకోటిశతాధికంబు

ప్రకృతులందఱికిని నది పాపనాశకముగఁ జెప్పంగఁబడియెడి హిమగిరిభవ !

క॥ చాతుర్మాస్య నె యగుచో నేతచ్ఛ్రీరామమంత్ర మెంతయు ఫలదం.

వీతరు మంత్రరాజము చాతుర్మాస్యను లభించు సద్భక్తులకు

౧౦౬౬

తే॥ రామనామముకంటె నీరసం బ్రశస్తమగుచుఁ బఠనీయమైనది యగుపడ దెట

రామనామాశ్రయింతు నోరాజముఖిర ! యామ్యయాతన యుండ జేమనివచింతు.

తే॥ విగ్రహంబులు మృతకముల్ విష్ణుకరము లైన దోషంబు లన్నియు నగతునూరి!

రామనామంబుచేనె విరామమొందు. సల్ప కీవిషయంబునం బర్చయింక. ౧౦౬౭

ఉ॥ స్థావరజంగమాత్మమగు సర్వజగంబున నంతరాత్మయై

యేయెడయుకొ రమించుట మృగేక్షణ ! రాముడనాఁ బ్రకీర్తితుం.

డా వరరామమంత్ర వఖిలార్థనుసాధక. మెల్లజాడ్యముల్

పోవును దజ్జపంబునను. బూర్ణజయంబు రణోర్వి గల్గెడిక.

౧౦౬౮

అ॥ అఖిలతీర్థఫలద మా రామమంత్రంబు. కామదంబుకరము త్నామరులకు.

రామచంద్రయనుచు రామయటంచు నుదాహరింతు దానిఁ దద్దజనులు. ౧౦౬౯

ఉ॥ ద్వ్యక్షరరామమంత్రజపతత్పరుకార్యము సిద్ధివొందు వా

మాక్షీ ! గుణాకరంబయిన యమ్మనురాజము రాము సత్కటా

క్షేక్షణగోర వేల్పులును నెంతయుభక్తి జపింతుగాన నీ

వీక్షణనూది తజ్జపము నెల్లపుడుం బొనరించుచుండుమా.

౧౦౭౦

అ॥ రామనామజపము రహిమైనో నర్చనాఁ డఖిలకల్మషములఁ ద్యక్తుడగును.

రామనామముననె నామసహస్రజంబైనయట్టి పుణ్య మబ్బంగలను.

౧౦౭౧

క॥ చాతుర్మాస్యనుబదిరె ట్లేతత్పుణ్యంబు మిగులు. హీనకులుల దౌ

పాతకమంతయు దగ్ధంబైతీరును దజ్జపమున నదీంద్రుల !

౧౦౭౨

అ॥ అంతరాత్మయైన యారాముఁ డివ్వెక్వ మెల్లనిండి తేజ మినుమడింక.

క్షణములోనఁ బూర్వజన్మాత్త స్థూలనూత్నపాపములను నుక్కిఁజేయు.

—* ద్వాదశాక్షరమాహాత్మ్యము. *—

అ॥ అని వచింప “ద్వాదశాక్షరమాహాత్మ్యమును సవిస్తరముగ విచుచు మనఘు !

ఉన్న వర్ణములును నొదవెడి ఫలమును నేను దానిజేయనైన విధము. ” ౧౦౭౬

క॥ అని గౌరి యడుగ శివుఁ డిట్లనుఁ “బ్రణవముతోడ ద్వాదశాక్షరమంత్రం

బును విప్రబాహుజోరుజు లనుదినము జపింపవలయు నంబుజముఖిశో ! ౧౦౭౭

తే॥ స్త్రీలు శూద్రులుఁ బ్రణవముజోలిపోక యది జపింపంగవలయుఁజూ సదమలాంగి !

ప్రణవమునువీడి ప్రకృతులకై రామనామమో షడక్షరమో జప మొనరుచునది.

చ॥ క్రమమిది సర్వవర్ణులకుఁ గంజదశాక్షి ! జపంబునందునకై. 106

క్రమమునువీడిచేయ నరకప్రదుఁడౌవిభుఁ డల్కఁబూను ” నా 294-592

నుమయను. “ నేఁ ద్రిమాత్ర మదినుంచి జపింతును శ్రీకుఁ. గాని వా 44A

కృములకుఁగూడ గోచరముగాని తదాకృతి యెట్లెఱుంగునుకై ” ౧౦౭౮

స్త్రీ॥ అనియిట్లు లడుగుటయును “ నమోభగవతే వాసుదేవాయ ” యక్షభానురాక్ష

రంబులు జపింపు మంబుజముఖి ! సదా. స్త్రీలకుఁ బ్రణవంబు చెల్ల ” దనుచు

శివుఁడు త్తరంబిడె. శివ యంత “ సప్రణవంబై నయప్పుడే ద్వాదశాక్ష

రంబగు. నాకుఁ దత్ప్రణవమం దధికారమే యుండదంటివి. యెట్టులింక

ప్రణవమందు నేను బడయుదు నధికార ” మనుడుఁ జంద్రచూడుఁ డభిలషేవ

తలకు నాది ప్రణవః మలత్రిమూర్తులు నందు సతులఁగూడి యుండు సంతతమును

క॥ అం దభిలభూతములు నింపొందఁగ భాగానుసార ముండును. మఱి యా

చందంబునఁ దీర్థంబులు నంద వసించెడిని. బ్రహ్మమది. మోక్షంబుకై ౧౦౭౯

అ॥ ఎపుడునీవుడేవి ! యెలమిఁ జాతుర్మాస్య హరినిగూర్చి తపము నాచరింతో

అపుడు ప్రణవసహితజపమునుగావింప యోగ్యులుగుదు. వేమియున్నదింక. ౧౦౮౦

క॥ తపమునఁ గోరికిదీరును. దపమునన మహాఫలంబు దా ఘటియించుకై.

తపమున సర్వము నగుఁ. దత్తపమే సులభంబుగాదు ధాతునిఁ బ్రజకుకై. ౧౦౮౧

క॥ కీరితి సౌభాగ్యంబును నోరిమి నిజ మాదియైన యురుగుణనికరం

బేరుప డుఁ దపమువలనను. జారుముఖీ ! తత్తపం బశకృముచేయకై. ౧౦౮౨

క॥ ఎపుడు తపము వర్ధిల్లునో యపుడే హరిమీఁదిభక్తి యభివృద్ధంబౌ.

ఎపుడది లేక కృతంబగు నపుడు తపంబునకు హని యారంభమగుకై. ౧౦౮౩

అ॥ ఎంతవఱకు విష్ణు నెదుఁ సంస్మరించి జిహ్వాంచలము పవిత్ర మొనరింతో

అంతవఱకుఁ దపము లబల ! గర్జితేడి జనులదేహములను సంతతంబు. ౧౦౮౪

- తే॥ ఎట్లుదీపము వెలిగింప నెంతగాఢమైనచీకటియును నాశమందఁగలదో
అట్లు శ్రీహరికథనుండి యఘచయంబు పంచబంగాళమైపోవుఁ బద్మనయన !
ఆ॥ కాన హరిపరుండఁబూని చాతుర్మాస్య శుద్ధహృదయవగుచు శోభనాంగి !
ప్రణవసహితముగను బఠియింపు మంత్రరాట్టైనయట్టి ద్వాదశాక్షరంబు. ౧౦౮౮
ఆ॥ ద్వాదశాక్షరాధిదై వతంబయిన యా మాధవుండే ప్రీతమానసుడయి
బ్రహ్మరూపమగుచుఁ బరఁగు నఖండితజ్ఞానమొసఁగఁగలఁడు మానవతిరో !”

—* పార్వతి తపస్సుచేయుట. *—

- క॥ అనియిటు వాక్పూర్వమును విని చాతుర్మాస్యయందు వెడలి యుమ హిమా
వనిధరశిఖరంబునకును జనియెఁ దపంబును జరింప దాసవరేణ్యా ! ౧౦౯౦
సీ॥ అష్టవిధంబైన యా బ్రహ్మచర్యంబు కడునిష్ఠమైఁ జక్క నడపుకొనుచు
వసనత్రయంబు నువ్రతమంచు భావించి తనశరీరంబునం దాల్చికొనుచు
జాల్యమాదిగ నెల్ల బాసఁపైవ త్తించు మంచియాశులనొద్ద నుంచుకొనుచు
క్షుమ లోనుగాఁగల సకల సద్గుణములు వీడిపోకుండఁ గాపాడుకొనుచు
శంకరునిగుఱించి సలిపినతపమునం బోలె మేలియొడలు తూలిపోవ
అల త్రికాలములను హరిశంకరుంగూర్చి సలిపెఁ దపము నివముమలకొమార్తె.
సీ॥ ఏ॥ యోగీశ్వరధ్యేయయై వర్తిల్లు నేపె భువనవంద్యయై పరంగు
ఏ॥ యే జనయిత్రీ యీ ప్రపంచమునకు నేపెయే ప్రకృతిస్వరూప తాను
ఏ॥ తటితోక్తి కన తనుకాంతియం దేపె గుణాతీత యేపె విరజ
యన్మయంబులు పృథివ్యప్తేజఆకుగానంతముల్ యద్వైత మఖిలజగము
ప్రకృతికంటెఁగూడఁ బ్రాక్లిత యేపె స్పృహదిరూపమునను నవనిదృప్తి
దాత్రీ యేపె యాపె తపము చాతుర్మాస్యమునఁ బొనర్చి కున్దిసేనసె నవుర !

—* మునులు శివుని శపించుట. *—

- ఆ॥ అదిరాజతనుజ యా ప్రకారంబుగా నుగ్రతపము సేయుచుండుటయును
హరుఁడు మరునిచేత నవమానితుండయి దేశదేశములను దిరుగఁదొడఁగె. ౧౦౯౩
సీ॥ కూరుచుండునుబోయి చారుధరాజము ల్పాడఁగాఁబడ వానినీడలందు.
నున్నాతుడగుఁబోయి శుద్ధజలంబులై తేజరిల్లెడి మేటితీర్థములను.
ఈదులాడునుబోయి యిద్దరి యద్దరిం దన్ని పాటెడి యేశ్వమిన్నలందు.
ఎగిరి దూఁకునుబోయి యెంతయేని యగాధజలములై విలసిల్లి కొలఁతులందు.
తాప మపనయింతఁ దత్ప్రకారంబుగా బలుశ్రమములు పడియు ఫలములేక
అలల లలిఁజెలంగు యమునానదిం బడెఁ గడకుఁ బోయి గరళగళుఁడు శూద్ర !

చ॥ పడి యవగాహినుండగుడుఁ బై జవనా ! యింక నేమిచెప్పదుకొ

మృదునిశరీరమందుఁగల మేటిస్మరాగ్నిని దహమానమై

వడి మసిబుడ్డివోలె రహిఁబాసి కడుంగడు నల్లనై కనం

బడియొఁ దదాపగాజలము. పాదములంబడియాకె యంతటకొ.

౧౦౯౧

తే॥ “ కరుణ సేయుము జేవేశ ! నిరతమేను నీకు వశురాల ” ననవుడు నీలకంఠుఁ

“ డీనుతీర్థంబునకువచ్చి యేవుమాంసుఁ డాడుఁ దదఘసహస్రము తీర్చిపోవు. ౧౦౯౨

క॥ హారతీర్థమనఁగనియ్యది ధరణిని విఖ్యాతమగుచుఁ దతపుణ్యంబౌ

నరుగు ” మటంచని యచటనె వారుఁ డంతధానమొంది యటుతరువాతకొ ౧౦౯౩

నీ॥ వలరాజు కడువేడ్క వచ్చి వసించెనా నంగంబు కడు మనోహరముచేసి

తుమ్మెదతెక్కులం దులఁదూఁగు నెఱులచేఁ గుదిరించి సాగనుగాఁ గొండసిగతు

పాలమీఁగడఁబోలు భసితంబుచేఁ ద్రిపుండ్రములు లలాటమం దమరదిద్ది

డమడమయనిమోయు డమరుకంబును గేళ్ళ నెంతయు వింత వాయించుకొనుచు

మునులపల్లియలకుఁ జని యాడువాండ్రలో నాడి పాడి నవ్వి యాత్మచాప

లంబుఁ జూపుచుం దదంబుజముఖులను మోహసాగరమున ముంచివైచె. ౧౦౯౪

తే॥ పతుల శుశ్రూషయును నింటిపనులు మాని యతఁడె పతియను భావన నగ్గలంబు

సరససల్లాపములు పీఠి సల్పుకొనుచు వెంటఁబడి రమ్మనీంద్రుల వెలచు లకట !

క॥ మును లా దుక్కిలంబును గనుగొని కినుకనువహించి కరములఁ గట్టె

గొని “ యీ యనయుండెవ్వఁడో చననీయక పట్టుకొనుఁడు చలపుఁ ” డటంచుకొ.

క॥ వెనుదగులూటయుఁ బలాయనమొనరించెను విశ్వమంతయును జీవాంశం

బున నిండియుండు శంభుఁడు మునులకు ఫీతిల్లి యపుడు ముచ్చిచ్చవిధమునకొ.

క॥ జేయుఁడు గ్రాహ్యుఁడు భేద్యుం డాయన గాకుండుటయును నాగ్రహమున కా

పాయుధులందఱుఁ దోయిటఁ దోయములు గ్రహించి దృష్టి ద్యోవీధిని బోకొ.

క॥ “ యల్లింగముకొఱకై మునిపల్లియలం జొచ్చి ముచ్చిచ్చపగిదిని దుష్టుం

డ్లిల్లాండ్రను వారియించెనొ తల్లింగము ద్రొల్పి యిపుడ ధరఁ బడుఁ గాతకొ” ౧౧౦౩

మ॥ అని వాక్కుచ్చుడు వజ్రహపథరహా నా శాపపున్నిష్ఠ చ

ప్పున నాధూర్జటి లింగము స్పృశకి యబ్బామిం బడకొవైచె. నే

మనుదుం. దద్భగవానుఁ డంత రుధిరవ్యాప్తాంగుడై చిట్టు వే

దనకుం దాభఁగలేక మూర్ఛమునిఁగెం దా నేలపైఁ గూలుచుకొ. ౧౧౦౪

ఆ॥ అట్లు మూర్ఛవోయి యవనిపైఁ బడుటయు మునులు తత్సమీపమునకుఁ జనిరి.

అభిలభూతములును నమరులుకొ ఫీతిల్లి. రకట ! సంచలింపె సకలజగము. ౧౧౦౫

చ॥ శివుడతఁ డంచెటింగి ఋషిసింహులు మానసమందుఁ గుందుచుక

వినకత “ దైవ మెవ్వు నుహనీయును. యెంతటిఘోరకార్యముకా

దవిలియొనర్చినాము నుమనఃపరిపూజ్యుఁడు సర్వసాక్షియకా

భవు భగవాను మూఢులము పాపులమై గురితింపలే కహూ !

౧౦౦౬

సీ॥ ఎవ్వనిదేహమం దీయెల్ల లోకము ల్వర్తిల్లు నా జగత్స్వామి హరుఁడు

నిర్వికారుండును నిర్విక్షయుండును నిరుపద్రవుండును నిర్మముండు

నిస్సృహుండును మఱి నిరహంకృతియు నైన శంభుండు కరము నజ్ఞులదుర్బ

లులమైన మాచేతఁ దెలియంగఁ బడఁడాయె ” నది యమ్మహేశ్వరు నంతికమున

కూరుచుండుటయును వారలఁగని పునశ్శాపభీతిచేత సరవి నతఁడ

దృశ్యుడగుచుఁ బఱచి దివికి గోలోక సంస్థితను నురభి సరిగఁ జేరఁబోయి

సీ॥ “ జగదుద్భవస్థితిసంహారములఁజేయు నంబ ! కైకొనుము నా యంబలులను.

రసభావముల నెల్లరం దృప్తిపెట్టెడి తల్లి పట్టుము నాదుదండములను

రసవిద్యణంబుచే వెన నెఱుంగఁగఁబడు మాత ! గ్రహింపు మస్మన్నమస్సు.

బలమును స్నేహముం బ్రజకుఁ బ్రసాదించు నమ ! తీసికొనుము నాయుర్చనముల.

జననివీవు రుద్రసముదాయమంతకుం. బుత్రివీవు కనుసమూహమునకు.

అనుజవీవు ద్వాదశాదిత్యులకు. వాంఛితార్థదాత్రివగుదు వందఱికిని

౧౦౦౮

సీ॥ తావకపదములం దావేదములు నాల్గు స్తనములలోనఁ దత్సాగరములు

రవియును శశియును భవదక్షియుగమున రోమంబులను నురస్తోమములును

శృంగద్వయంబున శిఖరి సమూహంబు శ్రవణద్వయంబున స్పర్శనములు

నాభిని బీయూష మాభీలఖురములం బాతాళములు మూపుపైని బ్రహ్మ

తల సదాశివుం డెదం గేశవుఁడు మలమునను బన్నగములు మూత్రమందు

సాధ్యు లస్థులందు జన్నంబు లగ్రభాగమునఁ బితృగణంబు గ్రాల్కు నెపుడు.

అ॥ ఫాలమునను మఱి కపోలంబులను యక్షకిన్నరులును గలిగి యున్నవీవు

సర్వదేవమయివి సర్వభూతవివృద్ధిక క్రివగుచు నుందు గాదె యెపుడు

౧౦౧౦

సీ॥ భృతివి పుష్టివి నీవు ఋద్ధివి స్వాహాపు స్వధవును సిద్ధివి శ్రద్ధవగుదు.

లక్ష్మీవి కీర్తివి లజ్జపు కాంతివి మతివియు మఱి మహామాయవగుదు.

సకలమహాభాసాధకపు. ముజ్జగములఁగూడఁ ద్వద్రహితంబు కొంచెముండ

దగ్ని భట్టారకుం దాదిగాఁగలయట్టి యమరాదులకుఁ దృప్తి యాచరింతు.

స్థానరంబును జంగమమై విలసిలు భువనమంతయు నీచేతఁబూరితంబు.

అభిలలోకంబులకు హితవయిననీవ యస్మదంగంబునకు హితవగుము తల్లి ! ౧౦౧౧

—◆ శివుఁడు వృషభానతారమెత్తుట —

క॥ దేవేశి ! నమస్కారము గావించును. నాచుపూజ గైకొను మనఘా !

ఈ విశ్వాత్తి హరించెడి యావా ! స్తుతియింతు వరదనగుమీ దయతోక. ౧౧౧౨

తే॥ విప్రశాపాగ్నిదగ్ధమై విగతశోభమైన నామేను శోభనా ! యమృతజాత !

తిరిగి నిల్పుము కరుణ నీతేజుచేత॥ ననుచు నాగోవు శాంతయు నభినుతించి. ౧౧౧౩

క॥ వలగొలి భక్తియుతంబుగ లలినొప్పెడి దాని మేన లయమగుటయు సం

దుల కెంతో సంతసిలి యది యలఘుతరాత్మీయ గర్భమందు ధరించెక. ౧౧౧౪

సీ॥ తెఱగంటు లందఱుం దిరుగంగఁజొచ్చిరి యగ్గలంబగునాత్తి కగ్గమగుచు

అవనీతలంబెల్ల నాధారశూన్యమై కడుభయంపడ జను ల్కదలదొడఁగె

సూర్యచంద్రిలు ధూతశోభులై శాంతయుఁ జిమ్ముచీకటి దెస ల్కమ్ముకొనఁగ

గాడు పుచ్చండమై కన్నులువో వీచె వారిధు ల్క్షిభించె ఘోరముగను

ధావరము జంగమంబైన సర్వజగము వేనిలోఁ గాలమందున విలయమొంది

తిరిగి కలుగునొ యవ్వాఁడు ధరణినురుల శాపమునఁ జేసి దగ్గుఁడౌ సమయమండు

తే॥ అటు హతప్రాయమగుటయు నఖిలజగము యోజనాయామవిస్తృతి నున్నయట్టి

పుడమిఁ బడియున్న లింగంబుకడకువచ్చి మునిసహస్రంబు లత్యంతమును బసపుచు

క॥ అటునిటు లవలోకించుడు నెటుగూడను దృష్టిపథము నెనయఁడు శివుఁ డ

ప్పటులింగంబును వేయేం డ్లటఁ బదిలముచేసియుంచి గా ఋషివృషభుల్. ౧౧౧౫

ఆ॥ నెత్తుకొడిసికొనుచు నీరల్లతంబయి యుండియున్నయట్టి యాగ్రింగ

మును గుఱించి శంకయొసరె నమ్మునులకు. దహ్యమానమయ్యె ధరణియెల్ల. ౧౧౧౬

తే॥ తస్మహాలింగ మటు స్థాపితంబుఁజేసి నర్మదంజేసి రద్దాని. నర్మదాను

కారి యవ్వారియు. నమరకంటకంబు లింగమును. సంత నమ్మునిపుంగవాళి.

ఆ॥ “ సేవ్యమానమైన శ్రీమ దేతల్లింగ మపనయించు నరక మవనిప్రజకు.

భూతములును గ్రహము లేతస్మహాపూజనమున భూపలాయనమును జేయు.

క॥ ఇక్కడ సున్నాతుండై దక్కినపుక మొగమునఁ బితృతర్పణముండు

నెక్కుడుశ్రద్ధం జేసినఁ జక్కగ ఫలియించు నరుని సకలేప్పితముత్. ౧౧౧౭

తే॥ నర్మదాలింగముల పూజనమునఁజేసి రుద్రమయదేవా మగుఁ బ్రజ రూఢముగను.

హరి పరుండినతరుణమం దాచరించు లింగపూజ విశేష మొసంగు ఫలము. ౧౧౧౮

సీ॥ అగు జన్మరాహిత్య మలఘుచాతుర్మాస్య సల్పంగఁబడు రుద్రజపమువలన.

తలఁగును గర్భవేదనము చాతుర్మాస్యఁ బొనరింపఁబడు శివపూజనుండి.

పుట్ట రెన్నటికి నిబ్బువిని జాతుర్మాస్య భవుమీద నవ్యాజభక్తినుంచి.

అమృతంబుసేవింతు రల్లచాతుర్మాస్య శంభుఁ బంచామృతస్నాతుఁజేసి.

భీముగుడిని దివ్వెఁబెట్టి చాతుర్మాస్య స్వకులకోటితోడఁ జనును దివికి.

మధువుతోడ నీకు మస్తకమునఁ జేయు సేవనంబు దుఃఖమోచనంబు. ౧౧౧౯

- తే॥ చందనమలంది శ్వేతపుష్పములచే గరంబు గైసేసి యగరుధూపంబువేసి
నర్మదాజలలింగంబునకై యజించు నరులు నరులనఁబడరింక హరులెకాని. ౧౧౨౪
- క॥ పాణిప్రతిష్ఠచేసిన పాణింబులులేని రాలె హరులగుచుండకై
పాణిములుగల శరీరులు రాణను హరులగుట యెంత రసఁ బరికింపక. ౧౧౨౫
- క॥ వీతత్తీర్థంబున సంజాతంబయి పూతమగుచు జలధారణసం
వీతంబగు నీలింగము చాతుర్మాస్యము యజించు జనుఁ డా శివుఁడౌ. ౧౧౨౬
- తా॥ నరగణంబు మఱియు నర్మదామరకంటకాఖ్యతీర్థమునను నధికనియతి
గలిగి జలకమాడ నలఘుచాతుర్మాస్యఁ జని త్రివిష్టపమున మనెడి నెపుడు. ”
- క॥ అని విశ్వతోభమునకుఁ బనవుచుఁ బద్మాసనమునఁ బ్రాణాయామం
బునుబట్టి నిశ్చలంబుగ మనమున ధ్యానించి ర య్యమాహ్వాదయేకుకై - ౧౧౨౭
- క॥ పదపడి యింద్రాద్యమరులు కదలి ద్రితం బమరకంటకమునకుఁ జని వి
ట్టదవెడిభక్తిని నానతపదనులగుచు బుష్పిగణంబువలను మొగంబై ౧౧౨౮
- తా॥ “బ్రహ్మవిదులు గురులు బంధవిముక్తులు నవనిసురులు నైన యట్టిమీకు
ఎరఁగుచున్నవార మేము మహేశ్వరులార యో ద్విజాతులార! భక్తి. ౧౧౩౦
- క॥ గుణరూపులుమీరలు. మఱి గుణాకరులు - త్రిగుణములకుఁగూడ నతీతుల్.
గుణమయభావములఁ బ్రతిక్షణమును ననుబుద్బుదములు జ్ఞాతకృమునకై - ౧౧౩౧
- తే॥ ఈరు వాగ్జలధార వృజినుల శుచిచేతు. రప్పాపముల భస్మమాచరింతు.
మీవాకె చురకత్తి. మీ రోర్మి భూసము. లాగ్నిహాసమయమం దగ్నితుల్యు.
లీలె పమర్థ లనేకంబులై నట్టి శక్తులఁ బడఁగొట్ట జ్ఞాతలమున.
త్రిదివాదిబోకము ర్చేర్చ మీరే గతి. యెక్కార్థ మేని మీకే సుసాధ్య.
మీరె సత్కర్మకారకు లెంచిమాడ. మీరె సత్కర్మనిరతులు. మీరె మోక్ష
కొంతులగు మనుజులకు సత్కర్మములను ఫలమునిచ్చెడివారలు పాఱులార! ౧౧౩౨
- తే॥ వాగయోమయశ స్త్రిమువట్టియునికి యుష్మదీయబలంబు లోకోత్తరంబు.
ఈరలు తరింతు. రితరుల నెంతయును దరింపఁజేతురు. మిమ్ము వర్ణింపఁదరమె-
క॥ శ్రేతాగ్నులు సతతము మీచేతం దర్పితములగు. విశేషించి తద
ర్చితత్పరులై యుందురు చాతుర్మాస్యమున ఫలము సమధిక మొందక. ౧౧౩౪
- క॥ సావిత్రిమంత్రజపము కావించుచునుందు రెపుడుఁగావున మీ రోక్కొ
ధావిలులగుచో సకలాంగావళి నళియింపఁజేయరయ్య విలీలక. ౧౧౩౫
- తా॥ విప్రకాపముర్వి వితథంబుగాకుండ వజ్రులుచుండునంతవజ్రకుఁగూడ
కులిశకులదండములతోడఁ బలిలేదు హరిహాయునకు హరున కంతకునకు. ౧౧౩౬
- తా॥ అగ్ని కానఁబడెడి యఖిలపదార్థముం దగులబెట్టుఁగాని భరణిసురుఁడు
కాపముననుజేసి జాత మజాతమ్ము నెల్ల బలిమిమై దహింపఁజేయు. ౧౧౩౭

తే॥ శస్త్రమునఁ గొట్టఁగాఁబడి చచ్చునట్టివాఁడు సహితము క్రమ్మఱివచ్చుఁగాని
ధరణిసురకాపవహ్నిచే దగ్ధులైనవారు నారకముననుండి రారు మరల. ౧౧౩౮

క॥ మరలకు మధుధాన్యంబుల సరిగఁజేదించునట్టి సామర్థ్యములే.

దరసిన వాక్ష్మస్త్రముననె కఱకఱ జగమెల్లఁ దఱుగఁగలరు మహిమరుత్.

ఆ॥ అట్టిమీర లగుదు రస్మిన్మురు ల్విశ్వకర్తలార! భువనకర్తలార!

ఈశ్వరుని వినాగ నేమును లోకము ల్పనవుచుంటి. మెఱుకపఱపుఁ డతని" ౧౧౪౦

క॥ అనివినుతించుటయును మును లనఘుండగుశూలపాణి యాత్మభయమునక

జని సురభీగర్భంబున జనియించుట యెఱిగి విబుధసంఘంబునకు ౧౧౪౧

క॥ స్వాగతమొసఁగి తదర్పితులై గోలోకమున కరిగి రమరాధ్యమునక.

వేగ నటులేగి యందఱు బాగుగఁ గనుగొనిరి యచటి భద్రములెల్లక. ౧౧౪౨

క॥ పరమాన్నకర్దమంబుల సురుచిరఘృతనదులఁ దేనెసానల దధిసుధా.

కరులగు పూర్వజగణముల మరీచిఘృతసోమపులను మఱిఁగాంచిరహా! ౧౧౪౩

సీ॥ నంద నందిని మేధ్య నర్మద సుమనస సకలప్రియ ముఖిల కాంత నీల

కామిని ధర్మద వామన లంబిక ధనద తరేయిక కాంత కృష్ణ

దీర్ఘశృంగ సురూప దీర్ఘ నాస మనాస చారుచంపక దుర్విషవ్యా వినత

అభినత మదతి జయారుణ కుంజోఘ్ని గౌర హిరణ్యద గౌరవదన

లోనుగాఁగల యావులలోననుండి యవల కివలకు నురికెడి యర్కతేజ

సౌరభేయుని గని నీలసంజ్ఞఁ బ్రీతి నింద్రముఖదేవతలును మునీశ్వరులును

సీ॥ “ ఈ వెల్లగోప్తల కెంతయు దేవుండ. వగుదు జగద్గోప్త. వాదిముండవు.

విఘ్నము లోప్పకొర్చి విజ్ఞానమిడెదవు. ధర్మరూపత నమృతంబునిడెదు.

హరియించెదవు నీవ యఖిలజాడ్యములను. ధనమును శ్రీనిచ్చి తనువు, దీవ.

జగము ముఖింపఁజేయఁగఁ బ్రకృతుండవు. తేజంబులకు నీవ దివ్యధామ.

మతిబలా! సౌరభేయ! శృంగాగ్రమందుఁ దాల్చు వుమతోడి కైలాసధరమనీవు.

వేదమయుండవు వేదాత్మ వాదు నీవు. వేదవేద్యుండవును వేదవిదుండ వీవు.

సీ॥ వేదయానుండవును. వేదరూపుండవును. దగ స్తుత్యుండవును వేదములచేత.

త్రిగుణంబులకుఁ బరుం డగుదు గుణాకరుండవు. నీడు యాథాత్మ్య మెవఁడెఱుంగు

అగుదీవు భగవంతుండవు దేవ! వృషభముక. వృషలుండునికదూఱు వెకతి తలఁప.

వీఁడును గాల్గచే వృషభముక స్పృశియించువాఁడును బడు కారవంబునందు.

ఆకటం దప్పి నాకొంతమగుచునుండ మిగుల భారంబువహియించి వగచుచుండ

కొంచి యెవ్వఁడు నిర్దయాకొంతుండగునో వానిమతి కాశ్వతంబయి పఱల దింక.

- అ॥ పితరులకొ గుఱించి ప్రీతియుతంబుగా మైలకోడె కెవరు మహిని బెండ్లి
 యాచరింతో వారియన్వయమునఁ బుట్టువాఁడు నరకమునకుఁ బోఁడు పోఁడు.
- సీ॥ ఎల్లలోకంబుల కీవ యయ్యెడు గతి. యీన తండ్రివి. పరమేశ్వరుడవు.
 నినువినా జగమెల్ల నిర్వీర్యమైపోయి తత్తణముననె విధ్వస్తమగును.
 బరయును బశ్యంతి వైఖరి మధ్యమ యను చతుర్విధ సువాక్యముల కీవ
 ఈశ్వరుండవటంచు నెల్లభూతములకుం దృష్టిసేయుదువంచుఁ దెలియు బుధుల.
- కాత్మవని బ్రహ్మమని ధగ్మమని జగంబుఁ బర్వయుండెదవనియు నికొ బ్రజ యెఱుంగు
 జీవరూపంబునను నిత్య మీవు మూఁడులోకముల నిండియుండుదు వేకముగను.
- తే॥ నాల్గొమ్ములు మఱియును నాల్గొకొళ్ళు రెండుతల లేడువాస్తంబు లుండి ముతై
 ఱంగులం గట్టఁబడు ధర్మరాశియైన వృషభమునుగాఁగ నిను వేదవిదుఁ డెఱుంగు.
- సీ॥ అచ్చేద్యుఁడు నభేద్యుఁ డప్రమేయుఁడు మహాయశుఁ డశోచ్యుఁ డవాహ్యుఁడనుచు
 బౌరాణికాగ్రణుల్పలుకుచుందురు. త్వదాధారమంతయుఁ ద్వదాధారముర్వి. (నిన్ను-
 యున్నదాధారులై యున్నారు దేవత లగు యున్నదాధార మమృత " మనుచు
 స్తుతియించి సుప్రసన్నతఁ బ్రణతుండగు కఱకంఠునకుఁ గృతాగనులు విప్రు
 "లెవని మృతదినమున కేకాదశాహమం దిల వృషోర్జనంబు సలుపఁబడదొ
 శ్రాద్ధశతము శ్రీధృ సలుపంగఁబడినను వాని ప్రేతతనువు వదల" దనుచు ౧౧గే౧
- అ॥ వరమొసంగి మఱియు స్వల్పరుషాక్రొంతమయి చరించు నమ్మహావృషభము
 ముడ్లరెండు శూలమునఁ జక్రమున నంకితంబొనర్చిరత్తుడు ధరణినురులు ౧౧గే౨
- అ॥ దేవగుప్తమైన యావృషరాజంబు గోగణంబునడుమ వేగ విడిచి
 ముక్తకోపులగుచు మునివరు లనిమిషుల్ స్వస్వధామములకుఁ జరిరి వేడ్క ౧౧గే౩
- అ॥ ఇట్లు కామవశత బుష్పి సతీలోలుడై శివుఁడుగూడ వారి ధవులచేత
 బలిమిమై శపింపఁబడి నర్మదాజలంబున శిలామయత్వ మెనసె" ననుచు. ౧౧గే౪
- గద్య॥ ఇది శ్రీమజ్జగద్గురు గురుకరుణాకటాక్ష సంప్రాప్తోభయ భాషాపాండిత్య
 రసవత్కవిత్వనిధాన హరితసగోత్రోద్భవ లక్ష్మీనారాయణ పేరమాం .
 బికాగర్భశుక్తి ముక్తాయమాన విద్యత్సభావివక్తృతావధానవిధాన
 జానపాటి పట్టాభిరామాభిధాన సమాంధ్రీకృతంబగు
 శ్రీస్కాందమహాపురాణాంతర్గత
 నాగరఖండంబునందు
 నవమాశ్వాసము.



నా గర్భిండ్రము.

ద శ మా శ్వా స ము.

—:0:—

కం॥ శ్రీకాశీరామేశమఖైకక్షేత్రమాత్ర లన్నియొమాట
ప్రాకటభక్తి నొనర్చు నుహాకాయా ! బాకరాట్పరాంకుశరామా !

౧

—→ నీలవృషభ లక్షణము. ←—

తే॥ అవధరింపుము పైజననాఖ్యసూదుర్ "డద్భుతాకృతియైనట్టి యావృషభము
నీలసంజ్ఞక మెటులయ్యె గాలన ! వచియింపు" ననుటయు నమ్మని యిట్టులనియె.

ఉ॥ రంగున నెట్టినై కరము రాజిలునట్టి మొగంబుఁ దోకయున్
బంగరుపూతపూసినటు పాండురమై మటిగెట్టెలన్నియున్
శృంగయుగంబుఁ దెల్లనయిచెన్నలరారు వృషంబు నీలసం
జ్ఞంగను. నివ్వధంబునను కాస్త్రవిదు ల్వచియింతు కూద్రజా !

3

సీ॥ కమనీశతమములౌ కాళ్యునాలుగు కన్ది నందితో సాచ్యంబునొందుపెద్ది
ధర్మదేశవతోలెఁ దాదోచుచుండెడుఁ బరికించుమాత్రన ప్రజలకెద్ది
నీలలోహితమైన నిజచిన్నములచేత స్వాంతముల్లరియింపజాలునెద్ది
ఖురచిన్నములయందుఁ దటచుగం కపిలమై ముద్దునేయుచునుండఁ దద్దెద్ది
దేనివిశ్వరూపుడైన జనార్దనుం దలఘువేదచుంత్రములను నిత్య
మర్చితంబుఁజేయు నది నీలసంజ్ఞకం. బదియె పంచవదనుడైన శివుడు.

౪

కం॥ తద్ధర్మనమాత్రంబునఁ బెద్దగసిద్ధించు వాజపేయఫలం. చిం
కన్ది సమర్చితమైనం దద్దయు జగమెల్ల నర్చితంబగుచుండున్.

౫

కం॥ అనీలవృషభమునకున్ జానగుగ్రాసమునఁ దృప్తిసలుపంబడచో
నీనిఖిలమైనజగమును దా నాప్యాయనముగాంచు దాస ! నిజముగన్.

౬

కం॥ సాలగ్రామముకథ యిది. కాంగళుడు లింగమైన కథ యిది. గానక
సాలగ్రామము తింగము బూలంబూజించువారు పొందరు కృత్యలక. ౭

కా॥ చాతుర్మాస్య విభేదభావనముచే శ్రద్ధకవిశేషించి యా
భూతేశుక వారిబూజనేయవలయుం బూజింపగంబడ్డవా
రై తామిస్తును స్వర్గమోక్షముల వా. రగ్నిష్ఠిరాజేవగో
వ్రాతసైతదుమారమాధవసమర్చక ముక్తి హస్తకమా. ౮

సీ॥ వేదతత్పరుడయి వేదోక్తపూర్వేష్టకర్మముల్ చేయింపగడగు నేని
పంచాయతనపూజ బాహుకనిత్యంబుగోరి తత్త్వికంబుగోలునేని
సత్యమావాదంబు సల్పుటయందు దా నోర్క బద్ధశ్రద్ధనుండునేని
మనసీడ్చినట్లెల్లజనకయలోలుడై ప్రాప్తంబునం దృష్టిపడయు నేని
జ్ఞానముఖరగుణంబుల సహితుడగుచు దగబ్రసర్తించెనేని కూద్రకులజుండు
స్వతంత్రుండు. ద్వాదశాక్షరజపంబుకంటె వానికి దపములే దన్యనురయ. ౯

ఆ॥ మంత్రవిజ్ఞతముగ మధునైరికిక పోడశోపచారపూజ యొనరుచునది.
అవిధంబుగానె యభిమాంత్రియగుపూజ చండికాధవునకు స్వవలయు ౧౦

కం॥ అనియిట్లు మునియు కూర్చుడు ననుకూలములైన యట్టియాయాకథలక
వినుచుచు వినుచు నసింపగల జనె రాలిరి యంతలోన సంయమి ! యంతక ౧౧

కం॥ సమ్పాద్యుడులేచి మునిం దచ్చిఘృల నర్హపూజ దుపుటయును వా
రచ్చనుగు స్వాశ్రమమున కిచ్చమెయిని సత్వరముగ నేగిరి తనయా ! ౧౨

క ॥ ఎనెడిది యంతయు కొంతయు తవిలివినును వినుచు మతియుదాఁగిదివిచుక
భువి వాచిత నాస్తిమపుపుణ్యంబునకు నాశ మనునది కలదే ”

— శివుడు పార్వతికి ద్వాదశాక్షరమంత్రోపదేశము చేయుట —

కం॥ అనిచెప్ప వనజభివుగని యనఘుడు నారదుడు “ ద్వాదశాక్షరజపమాక
పాసకిచి నాల్మలలకె గిరితనుభవ యెటు యోగసిద్ధి దాబడ నెదితా ! ” ౧౩

కం॥ అనియడుగుటయు నతం డిట్లును. “ చాతుర్మాస్య గిరిజ వారిపయిభక్తిక
ఘనచుగుప్పిళ్ళంబున ననయము దపమాచరింప నారంభించెక. ౧౪

సీ॥ దేవతాతతిక్లు నేకనీయయయ్యుగావించె దేవతాసేవనంబు
ద్విజాలయ దతికిని భజనీ యయ్యు భజియించె మిగుల నాద్విజకులమునె

శుచులలో నెల్లను శుచి తా నయయ్యును భక్తి దచ్చుదిగడంబరిచరించె
గోరాజవావాను కూరిమిసతియయ్యుగోలకండం నాగోగణమునె
దండియశ్వత్థమునకుఁ బ్రదక్షిణించె నతిథిసత్కారములఁ గరం బాచరించె
భగవదుపదిష్టచుంత్రాపంబుసేయుచును భవానీమహాదేవి మునివరేణ్య ! ౧౬

సీ॥ నీలమేఘముడాల నిరసించు నెమ్మేలఁ బచ్చనిహొంబట్టుబట్టగట్టి
మకుటకేయూరాది మణిచుయూభరణంబులఁ దత్తదంగంబులకొ ధరించి
కరముల నాన్గొంట ఖడ్గదాశంఖచక్రయుల్నాలుగు సరిగఁబట్టి
శ్రీనిత్యకాస్తుభశ్రీమేళనముననౌ కమలసువ్వాత్కొటి కాంతిగలిగి
వ్యాప్తలొకత్రయంశయ్యు వై నతేయుపై నధిష్ఠించి శతపత్రపత్రవేతుగ్గి
దై నవిష్ణుండు “దేవి ! నీయభిమతింబుఁదెలుపు శుభమగు”నని ప్రీతిఁబలుకుటయును

కం॥ “దేవా ! యేజ్ఞానంబున నావర్తనముండ నింక నత్యుచలంబై
త్రావెలనెడి యాజ్ఞానము కావలయును నాకొసంగఁగదె దయ”యనుచుకొ గు
తే॥ సర్వచంగళ వచియింప శాష్టధరుఁడు శ్రీనివాసమొనరించియుట్లను. శైలతనయ !
ఎవఁడు తాదేవదేవేశుఁడొ వచియింపఁగలఁడు తద్భగవంతుండె కరుణ నీకు. ౧౭

సీ॥ సర్వసాక్షియెవండు సంహనంబునం దంతర్బహిర్వ్యాప్తఁడగు నెవండు
జగములసృజించి సాకడి నెవఁడు పవిత్రులందెల్లఁబవిత్రుఁడెవఁడు
అద్యంతములులేని శుభధర్మమెవ్వండు ధర్మాదికముల కధ్యక్షుఁడెవఁడు
అజాడయ్యునెవఁడు మూర్తామూర్తరూపంబుతో జన్మములనెత్తి తోచుచుండు
అక్షరత్రియసంసేన్యమైన బ్రహ్మమెవఁడు వాడె భవత్స్పృష్టమవువిషయము
త్రాను వచియింపఁగలవాఁడుకాని నాకుఁ దాద్యగధికార మింతయుకలేదుగౌరి;

ఆ॥ అనియిటుఁబ్రచించి నారి యూరకుండుడు వంతలొన నచటి కతిరయమున
సార్వకామికముగ సంచరించువిమానవరముమీఁద నెక్కి వచ్చి శివుఁడు. ౨౦

ఆ॥ సకలభూతసంఘసహితుఁడై శివుఁడట్లువచ్చుటయును హైమవతి స్వకీయ
సఖులయెదుట నతని సత్కృతుఁగావించె జక్రపాణి మిగుల సంస్తుతించె. ౨౧

ఆ॥ సంస్తుతించి యట్లుశంకరుమొయి లయంబగుడు నతఁడు వోళ్ళనుయాననుండె
యుండి “తృప్తిపడితి నోగౌరి ! నీయెడ. చుంతనమునకేగి మఱివచింతు” ౨౨

కం॥ అనితలికి యాపె కరమును దనకరమునఁ బట్టుకొని ముదమున విమానం
బుననుంచుకొని రయంబున బొనరిచె దూరప్రయాణమును శంభుఁ డటుకొ ౨౩

॥ వివిధధాతుమయముల్ వివిధరత్న విచిత్రితంబులు నాధరాధరశతములు
భూరిప్రవాహసంపూర్ణమాణంబులై కొమగారుచుండెడి గొప్పనదులు
కోకలసముదాయకూజితయుతములై పీఠి నింపెడిపెద్దపెద్దపాదలు
సొగంధికాదిక సరసీరునాములకు తావయి వెలయు సరోవరములు
ప్రీహిగోధుమయవముఖ్య వివిధసస్యచితములై వెలుగొందెడి త్రేత్రిములును
ఘనతరాఘాతములు దేహఘాతములు క్రమక్రమంబుగ నాతడెత్తికమించి ౨౫

సీ॥ కుసుమితంబై యుండుకొండగోగులతోడ రమణీయకోవిదారములతోడ
తారాపథవ్యాప్తత్రాళనృపులతోడ ధరణిగప్పిన నేల త్రాళ్ళతోడ
ఫలభాగమునవీగు పనసమ్రాజులతోడ హావణించునలప్రియంగువులతోడ
సకిసలయంబులొవకుళకాఖులతోడ విమలమా తిలకవృక్షములతోడ
కాశుగులతోడగూడిన ఘనవనములు దాటి చనిచని యట జహ్ను తనయదరిని
స్వర్ణవర్ణమృగద్విజసంకులమున స్వర్ణనయమున స్వర్ణభూస్థముననగుచు ౨౬

కం॥ పుల్లంబై విలసిల్లెడి తెల్లునకుక సరిగ నిలిపి పీఠి విమానం
బిల్లాలి కచటనుండియె యుల్లాసముతోడ నొక్కటొక్కటిగాఁక ౨౭

తే॥ తత్తటస్థులు నూర్ధ్వరేతస్కులునగు మునుల వెక్కండ్రయాశ్రమంబులనుజూపె
చంద్రపత్నులక్ష్మితకలందెయాడి కుభ్రవస్త్రితక్త నేసిచూడఁబడిరి. ౨౮

కం॥ వారలు కరములు మొగిడిచి గొరింగని “తనయుకొఱకుఁగా నేగదరి
ఘోరమ్మమీర. లడుగొతుమారుఁడు భవదీయదృష్టిమాగ్ధమునఁబడెక” ౨౯

చం॥ అనుటయు గౌరి వారిఁగని “యంతటిభాగ్యము నాకు లేదు. కా
వున నెటు లస్మదంకమునఁ బుత్రుఁడెక్కడు ? భాగ్యహీనతక
జనములకెప్పుడుండ దిల సౌఖ్యము. పుత్రకళబ్ధహీనియుక
వినిచితిరీర. లేటికిటు వేడుక వచ్చితిరో వచింపుఁడీ” ౩౦

ఉ॥ నావుడు దేవి మంతనమునక మన మొందొరు లున్నయప్పు డి
చ్చావిచ్చాతిక సఖీనాణులు ! సల్పుఁడు హాస్యము లంతెకాని మీ
కీవడికాదు త్రాదృశ, మిఁకెంతయు సత్యమె చెప్పుఁడ”న్న రా
జీవదళాక్షులాక్షుగురు చేతులు మోడిచి భక్తినమ్రై ౩౧

కం॥ నిజమే వచించుచుంటిమి రజనీశ్చేఖకవధూ ! శరస్తంబంపుం
ప్రజమునకు నడుమ మనుసుతు నిజహస్తములను గ్రహింపు నీ”వనియనుడక ౩౨

సీ॥ శతపత్రములతోడ సరితూగుచుండెడి యాటుమోములతోడ నలరువాని
ఒకసారి మెఱసిన యొక కోటిమెఱుములవలెను గనుంగొనఁబడెడివాని
దివ్యరూపంబుచే దేదీప్యమానుడై ప్రస్తుతిగొను మహాబలమువాని
వహ్నిచే వహియింపఁబడిన వీర్యమునుండి యుదయించి తెల్లునం దున్నవాని
స్త్రస్యమిచ్చి యల్ల పట్కృత్తికలచేతఁ బ్రత్యహంబుఁ బెంపఁబడెడివాని
గంగకడుపులోనఁ గదలక మనువానిఁ బ్రీతిఁ గనియె నామె పిల్లవాని. 33

క॥ కని “వత్స ! రార”యనుచుం గొని కరములరెంటితోడఁ గూర్చి విమానం
బునఁ దనదు నెడమతోడపయిఁ గొనకొని కూర్చుండఁబెట్టుకొని సంతృప్తికొ

క॥ “చిరకాలము జీవించుచుఁ జిరకాలము బిట్టు సంతసించుచు బంధూ
త్కరమును సంతసపెట్టుము చిరకాలమటంచు రెండుచేతుల వానికొ 34

శా॥ గాఢాలింగన మాచరించుకొని యా గాంగేయు మూర్ధంబులకొ
బ్రాధికొ మూర్కొన వాఁడు లేచి పితృ సత్పాదంబులకొ వ్రాలి ని
ర్యూఢోర్వంజలియాచు నిల్వఁబడుదుకొ ద్యోయానమ స్తోజ నా
రూఢుండొ శివు కన్నుసన్నల బహుస్రోతస్విను ద్వాఁటుచుకొ 35

సీ॥ లక్షయోజనముల లలితజంబూద్యీప మొప్పు రెండంతలా నుప్పుసంద్ర
మంతకు రెండంతలైన కుశద్యీప మింతకిమ్మడియైన యిక్షుసింధు
వంతకు ద్విగుణమైనట్టి క్రాంచద్యీప మంతకిన్నిక్కిలియా సురాబ్ధి
అద్దానికిని రెట్టియైన శాకద్యీప మంతకురెట్టియా నాజ్యజలధి
సరిగ దానిమించు శాల్మలిద్యీపంబు దానిఁగూడమించు దధిపయోధి
అంతకమ్మడైనయట్టి ప్లక్షుద్యీప మోలి దానిమీరు పాలకడలి 36

క॥ ఉత్తర కురుదేశములకు నెత్తగు గట్టులకు బ్రహ్మముషివరులకు న
త్యుత్తమలోకంబులకు నుపాత్తైశ్వర్యులగు సాధ్యయక్షాదులకుకొ 37

ఆ॥ ఇరవులైనయట్టి యీద్యీపముల సాగరముల దాటిఁ చనియెఁ క్రమముగాను
పుత్ర ! యవ్వి యాటు భూతలస్వర్గంబులని వచింప సంశయంబులేదు. 38

ఆ॥ అచటిభూమి కొంత హైరణ్యమును గొంత రాజతమును నగుచు రాణిలు నుత !
తియ్యనైనపండ్ల కయ్యది పెంకి. యింకేమిగలదు సర్వకౌమదంబు. 39

క॥ ఇంటింటఁ గల్పవృక్షము లింటింటను రత్నఖచిత హేమాభరణాల్
కంటఁబడుచుంటఁగాదొకొ పంటవలఁతియనుచుఁ బిల్వఁబడు ధర ప్రజచే.

క॥ ఆపాలకడలి శ్వేతద్వీప మృద్ధానిలోన దివ్యము శతశృం

గోపేతము నమితదుగ్రిమమై పర్వతమొండు రమ్యకావ్యాయ మమరుకొ.

క॥ ఆకొండశిఖరమందున నాకౌశల్యయాన మాపె నా శ్రీకంఠం.

దేకాంతభూమియన నదెకా కలహాశనమునీంద్ర ! ఘనగుణసాంద్రా ! ౪౩

సీ॥ అమృతపూర్ణఫలంబు లంతట వ్రేలాడు చెట్లచేఁ జుట్టును సేవితమును
స్వర్ణమయంబైన సన్నని యిసుకచే నావల నీవల నావృతమును
అనిలవశంబున నసకృదాగతమైన పాలకరుల్లచేఁ బావితమును
మణిరత్నఖచితమై మాక్షికమును జాటు స్ఫటికోపలంబున స్థాపితమును
నైన తచ్చిఖరస్థ సింహాసనమునఁ గూరుచుండి గిరీశుండు కుధరరాజు
తనయ కి ట్లుపదేశించె ధ్యానయోగ మగ్నిభవుడగు గుహుండును నాలకింప.

సీ॥ “గోప్యంబులందెల్ల గోప్య మయ్యది గౌరి ! మంత్రరూపము. విష్ణుమధ్యమంబు.
ప్రణవసమేతంబు. ద్వాదశాక్షరము. నమాయంబు. మఱి మాఘమాసహితము.
అసకృదక్షరమును. నక్షరత్రయయుక్త. మాగమపరమును. నగ్రియుతము.
విశ్వపావనమును. విష్ణుగమ్యము. తురీయకల నశేషబ్రహ్మాండయుతము.
అమలమంత్రత్రయసమన్వితము నిరీహులైన మునులకు సేవనీయంబు బొడ్డు
నుండి శీర్షంబుదాఁక నఖండసుఖద మల మహావిద్యచేత సమర్పితంబు. ౪౪

సీ॥ జ్ఞానరూపము సుఖాశ్రయమును నైనట్టి ప్రణవమ్ము ధ్యానించి ప్రధమమందు
సర్వగబ్రహ్మంబు చక్కగా నెఱిగి గాత్రంబును బిట్టు శోధనముచేసి
పద్మాసనంబున బాగుగాఁ గూర్చుండి కరములరెండును గరము ముడిచి
చర్మమయంబైన చతుస్సులను మూసి క్రన్నన జ్ఞానమకొ కన్ను దెఱచి
నూర్యచంద్రతటితోఁ టికోభు ద్యోతితాఖిలుని సదసద్రూపు నవ్యయు శివు
తద్విశాట్టును జిత్రపద్మమునఁ జిగిత నేయ మరల జనింపరు క్షీణితలమున.

అ॥ కొలఁదికాలమేని కోరి చాతుర్మాస్యమందుఁ దాదృశంపు ధ్యానయోగ
మాచరింపఁబడిన నద్గిరాజతనూజ ! కల్మషముల కచటఁ గలదెచోటు? ౪౫

అ॥ హరి యమోఘవీర్యమైన యీ మద్రూప మెవనిచే నిమేష మీక్షితంబొ
జన్మశతకృతాఘసంచయసంక్షయకరణమునకుఁ బ్రభువు తరుణి ! వాఁడు.”

క॥ అని యి ట్లుపదేశించుడు “ననఘా ! యీ ధ్యానయోగ మవలంబింతుకొ.

వెనువెంట జ్ఞానయోగంబునుగూడ సమాశ్రయింతుఁ బూనికతోడకొ. ౪౬

ఆ॥ ఎట్టు లమరినగుదు నట్టుల విధియింపు మీశ !” యనుడు నాథఁడొప్పులనియె.

“అద్యనుత్రసార మామ్నాయసారమా ద్వాదశాక్షరమును దగ జపింపు. ౧౧౦

అ॥ ద్వాదశాక్షరముల నాదిదౌ నోంకార మఖిలవేదములకు నాది. యఖిల కార్యములను సిద్ధికరమును నఖిలబ్రహ్మాండయాజకంబు నజ్జవదన ! ౧౧౧

తే॥ దానివర్ణము సితము ఛందస్సు మధువు బ్రహ్మ ఋషి పరమాత్మయై పరఁగుచున్న యట్టి గాయత్రి దేవత యఖిలకర్మములను వినియోగ మోహిమాచలకుమారి !

అ॥ త్షయములేనిది సదసద్రూపమును విశ్వమంత్రయుతము బ్రహ్మమయపుబీజ మోదయితరౌ ! వేదవేదాంగతత్త్వాఖ్య మని యెఱుంగనగును నరసి దీని. ౧౧౩

అ॥ పీతవర్ణ మప్పు బీజంబు రెండవక్షరముగాఁగ మను నకారమునకు.

కుందరదన ! మనసు ఛందస్సు వినియోగ మలఘుకాలకూటహరణమందు ౧౧౪

క॥ మోకార మవనిబీజము ప్రాకటతేజంబు రక్తవర్ణము నగుచుకొ

శ్రీకౌశికఋషియుతమై వీరకను ధనదానమునను వినియోజితమా. ౧౧౫

అ॥ అల మరీచి ఋషి యనంత బీజంబును బంచవిధములైన వర్ణములును

ఎల్లభోగములను నిచ్చుట వినియోగ మలభకారమునకుఁ గలికిమిన్న ! ౧౧౬

తే॥ అనిలబీజము హేమరక్తాభము. మఱి యల భరద్వాజఋషితోడ నన్వితమును

జాపకుల కాదిభోగదం బోపడంతి ! యైదవదియొ గకార. మిట్టాలకింపు ౧౧౭

క॥ సురమంత్రీఋషి వక్తారము సురపథబీజంపు కుందసుమధవళమునై

పరఁగు మహాబలమగుచును విరిబోడి మోక్షదముగ వినియోజితమా ౧౧౮

అ॥ అంగిరస్సు ఋషిగ నల్ల తేకారంబు సోమబీజమగుచు శోభిలెడిని.

వికచపద్మనయన ! విద్యున్మయంబది. రహితకామ్యకర్మ. మహాహ ! వింటె.

క॥ వాకారంబు భవాని ! దివాకరబీజంబు ధూమ్రవర్ణంబుఁ బుల

స్త్రాక్రాంతంబు మనోజవమై క్రా ల్వినియుక్తమగుచు నతిసుఖదముగకొ. ౧౧౯

తే॥ అక్షరంబు జీపాకుసుమాభముఁ బులహాశ్రితంబు మనోబీజ మగ్ధదంబు

దుర్వివహ్యాంబునగును నిందుసమవదన ! యలసుకారం బిరకేమంచుఁ దెలుపువాడ.

తే॥ అగును దేకార మోగారి ! హంసరూప మధ్వరమున నియుంక్తంబు నఖిలవర్ణ.

మగునుజూ సిద్ధిబీజ మింకడుగ నేల ? యది మహాసత్వమనికూడ ననఁగఁబడెడి.

క॥ వాకార మెపుడు నిర్మలమై కైవల్యంబునిచ్చు. యజమానుఁడు తా

కైకొనును బీజభృత్త్వం బోకాత్యాయని ! ప్రచేత యొగి ఋషియగుఁజూ.

తే॥ పింగవర్ణంబునుకొ మహాబీజమును యకార. మనయంబు భూచింత గారి ! సర్వ

కృత్యముల వినియోగంబు. భేచరియును భూచరియును మహాసిద్ధిపో క్రమముగ.

క॥ గాయత్రియై ఛందస్సగు నీయన్నింటికినిగూడ నిభయాన ! యికక

కాయన్యాసక్రమమును నీయాత్మకు గోచరింప జేవచియింతుక.

౬౫

సీ॥ ఓంకారమును నెల్లయొడలునందు నకారమును బూతమా పాదములను రెంటి
మోకారమును గుహ్యమున భకారము నాభి నల గకారము హృదయంబునందు

కంఠమధ్యమున వకారంబు తేకారవాకారములఁ గరద్వయమునందు

ముఖజిహ్వలందున మొనసి సుకారంబు కణ్ఠద్వయమున దేకార మట్లై

కన్నుదమ్మలరెంటు వాకారమును యకారమును మస్తకమున నీక్రమముగాను

పదియురెండక్షరంబుల బాగుగా న్యసింపవలయు శిలోచ్చయశ్రేష్ఠపుత్రి ! ౬౬

ఆ॥ యోనిధనుముద్ర లొగి లింగముద్రయుఁ బట్టవలయుఁ బిదపఁ బద్మనయన !

ఆచరింప నేతదఖిలంబు నిత్యంబుఁ గలువములకుఁ జోటుగలదె యింక. ౬౭

క॥ ఇది ధ్యానకర్మయోగము ముదితా ! యిక ధ్యానయోగమును జెప్పెద. నీ

మది యేకాగ్రంబొనరిచి కుదురుగఁగూర్చుండివినుము. కొలలు నశించుక.

ఆ॥ ద్వాదశాక్షరమును వేదశబ్దబ్రహ్మభవము ధ్యానయోగము విరిబోడి !

ధ్యానమునను శుద్ధతం బొందుఁ జూ పొణి. ధ్యానముననె యాత్మలోనఁ గలయు.

ఆ॥ అఖిలసిద్ధిగూడనగు ధ్యానమునఁజేసి. దర్శనంబునిచ్చుఁ దాను వాఱియు.

అట్లుగాన ముగుద ! యాధ్యానయోగంబు సావలంబ మమరసేవితంబు. ౭౦

సీ॥ ఆప్రతర్క్య మగాత్ర మనుపమాన మగోత్ర మజ మనీశ మఖండ మనయ ముదిత

మఖిలగతము ధర్మశ్చమవికల్పము నగాధ మనవరతోజ్వల మనులతమము

విభ్రాంతికరణంబు విరహితద్వంద్వంబు సాక్షిమాత్రము శుచిస్సటికనిభము

సౌదామినీకోటిసమమును బ్రహ్మాండశతకారణంబును కాశ్వతమును

సహకళంబును దుర్యాతిశాయి నభము ధ్యాతయునుధ్యేయముంగూడఁ దానయగుచు

దృశ్యము నదృశ్యమును నయి తేజరిల్లు తేజమును దేజమునఁజేసి తీసికొనుము. ”

ఆ॥ అనుడు గిరికుమారి “ యనఘ ! యోగజ్ఞానరూపమును నమూర్తమైపరంగు

తన్మూరాసురారిస్థానంబు లభ్యమెట్లగునో యానతీయు”మనుడు శివుఁడు ౭౧

సీ॥ “ శిరసు ప్రధానంబుచెలి ! గాత్రములయందు. ధరియించుచుండునంతయును శిరసు.

శిరసు పూజించెడినిరతంబుదేవుని. శిరసుచే నఖిలంబు సేవితంబు.

ధరియింపఁబడియెడి శిరసుచేదేజంబుఁ ధరియించుచుండెడి శిరసు బలము.

ఓనరింపఁబడియెడి యోగంబు శిరసుచే. శిరసునందుండెడి జీవితంబు

మూర్తమునకు మతీయమూర్తంబునకుఁ గూడ శిరమునూర్యు. దురముక్షీతి. రసాత

లంబుపదము. లిద్ది లలితమాబ్రహ్మాండమునకు రూప. మేమియనుదునింక. ౭౩

ఆ॥ జ్ఞాన యోగములకు స్వయ మాశ్రయంబైనయట్టి హరియే బ్రహ్మ. మఖిలదేవ
యాపుండైన యాతఁ డీప్రపంచంబు సృజించుఁ బెంచుఁ ద్రుంచుఁ జివర దా॥ ౨౪

ఆ॥ నిఖిలమాసములకు నేత సనాతనుండైన శాశ్వహజీ. యందువలన
అఖిలమాస దివస యామంబులందు నాహరి స్మరించి ముక్తబోరయు నరుడు ౨౫

కం॥ చాతుర్మాస్యం గృతమగు దైతేయారాతిదైన ధ్యాంబున నొ
నాతీ ! కలదు విశేషం. బేతస్మాహత్యై మహాహ ! యేమివచింతుక. ౨౬

ఆ॥ భూధరాధిరాజపుత్రి ! చాతుర్మాస్య సకలదాసములను సల్పువెనుక
చేయఁబడు నమూర్తినేవ గంగాతీర్థమష్టనమునకంటె మజ్జియు భుజము. ౨౭

ఆ॥ ధ్యానముననుజేసి తలఁగుఁ జాతుర్మాస్య సర్వమాసములను సల్పునభుము.
అపుడుచేసినట్టి దత్తయ్యమగును శుభాశుభముల నేదియొనఁగాని. ౨౮

ఆ॥ ఆట్లుగాన సఖి ! ప్రియత్న పూర్వకముగ సల్పు టుత్తమంబు జ్ఞానయోగ.
మిట్లు విష్ణురూప మెనసి సేవితమైన బ్రహ్మ మిచ్చు మెచ్చి పామపదము. ౨౯

కం॥ మూర్తామూర్తస్థితి శుభమూర్తి ! విను సావధానముగ. నది యెపుడుకొ
కీర్తింపఁజనదుచూ సద్వర్తనలేకున్న ముద్దుతనయునకైనక. ౩౦

సీ॥ తపముమున్నగునట్టి తనుశోషణ క్రియల్ చలువఁజాలనియట్టి యలసునకును
విధిదూరమగుపను ల్విరచించుచును సదా నిందింపఁదగియుండు నీచునకును
ప్రజ మెచ్చుకొనుటకుం బ్రకటితధ క్తియై తిరుగ నేరిచిన యధీరునకును
చిత్తచాంచల్యంబుచే స్వవాక్చ్యుతుఁడౌచుఁ జరియించుచుండెడి జాల్మనకును
చెప్ప కీయోగనుర్మంబుఁ జేరఁదీసి శమముఖానేక సద్గుణసంయుతునకు
దాంతునకు నిత్యధిక్తున కింతి ! సదుపదేశమివలె బాగుగాఁ దెలియునటుల ౩౧

ఆ॥ విష్ణుధర్మఁడేని విపునకే కాదు చరణజునకుఁ జెప్పఁజనును యోగ.
మశుచియును నభక్తుఁ డబల ! బ్రహ్మస్థానమున కనర్హుఁ డేమియనుడు నింక. ౩౨

తే॥ ఓతపోధన ! నామీదనుండియున్న నీదుధ క్తికి సంతసించితిని నేను.
యోగసిద్ధిని గైకొను మొసఁగినాఁడ భక్తి వితగా దొకప్పునకా భంగిదెలియ. ౩౩

తే॥ నాదరూపంబునను భువనములనుండు నిఖిలదేహుల శరసున నివ్వటిలు న
భూతు నారాయణుం బరుఁ బూవుఁబోఁడి సరిగ నెఱుఁగుము తడవేల జ్ఞానగమ్యు.

ఆ॥ అతఁడె జీవశరమునందు మూర్తినిదాల్చి సూక్ష్మరూపమునను సూర్యశింబ.
మటు సదోదితుఁడయి యలరు. సదాభ్యాసమునను దత్పరాత్మ పొందఁబడెడు. ౩౪

సీ॥ హృదయపద్మంబున సదయాంతరంగుడై యెల్లపునివసించు నీశ్వరుండు.
నాళికసమమైన నాభిదేశంబునం దాసీనుఁడౌ జతురాననుండు.

పవతలాగ్రింటునం బరమాపురాలోచుఁ బాయకవర్తించుఁ బంటుకలఁతి.
ఎడమచేవిం జేయి నెడఁబాయ వెపుడును దివ్యునదు ల్పంచతీర్థములును.
సకలదేహమునను జలవాయుతేజముల్ నుదుట నాకసంబు వదలఁజాల.
వీరభమున స్వదేవతలంగూడ యోగియొడలునందు నుందు రతివ! ౮౬

సీ॥ సూర్యుండు చంద్రుండు శోభవీడకసగా దక్షిణవామశత్రుములయందు
కుంబుగులిరువురుం గూడి యన్యోన్యంబు రాణ నాసాపుటరంధ్రయుగళి
గిరుశుక్ర లుభయులుం బరమసౌహృదమున దక్షిణవామశబ్దగ్రహముల
అల్ప శనైశ్చరుఁ డాస్యపద్మంబున రాహువు తా గుదరంధ్రమందు
తేతు వింద్రియమున నీతీరుగా యోగికాయమున వసించున్. వేయునేల
పరంగుచుండు నచటఁ బదునాల్గుభువనముల్. యోగ మభ్యసింప నొప్పు దాన. ౮౭

కం॥ చాతుర్మాస్యంబున నోనాతి! విశేషించి యోగి నాశితకలియా.

శ్రోత్రిములుమాసి తల నుండి వీరితిని క్షణమేని తాల్చు ద్రినులు నశించున్.

ఆ॥ యోగి కొకనికైన నదనరికంబునం బిడిచెదన్న మేని నెట్టినతఁడు

తాఁ దరింపఁజేయుఁ దనతోఁ గులత్రెణు. హరికి యోగి కున్నె యంతరంబు. ౮౮

ఆ॥ అవనిసురుఁడు యోగియైన స్వదర్శనమాత్రమునను గొలలు మాపుఁ బ్రజకు.

సక్రియుండు బ్రహ్మసత్త్వఁడౌ సచ్చాదున్ డైన గురుని భక్తుఁ డయి తరించు.

కం॥ చాతుర్మాస్యంబున సంప్రీతి విశేషించి యెవఁడు మితభోజనుఁడై

రాతిరి పము సమాధి నకాతరతం బూను వాఁడు కలియును హరిలోక. ౮౯

ఆ॥ సిద్ధుచేయితగిలి చెనులోహమైనను గనకమైనవిధముగాను జనము

హరికిఁ వీరితిపాత్ర మగుచో లయంబంది యగు నమూర్త. మేమియడిగె దింక.

ఆ॥ దారిఁబాటునీరు తా గంగలోఁబడి సురలచేతఁగూడఁ బరిచరింపఁ

బడుచు సకలఫలము నిడు వడువున యోగ మభ్యసింపఁబడుడు నమృతమొదవు.

ఆ॥ ఆవిధమున యోగి యగు సదాభ్యాసంబువలనఁజేసి మోక్షభాజనంబు.

ఈవిధంపుయోగ మెంతయు నేవింప జ్ఞానసిద్ధినిొసఁగు సత్వరముగ. ౯౦

కం॥ విను దేవి! ముముక్షువులకు సకాద్యాచార్యులకును జ్ఞానప్రదమీ

ఘనయోగము. తద్యోగుల యనుగ్రహమువొందువాఁడు నగు యోగి యొగిక.

ఆ॥ ఆదియందు యోగి కధికమా జ్ఞానసంపత్తి గలుగఁగలదు పార్వతీ! య

నంతరమునఁ గలుగు నణిమాదిసిద్ధి. లప్తును మనంబు నీయఁజనదు యోగి. ౯౧

ఆ॥ అఖిలతానమఃఖజమగు పుణ్యము ఘటిల్లు యోగముననుజేసి యోయపద్గ!

సకలకామములును సమకూరు. పెక్కేల యోగమున నలభ్య మున్నె జగతి.

కం॥ యోగము హృదయగ్రంథిని బోగొట్టు. మనుత్వశత్రువును దునుమాడుకొ.

యోగీంద్రు మదిని లాగుట కేగడుసరికిని సశక్య. మేమందు నికకొ. ౯౮

ఆ॥ చెవులుమూసిబిట్టు చెలి! నాదరూపంబు వెదకు చెవుడు దలను బదియకదగు

ద్వారమున మనంబు స్థాపించువాడెపో యమలుడైన యోగి. యతివిరాగి. ౯౯

కం॥ అదియే ప్రాణవాగ్గ్రంభగు. సదియే శాశ్వతము బ్రహ్మ. మదియే యనంతం.

బదియే యమృతం బుత్తమ. మదియే నాదస్వరూప మచలకమాకీ! ౧౦౦

ఆ॥ ఘ్రాణవాయు ఘోష మేజాక్షి! యయ్యది. జాతరాన్నియుండు సత్త్వంబు.

భూతపంచకంబు భూరినివాసంబు. జ్ఞానరూపమును సగంశయముగ.

కం॥ ఈపదము వొందగలిగిన నోపార్వతి! ధవవిముక్తి యొలయునుగాని

ఏపట్టు యోగసిద్ధిప్రాప్తకమగు నది దుష్టభం బీజగతికొ.

ఆ॥ అట్లు చరము నచగ మగు విశ్వమంతయు బ్రహ్మరూపమగుచు భాసిలెడిని.

విష్ణుజేవుచేత విజ్ఞానమనుజేరి యాపదంబు వ్యాత్తమయి రహించు.

కం॥ యోగీశశ్రేష్ఠుండయి బాగుగ కరసున వసించు పంకజనాభున్ .

లోగురైఱిగినప్రాణులు భోగి కుయినమట్లు విడిచిపుస్త్రును మాయన్. ౧౦౪

తే॥ ఎపుడు తామసక్తంబు నెగయఁజిమ్మి కర్మములలోఁబ్రవర్తించులఁదొ మనుజుఁ

డపుడె జీవించువారల కగును మోక్షదుండు తద్దానచయయోగి తోయజాక్షి!

కం॥ ఎప్పుడు మది నిర్మలమగు నెప్పుడు మమకారముండ దీదేహమునం

దెప్పుడు హరిభక్తుండగు నప్పుడు విడు కర్మబంధ నుతిసులభముగన్. ౧౦౬

తే॥ జరుపుకొంచునె కర్మముల్ శాంతమైన మానసముగల్గియుండెడి మానవులకు

యోగమయమైన సంసిద్ధి యొలయఁలదు త్మాధరాధీశపుత్రి! నిస్సంశయముగ.

కం॥ గౌరవయుతమగు సానము సారెకుఁ గద మనుభవించు సన్మతి తానీ

ధారుణి జీవించుచునే చేరి హరిని విడువఁబడును జెడుకర్మముచే ౧౦౮

తే॥ నిత్యనైమిత్తికములైన నిఖిలకర్మముల సకామతఁ జేసినఁ గలుగదు సుఖ

మందువలనను దుఃఖతాపాభివృద్ధి యగుటయే కాని నిత్యసౌఖ్యంబు లేదు.

ఆ॥ కర్మములకునెల్లఁ బైటభమద్దనుం డీశ్వరుండుగాఁగ నెఱుంగు దేవి!

అఖిలకర్మములను నాత్మయందుఁ ద్యజింప సంస్మృతిం ద్యజించు జనము పేనుము.

ఆ॥ విష్ణునందుఁజేయు వివిధకర్మార్పణం బేనిగలదొ యదియె యిద్ధతపము

అదియె పరమయోగ. మద్దియే విజ్ఞాన. మింతకన్నఁజెప్ప నేమికలదు. ౧౧౦

ఆ॥ అట్లు కృష్ణార్పణంబుగా నాచరించు నిర్మలపు యోగమే యగు నిర్గుణంబు.

ఊర్జితంబగు శుభమిచ్చు యోగమనఁగ నట్టి నిష్కామకర్మంబె యగున్మజుమ్మ.

తే॥ ఎంతవఱ కాయవంశమం దిట్టి విష్ణుభక్తుఁ డుదయింపఁడో యంతవఱకుఁ బిండ
దానతత్పరులైన పితాశ్శుగూడఁ గరము సంసారనుందునఁ దిరుగుచుందు.

ఆ॥ ఎంతవఱకుఁ బ్రజల కిటువంటిహరిభక్తి గలుగ దంతవఱకె కలుషములును
బీజములునుగూడ బిట్లు గర్జించెడు. నలఘుతీర్థ సేవ యంతవఱకె. ౧౧౪

ఆ॥ కనులుమూసి యెవఁడు కావించు యోగంబు వాఁడె జ్ఞాని యోగివరుఁడుగూడ.
ఉరుతరాధ్వరముల నొనరించువాఁడును విష్ణుభక్తియుతుఁడు వీఁడె చూడ. ౧౧౫

సీ॥ గోమేధమొనరించు గొప్పవాఁడైపోవు వాకును నియమించి వఱలుతోన
అశ్వమేధఫలంబు నవలీలఁగాంచుఁబో మది నిగ్రహించి తా మనుటతోన
సాత్రామణిమఖంబుఁ జలిపినవాఁడౌను సంకల్పవిజయంబు నలుపుతోన
నరయజ్ఞమునవచ్చు నురుకీర్తిలభియించుఁ గాయ ముత్సర్జింపఁగలుగుతోన
ఇంద్రియములపేరి యీయైదుపశువుల హతముఁజేసి దేవుఁడగు నిరంజ
నుని నెఱింగినట్టి ఘనయోగి కోదేవి! యోగమహిమ మేమియుండు నింక. ౧౧౬

తే॥ వాఙ్మనఃకర్మదండంబు వరుసఁజేసి యోగనిష్ఠుండుగానున్న యుత్తముండు
బ్రహ్మరూపంబుతోడను బ్రదుకునపుడె తా సమాప్తినిబొందు భూధరకుమారి!

ఆ॥ కర్మబంధములను గడు బాధ్యమానుఁడౌ జ్ఞానహీనజనుఁడు సంతతమును.
జ్ఞాని కర్మములను జరుపుచునే ముక్తికొందు. నిదియె భేద ముభయులకును.

కం॥ ఎప్పుడు గురువులచేతను జెప్పంబడు బ్రహ్మముండు శ్రేష్ఠస్థానం
బప్పుడె ముక్తుండగుఁడాఁ దప్పకనరుఁ. డొడలెయుండు ధరపయి నింకన్. ౧౧౭

కం॥ ఎప్పుడు బ్రహ్మంబునఁదాఁ జప్పునఁ గలియును జనుండు సంపూర్ణుండై
అప్పుడె బ్రహ్మదుఃసుమునఁ గప్పంబడి కర్మవృత్తి కనఁబడకుండున్. ౧౧౮

తే॥ మును లవాంతరపర్వము ల్మృఖ్యముగ నెఱుంగవలయును సర్వదా మంగళాంగి!
మఱి శ్రుతిస్మృతితతి మోక్షమార్గ మరసిద్విజులు గుర్తింపవలయుఁజూ తిన్న గాను.

కం॥ నాలుగుద్వారంబులచేఁ గ్రాలెడి నగరంబుభంగిఁ గనఁగ మోక్షం
బోలలన! శమాదులు పరిపాలిం త్రాద్వారములను బాయక యెపుడున్. ౧౧౯

ఆ॥ శమము సిద్ధిచార సంతోషముల్ సాధుసంగ మనెడిపేళ్ళ సతతమచట
నుండి ముక్తిపదము నొందించు తచ్చతుర్ద్వారచరులె నేవ్యతములు మొదలు.

కం॥ వీరల వశపఱచుకొనన్ నేరుచుచారలకు సిద్ధి నీరేజముఖీ!

దూరమున నుండ. దందునఁ జేరుప కైవల్యపదము. చెప్పితి నీకున్. ౧౨౦

ఆ॥ యోగసిద్ధి విష్ణు నురుభక్తిచేత ధర్మాచరణముచేత నగును బ్రాప్య-
మదియె మనుజువరుల కగును సంపూర్ణమా జ్ఞాన. మిందు లేదు సంశయంబు. ౧౨౧

క॥ జ్ఞానముకొఱకై విద్యాస్థానములఁ జరించునరుఁడు సద్గురువలనకై
మానుగ దీపార్చిస్సమమై నెగడెడి జ్ఞానమొందు నప్పడె యబలా ! ౧౨౬

ఆ॥ ఒకముహూర్తమేని వికస్ఫుటబ్రహ్మం దెవఁడు చింత సేయుఁ దవిలి లయము
వానిచేతఁ జేయఁబడిన పాపసహస్రములు తుణుంబులోన విలయమొందు. ౧౨౭

ఆ॥ విష్ణుభక్తుఁడెశుగు విపుల రాగద్వేషకోపలోభములను రూపుమాపి
సకలమందుఁ దాను సమదర్శనుండయై యుండు. వేఱుభంగి నుండఁ డతఁడు.

ఆ॥ సర్వజీవులందు సంపూర్ణమగు దయ వేనిమదిని సైర్యమూని యుండు
అనయ మెవ్వఁ డగు సదాచారవంతుండు యోగి వాఁడు. దుఃఖ మొందఁ దేవుడు.

క॥ మాయాదిపటలహీనత యావద్భువనం బసత్యమను నిశ్చయముకై
హేయజనసంగరహితత యీయవియగు యోగసిద్ధి కిల లక్షణముల్. ౧౩౦

క॥ మమతాశ్రయాశసంయోగము నరులకుఁ దాపదాయకము. తద్వహ్నికై
శుగుణవిశిష్టతా సోగమునం జల్లార్పవలయుఁ గడుయత్నమునకై. ౧౩౧

ఆ॥ చెడ్డచేతలను నిషేధించు మనసె యింద్రియములను సముద్ధరింపవలయు.
లోహధన్వి తాన్యలోహంబు తీక్షణతంబొందుభంగి నవియుఁ బొందు శుద్ధి. ౧౩౨

ఆ॥ కాయమున విశుద్ధికరయగు బుద్ధి దా దేయ గ్రాహ్య యనఁగ ద్వివిధ. మందు
సంత్యజింపవలయు సంసారవిషయిక. బ్రహ్మమందుఁబెట్టి పడయు శుభము.

క॥ రూప మరూపము కేశవరూపం బవ్యక్త మమృతరూపంబును నౌ
ఆ పరమాత్మ నివేదిత మోపర్వతరాజతనయ ! ఊర్జితవినయా ! ౧౩౪

ఆ॥ ఇట్లెఱుంగు సోగి యేణాక్షి ! సంసారబంధమున విముక్తి పడయ నేర్పు.
ఘనగురూపదేశమునఁగాక యయ్యది దుర్లభంబు వేఱుతోవనుండి. ౧౩౫

క॥ ఎయ్యెడఁ బ్రసన్నుడగు గురుఁ డయ్యెడ విశ్వంబు సర్వ మగును బ్రసన్నం.
బయ్యాయన కగు తుష్టియె తొయ్యలి ! పితృదై వతముల తుష్టి తలంపకై. ౧౩౬

ఆ॥ జ్ఞానసహితమైన సత్క్రియ మోక్షసిద్ధికిని లక్షణంబు దేవి ! వినుము.
తత్క్రియాధిపతి సదా విష్ణువేదాని నెఱుపునట్టిజనుఁడు నిష్క్రియుండె. ౧౩౭

తే॥ ద్వాదశాక్షరచక్రంబు దక్షతనయ ! చక్ర మంహఃపలాశనచక్రమునకు.
దండ మున్మాద్యసంచారితండమునకు. తత్పరబ్రహ్మవస్తు ప్రదర్శకంబు. ౧౩౮

తే॥ ద్వాదశాక్షరరూపమై తనరునట్టి యిదియె యగును బరబ్రహ్మ మిందువదన !
ప్రేమపాత్రంబులగుట నీబిడ్డనికిని నీకు వ్యక్తంబొనర్చితి నేను వీని. ౧౩౯

క॥ యోగిధ్యాసాత్మకమును శ్రీగురువై భక్తినుంచి స్వీకర్తవ్యం
బాఁగాన దీనిసారము బాగుగఁ జింతింపవలయు భావములొనక. ౧౪౦

క॥ చాతుర్మాస్యమునందున యేతత్సారంబు భక్తి నెదఁ జింతింపక
ప్రీతిం గోటిభవార్జిత పాతకము హరించి పరమపద విడు హరి తాక ౧౪౧

—♦ మత్స్యనాథజననము ♦—

క॥ అనియిట్లు పార్వతికి శివుఁ డనుపమయోగంబు నొడువునవసరమున నా
ఘనకలశవార్ధిమధ్యంబుననుండి మహార్ఘంబు పొడకట్టటయక ౧౪౨

నీ॥ ఊర్జితంబైన మహాభరంబునఁజేసి మిటుమిట్లుగొలుపుచుం బరఁగుదాని
అగ్గలంబు విశాలమగు సురస్థలమునే యెగుబుజంబులుచేసి యీదగుదాని
తత్సూర్యమున జగత్ప్రాయమందుఁ దనచేత బాగుగా నెఱుఁగఁగఁబడనిదాని
హుంకృతిదప్ప యహంకృతియనునది లేశంబు మదిలోన లేనిదాని
తనవిమానంబుమీఁది కెంతయును నెగురు మీనుఁ గనుగొని యప్పు డీశానుఁడాత్మ
తేజమున స్తంభనముచేసి “దివిజుఁడవొ నరుండవొ చేపకడుపులో నుండినావు.

క॥ దేహాంతరమందుగడుట కేహేతువుకలదా ? ఇంత కెవ్వఁడవొ నీ ?
వాహాపుట్రెడుఁ జెపు”మని స్నేహంబునుజూపుకొనుచు శివుఁ డడుగుటయుక

క॥ “గండాంతయోగమున నొక యండజయానకు జనింప నాయమ ‘యీపి
ల్లండు కులాంతకుఁడగునట . యుండఁదగఁడు మనకటంచు నుచ్చంఖలతక
తే॥ మగనితోడను మిక్కిలి తగవులాడి పాలమున్నీట వేయింప భక్ష్యబుద్ధి
మీనుచేఁ దత్త ణంబున మ్రింగఁబడియుఁ జాకయున్నాఁడ నిటు శతసమలనుండి.

క॥ అమృతముగురినెడి త్వద్వాక్యములను విన జ్ఞానయోగ మలవడియెను. మా
ర్తమును నమూర్తము నెఱిఁగితిం. గ్రామముగ నావలకు వత్తుఁగరుణింపుమికక

క॥ నాగమృతవృష్టి నాపై బాగుగఁ గురిసితివి సత్కృప న్నీ. వటులే
ఈగౌరీదేవియు ననుఁ దాఁ గరుణం జూచుచుండె. దఱుఁగేమి యికక.” ౧౪౩

మ॥ అని మీనంబు వచింప నీశ్వరుఁడు “ర మ్మలస్యమింకేల ? పా
గ్గని విప్రుండవు నీవు. పూజ్యుఁడ ” వనక సౌందర్యవంశుండుఁ గాం
తిని జంద్రుం బురుడించునట్టిఁడును నై దివ్యంపు గంధంబుతో
డను గర్భంబుననుండి వేల్వడియెఁ జూడక దేవియుక దేవుఁడుక. ౧౪౪

అ॥ చాలఁ గష్టమైన క్షణములో వెల్వడి మత్స్యగంధమైన మంచిదగుడు
పార్వతికిని మఱియుఁ బరమేశ్వరునకును బ్రాణతిఁజేసి నిల్వఁబడియె నతఁడు.

అ॥ కడుపులోననుండి కమనీయమగుమూర్తి నపుడె బయటబడిన యట్టివాని
ముదముతోడ నెత్తి ముద్దాడి తొడవైని గూరుచుండఁబెట్టుకొనియె గౌరి. ౧౧౧

అ॥ పరమహర్షమునను బార్వతీనాథుండు పత్ని యొద్దనుండు బాలుఁగాంచి
మత్స్యవలన జాయమానుఁడౌకతమున మత్స్యనాథసంజ్ఞ మాన్యుఁజేసి ౧౧౨

సీ॥ “ కనుగొనఁగలవునీ వనుషమానజ్ఞానయోగ సాగరపార మోగుజాఘ్య!
గెలువంగఁగలవునీ వలఘుకామాద్యంత రరిషట్కు మో భూమిసురకుమార!
శోభిల్లుదువునీవు త్తోఁజీస్థలమున ద్వంద్వాతీతుఁడవుగాను యమివరేణ్య!
ఛేదించుదువునీవు చిచ్ఛత్రమునను నాకాపాశములనెల్ల సత్యశీల!
ఉపచరించిబ్రహ్మ మొయ్య జీవన్ముక్తి నొందఁగలవునీవు యోగివర్య!”
అనివచించి యసకృదభివాదకుండైన యతనిఁ గొంచు మందరాది కరిగ. ౧౧౩

అ॥ అంత మత్స్యనాథుఁ డంబకు వలగొని కార్తికేయు బిడ్డ గౌఁగలించి
వెడలిపోయె. దీని వినినఁ జాతుర్మాస్య నశ్వమేధఫలము నందు జనము. ౧౧౪

—♦ తారకాసురవధ ♦—

క॥ అల్లారుముద్దుగా సతి పిల్లండగు కార్తికేయుఁ బెంచుచునుండె
తల్లికడఁజేరి యాతం డుల్లము రంజిల్లఁ గీర్త లొనరుపసాఁగె ౧౧౫

సీ॥ కంతపట్కంబెత్తి కర ముచ్చరవముతోఁ జక్కగాఁ బాడు నొక్కొక్కమాటు
పండ్రొందుచేతులుం బైకెత్తి స్వేచ్ఛమై మిక్కిలి యాడు నొక్కొక్కమాటు
ఎఱ్ఱనిమై మాయ నిసుము పైఁ జల్లుకొం చురుకులువెట్టు నొక్కొక్కమాటు
గణసహితంబుగం గానలఁబడి చెట్ల నుయ్యలలూఁగు నొక్కొక్కమాటు
తల్లిదండ్రులఁ గనుగొని మెల్లమెల్ల నొద్దకరుదెంచు సవినయ మొక్కమాటు
అమిత తేజఃపరాక్రముఁ డమ్మమారుఁ డాటపాటలఁ దవిలి మహాద్భుతముగ.

క॥ ఈలీలం గీర్తించుచు బాలుం డట నైదునాళ్ల ప్రియమువాడై
కాఁగెనెడ నింద్రుఁడాదిగ వేలుపు లెల్లరును మిగుల విహ్వలులగుచుక ౧౧౬

క॥ అరుదెంచి మహాదేవుని బరిపరివిధముల నుతించి భయకారణముక
సరిగ వచియించి తారకుఁ బరిమార్పం గొమరుసామి బాసటవేడె ౧౧౭

తే॥ జాహ్నువీగర్భమునయందు శంకరుండు నైన్యములకెల్ల నధ్యక్షు సలిపె నతని.
దేవదుందుభులట మోసె. దివమునుండి పుష్పవర్ష ముగురిసెఁ బ్రభూతమును.

అ॥ నీరుపాప తనదు నిరుపమానంబైన శక్తి వాహనంబు శైలరాజు
నిడుడు శక్తిధరుఁడు వడిలేచి గణకొటిపరివృతముగ ననికి బయలువెడలె. ౧౧౮

అ॥ మునిసమూహములకు మ్రొక్కి యతం డప్లతామ్రవతికిఁజేరి దండువిడిసి
శంఖ మొత్తుటయును జనుదెంచెఁ దారకాసురుఁడు సంకు నూఁదుచును రయంబ

ఉ॥ తారకు వెంటనంటి ఘనవైత్యసమూహము శంఖనాదసం

పూరితపద్మజాండవయి బోరన యుద్ధ ముపక్రమించుడున్

వారికి వీరికి నడచె వాచనిపో. రపు డాతితేయులే

మీటిరి స్కందుసాయపది మిక్కుటమౌట. నికేమిచెప్పుదున్.

౧౬౨

తే॥ వాహనాయాధులై యనివాన్యశౌర్యగర్వమునఁ బోరిపోరి రక్కసుల పిండు

భిన్నభిన్నంబుగానయ్యెఁ జిట్టచివర విస్మయకర్తంబుచేతను విబుధమాని!

౧౬౩

క॥ నెత్తురు నదులైపాఱఁగ నత్తీరున నసురమూఁక లఱవఱలగుడున్

సత్తిఁ బ్రయోగించె గుహుండు తత్తారకనామధేయదైత్యునిమీఁదన్.

౧౬౪

చ॥ సరథముగా ససారథిఁ శక్తి తదాశరు మట్టగించుడున్

ధరఁబడు వారితీరుఁని తక్కటిరక్కసులెల్లరున్ భయా

తురత రసాతలంబునను దూటిరి. చేరి నిలింపులందఱున్

పరిపరీతులం బొగడి పాడిరి తత్పథుకీర్తి వెల్లుగన్.

౧౬౫

క॥ భేరిభాంకరణంబులఁ బూరితమయ్యెను జగంబు. పూవులసోనల్

జోరునఁగురిసె. నికేమని పేరుకొనుదు నెలుపుగొనిన వేల్పులతీరుల్.

౧౬౬

ఆ॥ ప్రాప్తవిజయులైన భవపురోగామరు లమర సేనమీఁది యాధిపత్య

మొసఁగి గుహున కప్పు డొనరించి రభిషేక మెల్లలోకములకు నెఱుకపడఁగ.

ఆ॥ అంత గౌరి కొమరు నాలింగనమొనర్చి హన్సగద్గదోక్తు లతిశయిల్ల

చెలులతోడఁగూడి చెలఁగి మాంగల్యంబు లాచరించె ధన్యనైతిననుచు.

౧౬౭

తే॥ ఏడుదినములబాలుఁడై యీవిధమునఁ దారకాసురు వధియించి తల్లీదండ్రు

లకుఁ బ్రహ్లాదంబు సేయుచు లలిపసించె మందరాచలశిఖగంబునం దతండు.

౧౬౮

క॥ అమితద్యుతిమంతుండగు కొమరు సకాలమునఁ బెండ్లికొమరుంజేయం

గ మదిందలంచి శంకరుఁ డునుతోడఁగూడి యతని కొగి నిట్లనియెన్.

౧౬౯

ఆ॥ “తగినయీడువచ్చెఁ దనయ! నీకిప్పుడు. ప్రీతి వలయుకన్నెఁ బెండ్లియాడు.

పురుషధర్మమిది. అపూర్వవిహారము ల్సలుపు మమరయానములఁ జరించి”

క॥ అని యిబ్బంగిని బామరజనసులభంబైనయట్టి సరణినె తన్నున్

జనుమను జనకునివాక్యము విని సాక్షాతురుండు నవ్వి వే యిట్లనియెన్.

౧౭౦

క॥ “దృశ్యుండ నేనె యంతట. దృశ్యాదృశ్యంబులందు దేనిగ్రహింతున్?

నశ్యమని దేని కడుతును? వశ్యము నీ కెదియు. దీని వచియింపు గురూ!

౧౭౩

క॥ సర్వస్త్రిలనుగూడం బార్వతీతో ననుముగాను భావించు నెదన్.

శర్వసమానలు పురుషులు. మార్వలుకంబొక నన్ను మన్నింపు మిఁకన్.

౧౭౪

—* కుమారస్వామి వైరాగ్యమూని తపస్సుచేయుట. *

క॥ నీవు గురుండవు. నన్ను బోవుము మఱి నరకకూపమునఁ బడకుండఁ.

తావకమైన కృపం గదె యీవిజ్ఞానంబునాకు నేర్పడె నభవా!

౧౨౫

క॥ కరదీపుఁడు వస్తువుఁగని కరణంబుం దాఁ ద్యజించుకరణిని యోగీ

శ్వరుఁడు పరమాత్మవస్తువు నెఱుఁగుచు సంసారమునకు నీవలనుండున్.

౧౨౬

తే॥ సర్వగంబగు బ్రహ్మంబు చక్క నెఱిగి వేనిచేతను గ్రియలెల్ల విడువఁబడునొ

వాని యోగిగ నెఱుఁగంగవలయుఁగాదె యవగతాశేష! హృతదోష! యహి

క॥ జ్ఞానంబే దుష్ప్రాప్త్యము మానవుల. కదెట్లొ కలుగ మతిమంతుం డ [విభూష!

ద్దానిని నిల్పుకొనందగుఁగానీ పోఁగొట్టుకొనుట ఘనమగునొక్కో!

౧౨౭

సీ॥ నిర్గుణబ్రహ్మంబ నేనుగానీ యహంభావంబువహియించువాడఁ గాను.

ఉంటి నెప్పటినుండియో యంతియేకాని కన్నతల్లియునాకుఁ గానఁబడదు.

అందఱికిని దండి నగుదు నేనేకాని నాకులే డొకతండి లోకమందు.

సకలభూతములకు సముడనాదునుగాని లే రిష్టబంధువుల్ వేఱ నాకు.

భువనభిన్న భావముం బొందితిని ద్వత్ప్రసాదసిద్ధమైన జ్ఞానమునను.

ఈ ముముక్షువున కిక్కేద్వక్షువిధములొ వాక్యములను జెప్పవలదు వలదు”

౧౨౮

క॥ అని వైరాగ్యముఁబూనిన జనని కడుం గోపగించి “చాలుం జాలున్

తనయ! ఇదియేమిరా” యని కనుకని యేమేమొ చెప్పఁగాఁ గడఁగుటయున్

౧౨౯

ఉ॥ తల్లికిఁ దండికిన్ గుహుఁడు తద్దయుభక్తి నమస్కరించుచున్

మెల్లగఁ గ్రొంచపర్వతముమీదికిఁ బోయి యొకాశ్రమంబునం

దుల్లమునందు బ్రహ్మమున యుంచి జపించెను ద్వాదశాక్షరం

బెల్లజగంబు మిధ్యయని యెంచుచుఁ బిల్లఁడయయ్య నారదా!

౧౩౦

అ॥ మొట్టమొదట ధ్యానమునఁజేసి యభిలేంద్రియములఁ దనయధీనమందు నిలిపి

మమతఁ బాఱఁదోలి మహనీయమైనట్టి జ్ఞానయోగమూనె వఱుముఖుండు.

౧౩౧

అ॥ విఘ్నరహితముగను వేవేగ నణిచుదిసిద్ధు లతని చెంతఁ జేరుటయును.

తద్దణంబుగాంచి తద్దయుం గ్రున్పడె హితముగఱపుకొనుచు నిట్టులనియె.

౧౩౨

క॥ “నాయొద్దకుఁగూడను దుర్భీయుక్తత వచ్చియుందురే” కాంతిని మ

త్ప్రాయులగువారి కెప్పుడు చేయకుఁ డభిభూతి మీరు చెప్పితఁ గానన్”

౧౩౩

చ॥ అనియిటు చెప్పి క్రొంచగిరి నాగుహుఁ డుండు పెఱింగి జ్ఞానయో

గ నియతి నాత్మజుండు తనకంటె ఘనుండని జ్ఞానియటచే

ననుకొ నె శంకరుండు. పరమాద్భుతమందెను. గాని యద్విదా

త్తునుభవ పుత్రోకపరతం గృహియించె నికేమిచెప్పుదున్.

౧౩౪

క॥ శుభవాక్యమృతమున నా యిభగమనంగూడఁ దేర్చె నీశ్వరుఁ డో యా
త్మభవా! ఏతన్మహిమము ప్రభవంబగుఁజుమ్ము పాపపరిహారమునకా.

౧౮౬

ఆ॥ కర మభేదబుద్ధి హరియో హరుండో ధ్యానింపఁబడి ఘనార్తినికా హరింతు.

వారె భేదబుద్ధి వర్తించువారికిఁ బరమశత్రువులుగఁ బరిణమింతు॥”

౧౮౭

వ॥ అనియిట్లు బ్రహ్మ నారదునకుఁ జెప్పిన మాహాత్మ్యము విస్తరించి మీకు
వక్కాణించితి. ఇంక నేమివినవలతురు”

౧౮౮

— భీష్మపంచకమాహాత్మ్యము —

క॥ అనియిట్లు నూతుఁడు పలుకుడు మునులు “హరి పరుండునపుడు ముఖ్యముగాఁ జే
యనయిన వ్రతములు నియమము లనఁఁ! యసంఖ్యాకములు దయం జెప్పితి. నా!

ఆ॥ అలసులైన ప్రజల కవ్వాని నన్నింటి జరుప నెవ్విధమున శక్యమగును?

వృత మొ దానమేనో యతిసుకుమారులుం జేయఁదగిన దున్నఁ జెప్పు” మనుడు ౧౯౦

వ॥ “సుకుమారశరీరుడై నియమంబుల నెఱపుట కశక్తుడైనవాఁడు విఖ్యాతమైన
భీష్మపంచకం బాచరించునది. కార్తికశుద్ధికాదశీతిథిం బ్రాద్దు పొడువకమున్న లేచి
నిర్వర్తితకాల్యకృత్యుండై వాసుదేవపరాయణత్వమున నియమంబుఁ బూని యుపవ
సించునది. శక్తిచాలనిచో శక్తివంచనము లేకుండ స్వర్ణంబును హవిష్యాన్నంబును
హరిభక్తులైన యవనీసురుల కర్పించునది. ఏనుదినంబులు నీప్రకారంబుగా వృతంబు
చరించి

సీ॥ కర్పూరసహితమై కచ్ఛూరమిళితమై కర మొప్పు చందనగంధ మలఁది

అగరువు గుగ్గిల మ్మాదిగాఁగలయట్టి తగినద్రవ్యంబులం బొగలువేసి

పాయసాపూపాది బహుభక్ష్యములతోడి పలు మహానైవేద్యములను బెట్టి

సత్కథాకీర్తన శ్రవణాదికములచే రాత్రివేళల జాగరములుచేసి

భక్తి జలకాయీరూపుడౌ పద్మనాభు నైదునాళులు పూజించునది క్రమముగ.

ఆఱవదినంబునను సువర్ణాన్నవస్త్రదానములఁ దన్నునది భూమిదైవతముల.

౧౯౨

వ॥ అంత నంజలింబట్టి “నియమంబులన్నియు నిర్వర్తించితిని గాన వ్రతపరి
పూర్తి ననుగ్రహింపు”డని యవనీసురుల యాచించునది. “వ్రతం సువ్రతమ” స్తని
పారును వక్కాణించునది. పదపడి బ్రాహ్మణులం బంపించి కాయశుద్ధిపొందె
నకుశోదకపంచగవ్యప్రాశనపురస్సరంబుగా భుజించునది. ఎవఁడీవ్రతం బీవిధంబునం
గావించు వానికి బహుపుణ్యంబు పొప్పించు. నైదుదినంబులు నాహారంబు వర్జిం
చియే యాచరించిన నది శతగుణంబయ్యెడు.

౧౯౩

సీ॥ ఆద్యదినంబునం దగరునఁ బొగవేసి జాజిపూవులఁ బూజ సలుపవలయు.
మఱునాఁటిధూపంబు మంచి గుగ్గిలమున. మారేడుదళముల మహితపూజ.
మూడవదివసంపుఁ బొగ కప్పరంబున. అరవిందములచేత నర్చనంబు.
నాలుగవయహస్సునం దగరపుఁ బొగ. సంపంగివిరుల ప్రసాధనంబు.
పంచమమున లవంగంపుఁబట్టిపొగయు భృంగరాజంబునం బరిష్కృతివిధాన.
మాఱవదియగు పాడ్యమి నన్నియు నుపయోజ్యములు పొగ. కన్నిటం

శ్లో॥ జలశాయీ జగద్యోని శ్శేషపర్యంకమాశ్రితః [బూజ్యుఁడు వారి. ౧౬౪
అర్ఘ్యం గృహ్లాతు మే దేవో భీష్మపంచకసిద్ధయే.

వ॥ అను మంత్రంబున వారి కత్యంతభక్తి నర్ఘ్యించిచ్చునది. శ్రవణమాత్రంబున వ్రతనియమఫలప్రాపకంబగు భీష్మపంచకం బంతయు మీకు వక్కాణించితి.” ౧౬౫

—♦ అశూన్యశయన వ్రతమాహాత్మ్యము ♦—

కం॥ అని నూతుఁడు వాకొ నుటయు మును “లింగ్రుఁడు నుత్తుఁడైన మురహరుఁ బ్రీతుఁ
బొనరుప నొనరిచియుండిన యనఘంబు నశూన్యశయనమను నువ్రతముకొ. ౧౬౬

ఆ॥ తత్ఫలంబుగూడ దయఁ జెప్పియుంటివి. ఎపుడు తద్రవ్యతంబు నెవ్విధిం
రించుటొప్పు ? విస్తరించి దానివిధాన మానతీయు ” మనుడు నక్కఱకుఁడు ౧౬౭

వ॥ “శ్రవణనక్షత్రసహితంబగు శ్రావణ బహుళద్వితీయం బ్రాతఃకాలంబున
లేచి పాపిష్ఠులతోడను బతితులతోడను మ్లేచ్చులతోడను సంభాషింపకుండ స్నాతుం
డును ధౌతాంబరధరుండును శుద్ధుండును నై మధ్యాహ్నంబున జలశాయినీ సమాపించి

శ్లో॥ శ్రీవత్సధారిక శ్రీకాంత శ్రీధామక శ్రీపతేఽవ్యయ
గార్హస్థ్యం మాప్రణాశంమే యాతు ధర్మార్థకామదం
పితరో మాప్రణశ్యంతు మాప్రణశ్యంతు చాగ్నయః
దేవతా మాప్రణశ్యంతు మత్తో దాంపత్యభేదతః
లక్ష్మ్యో వియుజ్యతే కృష్ణ నకదాచి ర్యథా భవాక
తథా కళత్రసంబంధో దేవ మా మే ప్రణశ్యతు
లక్ష్మ్యో వ్యాశూన్యం శయనం యథా తే దేవ సర్వదా
శయ్యా మమా ప్యశూన్యోస్తు తథా జన్మని జన్మని.

వ. అనుమంత్రంబున నాత్మాభీష్టంబు నివేదించుచుం బూజించి వివర్జితవిత్త
కాత్యంబుగా విప్రునర్పించునది. ఇట్లుగి నక్షరభోజనంబుగను విశేషించి తైలవర్జి
తంబుగను భాద్రపదాశ్వయుఁకార్తిక మాసంబులందుఁగూడ జగన్నాథుండును
నచ్యుతుండును నగు జలశాయినీ సంసేవించునది. సమాప్తమగుటయు సఫలప్రసా
దుగు శయ్యను సవస్త్రుకంబుగను సనువర్జదక్షిణంబుగను సభక్తికంబుగను సర్వంసహ

మరునకు సమర్పించునది. ఇట్టివ్రతం బెవ్వఁడుచేయు నానియెడల శక్తునియెడలం బోలె జగన్మరుండగు నలకాయ సంతృప్తుడయ్యెడు. అతనికి జన్మజన్మంబునను నశూన్యశయనంబు సిద్ధించెడు. అశూన్యశయనవ్రతంబుననుండి యజ్ఞానంబునఁగాని జ్ఞానంబునఁగాని యష్టమాసంబులు నాచరించిన యఘం బంతంబునొందు. పుత్ర హీనయుఁ గాకవంధ్యయు నీ వ్రతంబుచేసినఁ బుత్రులబడయుదురు. విధవ గావించిన విష్ణు ననుగ్రహంబున విగ్రహశుద్ధి వెనువెంట సంతృప్తింపు. నిష్కాములచే నీ వ్రతము కృతమయినఁ జాతుర్మాస్య నియమాచరణంబున నొలయు ఫలంబు గలిగెడిని "

౧౯౯

—♦ మంకణేశ్వరమాహాత్మ్యము ♦—

ఉ॥ అనుడు " వేనిహాని యవగాహనంబున నఖిలతీర్థఫలము ప్రాప్తమగునో హాటకేశ్వరంబునందలి యా ముఖ్యతీర్థములను నీవు తెలిపినావు. ౨౦౦

ఉ॥ అచ్చటి ముఖ్యలింగముల నన్నిటిఁ దెల్పితి. వేని దర్శనం

బిచ్చునో సర్వలింగసమవేక్షణపుణ్యము వానిఁ దెల్పు " మం

చచ్చపుత్ర క్తి మానిజను లందఱుఁ బ్రశ్నము సేయు మీఁదట

సచ్చరితుండు నూతజుఁడు సాంద్రకృపామతి వారి కిట్లనుకొ. ౨౦౧

శీ॥ " మంకణముని తపోమహిమ నేర్పడినట్టి మంకణేశ్వరనామ మహితలింగ

మనవరతంబు సిద్ధార్థ్యమానంబౌచు సిద్ధేశ్వరంబనఁ జెలఁగు లింగ

మల గౌతముఁడు తొల్లి నిలిపియుండినయట్టి గౌతమేశ్వరమను ఖ్యాతలింగ

మధ్వరసమయమం దజుఁడు స్థాపించిన యా కపాతేశ్వర మనెడి లింగ

మిచ్చు నొక్కటొకటి యెల్లలింగంబులు నిచ్చుఫలము సంయమిండులార !

అందు మంకణేశ్వరాఖ్యలింగ మహాత్మ్యమును వచింతు వేఱ వినుఁడు శ్రద్ధ. ౨౦౨

వ॥ మకారాక్షరయుక్తంబైన తల్లిలింగంబును శివరాత్రి నుపవసించి పూజించి జాగరంబుగావించిన జనంబునకు సర్వలింగసందర్శనంబువలని ఫలంబు సమకూరుటకు సంశయముండదని శంకరుండు స్వయముగా వచించియున్నవాఁడు " ౨౦౩

అ॥ అని యిటు ల్వచింప నాద్విజుల్ "శివరాత్రియనఁగ నెపుడువచ్చునది? తదీయ

మహిమ నెట్టి ? " దనుచు రహిని బ్రశ్నించుడు నూతనూతి కరము పీఠుఁడగుచు

వ॥ మాఘబహుళ చతుర్దశినాఁటి రాత్రి శివరాత్రియని చెప్పంబడియెడి-అపుడు సర్వలింగములయందును సాంబశిపుఁడు సంక్రమించినను విశేషించి మంకణంబున విలసిల్లెడు " ౨౦౪

శం॥ అని నుడువుటయును మును "లెపు డనఘా! శివరాత్రి నేమహాత్ముఁడు నిర్మిం

చెను? బహుఫల మేలయ్యెను? కనికరమున విస్తరంబుగాఁ జెప్పు"మనకొ ౨౦౫

— శివరాత్రిమాహాత్మ్యము —

వ॥ ఇచట మీకుఁ బూర్వము భర్తృయజ్ఞానము నశ్వసేనునకును నడచిన
సంవాదరూపమగుగాధను వాక్రచెప్పెద. భర్తృపరుఁడును వేదవేదాంగపారగుఁడును
వానర్తదేశాధిపతియునై తొల్లియశ్వసేనుఁడని యొకరాజుండెడిది. నాయశ్వసేనుఁడు
దినక్రమమునవచ్చు కలికాలమును వీక్షించి కుతూహలంబున భర్తృయజ్ఞాదిక్కు
మొగంబై

౨౦౭

క॥ “ కలికాలంబున శ్రమముంగలిగింపకె యధికపుణ్యకరమును బాపం
బుల నెల్లం దెగటార్పంగలదియు నగునొక్కవ్రతము కరుణంజెపుమా

౨౦౮

అ॥ నరుల కాదియుగమునం ద్రేత ద్వాపరమందుఁ గొలదిఁ యాయు వరసిచూడ
కలియుగంబురా నికంగూడఁ గరమల్పమనుట కేమిసంశయంబు గలదు?

అ॥ కాననేండ్లువూండ్లు కావింపఁదగినట్టి వ్రతముకాక యొక్క వాగునంబై
చేయఁదగినదున్నఁ జెప్పమి భర్తృయజ్ఞాభిధానమహిమరాగ్రిగణ్య!

౨౧౦

క॥ రేపటిపని యీదినమును మాపటిపని పగలెచేయు మతిమంతుఁడుతా.

పాపివృత్తువ్యాగునొకో పనికాకున్ననైన నోమహనీయా!”

౨౧౧

వ॥ అనివచించుటయు నుదారబుద్ధియగు భర్తృయజ్ఞుండు దివ్యచక్షుస్సువునఁ
దడవువీక్షించి

౨౧౨

తే॥ “ అనఘ! శివరాత్రినామకై కాహ్నికవ్రతము సమస్తాఘనాశక మమితపుణ్య.
మపుడొనర్పఁగఁబడు దానహవనజపములెల్ల నక్షయఫలము లిఁకేమికలదు?

సీ॥ అప్రాప్తతనుజాతుఁడైన మర్త్యుండు తా నాప్తతనుజాతుఁడగును రాఁ!
పుట్టుదరిదుఁడై పొక్కెడు జనుఁడు తా నత్యంతధనవంతుఁడగును తేఁడ!
అల్పాయురన్వీతుఁడైన మానవుఁడు తా నధికదీర్ఘాయుష్కుఁడగు దునీఁడ!
అరితిరస్కృతుఁడైన నరనాయకుండు తా నరివీరులను గెల్వనగు ధరేశ!

ఎవ్వరేకోరికంగోరి యీవ్రతంబుసేయుదురొ వార లాకోర్కి శీఘ్రముగను
పొందుదురు. కోర్కిలేకుండఁబొనరుచుప్రజ పొందు నిశ్చేయసంబు నోభూమిపాల!

అ॥ దానధర్మములను దగనాచరింపని పిసినియేని రాత్రి వేళ జాగ
రంబుచేయ వత్సరం బొనరించినయఘమునుండి ముక్తుఁడగును భూప!

౨౧౩

క॥ స్థిరములు చరములునగుచుం బరఁగెడి లింగంబులందుఁ బరివూర్ణుండై
హరుఁడుండు రాత్రియగుటను ధరణిని శివరాత్రియందుద్రావి నభిజ్ఞుల్.

౨౧౪

క॥ లోకానుగ్రహకాంక్షను నాకేఁగుడు చంద్రుఁడూ “నందితురంగా!

ఈ కలికాలము సకలాఘాకర. మటుగాన యుష్మదర్శన వలనక

౨౧౫

అ॥ ననులు పూతులగుచు సంవత్సరాంశాస్సునుండి ముక్తులగుట కుర్విమిఁది
కరిగి యొక్కదివస మధివసింపుముదేవ! నిన్ను మిగుల వేడుచున్నవాడ.

౨౧౬

ఆ॥ అంతవారిచేత నర్పింపబడినది వేల్వబడినదియును వేగ మాకు

చేరగలదు. మున్ను వారిచ్చుచుచ్చిస్త మఖిలమకట ! వ్యగ్రమగుచునుండె. ౨౧౯

క॥ కలికాలమున నశుద్ధాత్ములచే నీబడు ప్రభూతమును శంకర ! మా

కు లవంబేనియుఁ జెందదు. తిలకింపు” మటంచుఁ గరము దీనతఁబలుకన్ ౨౨౦

క॥ శతీకంఠుఁడు “మాఘాసితచతుర్దశీతిథిని రాత్రిక్షౌఢ్రస్థలమునకున్

శతచన్యా ! సంవత్సరకృతపాపవిశుద్ధికోఱుఁ గృపతోడను నేక్ష ౨౨౧

క॥ స్థిరచరలింగంబులనెల్ల రహింజని సంక్రమింతు. లలి నయ్యెడ నే

నరుఁ డస్మత్పూజనమును జరుపు నఘోరాయముఖ్య సన్మంత్రములన్ ౨౨౨

క॥ పాపవివర్జితఁ డగునతఁ. డీపగిదిని వక్త్రములను హితమతిసుమనో

ధూపాదులనర్పించి మహాప్రజ యీ వలయు నర్ఘ్య మీనుంత్రమునన్ ౨౨౩

శ్లో॥ గౌరీవల్లభ దేవేశ సర్వాద్య శశిశేఖర

వన్ పాపవిశుద్ధ్యర్థ మర్ఘ్యో మే ప్రతిగృహ్యతాం.

క॥ పదపడి యశనము వసనము మొదలగు ద్రవ్యములచేతఁ బూజించి గుణా

స్పద ! విత్తేశాత్యమును విడిచి దక్షిణ యొసంగవలయు క్షీతిదేవులకున్. ౨౨౪

ఆ॥ ధర్మకథలతోడఁ దాండవంబులతోడ జాగరంబు రాత్రి సలుపవలయు.

ఒక్కయేడు చేసియుండినయఘమునోఁ దద్రవ్యతమ్మ పాచితమ్మ చుమ్మ”

క॥ అనవిని వేలుపులెల్లరు ఘనమోదముతోడ గరళకంఠునకున్ మొ

క్కినవారయి తమయిండ్రకుఁజని శివరాత్రిమహిమంబు క్షౌఢ్రలిఁ దెలుపన్

క॥ నారదుఁబంపించుటయును ధారుణియెల్లంజరించి తన్నుని ప్రజలన్

గూరిచి బోధించె. గడుం బేరువహించె శివరాత్రి పృథివీశ ! యటన్. ౨౨౫

క॥ ఈ విషయంబున నొకకథ వేవచియించెదను విన్ను. విఖ్యాతంజా

పావననై మిశవనమున వావిరి నొకలుబ్ధకుండు వసియించెను దాన్. ౨౨౬

ఉ॥ చూతము మున్ను గాగలుగు దుర్వ్యసనంబులఁ జిక్కివాఁడు వి

ఖ్యాతికివచ్చెఁ జౌర్యమున. నల్లుచరించి చరించి యంతఁ దా

నాతత పుణ్యదాత్రీయగు నాశివరాత్రిని భక్తులౌ ననుల్

ప్రీతి శివాలయస్థులయి పెక్కురు జాగరణంబు నేయఁగన్ ౨౩౦

ఉ॥ “సొమ్ములుపెట్టుకొన్న యొకసుందరి తాగుడినుండి వచ్చుచో

హుమ్మని పట్టికొట్టి యెటులో వారింపఁగనా” నటంచుఁ జి

త్తమ్మున నిశ్చయించుకొని తత్సవిధస్థలినుండు కర్ణికా

రమ్ముననెక్కి గుత్తముగ రాతిరియెల్ల వసించె నేనునన్. ౨౩౧

ఉ॥ ఏకడనుండి యెవ్వరిత యీవలకుం జనుదెంచునో యటం
చాకుజనుండు శీతముగ కార్తిని జెందుచుఁగూడ దానిపైన్
వీకవసింప నించుకయు నిద్దురపట్ట. దొక క్షయేని తా
నా కథవింటమాని బహిరాగతకా. దిక నే మనస్వలెన్.

౨౩౨

క॥ తా నెక్కి కూరుచుండిన మ్రానునకుం గిరిందనొక్క మహనీయత్వం
బూనిన లింగంబుండఁగ నానీచుఁగు తోఁచితోఁచ కాకులుఁ బూలున్

౨౩౩

ఆ॥ త్రొంచివైచుటయును దిన్నగా నవి శివలింగమందుఁ బడియె లీలఁబోయి.
జారచోరసంఘసంకటకారుడై యంతఃఖోనఁ బొడిచె నర్యముండు.

౨౩౪

క॥ అంతట శ్రీలుం బురుషులు శాంతమనస్కృతను లేచి శంకరునకు న
త్యంతమ్ము మొక్కి స్వస్వనిశాంతములకుఁ జనిరి హరహరాయను నుడులన్.

౨౩౫

క॥ ఆ దొంగవాఁడుగూడను వేదిగి గన్నేరునుండి విహ్వలమతియై
ఏదెసకొ పలాయితుడయి తాదనువును విడిచెఁ గొంతతడవునకు నృపా!

౨౩౬

తే॥ అంత యాదృచ్ఛికంబుగనైన యట్టి జాగరాదుల వలననే వేగనాతఁ
డల దశార్ణాధిపతియయ్యె. నంతఃఖోక యయ్యె జాతిస్మరుండును. నహహ! వింటె.

క॥ పితృపైతామహ సకలక్షీతినాయకతన్వహించి శీఘ్రంబుగ ను

న్నతి మునుపూజించిన పశుపతిలింగంబునకుఁగట్టెఁ బ్రాసాదంబున్

౨౩౭

క॥ ప్రతిసంవత్సరమును నాక్షితిపతి శివరాత్రి నుపవసించి పురాణం
బితిహాసంబును వినుచుం గృతజాగరుడగుచు వచ్చెఁ గేవలభక్తిన్.

౨౩౮

సీ॥ సున్నాతుడును బరిశుద్ధాంశుకచ్ఛన్నుడు పవిత్రుడునునయి యుపవసించి

తొంటి మంత్రంబులతోడను శివలింగమున కర్హ పూజనమును బొనర్చి

ఆటపాటలతోడ హరకీర్తనముతోడ రాత్రియంతయు జాగరంబొనర్చి

రమణీయతమపదార్థ ప్రవాసంబుచే ధరణిదై వతములఁ దనియఁజేసి

నిజనివాసంబునకుఁ బోవునృపతియొకటఁ బులహాగాలవ గార్హ్యది పుణ్యమునులు

తచ్చివాలయమున వచ్చిదర్శనంబు నిచ్చుటయు వారికెల్లర కెరఁగి భక్తి

౨౪౦

క॥ తదనుజ్ఞాతుండై యట ముదమునఁ గూర్చుండుటయును మునివరులెల్లన్

సదయతఁ బురాణగాధలు చదివివినిచి కొంతవడికి త్కృపతితోడన్

౨౪౧

ఆ॥ “రాజ! యడుగువార మోజ నిన్నొక్కటి దేవు నెదుట నిజముదెల్పదేని”

అనుడు“నట్లే చెప్పెదను మీకు నాతోడఁటింగియున్న” ననుచు నృపతి పలికె.

ఉ॥ అంత మునీంద్రులిట్లని. “రిలాధిప! దానముదొట్టి యెన్నో య

త్యంతమునాచరించుటకు నర్హ హములైనవి యుండ వాని నీ

వెంతయు వీడి జాగరమునే పొనరింపగవచ్చుచుండు కా
లాంతకునాలయంబునకు - నందలిసత్త యెఱుంగ మెద్దియో.

౨౪౩

ఉ॥ గోప్యముగాకయున్నది కొంచెము మామనుజెప్పుమయ్య కా
శ్యప్యధినాథ!" యంచునిటులాడ విలక్షణమైన నవ్వుతో
"గోప్యమ. యానుగాక. మునికుంజరులార! వచింతు దేవుసా
మీప్యమునకొ వచింతునని మీకడ వాకొనియుంటు" నంచటకొ

౨౪౪

నీ॥ తొలుతటి భవమున దొంగయైశివరాత్రి వచ్చియీగుడిలోనఁ జొచ్చుటయును
యాదృచ్ఛికంబుగా నవనీరుహముక్తింది శివలింగమున కర్చ సేయుటయును
ఉపవాసకృతమై గృహభావమునూని యొగినందు జాగరంబుండటయును
పూర్వజన్మజ్ఞానమును వీడ కియ్యెడ భూపాలకునియింటఁ బుట్టటయును
వరుసగావచింప వాచంయము లేలుమేలటంచుఁ బొగడి మిక్కుటముగ
దీవనంబులిచ్చి వావిరినారాత్రి జాగరంబుసల్పి చనిరియవల.

౨౪౫

క॥ ఆత్రేడుగుడ శంభు నుదారతఁబూజించి యోగధారులయెడలకొ
గౌరవముఁ జూపి జాగర మారాత్రి సల్పిచనియె స్వాలయమునకుకొ

కం॥ శివరాత్రి యీవిధంబున నవనీతలమందు వెలసె. నటుగావున నీ
శివరాత్రి నామకవ్రత మెవరికినిం గార్య. మింక నేమనవలయుకొ.

౨౪౬

నీ॥ నలుని దిలీపుని నహుని మాంధాత ధుంధుమారు యయుత్సుఁ దొట్టిన్మపులు
కిసరస్వతి శచి నీత యరుంధతి సావిత్రి మేన దృషద్వతి స్వధ
స్వాహ పృథ్వావతి సప్తీతిగాయత్రి రంభాదికాప్పరల్ రతిమొదలగు
నుత్తమస్త్రీలు దామొనరించి యీవ్రతం బాక్షస్వకామలై యలరియుండి.
రెవరు భూతినిచ్చయింతురొ కలికాల మీవ్రతంబు వారి కింకముఖ్య.
మెవ్వఁ డీసుగాభ నీశ్వరుసన్నిధిం బడువు వానికిల్బివంబు వాయు.

౨౪౭

ఆ॥ గంగననుకరించు ఘనతీర్థములు లేవు లేవు శివునిబోలు దైవతములు
క్షీతిని గానఁబడదు శివరాత్రితో సమంబైనతపము. సత్య మరయన్ది.

౨౪౮

ఆ॥ నిఖిలరత్నమయము నిజముగామేరువు. నిఖిలవిస్మయములనిలయము తప.
మఖిలధర్మరూపమగును దా శివరాత్రి. అశ్వసేన! ఇంత కధిక మెద్ది?

౨౪౯

కం॥ గరుడుఁడు పత్నులకుంబలె సరిత్తులకునెల్ల నల్లసాగరుపోల్కికొ
వరధర్మంబులకెల్లను ధరణిని శివరాత్రి దాఁ బ్రధానంబు నృపా!

౨౫౦

—♦ తులాపురుషదానమాహాత్మ్యము ♦—

- అ॥ కాన నుభయలోక కాంక్షీయా విద్వత్పుత్రాంసుఁ డోమహీశ ! మనమునందు
చంద్రమాడు నిల్పి శ్రద్ధ నీశివరాత్రిచక్రము నాచరింపవలయుఁ జుమ్ము " ౨౫౨
- అ॥ అనుడు నశ్వసేనుఁ " డార్య ! సిద్ధేశ్వరమహిమెల్ల నామరునికి బోధ
కావచింపుచుయ్య, కరము కుతూహలపడుచునుంటి నేను భావమందు " ౨౫౩
- అ॥ అనిన భర్తృయజ్ఞుఁ " డనఘ ! సిద్ధేశ్వరోత్పత్తి మున్న విశదపఱచియుంటి.
తగ వచింతు నిపుడు తద్దేవు దర్శించి చేయుదానమునను జెందుఫలము. ౨౫౪
- క॥ ఇలయెల్ల నేలనగుఁబో తులాపురుషదానమునను వోడనయన " నే
లలి సలుపవలెనొ చెపు మత్తులాపురుషదాన " మనుచు దొర ప్రశ్నింపకొ ౨౫౫
- సీ॥ " రవియును జంద్రుండు రాహుకేతువులచే గ్రహింపఁబడినట్టి కాలమందొ
మకరకర్కటకంబులకు గ్రహనాథుండు సంక్రమించెడి పుణ్యసమయమందొ
చంద్రుండు పూర్తిగా సంక్షయంబందిన వరతిథియగు నమావాస్యయందొ
పావనజలములౌ భాగీరథీముఖ హోదినీ పుణ్యతీర్థములయందొ
విషువమందొ సాధువిపుల కీతులాపురుషదాన మెలమి పురుషవలయు.
నని ప్రశంసఁజేతు రార్యులు భూపాల ! వినుము దానితెఱఁగు వినుతు నింక. ౨౫౬
- క॥ పొగు త్తరముల వాలై బాగుగఁ గనఁబడుచునుండు పావనదేశం
బేగి పదియాఱుమూరలతోఁ గావింపం వలయు దొర ! మండపముకొ. ౨౫౭
- అ॥ దాని నడుమను యజమానుని మూరతో మూరఁడెత్తు నాల్గుమూరల పొడ
వు వెడలుపును గలిగి పొలిచెడి యరు గొకం డచరిపింపవలయు నశ్వసేన ! ౨౫౮
- క॥ నాలుగుదిక్కులయందును నాలుగుమూరల చదరపు నాలుగుకుండా
లోలిని నైశాన్యంబగు మూలను నొకమూరమండమును మఱియొకదుకొ ౨౫౯
- అ॥ వేయఁజేసి యచటఁ బిడివెల్లిమూరఁడు గ్రహములుండువలయుఁ గాశ్యపీశ !
ఇద్దరిద్దరినిగ నెల్లకుండంబులయొద్ద బుట్టిజులను నుంచవలయు. ౨౬౦
- తే॥ తచ్చతుర్వేదశాఖల ధరణిసురుల ద్వారమున వేల్పవలయును వహ్నియందు.
లలిని దల్లింగమంత్రంబులను జపంబు శక్తి మున్నంతచుట్టుకు సలుపవలయు. ౨౬౧
- అ॥ మూరలావు నాల్గుమూరల పొడవును గలుగు రెండు స్తంభములను వేది
ప్రక్క నుత్తరముగఁ బాఁతించి యదెఱాతికట్టె వాని నడుచుఁ బెట్టవలయు. ౨౬౨
- సీ॥ మంచిగందపుమానొ మఱి దేవదారువో మారేడువృక్షంబో మఱిచెట్టో
చంద్రయో యశ్వత్థశాఖయో తుమికియో టేకుమాఱో యట క్రికరములు.
ఈయెన్నిదింటిలో నేదేని యొకదానితో రెండు స్తంభము ల్కూర్చుకొని
ఉట్లరెండుండిన యొకత్రాసు రచియించి స్నాతుడై శుభ్రవస్త్రములుదాల్చి

జంబూ కుశ క్రాంత కాకాదికంబులౌ దీపించు నయ్యేడుద్వీపములను
 న్యగ్రోధనీపజంబ్వాదివృక్షములను గంగమున్నగునట్టి ఘననదులను
 మేరుగిరి మధ్యచుందుండఁ జారుతరముగాను బంచపలంబులకేని కొదవ
 గాని బంగారమునఁ జేయనైన భూమియందుఁ జిత్రింపఁదగు సంతటన్ దునీడ!

తే॥ అట్లు సౌవర్ణమయభూమి నమరిపించి కుండములు తోరణంబును మండపంబు
 గ్రహమహీసురపూజకుఁగా రచించి యరుఁగు వేయింపవలె మధ్యచుందు సరిగ.

అ॥ అచటఁ బంచగవ్యమాచరించి ప్రతిష్ఠితంబుఁజేయవలయు ధాత్రీ సంత
 పావమానముఖ్యబహుమంత్రములను జేయింపవలయు స్నాన మింక వరుస. ౨౮౪

తే॥ అట్లు స్నానంబుచేయించి యంబరము ధరింపఁగంజేసి చక్కఁ బూజింపవలయు.
 అట్లు పూజించి ధాతాంబరావృతుఁడయి యంజలింబట్టి నిల్చి తదగ్రచుందు ౨౮౫

శ్లో॥ త్వయా సంధార్యతే విశ్వం జగ దేత చ్చరాచరం
 తవ దానం కరిష్యామి సాన్నిధ్యం కురు మేఽదిని. ౨౮౬
 శరీరేష్వపి భూతానాం త్వం దేవి ప్రథమం స్థితా
 తత శ్చాన్యాని భూతాని జలాదీని వసుంధరే. ౨౮౭
 యే త్వాం యచ్ఛంతి తే భూయ స్త్వాం లభంతే నసంశయః
 ఇహలోకే పరేచైవ పార్థివం రూప మాశ్రితాః. ౨౮౮

కం॥ అను మంత్రంబులచేతను ఘనముగ స్తుతియించి కలమునైకొని శ్రీవి
 ష్ణుని హృదయపీఠఁజేరించి కనుదమ్ములు రెండుమూసి కడుభక్తిమెయిన్ ౨౮౯

శ్లో॥ పాతాళా దుద్భృతా యేన పృథ్వీ సా లోకకారిణా
 అస్యా దానేన చ సదా ప్రియతాం మే జనార్దనః ౨౯౦

కం॥ అను మంత్ర ముచ్చరించుచు మును చేఁగొనియున్న సలిలమును సలిలమునన్
 కొనకొని విడువఁగవలయును. చన దది బ్రాహ్మణునిచేత, త్మోపయి విడువన్

శ్లో॥ ఆగతాచ యథాన్యాయం పూజితాచ యథావిధి
 అస్మాకం త్వం సీతార్థాయ యత్రేష్టం తత్ర గవ్యతాం. ౨౯౧

కం॥ అను మంత్రంబున భూదేవిని వేగమ సాగనంపి విపులకున్ భ
 క్తిని దా“న సావేదా” యను మంత్ర ముచ్చరించు చర్పింపఁగనౌ. ౨౯౩

కం॥ ఈవిధిచే భూదానము గావించిననుట్టిరాజు ఘనకులమున నేన్
 భూవర ! రాజ్యభ్రంశం దేవడి ఘటించు. దింక నేమనవలయున్. ౨౯౪

కం॥ ఎవరు స్వరాజ్య భ్రష్టత నవమానముఁ బొందుచుందో యవ్వా రెపుడున్
 సవినయముగ భూదానం బవనీసురులకుఁ బొనర్పనట్టిరు తలఁపన్. ౨౯౫

తే॥ అట్లుగావున విశ్వప్రయత్నములను జేయవలయును భూదాన మోయిలేశ !
స్వయముగాఁ జేయకున్నను బరులొసంగునుర్వియైనను వారియింపకుండుటొప్పు.

క॥ ఏతత్ప్రధీదానం బాతతపుణ్యము ప్రశంస్య మత్యుత్తమముక్.
శ్రోతలకైనను రాజేంద్రా! తద్దేహస్థ దుష్కృతంబుల నణఁచుక్. ౨౯౭

క॥ దాన మటులుండుఁగాక మహీనాయక ! ప్రేరణంబు నెక్కువపని. అ
జ్ఞానాఘనాశనంబగు దాన. ఇఁకేమని వచింతఁ దన్మహిమంబుక్. ౨౯౮

సీ॥ భూదానమహిమచే నేఁదుఁబో దాతకుఁ గాయక మానసిక వ్యధాళి.
భూదానమహిమచేఁ బుత్రులుం బాత్రులు సమకూరుదురు దాత కమితముగను.
భూదానమహిమచేఁ బొల్పరుఁ దద్దాత సౌందర్యవంతుడై జగతి మిగుల.
భూదానమహిమచే మేదురంబగుమేధ యలవడియెడిదాత కశ్రమమున.
ఇట్లకంటకముగ నేలి స్వరాజ్యంబు పడయు కాశ్వతంపుఁబదవి తుదకు.
దీని వినినవాఁడు నాను జూ భూదాత జన్మజన్మమున నసంశయముగ. ౨౯౯

చ॥ నరపతి భూమిదానము ఘనంబుగ నెచ్చటఁజేసినక్ మహీ
శ్వర ! యగుఁ జక్రవర్తి యొక జన్మమునం దదేభూమి గౌతమే
శ్వరునెదుఱుం బ్రదత్తమయి జన్మశతంబులనిచ్చుఁ దత్ప్రదం.
జరసి తదీశుముండఱు నె యయ్యది యాఁదగు నట్లుగావునక్ ” ౩౦౦

మ॥ అనివాక్కుచ్చె. శ్రవణమాత్రంబున జనుల పాతకంబు వారించు తత్తేత్ర
వర్తియగు శాల్గవ కపాలేశ్వరుమహత్త్వంబు వినుండు ” ౩౦౧

మ॥ అని యిబ్బంగి వచించుడుక్ మునులు “ నూతా ! యాకపాలేశ్వరం
బనులింగంబిల యత్ప్రతిష్ఠితమో యేయర్థంబు తద్దర్శనా
ర్చనలం బ్రాప్యమో దానిఁగూడఁ గరుణాసాంద్రుండవై మాకు వా
కొనజే ” యంచితలు పుచ్చఁజేయుటయు మోగ్యుండైన యాతం డనుక్. ౩౦౨

మ॥ “ ఈకపాలేశ్వరదేవుం దొల్లి యిందుగ్గిందు స్థాపించె. పాపపురుషదాన
వశంబునను గపాలేశ్వరప్రభావంబునను దత్సరశ్రేష్ఠుండు బ్రహ్మచార్యుం బాపుకొ
నియె ననిశ్చితి వాక్రచుచ్చుచున్నయది. ౩౦౩

తే॥ “ హాటకేశ్వరమునకేగి వారునిగాంచి హేమమయమైనవిగ్రహం బిచ్చుపాని
పూర్వసంచితదుష్కృతపుంజమెల్ల నంత మొందెడి. ఇట సంశయంబులేదు ” ౩౦౪

మ॥ అని దక్షిణామూర్తిసన్నిధిం దత్పూరాచార్యుండు వక్కొనించె. ” ౩౦౫

క॥ అనినూతుఁడువచియించుడు విని శానకుఁడొట్టిమునులు వినయాన్వితులై
“ అనఘ ! సహస్రాక్షున కేయనువునఁ బ్రాప్తిం చె బ్రహ్మచార్య ? తెలుపవే.

సీ॥ అటఁ గపాలేశ్వరుండనుసంజ్ఞ దేవున కేకారణంబుచే నేరుపడియె ?

తత్త్వభావంబున దైవతవిభున కెప్పగిది నవ్వుంబయ్యె బ్రహ్మహత్య ?

ఏమంత్రములుచెప్పి యేవిధిచేఁ బాపపురుషదానంబును జరుపవలయు ?

తత్కపాలేశ్వరు దర్శనపూజనంబులనుండి కలిగెడి ఫల మదెద్ది ?

ఇయ్యది సమస్తమును మాకు నెయ్యమున వచింపుమి నూతనుత! శ్రీవణింపనుంటి

మనికుతూహలమున నిట్టులడుగుటయును నీకు ధ్యానించి యతఁడప్పు డిట్టులనియె.

—♦ ఇందుగ్రిందు వృత్తానురునితోఁ బోరాడి సఖ్యంబుచేయుట —♦

మ॥ “మహాభాగులారా! విన్నమాత్రంబున వృజినమోచకంబగు పురాతనగాధం గీర్తించెద. తెలిసికాని తెలియకకాని జన్మజన్మాంతరకృతంబులై యీదినంబువఱకు శేషించియున్న కలువంబులుసహితము తత్కపాలేశ్వరదర్శనంబుననె తలంగు. ఇది నిక్కువంబు. తొల్లి త్వష్టకుఁ బులోమదుహితయగు విభావరివలన వీర్యవంతుండగు వృత్తుం డుదయించి బాల్యమంద బ్రాహ్మణభక్తిపరాయణుండును సర్వజనప్రియుం డును ధర్మాత్ముండును బరిత్యక్తరాక్షసభావుండును నై పుష్కరారణ్యంబునఁ బరమ సమాధిం దపంబుండి చతుర్ముఖు సంతోష పెట్టి యతండు దర్శనమిచ్చి యేమి కావలయు నడుగు మిచ్చెదననుటయు.

30౮

కా॥ “సంతోషించిన బ్రాహ్మణత్వమిడు. మిచ్చాపూర్తియో నాకు. సా ధింతుక దాన మహోన్నతంపుఁబదముక దేవా! అసాధ్యంబుగా డెంతక దానికి. తత్సమాన మిల నా కింకొండు కన్నట్లు. ద త్యంతం బుత్తమదైవమన్న ద్విజుఁడేయాఁగాక. వేటుండు నే.

30౯

కం॥ కానఁ ద్రివిష్టపరాజ్యంబేని తదన్యంబు నాదుహృదయంబునకుక కానఁబడ. దీఁదలంచితివేనిం గృప నిమ్ము భారతీశ్వర! దానిక ”

3౧౦

మ॥ అనినవిని పరమేస్థి తుష్టుండై బ్రాహ్మణత్వంబు దయచేసి

3౧౧

కా॥ “బ్రాహ్మత్వం బిడినాడ నీకుఁ దనయా! వాంఛించిన క్షే. నికక. బ్రాహ్మణ్యుండగు బ్రాహ్మణుం గనిన సంభావించుచుండంగనా. బ్రాహ్మణ్యం బిల నుపసన్నమగుచో బర్హిర్ముఖౌఘంబు నా. బ్రాహ్మిష్టుండగు బ్రాహ్మణోత్తముని గొల్వంజూడు మల్లెటచే ”

3౧౨

మ॥ అనియానతిచ్చుటయు వృత్తుండు బ్రాహ్మ్యలక్ష్మీసముపేతుండును బ్రాహ్మచర్యా పరాయణుండును నై వెండియుఁ దపంబునకు దొరకొనియె. అంత నిండుగ్రిందు మహాత్ములగు మనుజాశేషుల నందఱును మట్లుపెట్ట సమకట్టుడు సంతతిచ్చే భరణునకు జంకి వారు పరాధూతులై దుఃఖించుచు స్వస్థానంబులు వదలి వృత్తుని తల్లిం బొరస్కరించుకొని తత్సవిధంబున కరిగి యతనిచే శాగమనకారణం బడుగఁబడి.

ఆ॥ “ఏమి మరలచేత నెంతయు జితులమై తరణపాందినార మరసి నిన్ను.

ఎచటికెగువార మితరత్రి? నీకన్న విక్కు మాకు వేఱ చిక్క డెందు ”

3౧౪

వ॥ అనిన విని వృత్తుండు

౩౧౫

క॥ “ దేవతలం జంపెద. మీతావులకుక మీరు పొండు తడయక యనురుల్ !

నీవెందుల కేతెంచితివో వక్కాణింపుమమ్మ యోజనయిత్రీ ! ”

౩౧౬

వ॥ అనివచించుటయ్యఁ దల్లియిట్లనియె.

౩౧౭

ఉ॥ “ వంశమునిల్వ నా నుడువువాక్యము నీకుఁ బ్రమాణమైన ని

స్సంశయ మిష్ట వచ్చి తగ సల్పుము దారపరిగ్రహంబు. ఈ

అంశమ నేనుజెప్పనది. ఆత్మభవుండు ప్రమావచః పరి

భ్రంశుడుగాకయుండుటయె పాడియు నీతియు నాఁ దనూభవా !

౩౧౮

అ॥ మగఁడుబ్రదికియుండ మానినీజనులకుం దల్లిబ్రదికియుండఁ దనయులకును

అన్యదైవముండ. దవ్వారినుడిమిటి సలుపు నెట్టిధర్మములును వృధయె.

౩౧౯

శీ॥ భస్మంబులోపల విస్మయావహముగా వేల్వంగఁబడిన హవిస్సువోలె

ఒక్కండపోయి యేయురు కాననముతోనొ యెద మోఁదుకొంచేడ్చు నేడ్చుమాడ్కి

చాలకాలమునుండి చవుడువాటిన నేల విత్తంగఁబడినట్టి విత్తుపోల్కి

పుట్టంధుమోలకుం బోయి యేమేమియో యభినయించుచునాడు నాటభంగి

చెవిటివానియొద్దఁ జేరి మృదుస్వరబహుళముగనుబాడు పాటపగిది

జననిమాటదాఁటి పొనరించునటువంటి యభిలధర్మములును న్యర్థ మరయ. ౩౨౦

క॥ మిక్కిలిదురపిల్లెడిననుఁ జక్కగ బోధించి బంధుజనులందఱు నీ

చక్కఁకఁబంపఁగవచ్చితి. అక్కరణి నొనర్చు మాతృజా ! గుటియున్నక. ౩౨౧

క॥ మాటికి మాటికి నెక్కుడుమాటలతో నేమిపని కుమార ! ఒకండే

మాట. పితాశృణుణం బెప్పాటం దొలఁగెడినొ యట్లు పనివిను మింకక” ౩౨౨

వ॥ అనినవిని దానవులలో మహావీర్యుండును బ్రాహ్మణ్యవికిష్టుండును నగు వృత్తుండు

శ్రుతిస్మృతులంగల “ న మాతు ర్విద్యతే పర ” మనునర్థంబుఁ జిత్తంబునఁ జింతించి

వల్లెయని కృతప్రతిజ్ఞండై వివాహంబుఁజేసికొ నుటయుఁ ద్వష్ట తుష్టండై లెక్కింపనల

వికాని య నేకజాతుల రత్నంబులును వెండిబంగారుతోనగు సకలలోహంబులును

బ్రసాదించి హస్త్యశ్వరథకోశాధ్యంబుగా స్వరాజ్యమం దభిషిక్తుం గావించె. అట్లు

భిషిక్తుడగుట యాలకించి యతని బందుగులగు నసుకులు పాతాళంబునుం యు

గిరిదుర్గంబులనుండియు స్థలదుర్గంబులనుండియుంజనుదెంచి బర్హిర్ముఖులతోడ బద్ధ

వైరులగుట బహుకోధపూరితులై పోత్సహ పెట్టటయు వృత్తుండు పరనిమాద

నార్థమై పాక నాశనభవనంబుడై బ్రయాణ భేరివేయించె. అతం దాహవంబున కట

దెరుట యాకర్ణించి యనురవిజృంభుండును నాత్మ నుష్పాంగి యభిలదేవతాసహితంబుగా

నభిముఖుండై నడచుటయు నహర్నిశంబులు నయ్యుభయుల కతివిశాలంబగు మేడ
పృథ్విమం దారబ్ధంబగు పోరఁ బరాజితులగుచుండు సురాళిం దిలకించి బృహస్పతి
బిడోజు దిక్కు మొగంబై 3౨౩

చ॥ శతమఖ ! ఏలచేసెదవు సంగర మూరక. ముందఱం జతు
శ్శుత్రులును వెన్న సశ్యమగుచుకొ ధను వొప్ప బలద్వయంబుతో
యుతుడను భీకరాకృతిని యుద్ధ మొనర్చుచునున్నవాడు వీఁ
డతులితవిక్రముండయి. జయంబుఘటిల్లదు నీకు కావునకొ 3౨౪

క॥ సంధియొనరించుకొని స్నేహంధుండై యుండుటయును నయ్యెడ నెదియో
రంధ్రంబువెదకి యీపరిపంధిం దెగటాల్పు మింద్ర ! పవిత్ర నొగికొ. 3౨౫

సీ॥ అన్నపానీయాదులందు విషముపెట్టి ప్రేమఁజూపుచుఁ దినిపించిగాని
దేహంబుమఱచి నిద్రించుపట్టున శయ్యఁజేరి యేదో హత్యఁజేసియేని
కన్నకూతునొసంగి తన్నులినాక్షి ద్వారమున నెయ్యదో కుట్ర నెమకియేని
మంత్రకాండైన బ్రాహ్మణు దానమునఁ దన్ని కావించు నభిచారికమున నేని
ఒట్టఁబెట్టి నమ్మునట్లులు సలిపియేకొ బ్రకటమైనమాయఁ బన్నియేని
చంపదగును శత్రు కాస్త్రమం దీయాలుపాయములును జెప్పఁబడుటఁజేసి ”

వ॥ అనిబోధించుటయు నిందుగ్రిండు 3౨౬

ఆ॥ “ అట్టలైనయెడల నరిగిస్వయంబుగా సంధిగూర్చుమీవు సత్వరముగ.
నీదువాక్యమునను నేస్తంబుఁజేయు నాతోడ దానవుండు భ్రువముగాను ” 3౨౭

వ॥ అనవుడు నాంగీరసుండు వృత్తు డాయంబోవుటయుఁ దద్దైత్యుండును స్వయం
ప్రాప్తుండగు నతని విలొకించి సర్వదా బ్రాహ్మణభక్తుండగుటఁ బ్రహృష్టుండై ప్రణా
మం జూచరించి యుచ్చైఃస్థోవగబున 3౨౮

ఆ॥ “ స్వాగతంబునీకు త్కృమరాగ్రేసర ! ఏమిచేయవలయు ? ఏమియాజ్ఞ ?
కరము ప్రియులు జన్నిగట్టులునా. కట్లుగాన నుడువు మున్నకార్యవిధము ” 3౩౦

వ॥ అనిపలికిన బృహస్పతి యిట్లునియె. 3౩౧

ఉ॥ “ దైవవశంబు సర్వమును దానవనాయక ! సంగరంబునకొ
నీవె జయింతో వాసవుడె నిన్ను జయించునో తోచ దేరికికొ.
కావున నాదుమాటవిని త్తతల మీవు దివంబు నాతఁడుకొ
తైవస మాచరించుకొని కయ్యము మాని వసించు టగ్నమా ” 3౩౨

వ॥ అనియిట్లువాక్రుచ్చుటయు వృత్తాసురుండు 3౩౩

ఆ॥ “ బ్రాహ్మణాగ్రగణ్య ! భవదుక్తవిధమున నడచువాడ నేను నయముతోడ.
శక్రుతోడ నాకు సశ్యంబు గూర్చుమీ యిపుడ నీవు దైవతేకుతోడ. 3౩౪

—* ఇందుడు కపటోపాయమున వృత్తి వధించుట. *—

ప॥ అని వక్కాణించుటయు సుదారబుద్ధియగు బృహస్పతి యిందుగ్రిం దోడ్చొనివచ్చి వృత్తాసురునితో సంధానంబొనరించె. దేవరాక్షసాధిపతు లుభయులును బరస్పర మత్యంతమైతిచ్చి చేసికొని ముదంబున స్వస్వనికేతంబులకుం జనిరి. పదపడి వాసవుండు సర్వదా రంధ్రాన్వేషణంబు గావించుచు వృత్తి ప్రవర్తనమున నించుకేని లోపంబు గనుగొనఁజాలక తత్ప్రేతాపంబున దహింపఁబడుదునను భీతి నతని పాలికిం బో నశక్తుండై మరల గీష్పతిని విలొకించి. 33౫

అ॥ “ వృత్తిఁ గనులువిప్పి వీక్షించుటకుఁగూడఁ జాలకున్న వాఁడ సంయమింద్ర! ఆత్మ లేజమునను నంతటకొ వ్యాప్తుఁడౌ వాఁ డిఁకెట్లునాకు వధ్యుఁడగును ? 33౬

అ॥ కానఁ దద్దుగా తుమ్మ ఘన లేజమును సహింపంగఁదగునుపాయముం గృహశు వగుచుఁ జెప్పుచుయ్య యాంగీరసా ! వాని బిలుకుమార్చవలయు భీతిఁదొఱఁగి ?

ప॥ అని సవినయంబుగా విన్నవించిన విని సురాచార్యుండు తడవు ధ్యానించి యిట్లనియె. 33౭

ఉ॥ “ వాని శరీరమందుఁ గడు వర్తిలంచున్నది బ్రహ్మ లేజ. శుద్ధానను బేటిచూచుటకై త్వన్నయనంబులు చాలకున్న. వాదానవు సంహరించుటకుఁ దగ్గయుపాయ మొకండు చెప్పెదక నేను. మదుక్తభంగిఁజని నీవు వధింపఁగవచ్చు లీలమై. 33౮

క॥ పొచ్చిసరస్వతీనది చూచితివో లేదో ? దాని శుభ్రతటమునకొ వాచయమవద్యుండు దధీచి తపోనిష్ఠ విధి నుతించుచునుండెక. 3౪౦

తే॥ పుష్కరారణ్యమునఁ బెద్దపొద్దునుండియుండెనా బ్రహ్మ ఋషి. వానికుసుమలంకు రోతవు టైను వార్ధకాన్వీతుఁడగుట. వెనుకదీయఁడు జేనాంబు విడుచుటకును.

క॥ శతయోజనోచ్ఛ్రితం బాక్షితిసురుని కశేబరంబు. శీఘ్రుచుచని యో శతమఖ ! ఇడుగు తడస్థులు. విత సేయక పొణిములను విడిచి యొసంగుక. 3౪౧

అ॥ వానివలననీకు వజ్రముకొ పేరిటి యాయుధంబు సిద్ధమగును. బాశ చంపగలవునీవు శత్రుడౌ వృత్తి సుశ్రామ ! త్రివిధధాచ ! తథ్యమిది. 3౪౨

అ॥ బ్రహ్మ లేజమునను బరిబృంహితంబగు నస్తికలను రచితమైన వజ్ర ముపశమింపఁజేయు నురుతఃపీర్వుఁడౌ వృత్తి లేజముం ద్రివిష్ట చేశ ! 3౪౩

ప॥ అనినవిని హరిహాయం డభిలాషురసంయుతుండై కోటితీర్థంబుల కాటవట్టుగు పొచ్చిసరస్వతీప్రాంతెస్స పుష్కరారణ్యంబునకుం బోయి ముంగిసలుం బాము

లును లేళ్లును సింహంబులు నెలుకలుం బిల్లులు గుడ్డగూబలుంగాకులు వేని తపఃప్రభా
వంబున సహజవైరంబులు వీడి ససంతోషంబుగాఁ బరస్పరం బాడుకొను నాదధీశ
మహాముని యాశ్రితుంబుం బ్రవేశించుటయు నతండు వృద్ధశ్రీఃపురోగులగు వేలు
పులం దిలకించి సంతసించి యెదుర్కొని యర్ఘ్యమిచ్చి ముహూర్ముహూరాచరితప్రణా
ముండై పురుహూతు నుద్దేశించి.

కం॥ “ నావలననుండి యేపని కావలసి మదీయమగు నికాయంబునకుఁ

వైవతయుతముగ వచ్చితో వావిరి నెలవిమ్ము వాసవా ! యొనరింతుక ” ౩౪౬

ప॥ అని యనుటయు నిందుండిట్లనియె.

౩౪౭

కం॥ “ ఇంటికివచ్చినవానికి వెంటనె యాతిధ్యమిడట విధి. భవదస్థుల్

కొంటుకువచ్చితి నిడు. తెఱగంటులపని సిద్ధిజ్ఞాండగల దద్దానక. ”

౩౪౮

ప॥ అనినవిని దధీచిమహాముని యుప్పొంగి.

౩౪౯

కం॥ “ అనాహా ! నాకు సమానుఁడు మహి నొక్కఁడుగూడలే. డమర్యేకుఁడె నా

గృహమునకువచ్చె నర్థిగ బహుపుణ్యుఁడ నేను. బహుశ్రభాగ్యాన్వితుఁడక. ౩౫౦

కం॥ అనవరతము సురరక్షణమునకై వినియోగపడఁగఁబోవు మదస్థుల్

కనుగొనఁ గడు ధన్యంబులు. కొనుమవి. అసువులను నిన్నఁగూరిచి విడుతుక ”

ప॥ అనిపలికి యమ్మహర్షి తత్త్వణంబ ధ్యానంబుబూని బ్రహ్మరంధ్రద్వారం
బునఁ బ్రాణంబులు విడుచుటయు నాత్మపరిత్యక్తమై యాతని యంగంబు పుడమి
పయిం బడియె. నంత హరిహరయుం డాయన యష్టులు గ్రహియించి విశ్వకర్మతో
నిట్లనియె.

౩౫౧

కం॥ “ ఈయస్థులచేతను వజ్రాయుధమును నీవు చేయనగు వడి. నే నా

యాయుధముతోడఁ బోయి యజేయుండగు వృత్తిమేను చించువిధమునక ” ౩౫౩

ప॥ అనినవిని జేవళిల్పి యాజుమూలలును నూలుగనుపులును గలిగి నడుమ
సన్నవై భయంకరాకృతిం బొలుచు వజ్రాయుధంబు నిర్మించి సహస్రాక్షునకు సత్వ
రంబుగా సమర్పించుటయు దానిం దైకొని యతండు వృత్తిండు సమాధిగతుండగుట
చారులవలన నెఱింగి సంధ్యాసమయంబునం జని వెనుకనుండి యయ్యాయుధంబున
వానిం గొట్టి సందిగ్ధతస్మరణుఁడగుట భయంబునం బరువెత్తి నిష్ఠనంబును గుల్మసంవృ
తంబును నగు నొక విషగుడ్డలంబున సర్వంబును వృత్తిమయంబుగా భావించుచు
డఁగియుండె. సురసిద్ధచారణగంధర్వు లతనిఁ గానక వెదకివెదకి యెట్టకేల కా
గుల్మమధ్యంబునం బొడగాంచి

౩౫౪

తే॥ “ సమరవారంబుగా వృత్తి సంహరించియును నికేల భయంపడె దోబిడొజ !

మృతక శబరమునుగూడ మేము గంటి. మరుగుడె. మేలు దిన మరివిరహితముగ ”

వ॥ అనిపించుటయు రాక్షసశ్రేష్ఠుండగు వృత్ర మరణశ్రవణంబున మేను
గగుర్పొడవ గుల్మంబునుండి బయలు వెడలు పురందరు దుగ్గంధభూయిష్ఠుఁ దేజో
విహీనుఁ దిలకించి లోకగురుండగు బ్రహ్మ దైవతముల నందఱు దగ్గఱకుఁజేరి 3౫౬

ఉ॥ “ వింటిరా ? బ్రహ్మభూతుండగు వృత్ర నితం డెదిరింపలేక తా
నొంటి సమాధినుండఁగ నయోగ్యతఁబోయి వధించె గాన వె
న్నంటెను బ్రహ్మహత్య. ఇంకఁ ద్యాజ్యుఁడు. త్యాగమునేయరేని మీ
వెంటఁబడుం గొలల్ నిజము విప్పించించితి మీకు నియ్యెదన్. 3౫౭

అ॥ బ్రహ్మహంతఁ డగుల భాషింపఁ బాపంబు వచ్చుఁగానఁ బోయి వాసవునకు
దూరదూరమంద వేటుగా నుండఁడి నబుధులార ! మీరు విని మమక్తి. 3౫౮

అ॥ అతని ముట్టుకొనుట యట్లుండఁగాక. సంభాషణంబుగూడఁ బాపహేతు.
వంతెకాదు. వాని యవలోకనమే కూడ. దఘముచుట్టుకొనెడి నందువలన” 3౫౯

వ॥ అనివచ్చించుటయు నిందుండి విని తథాభూతంబగు తన తనువు చూచుకొని
దైన్యంబునం జతుర్ముఖునకు దండమర్పించి 3౬౦

క॥ “ నీకింకరుండ. నీవే నాకీయింద్రత్వ మిచ్చినాడవు కానక
లోకేశ ! బ్రహ్మహత్యం బోకార్పవె పాచితంబు పొనరిచి కరుణక ” 3౬౧

వ॥ అని వేడికొనిన నంబుజాసనుం డిట్లనియె. 3౬౨

ఉత్సాహము॥ “ అప్తపక్షి తీర్థములను నాడుకొంచు ‘ బ్రహ్మహా
దుష్టుడను’ నటంచుఁ బైడితోడఁ బాపపురుషా
భ్యేష్టవిగ్రహము రచించి యిమ్ము మంత్రవత్తుగక
శిష్టుడైన బ్రాహ్మణునకు శీఘ్రముగ శతకృతూ! 3౬౩

ఉ॥ నీటమునుంగుమాత్రమున నీకరమందలి తత్కపాల మె
చ్చోటను గిరిదికిం బడునొ సోయగ మేర్పడు నీకునచ్చ. ట
ప్పాటఁ దొలంగిపోవుఁ జెడువాసన. ఆవరతీర్థమందు వే
నాటు మిఁకం గపాలము పినాకధనుర్ధరు పేర నిష్ఠమె. 3౬౪

ఉత్సాహము॥ పంచవక్త్రమంత్రములను బాగుగం బఠించి స్థా
పించి యాకపాలమునకుఁ బ్రీతిఁ బూజి సేసి యా
కాంచనంపుఁ బాపపురుషుఁ గరముభక్తితోడ తక్
మంచిబ్రాహ్మణున కొసంగు మమవ ! శుద్ధుడొదికక ” 3౬౫

వ॥ అనినవిని యమ్మరుత్వంతుండు వృత్ర కపాలంబుఁ గైకొని యటువదెసి
మిది తీర్థంబులం గుంకుచుఁ గ్రమంబుగా హాటకేశ్వరంబునకుఁ బోయి విశ్వామిత్ర
హృదంబున మునింగి యివలకువచ్చుటయు నా వృత్రకపాలంబు చేతినుండి తనంగి

దాన క్రిందఁబడియె. సంత సర్వపాపహరంబులును బుణ్యంబులును నగు “సన్మోక్షా
తంప్రపద్యామి” మొదలగు పంచవక్త్రమంత్రంబులచే నక్కపాలంబుం బూజించి
దుర్గంధవిముక్తుండును దేజోవంతుండును నయి వెలుంగు నిందుకడకు సదైవతంబుగాఁ
జకురాననుండు చనుదెంచి బ్రహ్మహత్యచే బరిత్యక్తుడైనట్లు భావించి

ఉత్సాహము॥ “ పంచవక్త్రమంత్రములఁ గపాలమును భజించితీ
వంచితముగఁ గాన బ్రహ్మహత్యతోలఁగిపోయె. శే
షించియున్న పాపమును నశించుఁ. గనకమునను జే
యించి యిమ్ము నీశరీర మింద్ర! విధియుతంబుగన్ ” 3౬౭

ప॥ అనివాక్రుచ్చుటయు వల్లెయని హేమమయంబగు నాత్మీయప్రతిబింబ
మును గర్తాత్మీయవాసియు నాహితాగ్నియు నుహితమృదుండును వాతాభిధానుండును నగు
వసుధామరున కొసంగుటయు నాగరు లాబ్రాహ్మణు డాయంజని. 3౬౮

క॥ “ చీచీ! సాంగోపాంగము నీచేఁ బరియింపఁబడిన నిఖిలశ్రుతులున్
నీచా! వ్యర్థములయ్యెను. మాచెంతకురాకు మీవు. మము ముట్టుకెకన్ ” 3౬౯

ప॥ అని నిందించుటయు నుపమన్యుకులొద్భవుండగు నా బ్రాహ్మణుండు
చిన్నవోయి యిందునితో నిట్లునియె. 3౭౦

ఉ॥ “ తావకపాపపిండము ప్రదత్తము నాకు సురాధినాథ! స
ద్భావమునన్ గ్రహించితిని దానిని. గాని ధనేహఁగాదు. భూ
దేవతలెల్లరున్ ననుఁ బనింబదిగాఁగ శపించుచున్నవా.
రీవును జూచుచుంటి. విక నెట్లు ప్రతిగ్రహ మాచరించెదన్ ? ” 3౭౧

క॥ నీయది నీవే కైకొను. పోయెద. నటు తీసికొనకపోయితివేన్ కా
పాయుధమును నీమీఁదను వేయంగలవాడె నివుడ వేలుపుటేదా! ” 3౭౨

ప॥ నావుడు కుచాశీరుండు

తే॥ “ వేదవేదాంగవేదియా విప్రజనుఁడు సలుపుఁగాక ప్రతిగ్రహ మిల నొకష్ట.
పాతకంబంటు దాతనిం బద్మవక్త్రముల సర్క్విత జలబిందువుల విధమున. 3౭౪

ఉ॥ కావున లేదు. నీకిపుడు కల్మష మెవ్వరు నిన్ను దూరిరో
ఆ వసుధామరు ల్బలుపు నన్ని సుకార్యములం బ్రధానతన్
నీవెవరిండు. తత్సరులు నీకుతవర్తము నాజ్ఞలొన నుం.
దీర్చిది వారి సంతతియు వేగుచునుండుఁ గ్రమ క్రమంబుగన్. 3౭౫

క॥ నీయాటతెక్ నాగరమూమిమను లెంతమాత్రపుం బనివేనిన్
తా మెవరిండు నీవెవరినా మతిపట్టి బూడిదోయి నాజ్యముధంగిన్ 3౭౬

—♦ కపాలమోచన మాహాత్మ్యము ♦—

అ॥ ఈప్రదేశమింక నిలను గపాలమోచనమటన్నఖ్యాతి నెనయఁగలదు.

ముత్తులగురుచట ముందు కపాలంబు నాత్మదలఁచి శ్రాద్ధమాచరింప. 322

క॥ పితృపక్షంబున నట్టిటఁ బితృదైవతములగుటించి పెట్టెడిశ్రాద్ధం

బతిశయఫలప్రదంబగు క్షీతిగీర్వాణా! ఇఁకేమి చెప్పఁగవలయున్. 32౪

ఉత్సాహము॥ స్థానబాహ్యులైనద్విజుల సంతతిని జనించు ప

ద్మాననలను బ్రీతిఁ బెండ్లియాడి త్వత్కులాద్భవున్

నా నియోగమున సమస్తనాగరక్రియల సదా

పూని వ్యవహరింపఁదగిన పూజ్యులగుదు రగ్రజా! ” 32౯

వ॥ అనిచెప్పి వెల్లిపోవుటయు వాతాభిధానబ్రాహ్మణుం డా యిందుగిని

వలననుండి ప్రతిగ్రహించిన విత్తంబుపెట్టి దేవదేవుండగు శివునకు దేవశంబు గట్టిం

చె. అంతఁ బాకకాసనుండు నాగరబ్రాహ్మణుల నుద్దేశించి. 3౩౦

పంచచామరము॥ “ కపాలమోచనంబునన్ వగాహ మాచరించి యీ

కపాలిపూజనేయు బ్రహ్మహతకుండుగూడఁదా

విపాపుడౌను గాన దీన విప్రులార! స్నాతులై

అపాస్తదోషులై రహింపుఁడౌజ్ఞయిచ్చినాడ నేన్ ” 3౩౧

వ॥ అని వక్కాణించె. ఆ వాతాభిధానబ్రాహ్మణుం డంద యాశ్రమం

బమర్చుకొని యభవు నర్పించుచు నధివసించె. అది మొదలుకొని తమ యేకాలది

కార్యంబును నతఁడుచెప్పినచొప్పున నాగరు లాచరింపంగడంగిరి. ఈకారణంబున

వాతుండు ద్వితీయమధ్యగుండయ్యె. మహాత్ముడగు మఘవున కీతీర్థంబున బ్రహ్మ

హత్యారూపపాతకంబు నష్టమైనవిధంబును జదువువారికిని వినువారికిని బాపనాశకం

బగు నీ కపాలేశ్వరమాహాత్మ్యంబును సర్వంబు మీకుంగా వాక్కుచ్చితి. తొల్లి

యానర్తుండు భర్తృయజ్ఞం గనుంగొని. 3౩౨

—♦ పాపపిండప్రదాన విధానము ♦—

సీ॥ “ ఎడఁదఁ దోఁపఁగనీక హితువాక్కు విననీకమనెడిమూర్ఖత్వంపుమహిమముననొ

ఞ్చి యిట్టులగునటం చెఱుగంగరానీక మనసుఁ గలంచు ప్రమాదముననొ

తారుణ్యవశమునఁ దాఁ దటస్థించి యగ్గలమైన కామాంధకారముననొ

మహిత తమోగుణమాహాత్మ్యమునఁజేసి మన మావరించిన మాంద్యముననొ

అఘముఁజేసి దాని క్షర్తప్రాయశ్చిత్త మాచరించుకొననియట్టివార

లయ్యఘంబునుండి యపుడ విముక్తులౌ పుణ్యమును వచింపు భూసురేంద్ర! 3౩3

ఆ॥ లోభమోహవివశమై భూమి వర్తిల్లు జనము పాపపిండమును నొసంగ
విధినిజెప్పుమయ్య విద్వద్వరేణ్య! వేయేను నీయనుంటి దానిఁ గాన ” 3౮౪
వ॥ అని వక్కాణించుటయు భర్తృయజ్ఞం డిట్లనియె. 3౮౫

సీ॥ “ ఇరువదైదుపలాల హేమంబు గరఁగించి యాత్మీయ ప్రతిబింబ మమరిపించి
అపరపక్షంబున నవగాహ మొనరించి లలితమా తెలిచేలములు ధరించి
మండపాదికమును మంచిగం గూర్పించి యా స్వీయ ప్రతికృతి యచట నుంచి
త త్వరూపమునకు ధాత్యాదికమునకు వక్ష్యమాణములయి వఱలు పృథివి
మొదలుగాఁగల మేటి యిర్వదియునాల్లు తత్త్వములపేళ్ళు చదువుచుందత్పరతను
పూజగావించునటువంటి పూరుషుఁడు పూర్వకృతపాతకమునుండి ముక్తుఁడగును.

మంత్రము॥ ఓంపృథివ్యై నమః ఓం అదోభ్యై నమః ఓం తేజసే నమః ఓం వాయవే నమః
ఓం ఆకాశాయ నమః ఓం ఘ్రాణాయ నమః ఓం జిహ్వాయై నమః ఓం చక్షుషే నమః
ఓం త్వచే నమః ఓం శ్రోత్రాయ నమః ఓం గంధాయ నమః ఓం రసాయ నమః
ఓం రూపాయ నమః ఓం స్పర్శాయ నమః ఓం శబ్దాయ నమః ఓం వాచే నమః
ఓం పాణిభ్యాం నమః ఓం పాదాభ్యాం నమః ఓం పాయవే నమః ఓం ఉపస్థాయ నమః
ఓం మనసే నమః ఓం బుద్ధ్యై నమః ఓం చిత్తాయ నమః ఓం అహంకారాయ నమః.

ఓం క్షేత్రాత్మనే నమః ఓం పరమాత్మనే నమః 3౮౩

ఆ॥ ధూరటన్న దాన ధూప మగ్నిశ్శోతిర నెడిదాన దీప మమరఁజేసి
అటు “యువాసువాస ” అను మంత్రమున వస్త్రముల ధరింపఁజేయవలయు వరుస.

సీ॥ అద్ధాంగి చెంబెత్తి యతిభక్తిఁబో నెడి విమలనీరములఁ బాదములు గడిగి
చెలువైన మేల్జరీచెఱుగులుగలయట్టి రమణీయ పట్టాంబరములు గప్పి
అంసద్వయము కరం బావహించెడిభంగి దళమైన నూత్నాంగదములు వెట్టి
సింగంపుమూతులఁ జెలఁగు మేల్మి పసిండి కడియముల్ హస్తయుగ్మమునఁదొడిగి
ఉంచి పదివేల్లకుం బది యుంగరములు మఱియునుం గొన్నికొన్నిగ ల్వరుసనిచ్చి
వేదవేదాంగవిదుఁడగు విపునకుఁ ద దాత్మపిండంబు నర్పింపనగు నృపాల !

శ్లో॥ ఏష ఆత్మా మయా దత్త స్తవ హేమమయో ద్విజ
యత్కించి ద్విహితం పాపం పూర్వం భూయా త్తవాఖిలమ్ 3౯౦

శ్లో॥ యత్కించి ద్విహితం పాపం త్వయా పూర్వం మయాహి తత్
గృహీతం మూర్తరూపం త త్తత స్త్వం పాపవర్జితః 3౯౧

క॥ అను నేతన్మంత్రద్వయ మనఘా ! దాతయుఁ బ్రతిగ్రహముఁజేసినయా
మనయ యథా సంఖ్యంబుగ ననవలయును. ఇది విధాన మాదానమునకొ. 3౯౨

అ॥ తస్మిన్ గ్రహిత తనియు విధంబుగా దక్షిణయు నొసంగి యాక్షణంబ
సాగనంపవలయు త్మోపాల! ఇబ్బంగి సలుపఁ గలువ మెల్ల విలయమందు 3౯౩

సీ॥ బరు వంతయును దింపఁబడినచాడ్పున నంత నలకఁదైత్యోఁడు నం మెల్ల.

కొత్త నెత్తురు వెటి యత్తటి సకలావయవములఁ జేయుఁ దేజోభివృద్ధి

కలలోన సితవస్త్రగంధమాల్యావృతి మురియు స్త్రీ పురుషులం దఱకు గాంచు

శుభ్రగోవువభాశ్వ శుద్ధతీర్థంబులం బ్రత్యక్షమగుచుండుఁ బ్రతితమిసృ.

ఇటు పురాకృతకీర్తిమం బెడలినందు కొలయు నమ్మక మాత్మాగ్న్య యొసఁగుమాత్ర

వినినయంతన కల్మషమును హరించు పాపపిండప్రదానంబు ఫణితమయ్యె. 3౯౪

కం॥ ఈ పాపపిండదానము భూపాలక! ఎచట నేని పానరుపఁబడుఁగా

కీపుట్టువునంజేసిన పాపమె హరియింపఁగలుగుఁ బ్రజ కది యరయక 3౯౫

అ॥ ఆక్కపాలమోచనావ్యయ తేత్రమం దాచరింపఁబడిన నది సహస్ర

భవములం బొనర్పఁబడినట్టి పాతకంబుల నశింపఁజేయఁగలది యగును 3౯౬

అ॥ వేది మండపముల విధిని దొల్లింటివిధంబుగానె చేయఁదగును గాని

కల విశేష మింక గాయత్రిచే హోమమాచరింపవలయు టవనిపాల! " 3౯౭

—♦ ఇంద్రద్యుమ్నోపాఖ్యానము ♦—

వ॥ అని యిట్లు భర్తృయజ్ఞం దశ్వ సేనమహీపతినిగుఱించి చెప్పియుండె. 3౯౮

సీ॥ అలఘు మార్కండేశ్వరాభిధానంబైన దీవ్య స్మహేశ్వరదేవతయును

అఖిలపాపంబుల హరియింపఁజాలు నింద్రద్యుమ్న కేశ్వరదైవతమును

నిఖిలరోగంబుల నిర్మూలమొనరింప నేర్పడినట్టి పాలేశ్వరుఁడును

ఘంటునిచే నిల్పఁగాఁబడుకతమున ఘంటశివఖ్యాతిగల భవుఁడును

ఇంకఁ గలశేశ్వరుఁడు వానరేశయుతుఁడు నొయ్య నీకానశివుఁడును నున్నవారు

కలియుగంబునఁగూడఁ బూజలనొనర్చు జనుల కోరికలం దీర్చుకొనుచు నచట.

వ॥ వారు పూజనంబుననకాక దర్శనంబునన సర్వరోగవివర్జితంబుగా జనుల దీక్షా

యువులఁజేయు బహుపుణ్యంబులగు లింగాకారంబుల నెసంగుచున్నవారు. "

కం॥ అనియిట్లు కామహర్షి వినుచుటయును శౌనకాది విద్వద్విప్ర

ర్షి నికాయం బాచరితంబును సాంతము తెలియఁగోరి మొగి నిట్లునియెక ౪౦౧

సీ॥ " లింగప్రతిష్ఠ పాసంగఁ గావించిన మార్కండేసంజ్ఞుండు మఱియెవండు ?

ధార్మికుండైన యింద్రద్యుమ్న నామఁ డేకాలమందున్న భూపాలకుండు ?

పాలకాఖ్యుండు తాభక్తినియుక్తి నెప్పట్ల సంస్థాపించె బార్వతీకు ?

ఘంటాహ్వయుండైన ఘటికుఁ డేయశ్వయంబును బావనముఁజేయ జననమందె !

వానరాన్నితముగ వత్తుంచు కలకుఁ డీకానుఁడును మఱువ్వ ? రానతిచ్చి
దానమంత్రములును దత్త దుదంతంబులును వచింపు "మనుడు విని యతండు ౪౦౨

వ॥ " దేని వినినమాత్రంబున జనము దీర్ఘాయువై యెవ్విధంబునను నపమృ
త్యువు గాంచదో యెఱుఁగి భర్తృయజ్ఞునిచే నానర్తాధిపతియగు నశ్వసేనునకు వచి
యింపఁబడియెనో యా పురాతనగాధ నేను మీకుఁ గీర్తించెద. మార్కండుఁడను
ప్రథమసంకీర్తితుఁడగునతని పవిత్రచరిత్ర మీకుఁ జెప్పియుంటి. ఇఁక నఖిలస్మృతాల
మానితుండగు నింద్రద్యుమ్నుఁ డెట్టిప్రభావముగలవాఁడయినదియుం జెప్పెద. ౪౦౩

సీ॥ ఆత్మవస్తు వెఱింగి యనవరతం బంద రమియించుచుండెడి రాజయోగి
ఆర్తిగూరినయట్టి యఖిలలోకమునకు నాశ్రయంబిచ్చెడి యధికదాత
కష్టమంచనక తా శిష్టరక్షణమందు జాగరూకతనుండు సత్ప్రభుండు
నానాధ్వరంబులం బూనికమై జేసి కడుఖ్యాతినందిన కర్మకుండు
అఖిలభూతహితుఁడు నగుచు దుర్భిక్షంబు వ్యాధి చోరబాధ యాత్మరాజ్య
మందు లేకయుండ నరసి యింద్రద్యుమ్నుఁ డేల నేల మును నునీంద్రులార !

సీ॥ ఆది నగ్నిష్టమ మాచరించె నతండు సర్వే షోడశికాఖ్య సప్తతంతు
పుక్థాఖ్యయాగంబు నొనరించిమించెదా. చేసె సౌత్రామణి భాగురముగ.
వాజపేయంబులు వరుసగాఁ గావించె. రాజనూయంబులు రమణజలిపె.
అశ్వమేధంబులు నాచరితంబులు. పోండరీకములు నిర్వర్తితములు.
ప్రతికరత్తుగూడఁ గృతము చాతుర్మాస్య. తారలకును వత్సధారలకును
నదులలోని యిసుకనీలుసులకుం బోలె సంఖ్యయున్నె యతని సవనములకు ?

వ॥ దానంబులం గావించె. అంద విశేషించి తీర్థంబులం జలిపియున్నవాఁడు.
త్కామరులకు సదక్షిణంబుగా మృష్టాన్నంబులు వెట్టించె. ధనార్థులగు బ్రాహ్మణుల
ద్వారంబున బ్రాహ్మణుల కర్బుదసంఖ్యల కన్యాదానంబు లొనరించె. అతఁడు కట్టించిన
దేవాలయములేని గ్రామంబుగాని పట్టణంబుగాని తీర్థంబుగాని కనుపట్టదు.

తే॥ " రేపు హరివాసరం బదిసాపహరము బాలవృద్ధులుదప్ప నప్పట్లనెవరు
భోజనముచేయఁగూడ దయోజ నుపవసంపకుండైన వారికి శిక్ష నిజము॥" ౪౦౪

వ॥ అని దశమీతిథి నిశీధి నేనుంగుపై డంకా గట్టించి నగరమం దంతటను
సాటింపఁ జేసెడివాఁడు. రాజర్షి యగు నయ్యంద్రద్యుమ్నుఁ డంతఁ గొంతవడికి హరి
ప్రసాదంబున సభాతిక శరీరంబుగా బ్రహ్మలోకంబునకుం జని వేయి కల్పంబులుం
డుట ము నప్పు డంబుజాసనుండు స్వయంబుగా నతనిఁ జేరం బిలిచి " యిఁక నిందుం
డం జనదు భూలోకంబున కరగు"మన నతండు. ౪౦౫

తే॥ “ ఏల నీలోకముననుండి యిట్లు వేగఁ బాపహీనుడనగు నన్నుఁ బంపెదయ్య ?
కారణంబును నామీదఁ గరుణయుంచి యానతీయుము లోకేశ ! అఘవినాశ ! ”

వ॥ అనివేడుటయు నజుండిట్లనియె.

ఉ॥ “ తావకక్రీర్తి ప్రస్తుతము ధాత్రీ నశించిన. దెంతదాకఁ ద
ద్భావలయంబునకొ యశము పూర్తిగ నుండునొ యంతదాక నే
దైవతలోకమందుఁ బ్రజ తా వసియింపఁగనొను. చేయుపా
మ్మివిట నుండ నెంచిన మహిమ మఱి కీరితివచ్చు వైదముల్. ” ర౧౦

క॥ ఈకారణమునఁజేసియె లోకులు దేవాలయంబులుం బెఱువులు వా
పీకూపంబులు మొదలుగ వీరక స్వనామాంకితముగ విరచింతుఁ భువిక ” ర౧౧

వ॥ అనియిట్లు వాక్కుచ్చుచుండ తెప్పపాటులో నన్న రెందుఁడు భూతలస్థ
మగు కాంపిల్యనగరమున వచ్చిపడి యచ్చటినులం బొడగాంచి. ర౧౨

క॥ “ ఎక్కడిది యీప్రదేశం ? చిక్కడఁ బాలించునట్టి యేలిక యెవ్వఁ ?
డిక్కొటికపే రదెయ్యది ? ఒక్కొకటి వచింపుడయ్య యో జనులారా ! ”

వ॥ అనవుడు వారలిట్లనిరి. ర౧౩

క॥ “ ఇది కాంపిల్యంబనుపురి. సదయాఁడు పృథ్వీజయుండు క్షౌపతి. దేశం
బుదితం బానర్తంబని. ఎది నీవిటురాను హేతు ? వెవ రీవు బుధా ! ” ర౧౪

వ॥ అనియిట్లు మరలఁ బ్రశ్నించుటయు నమృహీపతి. ర౧౫

క॥ “ ఇంద్రద్వ్యమ్నాహ్వాయ భూమింద్రిఁడ. వైజయంతేశ మేలెడువాడకొ.
సాంద్రింబగు రోచకపురమం దుందును. అన్వి యెచటనలరెడఁ జెప్పుడా. ”

వ॥ నావుడు మఱియు నప్పారులు. ర౧౬

క॥ “ ఎఱుంగము మేమానగరం. బెఱుంగము తద్దేశమును. మహీశుండని యే
పురుషునిగూరిచి యడిగితొ యెఱుంగము మేమెన్నడుం ద దింద్రిద్వ్యమ్నక ”

వ॥ అనిచెప్పటయు వెండియు నింద్రిద్వ్యమ్నండు. ర౧౭

తే॥ “ తన్మహీశునో దేశంబా తత్పురంబా యెఱిగియుండిన దీర్ఘాయు వెవ్వఁడేని
ప్రకృత ముండినఁ జెప్పఁ డోపారులార ! ఆలసింపక. అడుగుదు నతనినేని ”

వ॥ అనినవిని జనులు. ర౧౮

ఆ॥ “ కల్పసప్తకంబు గడపి మార్కండేయుడనుమునీంద్రిఁడొక్క డనఘచరితుఁ
డున్నవాఁడు ప్రకృత మ నైమిశంబునం. దతనినడుగు. మెఱుంగనగును నీకు ”

వ॥ అని నుడువుటయు నయ్యెకిమీఁడు తక్షణంబ వ్యోమమార్గంబునం జని
నైమికారణ్యవాసియగు మార్కండేయునకుఁ బేరెలుంగునఁ బ్రజామంబు నివేదించి.

కం॥ “ ఇంద్రద్యుమ్నుండను స్పృహచంద్రుని గనుగొంటే ? లేక శ్రవణపథమునే
సాంద్రముగఁ జొచ్చినాడే ? మునీంద్ర ! చిరాయువనివినుటఁ బృచ్ఛించితి నిక ”

వ॥ అనియడుగుటయు మార్కండేయుండు.

౪౨౯

ఆ॥ “ కల్పసప్తకమునఁ గనఁ దదింద్రద్యుమ్ను. విననుగూడవినను వీనిపేరు.

ఇంక నేమియనుచు నేను వక్కాణింతునయ్య పాప మేలయడుగుచుంటా ”

వ॥ అనినవిని యతండు నిరాశుండై వైరాగ్యచువలంబించి మరణింప నిశ్చయిం
చుకొని కట్టియలం బోగుచేసి నిప్పువెట్టి యందుఁ బడఁబోవుటయు మార్కం
డేయుండు.

౪౩౦

కం॥ “ చావకుమీ. నీతోడం గావించెదఁ జెలిమి. ఇంక గతరోగుడవై

జీవించెద. విటు లేటికిఁజావం బ్రయతింతో చెపుమ. చని ప్రతిసేతుక ”

౪౩౧

వ॥ అని యూఱడించుటయు నింద్రద్యుమ్నుండు.

౪౩౦

కం॥ “ అల కాంపిల్యావ్యయపూర్ణిలయులు చిరజీవియనుచు నిక జెప్పగ నీ

లలి నింద్రద్యుమ్నుస్థిత తెలి పెదవని యిటుకు వచ్చితిని మునినాథా ! ”

౪౩౧

కం॥ నాకీర్తి లేశమేనియు లోకంబున లేకయుండ లోఁ గుందుచు నే

వీరిను జీవింపగవలె ? ఈ కాగణముననుజేసి యే మరణింతుక.

౪౩౨

వ॥ అని తన నిశ్చయఁ దెలుపుటయు నమ్మునీంద్రుండు కరుణావిప్లవేత

స్కుండై యయ్యది వృథాశ్రమంబని తలంచి

౪౩౩

— నాళీజంఘచరిత్ర —

కం॥ “ అటులగుచో దహియి. ను మిటు దేహము. తెలిసికొనెద నేనాచ్యు. నొ

క్కట నాళీజంఘుండను పలు క మున్నయది పెద్దప్రాయముగలదై. ”

౪౩౪

కం॥ నాకుం బ్రాణస్నేహితుఁ డాకొంగలయొడయఁ. డాతఁ డాతని నెఱుఁగుం

గా. కిపుడ యేగుదమునద కొండలరాయనొద్ద నతఁడు వసించుక.

౪౩౫

తే॥ “ సాధుసందర్శనంబును నెడల నుండునేదేని లాభంబు ఖండితము.

నిష్ఫలం బెన్నటికిఁ గాదు. విక్రమిద్ది. ఆత్మహాననంబు మానుకొ మ్మరుగుదెమ్ము ”

వ॥ అనిచెప్పి యమ్మ యింద్రద్యుమ్నుం దోడ్కొని యాకాశమాగ్ధంబున

హిమవంతంబున కరుగుటకు నుండు పృహృష్టాంతరంగంబుతో వచ్చెడి మార్కం

డేయుం గనుంగొని యెదురేర్పరకొనిబిచ్చి పూజించి.

౪౩౬

ఆ॥ “ బ్రహ్మవిద్యరిష్ట ! జహా ద్యాదను నేను గరుణ నీవువచ్చు కారణమున.

హితుడవై ననీకు నేను మునుచేయవలెనొ చెపుము. సిద్ధముంటి ”

౪౩౭

వ॥ అనిపలుకుటయు నింద్రద్యుమ్నుండేయుం డిట్లనియె.

౪౩౮

శా|| “ నాకంటెం గడుఁ బెద్దవీవు కన. ఇంద్రియముడెక్కో టేఁడు తా
నీకంటం బడెనొక్కొ యెప్పుడయినక ? నీ శోత్రమేక జొచ్చుచో
వాకొ. స్మితఁడు నాకు స్నేహితుఁడు. తద్వార్తక విసవ్వచ్చె. సు
ఖోకా ! చెప్పకయున్న మృత్యువెనయుంజూ. అందుకై వచ్చితిక ”

౪౪౦

వ|| అనవుడు బకంబు.

౪౪౧

మ|| “ పదియొక నాలుగు కల్పము ల్లఱప నా ప్రాయంబు మానీంద్ర ! ఇ
య్యది యాధార్థ్యము. విస్మృతంబులునుగా వస్తున్న పూర్వేశరా
జ్జడనద్యదిముఖంబు లన్నియును. ఇంద్రియము సందర్శనం
బది యట్లుండఁగఁ బేరుగూడ విస. ఏమంచినక వాక్రొచ్చుదుక. ”

౪౪౨

వ|| ఇంద్రియముం డిట్లనియె.

౪౪౩

ఉ|| “ కొంగవు నీవుచూడ. అధికుండవుగా. వయినకొ మహాద్భుతం
బుం గలిగించు నాకుమను బొందటకుం గల కారణంబు నా
కుం గృహతోడఁ జేయు. గొప్ప తపంబె యొనర్చినావొ. త
క్కుంగల దానధర్మ కోరి యొనర్చితివో విహంగమా ! ”

౪౪౪

వ|| బకం బిట్లనియె.

౪౪౫

ఉత్సాహము|| “ దేవదేవి కే. వానుదేవు నేను దొల్లి యా
జ్యోత్సుకా గొప్పకతన నబ్బెనింతయాయు. విం
కీవిహంగః స్వ మేల యొనసెని స్నటందుశేక
దైవవశతః ప్రకాశదగ్ధుడైతి. ఏమనక ?

౪౪౬

తే|| పూర్వమేను విమతా పూవరమున ప్రాహ్మణుల పిల్లవాడనై ప్రభవమంది
బాల్యశాల్యవిశిష్టతల బ్రబలనాడ. అయ్యకుం బ్రీతిపాత్రంబు నైనవాడ. ౪౪౭

ఆ|| అట్టి నాదుతండియొక్క బారాశయ్యడనఁ బ్రసిద్ధినందినట్టివాడు.
వెట్టె నాకుఁ బేరు విష్ణుకూపుండని. బకుడనంగ నింకనొకటి కలదు.

౪౪౮

ఆ|| అట్లుకొంతకాల ము. నానకుచే మకరసంక్రమణ సమయమునందు
సమ్యగర్చితంబు జాగ్రత్తంబు దీసి నేతిలోన వేసివాడ.

౪౪౯

చ|| తెలతెలవాజు నా. ఇదిగ్గునలేచి కృతావగామండై
తొలుతఁ గృతాశిష్ట ముచు ధూర్జటిపూజన మాచరింపఁగ
తలఁచి యదృష్టతలఁచి “ గాచీతి వీవె తనూజ ! ఎచ్చటో
వలసినయన్ని యన్ను. పై శను యిచ్చెదఁ జెప్పవే ” యనక

౪౫౦

ఉ|| భక్త్యముమీఁది లక్ష్మణుడనఁ బర్వన సేజని యాజ్యకుండికా
కుక్కుసవిష్టలింగమున కొంచుదెరిచియు బాల్యచేష్టలక

భైత్యమువెట్టినట్టు పిత పాణిని బెట్టితి. చచ్చి పుట్టితికొ
పక్ష్యభిధానమొప్పు నొకపార్శ్వపునింట భవాంతరంబునకొ.

౪౫౧

కం॥ ఘృతకంబళమాహాశక్త్యం జతితనమై యట్టు లోజ నానర్తమక్షి
ట్టుతుండేసె నన్ను. పొగ్గని స్మృతియుం గలుగంగఁజేసె. ఏమందునికకొ.

కం॥ అనర్తదేశమంతకు భూవాధుడనై బకాఖ్యఁ బొలుపారు చటుల్
నేను జమత్కారపురస్థానమున శివప్రతిష్ఠ సలిపినవాడకొ.

౪౫౩

అ॥ అంత రాజ్యమెల్ల నాత్మజుపరము గావించి ప్రతినిధులను బెట్టి యచట
క్షీతిని బూర్వమున్న శివలింగములనెల్ల ముంచినాడ నాజ్యమునఁ గరంబు. ౪౫౪

కం॥ నవి మకరరాశిలోపలఁ బ్రవేశమును జేయువాఁడు పరిశీలింపకొ

తవిలి ఘృతంబున నింపని శివలింగమె కానబడదు క్షీతి నెచ్చోటకొ. ౪౫౫

తే॥ తచ్చమత్కారపురమున స్థాపితమయి యున్న శివలింగమును రేయియుం బవలును
కరము పూజించుచుం బెద్దకాలముండ నీశ్వరుఁడు దర్శనంబిచ్చి యిట్టలనియె.

చం॥ “గణుతికిరానియన్ని ఘృతకంబళదానము లాచరించి రా

ణ్మణి ! పరితృప్తుఁడేసితివి నన్ను. శుభంబగుఁగాక నీకు. ఇం

కణువును సంశయింపకెద నడ్లు మభీష్టువరంబు. తప్ప కీ

క్షణమ యొసంగువాడ. ఘనకార్యమునేనియుఁ దీర్చువాడ ” నాకొ

౪౫౬

ఉ॥ “నాయెడలం బ్రసన్నుడయినాడవయేని భవద్గణంబుగా

చేయు. తదన్య మించుకయుఁ జిత్తమునకొ రుచియింప ” దంచు నీ

చాయను విన్నవించితిని. శంకరుఁ డంతట రమ్మటంచుఁ ద

త్కాయముతోనె నన్నుఁ గృపఁ దాఁ గొనిపోయెను వెండికొండకుకొ. ” ౪౫౭

ఉ॥ పోవుచు “పూష నక్రమును బొందిననాటి నిశాముఖంబునకొ

కావలెనంచు నాకు ఘృతకంబళదానముచేయు నన్యుడొకొ

తా వడి నొ గణం ” బని ముదంబున వాకొనుచుకొ గణాధిపుం

గా విధియించె నన్ను. బహుకాలము తత్పదమంద యుండితికొ.

౪౫౮

కం॥ ఒకనాఁ డటనటఁ దిరుగుచుఁ బ్రకటంబగుమంచుకొండపైకికొ యాద్య

చ్చికముగఁజని గాలపుడను నొకముని తపమున్నవాని యుపదను గఁటికొ. ౪౬౦

సీ॥ చెంపకొక్కంటికిం జేరెడుచేరెడే కనులుగల్గినది యా కలికిమిన్న.

స్త్రీకుండదగినన్ని తీరుతీరైన సులక్షణాల్గలది యా ఋక్షనఖర.

స్థానసప్తకమునం దగుప్రకారంబుగా రక్షిమగలది యారాజవదన.

త్రిస్థానములయందుఁ దీసిపోనట్టి గాంభీర్యంబుగలది యా పృథునితంబ.

గూఢగుల్ఫ. కృశోదర. కోమలాంగి. అట్టిసౌందర్యవతిఁజూచి యగ్గలంపు

మోహమునబడి యెట్లు లీమోహనాంగి యగ్గమగునంచుఁ జింతించి యాత్మలోన-

కం॥ “ శిష్యుడుగఁ బ్రవేశించి యమాశ్వుడని నమ్మకంబు గోచెడిరీతికొ
ప్రేష్యత్వంబునుజేయుచు ఋష్యంగనకు హరితు నెవ్విధి నేనికొ ”

౪౨౨

కం॥ అని నిశ్చయించుకొని యమ్మని దగ్గటి నేను “ దపము పొనరించెదనిఁ
దనఘా ! దీక్షయొసంగవె జనియించెను నాకు గోత సంతారమునకొ. ”

౪౨౩

సీ॥ తెచ్చిపెట్టెదనీకుఁ బచ్చనిదగ్గలం బితృదేవతలఁ దృప్తిపెట్టుపాంతు.

తెంపిపెట్టెదనీకుఁ దెల్లని పుష్పము ల్భివపూజ రేబవ లేయూపాంతు.

కొట్టిపెట్టెదనీకుఁ గుదురైన సమిధల వీతిహోత్రముగాన వేల్చుపాంతు.

రాల్చిపెట్టెదనీకు రసవత్ఫలంబుల దేవతాళికి నివేదించుపాంతు.

నింపిపెట్టెదఁ బాత్రాలనిండ నీర”మని ధరామరవటుడైనై యతివినయము

తోఁపఁబల్కుటయును నమ్మిపాపమతఁడు నాకు దీక్షయిడెకొ యథాన్యాయముగను॥

కం॥ అనయము రంధ్రాన్వేషణమును బొనరుచు కుటిలచిత్తమున నుండియు న

మ్మునినిం దత్సహధర్మిణిఁ దనిపితి దినదినముఁ జేసి తగ శుక్రూషకొ. ”

౪౨౪

కం॥ ఒకనాఁ డా సుతపస్విని ప్రకటార్తవయగుచుఁ బోయి పర్ణకుటీరా

నకు దూరమందుఁ బడుకొని యకలంకమనంబుతోడ నట నిద్రించెకొ. ”

౪౨౫

తే॥ నమ్మి సుఖనిద్రఁజెందు నాయెమ్మెలాడి నెత్తికొనిపోవుచుండుడు సత్తివోలె

నున్న నామేని సంస్పృష్టి నొడలు తెలిసి దొంగశిష్యుడనని యెడఁదం గ్రహించి

డొ॥ ఏడుచుచుకొ “దురాత్ముడయి యీ మనశిష్యుడు నన్ను బల్కిమై

ఈడిచి పైనివేసికొని యేగుచునుండినవాఁడు నాథ ! నీ

వేడ వసించితో ? దవుల కేగకమున్నె యిటేగుదెంచి యీ

గాడిదబారినుండి ననుఁ గాచుకొనం బ్రయతింపుమీ వెనకొ ”

౪౨౬

ఆ॥ అని వచించుటయును నానవలామగం “ డుండు ముండుమోని ముండకొడుక !

అనుచుఁ బెక్కుమాటు లదలించి మద్గతిస్తంభనంబుఁ జేయఁజాలె నపుడు. ”

౪౨౭

కం॥ చిత్తరువున వ్రాయంబడు నెత్తరినా నిల్వఁబడితి. ఇంచుకయును గా

లెత్తం జాలని తాదృ క్సత్తావిరహితుని డాసి సంయమి యంతకొ ”

౪౨౮

ఆ॥ “ కొంగజపముఁజేసి కొనకు మదంగన దొంగిలించితీవు దుష్ట ! కాన

అంగలార్చుకొనుచుఁ గొంగవై పడియుండు”మని శపించె. ఏమియడిగె దింక ?

కం॥ పదపడి నామై నేఁ జూచెదఁగద కొంగనయియుంటి నీయన. అయినకొ

కుదురుకొనియుండెఁ బ్రాకస్కృతి. అది యెప్పటిదైనయీశ్వరానుగ్రహమో.

కం॥ ననుఁదాఁకినందులకుఁగా మునిసతి యెంతయును జిత్తమునఁ గొంతవడికొ

పనవి సజేలస్నానము పొనరిచి ననుఁ గూర్చి కోపమున నిట్లునియెకొ. ”

౪౨౯

కం॥ “ముట్టై నిదురించెడి ననుఁ బట్టుకొనం గూడునటర పాపీ ! శిష్యుం

డల్లు మముఁజేరి తుదకీ చెట్టుంజేసి. తివి కొంగచేష్టలు కానక

౪౨౪

శా॥ నా నాథుం డనినట్లు కొంగవయి యుండక నేను మేకొంటి ” నం

చానారీమణియుక శపించుటయు సత్యంతంబు దుఃఖించుచుక

నే నాగాలవు రెండు పాదములపైనిక వ్రాలి యిట్లుంటి. “ నో

మానీ ! పాలకనామకప్రమథుడక. మన్నింపవే నన్నికక.

౪౨౫

కం॥ గణకొటికి నాథుడ. నొక దణిపనికై యిటకు వచ్చి తావకయోషి

నృణిఁగాంచి కామవశతను గణియింపక యిట్టికృతికిఁ గడఁగితిని విభూ !

౪౨౬

కం॥ అవినీతునకుం బ్రాప్తం బవుఁగాక యదృష్టవశత నైశ్వర్యము. ల

య్యవి నిట్లుకొనఁడు నావలె నవలేపభరంబునూని యంత్యముదనుకక.

౪౨౭

సీ॥ మధురస్వరంబకా మంచిదౌ రూపంబు కాకతుల్యములైన కొకిలలకు.

మహిత పాతివ్రత్యమక చారురూపంబు భరతఖండస్థలౌ భామినులకు.

అలఘువిద్వత్తయే యగుఁగా సురూపంబు పుడమిఁ గురూపులౌ పూరుషులకు

హెచ్చిన తుమయకా యచ్చమా గూపంబు ధన్యులై వర్తిల్లు తాపసులకు.

కాన దీనుడగుచుఁ గాల్గవైఁ బడినాడ. ఇంక న న్ననుగ్రహింపు ” మనుడు

మాని తానుగూడ మాహేశ్వరుండౌటఁ జుట్టుముగఁ దలంచి యిట్లులనియె. ౪౨౮

ఆ॥ “ సత్యవంతుడగుచు తుమపైఁ జమత్కారపురిని గలఁడొకండు భూసురుండు.

భర్తృయజ్ఞుడనుచుఁ బ్రజపిల్చు నాతనిం. ద్వద్భకత్వ మతఁడు తలఁగఁజేయు”

చం॥ అనియిటు శాపమోచనము నమ్ముని నాకు వచించెఁ గాని యిం

కను బక దేహముక విడుచుకాలము డగ్గటి రాకయుండుటక

కనుకని యట్లయుంటి. ఘృతకంబళదానము లే నసంఖ్యగక

పొనరిచియాంట నివ్వధము పూర్ణతరాయువునై చెలంగితిక ”

౪౨౯

వ॥ అని యిట్లుత్మీయ చరిత్రంబు నాశీజంఘుండు వక్కాణించుటయు నింద్ర ద్యుమ్నుండు వెండియు నిట్లనియె.

కం॥ “ ఇంద్రద్యుమ్నకథామృతముం ద్రావుట కొఱక నేను మునిచే నిటు ప

క్షీంచా! కొనితేబడితి. నికం ద్రిమ్ములుపేల పుడమిఁ గడతేఱ కటో. ౪౩౦

తే॥ ప్రతినవట్టియుంటి వితగ నింద్రద్యుమ్ను చరిత మెఱుంగకున్నఁ జత్తుననుచు

కాన నాజ్ఞయిమ్ము కలసి మార్కండేయు. భ్రష్టయశుడ. నగ్నిబడఁగలాడ.

కం॥ ఇంద్రద్యుమ్ను నెఱుంగకయుండే యొక రేని యనుచు నొట్టిడుకొని ధా

త్రిం ద్రిమ్ములు చిరకబ్రతికిన నంద్రసదా యన్మతవాదియని నను లోకుత్ ”

వ॥ అని పలుకుటయు మార్కండేయుండు నాళీజంఘుదిక్కు మొగంబై

శా॥ “నీకంటెం బెదవాని నింకొకని నేనిం జెప్ప. మీతండు ను
న్లోకుండొటఁ దదర్శమై యరిగి తచ్చుద్ధాత్ముఁ బ్రశ్నింతు. నే
నేకా యాతనిఁ దోడితెచ్చితిని! ఎట్టింకన్ సహాయుండ నీ
వీకన్ సన్నిధినుండ నొక్కరుఁడె యప్పిత్తంబునం జొచ్చెడిన్ ౪౫౬

ఆ॥ ఇంకనొకవిశేష. మే నిన్నుఁ బ్రశ్నింతు. మండునగ్నిదూకి మృగ్యుచుండు
అతని నుద్ధరింప కాశ్రమంబున కేను జనుటయెట్లొ చెపుము సఖుండ! నీవె”

వ॥ అని వాక్రుచ్చుటయు నయ్యిరువురి నిశ్చయంబుం దెలిసికొని వీరి కెట్లు
మేలుకలుగఁజేయుదునాయని తడవు విచారించి దారువులం జేరుచుకొని పావకం
బునఁ బ్రవేశించి కాయలగు మునిజనపతులం దిలకించి మార్కండేయు నుద్దేశించి నాళీ
జంఘుం డిట్లనియె. ౪౫౭

—♦ గుడ్లగూబ వృత్తాంతము ♦—

ఆ॥ “బ్రదుకఁదలఁచి తేని ప్లా! నేఁజెప్పినపగిది నడవు. మేల తెగువఁజేతు?
స్మరణమునకువచ్చె సరిగ. నింద్రద్యుమ్ను నెఱిగియున్నవాఁడు హృదయమునకు.

కం॥ నాకున్ జ్యేష్ఠుఁడు. మిత్ర. ములూకము. చిరజీవి. మఱియు లోకారాధ్యుం.
డాకైలాసమున స్మనె. సాకల్యముగం బఠించె శాస్త్రములెల్లన్ ౪౬౦

తే॥ చావ సంసిద్ధమైయుండి సర్పమట్లు కరము బుసకొట్టుకొనుచును గనులువాయ
నేడ్చు నీతని గైకొని యేగుదెమ్ము. చనుద మచ్చటికిపుడ యో మునివరేణ్య!”

వ॥ అని యిట్లు వాక్రుచ్చుటయు మార్కండేయుండు సబకంబుగా నింద్ర
ద్యుమ్నుం దోడ్కొని కైలాసాచలంబునకుం జనియె. ప్రాకారవర్ణాహ్వాయగబగు
నా గుడ్లగూబ సంగతియగు కొంగకెదురేగి స్వాగతంబిచ్చి విశ్రాంతిఁడైన యతని
బలుమయం గొఱిలించుకొని యింద్రద్యుమ్నునకును మార్కండేయునకును స్వాగ
తంబుచెప్పి నాళీజంఘు నుద్దేశించి ౪౬౧

తే॥ “మిత్రమా! నీవువచ్చిన మేటికార్యమెద్ది? నీతోడ నాయొద్ద కేగుదెంచి
యున్న వీరెవ్వ? రత్యంత ముత్తములుగఁ గానఁబడుచున్నవార లాకారములను”

వ॥ అని ప్రశ్నించుటయు నాళీజంఘుండిట్లనియె. ౪౬౨

తే॥ “ఇతఁడు మార్కండుఁడను పేర నెసఁగువాఁడు. భువనములమూటఁ బ్రఖ్యాతిఁ
[బొందినాఁడు.

అమ్మహాదేవు కరుణచే నప్టసింధు లితని కరగతములు. చెప్ప నేమికలదు? ౪౬౩

ఆ॥ ఈస్వతీయుఁ డతని కెంతయు సఖుండంట. ఎఱుంగ. నానుభూత్య మేనుగూడ.
వచ్చినాఁడు నాదువసతి కింద్రద్యుమ్నుఁ బ్రవృత్తకాముఁడగుచు నిష్క్రతోడ. ౪౬౪

కం॥ నేనును వాని నెఱుంగను. దానక వైరాగ్యమూని దృఢతనుండై

చానున్నవాఁ డితం. డటుకానం దోడైచ్చి నీకుఁ గనఁబఱచితిఁజూ.

౪౯౭

ఆ॥ ఈ వెఱింగియున్నయెడల నింద్రద్యుమ్నుఁ జెప్ప మితఁడు మృతిని జెందకుండ.

ఎంతయును జిరాయు పీవు. నే నెఱుంగుదు. ఇటుకు నేను రాను హేతు వదియ.”

వ॥ అనియిట్లు నొడువుటయుఁ బ్రాకారవర్ణుండు

౪౯౯

కం॥ “ ఇరువదియెనిమిదికల్పాల్ జరిగెను నే లోకమందు జనియించుపయిన్

మఱి యింద్రద్యుమ్నుండను నరపతిఁ గని విని యెఱుంగ నాశీజంఘా!”

గీ०౦

వ॥ అనవుడు నింద్రద్యుమ్నుండు

గీ०౧

ఆ॥ “ నీకు నింద్యమగు నులూకత్వమేటికి దాపరించె నింత దారుణముగ ?

ఎట్లుకలిగెమఱియు నింత దీర్ఘాయువు ? వే వచింపు వినఁగ వేడుకయ్యె ”

గీ०౨

వ॥ అని యడిగిన ప్రాకారవర్ణుం డిట్లనియె.

గీ०౩

కం॥ “ వినుము వచించెద. బిల్వార్చనమున సంతృప్తుఁడగుచు శంకరుఁడే నా

కొనఁగూర్చెఁ జిరాయువు. భృగుమునిశాపముచే నులూకముగ నయినాడక.

తే॥ మును చమత్కారపట్టణమునను నేను గోచిబాపఁడ. మఱి మహాకోవిదుఁడను.

ఇంద్రియంబుల నెల్ల జయించి యభవుఁ గొలుచుచును ఘంటుఁడను పేరు గలిగియుంటి

ఆ॥ వేలుగాకయుండు బిల్వంపుఁ ద్రిదళముల్ పూటకొక్కలక్ష పోగుచేసి

తప్పకుండనేను ముప్రొద్దులును భక్తి శివుని యర్చనంబుఁ జేయఁ జేయ

గీ०౬

కం॥ వేయబ్బంబుల కాతఁడు నాయెడలఁ బ్రసన్నుఁడగుచు నవ్యశీకుం

డై యిచ్చి దర్శనంబును స్థాయజ్జలధరగభీరభాషలతోడక

గీ०౭

తే॥ ‘ ఏను ద్వత్కృత మైనట్టి యీ యఖండబిల్వదళపూజనమునకుఁ బీఠుఁడైతి.

వత్స! సువ్రత! కోరుము వరము నీవు. తడయ నిష్పద యిచ్చెదఁ దప్పకుండ.

కం॥ మూఁడుదళంబులుగల మారేడుచిగురునాకుఁజేయు పీఠి సుగంధా

లోడితసుమనఃకోటియు బాడఁబసుత ! చేయఁగలదె పరికింపంగక

గీ०౮

మ॥ అని వాక్రిచ్చుడుఁ బేరెలుంగున జొహారర్పించి నే నంత ‘ నో

యనఘా ! తుష్టినిజెంది నాకు వరమీయక వచ్చితేనిక ననుక

గని వార్ధక్యము మృత్యువుం దొలగి వేగం బోఁ గటాక్షింపవే

అని ప్రార్థించితి సంగడిఁడ ! ‘ అగుఁ బొమ్మట్ల’చితం డాదటక

గీ०౧౦

కం॥ కైలాసమునకుఁ బయనంబై లలిఁ దత్త్వ ణమ చనియె. అంతట నేనుక

నాలోఁ గృతకృత్యతకుం జాలఁ బ్రమోదంబునొంది చరియింపంగక

గీ०౧౧

కం॥ ఆ సమయంబుననే సద్భూసురవర్ణుండు వేదములు సంగములుక

గాసికి నోరిచి చదివియు వ్యాసంగము చేయుచుండు భార్గవముని తాక॥

గీ०౧౨

తే॥ గాలవర్షితనూజయః గడుః బతివ్రతయు సుదర్శనసంజ్ఞయః దనదు నైదు ప్రాణములకం టెఁ బ్రియయునా భార్యతోడఁ గరముచక్కనిసుతతోడఁ గానఁబడియె.

సీ. కనఁబడి కనఁబడ కనుమాన మొదవించు కడునూత్ముమైన నెన్నడుముతోడ సంపంగినూ నెవాసనల దిక్కులఁజిమ్ము చక్కని మృదుశిరోజములతోడ నునుదొండపండున కెనయై రహించెడి రమణీయ మధురాధరంబుతోడ చెవిదాఁక వ్యాప్తమా చేరెడుచేరెడు తరళాక్షిపంకజద్వయముతోడ అలరు తద్భార్గవునిసుత యస్మదక్షులందుఁ బడుటయుఁ బడియెఁబో యయ్యనంగు అలరుటయులు నెమ్మేన. అప్పు“డీకె యెవ్వ”రని ప్రశ్న నేసితి నేను బ్రీతి.

తే॥ “ఈమె భార్గవు కొమరిత. ఇంతవఱకుఁ బెండ్లికారే”దటంచుఁ దత్ప్రియసఖీజ నంబు వాక్కుచ్చుటయు నేను నయముతోడ మునిని దగ్గటి చేతులుమొగించి నిలిచి

క॥ అభ్యర్థింప సవర్ణుడౌ టెటిగి రూపాభావినా నాకు వా ల్లభ్యంబొప్ప స్వపుత్రి నిత్తుననియెకొ లావణ్యవారాళిఁ ద ల్లాభ్యాపేతసుభాషితంబు విని లోలస్వాంతయై కన్య మా త్రభ్యాసంబున కాక్షణంబ చని లజ్జాకాంతయై యేడ్చుచుకొ. గీ१౬

క॥ “అమ్మా! చూడు. విరూపికిచ్చునట న న్నయ్యార! మాయయ్య. జీ వము ల్నిల్పుట కుత్సహింప నిక నేక. వైశ్వానరంబేని వే గమ్మే చొత్తు. వివమునేని తినుదుంగా ” కంచు వాక్కుచ్చుడుకొ రమ్మం చావిడ కూతుతోడఁ బతిపార్శ్వమేగి తా మెల్లనకొ. గీ१౭

ఉ॥ “చక్కని చుక్కయై మఱియు సర్వసులక్షణము ల్లలటిదై ఒక్కతెబిడ్డ యుండె మన కోహృదయేశ్వర! అట్టిదాని నే ముక్కిడివానికో యొసఁగఁబోలునె ” యంచు వచింప భార్గవుం డక్కమలాయతాక్షిని మహాగ్రహదృష్టిని గాంచి యిట్లనెకొ. గీ१౮

క. “చీ! అదుది పురుషుండైపోయె. ఇంకేమనఁగవలయు? పుత్రికనిమ్మం చీయన ప్రార్థించెను. నే నీయందలఁచితిని. ఏల యీ వడ్డెదవనో! ” గీ१౯

మ॥ అని కాసించి త్రియామయాట నతఁ డయ్యరాంగితో బిడ్డతో తనయింటకొ శయనించె. ఎల్లరును నిద్రొండెడి. రయ్యగ్రరా త్రిని నిద్రొంచెడిదాని నెత్తుకొని పేర్కిం గొంతదవ్వేగి యీ కొన కాపాలిక యేడ్వఁ గూడితినిబో కూరత్వ మేపారఁకొ. గీ२౦

అ॥ దానితండ్రి చిత్రభానుదయము కాకపూర్వమందె లేచి పుత్రిక గాన “కచట నాదుబిడ్డ! ఎవ్వఁడు హరియించె?” అనుచు మునుజు పెక్కు రనుగమింప.

తే॥ అడుగుజాడలఁబట్టి యయ్యడవి పెదకఁజొచ్చుటయు ధృతమంగళనూత్రిముగ ను ఎంతయును సిగ్గుచేడలయై తలతేక యేడ్చు తతోక్కిలస్వన యెదుటఁబడియె.

చ. పదపడి కోధయుక్తుడయి భాగ్యవుఁ “డాసురధర్మమూని దు
ర్మదుడ! మదాత్మజాతను హరించితి. క మ్మనురుడ ” వంచుఁ గీ
డొదవ ననుకొ శపించుటయు “ యుక్తమె యియ్యది ? నీవ యిచ్చి తీ
ముదితను నాకు. ఎత్తికొనిపోతిని దానిని నేను రాతిరికొ. గీ౨౩

అ॥ ఎవఁడు తనదుబిడ్డ నిచ్చెదననిముందు నుడివి యవల వాని కిడఁడొ వాఁడు
ప్రళయవేళదనుకఁ బడియుండు ఘోరమా నరకమందు దుఃఖభరముతోడ ”

క. అనినేను వచించుటయును విని పశ్చాత్తాపపడుచు వినయంబున న
మ్మునివర్యుఁ డిట్టులనె. “ నీవనినదియంతయును సత్యమయ్యెడిఁ గానీ. గీ౨౪

క॥ నేననునది యైతీరును. దానికి నెప్పుడును నన్యధాత్వము లే. ద
ద్దానంజీసి యలూకమవై నవయఁగవలయునీ వహాయన నింకకొ. గీ౨౫

అ॥ భర్తృయజ్ఞుడనఁబడు నొక్కపాఱుండు పుట్టుఁ గొంతకాలమునకుఁ బుడమి
తదుపదేశమహిమఁ దలఁగు యుమ్మదులూకభావ. మింకఁ బొమ్ము. పనవుటుడిగి.

చ. అనియిటు లుచ్చరించుటయు నైతి నులూకము నేను. కాని పో
క్తనమయినట్టి జ్ఞానమది తాను దొలంగక నిల్చియుండె. త
మ్మునినుత రూపవర్జిత ననుకొ విడనాడి రయంబ హవ్యవా
హనమున దూకి రూపయుతమా నిజదేహము నానె. ఏమనకొ. గీ౨౬

అ॥ తగ నఖండబిల్వదళములచేత శంకరుని బూజచేయుకారణమున
ఇటు చిరాయునైతి. ఇది మామకీనమా సత్యమైనయట్టిచరిత మనఘ ! గీ౨౭

క॥ అత్యంతదుర్లభంబగు కృత్యమెయగుఁగాక. నాదుగృహమున కిపుడీ
వత్సాతురతను వచ్చితి. సత్యము వచియింపు. దాని సలుపఁగనుంటికొ” గీ౨౮

మ॥ అనియిట్లు ప్రాకారవర్ణాహ్వాయంబగు గుడ్డగూబ నుడువుటయు నింద్రద్యుమ్ను
మహీపతి గీ౨౯

క॥ “మృయఁ గృతనిశ్చయుడనగు నంద్రిప్రచునున్నవాఁడు నాడీజంఘం.
డింద్రద్యుమ్ను నెఱుంగ బుధేంద్రా! భవదంతికమున కేతెంచితి నేకొ. గీ౩౦

అ॥ అతని కీర్తిగాని యన్వవాయముగాని యెఱిగియున్నఁ జెప్పు మీవు నాకు.
లేనిచో జ్వలత్కృశానుమధ్యంబునం జొచ్చువాడ. బలిమిఁ జచ్చువాడ.

అ॥ కాకయున్న మఱియొకండు చిరాయుష్కుఁ డన్నఁ జెప్పు. మతనియొద్దకేగి
అడుగు వాడ. అతడైన నింద్రద్యుమ్ను నెఱుంగునో మఱింక నెఱుంగననునొ”

మ॥ అని ప్రాకారవర్ణనితో భాషించుచుండ నడుమ నాశీజంఘం డిట్లనియె.

అ॥ “మంచి దీతఁడన్నమాట. నీకంటెఁ బెద్దయగువాఁడు విడితుడయినయెడల
చెప్పుము. లేకయున్న నిపుడ మార్కండేయుతోడ నగ్నిఁ బడఁగలాడె నేను.

- అ॥ ఈవుచూచుచుండ నిట్లుకాబోవుట తెలిసి దివిన్ భువిన్ కల చిరాయు
నొకనిఁ జింతసేయు మోమహాభాగా! చిరాయు వీవుగూడఁ గనుటఁజేసి. ౧౬౩౭
- తే॥ అకట! కొండంత యాశపెట్టుకొని నీదు నింటికేతెంచియున్నవాఁ డీపుమాంసుఁ
డిఁక విశేషించి మిగులనా కిష్టుఁడైనయట్టి మార్కండమానితా నరుగుదెంచె.
- క॥ ఉన్నవి నూలులు వేలును నున్నతభూధరము లిచట. యోగీంద్రులు తా
రున్నారటఁ జిరజీవులు. కృష్ణ విచారింపు వారికడ కేగి సఖా! ౧౬౩౮
- క॥ లేకున్న నెట్లు నీతఁడు వ్యాకులతం బ్రాణములను వదలంగలవాఁ
డీకృతి యింద్రద్యుమ్నునకే కా కగు హితము మాకు నిరువుర కనఘా! ౧౬౩౯
- వ॥ అని యిట్లు వచించుటయుఁ జావ సంసిద్ధుఁడైన తేని నిశ్చయముం తెలిసి
కొని యాగుడ్లగూబ దయార్ద్రహృదయంబై. ౧౬౪౦
- క॥ “ఇటు నీవు దిటుముచెడిమదిఁ దటుకున మరణంబుచెందఁ దలఁచితివేనిక
తు్రిటిలోనఁ జేర్చెదను బద యటవీయుతగంధమాదనాద్రికి నిన్నుక. ౧౬౪౧

—* గృధ్రోపాఖ్యానము *—

- అ॥ అచట నొక్క గృద్ధ యలరారు. నాకంటెఁ బెద్దదది. కరము ప్రియము నాకు.
ఎఱిగియుండవచ్చు నీతేని. తద్వార్తఁ దెలుపవచ్చు మనకుఁ గలవిధమున ”
- వ॥ అనినవిని మార్కండేయనాళిజంఘు లిరువురును. ౧౬౪౨
- క॥ అయ్యా మేమును నీతోఁ జయ్యన వత్తుము తదద్రి సవిధంబునకుక.
కుయ్యిడి యగ్నిం బడకేక. ఇయ్యండజ మెఱుంగవచ్చు నింద్రద్యుమ్నుక.
- వ॥ అనినవిని యమ్మహీశుం డత్యంతాశాబద్ధుండై యెల్లరతోడఁ గూడి గంధ
మాదనంబునకుఁ జనుటయు గృధ్రకృష్ణము వారిం దిలకించి యెదురుచని యందఱ
కును నంజలిజోడించి ప్రహృష్టంబై యందు ముందఱున్న గుడ్లగూబం గూర్చి
- క॥ “స్వాగతమే నీకు మహాభాగా! కనఁబడితి నాకు బలునాశ్శకు. నీ
తోఁగూడ వచ్చుచుండిన యీగుణవద్వితయ మెవ్వ? రెఱుంగఁజెపుమా ”
- వ॥ అని ప్రశ్నించుటయ గుడ్లగూబ యిట్లునియె. ౧౬౪౩
- క॥ నాడిజంఘుండను నీ నీడోద్భవవరము నాదు నెచ్చెలి. అతనిక.
గూడి కడుమెత్రినుండెడివాఁ డీమార్కండనామ వాచయముఁడుక. ౧౬౪౪
- క॥ ముల్లోకంబులఁ బేరుమోసినతఁ డీమూర్త్యగ్గణ్యుండు తా.
చెల్లెం బ్రాయము స్త్రోకల్పములు. తచ్చిహ్యుండఁ టీతండు. ఏ
తల్లాలిత్య మెఱుంగ నేను. తనువుక బద్ధంబుగావింపఁబో
మెల్లం దోడ్కొనివచ్చినాడ నిటకుక మేలేయూ నాలొచకక. ౧౬౪౫

క॥ ఇంద్రియమున్నుండను భూమిందుని స్థితి తెలియఁబడిన నీతఁడు బ్రదుకుకొ
సాంద్రమగు నిష్ఠాకలలోనం దుత్తముగఁ జొచ్చుఁ గానినాఁడు ద్విజేంహా.

ఆ॥ ఈవెటింగియున్నయెడల నింద్రియముభూమిపాలు నునికి పొసఁగఁజెపును.
కరము పెద్దవాఁడ వరయు నాకంటెనీ వంచు నడుగ నరుగుదెంచివాఁడ. గీగీ౧

వ॥ అనియిట్లు గుడ్డగూబ వక్కాణించుటయు గద్దయిట్లనియె. గీగీ౩

క॥ ఇంద్రియమున్నుండను నృపచందుని నేఁ గాంచియెఱుంగ. శ్రవణించి యెఱుం
గం ద్రిజగంబుల నెచట బుధేంద్రా! ఏచునివచింతు నిక నీతోడక. గీగీ౪

వ॥ అనిన విని యారాజు వ్యాకులితాంతరంగుండై మరణింప నిశ్చయించుకొని గృ
ధ్రింబుం గనుంగొని.

క॥ “ఏకర్మముచే నింతగ నీ కాయువు ప్రాప్తమయ్యె! నిక్కముచెపుమా.
ఆకర్ణించి పదంపడి భీకరమగు జ్వలనమునఁ బ్రవేశింతు లలిక ” గీగీ౬

వ. అనియడుగుటయు పెండియు గృధ్రింబిట్లనియె. గీగీ౭

తే॥ ఏఁ జరుక్కారపురి రత్నశృంగగిరి సమీపమునఁ దొల్లి కోఁతినై మెలఁగియుంటి.
అటునె రాజులు చిత్రేశ్వరాభిధాన మందరసమ శివాలయముం దడవుచు. గీగీ౮

ఆ॥ ఆశివాలయంబు సంతికమునఁ గల దొక్కతోట. ఎపుడు నుండు దాన
పూలు పండ్లు. గానఁ బురజనప్రియమయ్యె. అయ్యె స్త్రీజనమున కతిప్రియంబు.

క॥ ఆతోటలోనఁ బారవారాతము జానపదచయము వైకాఖమునం
దేలెంచి మహోత్సవమును బ్రీతిం గావించి రసఘ! శ్రీకంతునకుక. గీ౬౦

ఉ॥ డియలవేసి వృక్షమున కొప్పు తదుత్సతవిగ్రహంబు నం
దాయతినుంచి కొంతకడి యాడుచుఁ బాడుచు నూపి యిండ్లకుక
బోయిరి వార లందఱును. పూనయు నస్తధరంబుమీఁదికిక
బోయెను. నేను బోయితిని బో యపు డుయ్యెలయున్న చోటికిక. గీ౬౧

క॥ పోయి నుమనోహరంబగు నా యుయ్యెల యూపుకొనుచు హర్షముతో నా
రేయి వసించుడు వచ్చిరి కోయని యజుచుచు రయంబ కొందఱు పౌరుల్.

క॥ వచ్చి భయపెట్టి కట్టెలు తెచ్చి నమం జావఁగొట్టు దేవర నూఁపక
వచ్చిన పుణ్యపు మహిమను జెచ్చెరఁ గోటికుండైన క్షితిపతి యింటక. గీ౬౩

క॥ పుట్టితి. కుశధ్వజుండని పెట్టిరి తల్లియును దండ్రి నేర్. పూర్వంపుం
బుట్టువున నెకఁడవైనది యెట్టెటచేసినది యెడఁద కలుకయి యుండెక.

ఆ॥ కర్మవశత నన్నఁగన్నట్టి కోటికుఁ డమరపురికిఁ బేర్చి నరుగుటయును
పడసినాఁడ నేను బైత్తకంబైనట్టిరాజ్య. మేలినాఁడఁ బ్రాజ్యముగను. ౧౬౪

క॥ గురువరుఁ డుపదేశించిన వరశివసిద్ధాంతమంత్రవారము జపమున్
జరుపుచు స్వేచ్ఛను జాగేశ్వరు నూపుచునుంటిఁ గృత్తివాను మహేశున్.

తే॥ పెద్దయుంబ్రొద్దునకుఁ గడుం బ్రీతుఁడగుచు గట్టువిల్తుఁడు “నీమది గల మనోర
ధంబుఁ జెపుమ కుశధ్వజ ! తప్పకుండ నిత్తు”నని పల్కుటయును నే నెరఁగి భక్తి.

తే॥ “ఈశ ! సంప్రీతిఁజెందితివేని నన్ను స్వీయగణములలోపలం జేర్చుకొనుము.
మూడుజగముల నేలుటకూడ నాకుఁ గాదభీష్టము ప్రస్తుత మేదియేని” ౧౬౫

చ॥ అనివచియింప నన్నుఁ బ్రమథాధిపుఁ డంబరయానసంస్థితం
బొనరిచి యడ్డె తోడుకొనిపోయె స్వలోకము. తత్కృపాబలం
బున గణకోటిఁ జేరి తమి బుద్ధికి నచ్చినచోటికెల్ల నున్

* జని విహరించుకొం చొకవసంతసమాగమవేళ వేడుకన్. ౧౬౬

ఆ॥ చల్లగాడుపులకు స్థానమా నీ గంధమాదనాద్రిపై విమానవరము
నుండి దిగినవాఁడ నోమహాభాగ ! అప్పట్లఁ గరము కనులపండువుగను. ౧౬౭

నీ॥ పిడికింటిలోపలం గడు సుఖువుగఁ బట్టఁదగిన నెన్నడుముతోఁ దనరుదాని
పరిపక్వమగు దొండపండునకుద్దియా నధరంబుతోడ బిట్టలరుదాని
శతపత్రములతోడ సరిచేయఁదగిన కన్నుందోయితోడఁ జెన్నొందుదాని
పార్వీకశర్వరీప్రతిమానమైనట్టి నెమ్మొగంబునఁ జాల నెగడుదాని
చారుతరములైన మారేడుపండుల ననుకరించు గుబ్బచనులదాని
వలువలొలిచి చెలులఁ గలసి జలక్రీడలాడుదాని నొక్కయబలఁ గంటి. ౧౬౮

చ॥ కని మరుబారిఁజిక్కి తమకంబున నేలకు డిగ్గి యా మునీ
ట్టనయ కరంబుఁ బట్టుకొని తత్సహితంబుగ వ్యోమయాన మొ
య్యన మఱి యెక్కిపోవుటయు నాకె సఖు ల్సని యగ్ని వేశ్యతో
“అనఘ ! భవత్తనూజ నొక యంబరచారి హరించి యేగెడిన్” ౧౬౯

చ॥ అని మొఱవెట్టుడుం దపసి యార్చుచు న య్యుటజంబునుండి ది
గ్గున నివలం బడన్ దుమికి కూరముగన్ గగనంబువంకఁ గ
న్గొనుచును “నుండుముండు”మని కోపముతోడ నదబ్బుకొంచు స్తం
భనమొనరించె మామకవిమానము నావల కేగకుండఁగన్. ౧౭౦

ఉ॥ అంతటఁబో “కకామ, మఱి యాటలధోరణి నుండుపిల్ల నీ
వింతభయంబులేక హరియించితి మాంసము గద్దలాగునన్
మాంతక ! పెద్ద గద్దవగు”మంచు శపించె నిఁకేమిచెప్పుదున్.

చింతిలుచుం దదంఘ్రిసరనీజములంబడి నేను బిమ్మటన్. ౧౭౧

- ఉ॥ కన్నియ నప్పగించి “అనఘా! భవదాత్మజ యీ మెయంచు నే
వెన్నడు గురైటుంగ. ఇక నేలకపించెడు నన్నగ్రద్దగక్
కన్న ననుగ్రహింపు”మనికాకులు రెండును వీడకుండుడుక్
సన్నుతుఁ డమ్మనీశ్వరుఁడు కాంతివహించి గ్రహించి యట్లనెక్. గీ२౪
- కా॥ “నానోటక్ వచియింపబడ్డయది యేనాఁడుక్ వృథాగాదు కా.
దైనక్ ధారుణి భర్తయజ్ఞుడనువాఁ డావిర్భవింపంగలం.
డానిర్లిప్తుఁడు పెద్దప్రొద్దునకు కాపాంతంబు గావించు” నాక్
నే “నెట్టలు ఘటించునొక్కొ”యని యన్వేషించు చక్కలముక్ గీ२౫
- ఉ॥ ఉండినవాఁడ. ఆపురుషుఁ డుర్వి నదృష్టుఁడు. నశ్చుతుండు. నా
అండజభావపుం తుతి నిరాశుడనై తిని. గద్దనొట్టక్
ఉండినకారణంబు మఱియుం జీరజీవనకారణంబు నీ
రెండును నీకుఁ జెప్పితిని శ్రీయుత! ఉన్నది యున్నయట్లుగక్” గీ२౬
- వ॥ అనవుడు నింద్రద్యుమ్నుం డిట్లనియె. గీ२౭
- క॥ “నెలవిమ్మునాకు శీఘ్రమ. జ్వలనమునంబడి యథేచ్ఛఁ బ్రాణమువిడుతుక్.
కలిగెను వైరాగ్యం. బీయిల బ్రదుకుట కుత్సహింప నేనిక సార్యా!” గీ२౮
- వ॥ అనివక్కాణించుటయు గృధ్రఁ బాత్మగతంబున గీ२౯
- ఆ॥ “నాసమీపమునకుఁ దా నున్మాద్యుతముగా వచ్చినాఁడు కాన వాస్తవముగ
చేతనైనయంత చేయనా నుపకార మితని. కిట్లు చావనీయదగదు.” గీ౩౦
- వ॥ అనిచింతించి దాక్షిణ్యసహితంబై యింద్రద్యుమ్నునితో నిట్లనియె. గీ౩౧
- ∴ మార్కండేయాదుల కింద్రద్యుమ్ను నెఱింగినతాఁబేలు కనఁబడుట :-
- క॥ “నిష్ఠులలోపలఁ బడకుమ యెప్పుడు. నామాటవినుమ. యింద్రద్యుమ్నుక్
తప్ప కెఱింగినవానిం జెప్పెద. నాకంటె నతఁడు చిరజీవి యగుక్.” గీ౩౨
- వ॥ అనియిట్లు వచించుటయు మఱియు నింద్రద్యుమ్నుండు గీ౩౩
- క॥ “ఎవరయ్యా నీకంటెను భువి వయసునఁ జెద్దవాఁడు? పూర్తిగ దీనిక్
శ్రవణింప వేడుకయ్యెడు. వివరింపుము గృధ్రరాజ! వేగమ నాకుక్” గీ౩౪
- వ॥ అని యడుగుటయు గద్దయిట్లనియె.
- క॥ “కలదల మానససరసున బలువగు తాఁజేలు దానిప్రాయము నాకుక్
దెలియదు. మంధరకావ్యాయ. మిలనది యెఱుంగంగవచ్చు నింద్రద్యుమ్నుక్.”
- వ॥ అనియిట్లు వాక్చుటయు మార్కండేయుండుమున్నగు మువ్వరును శావ
సంసిద్ధ మైన ష్మోపాఖ్యాం గనుంగొని గీ౩౫

కా॥ “ధీమంతుండగు గృధ్రరాజునుడి యెంతే యుక్తమైయున్న. దా
తా మేలున్న సరస్సు దగ్గరకు సోత్కంఠంబుగం బోద. మీ
బామింకకొవిడిపోవుఁ దప్పక మహాభాగా! వ్యధకొవీడుమీ.
శ్రీమత్త్వంబున కాదికారణ మనిర్వేదంబయం డ్రబ్బునుల్”

గీ-౮

వ॥ అనినవిని యాపుడమిత్రేఁ దతికష్టంబున మరణంబునుండి బుద్ధి మరల్చుకొని
యందతితోడను గంధమాదనపర్వతంబునుండి పయనమై యైదుగురును నాకాశ
మార్గంబునం గ్రమముగా మానససరస్సుమీపమునకుఁ బోవుసమయమునం దా
కూర్మంబు యాదృచ్ఛికంబుగా వేడిమి ననుభవించుటకు నీటినుండి నిర్గమించి
యుండియు వచ్చెడివారి నెల్లరం దడవు వీక్షించి తెలిసికొని పరాశ్మఖండై
మగుడ జలంబున డాగుటకుఁ జనుట తిలకించి స్పృహం దిట్లనియె.

క॥ “ఓహోమిత్రమ! ననుగని యాహా! అటు మొగమువెట్టె దదియేమయ్యా?
గేహగతుండగునీచుండె స్నేహితుండటు సజ్జనులకు క్షీతిఁ బూజ్యుండౌ” గీ-౯

వ॥ అని యిట్లు వాక్కుచ్చుటయు నక్కమతంబు జలంబులందుండియె తలమాత్రము
వెళ్ళఁబెట్టి సవినయంబుగా గ్రద్దం గనుంగొని గీ-౧౦

చ॥ “నినుగనికాని లేక మఱి నీ వెనువెంటనువచ్చు మువ్వరక
గనుగొనికాని యేత దుదకంబున నేను శరీరగోపనం
బొసరిచియుండ. విన్ము వివాగోత్తమ! ఐదవపూరుషుం గనుం
గొని భయమంది యీవిధము గుట్టుగనుండఁగ నీటఁ జొచ్చితిక. గీ-౧౧

క॥ ఇంద్రద్యుమ్నుండను సృపచంద్రుంజితఁ. డితనిచేత సంతతమును బ
క్షీంద్ర! మును పాచరితములు రుద్రంబుగ నధ్వరములు రోచకపురిలోక. గీ-౧౨

క॥ వీఁపంతయుఁ గాలె నిదంభూపతికృతయజ్ఞవహ్నిఁ బూర్వమునా. కా
రోపితయశుండగు నితని శురూపము గన భయము మరల రూపము దాల్చెక”

వ॥ అని వచించుచుండ బ్రహ్మపనుపున దివంబునుండి బేవదూత వచ్చి గీ-౧౩

ఉత్సాహము॥ “రమ్మరమ్మ బమ్మకడకు రాజయుషివరేణ్య! నీ
విమ్మహిం ద్వదీయకీర్తి యింతయుండినను సమ
ర్థముగకొ స్వలోకమునకు రయమ తోడితెమ్మటం
చమ్మహాత్ముఁ డాజ్ఞయిచ్చె. నట్లుగాన లెమ్మికక. గీ-౧౪

క॥ ఆరోహింపు విమానము త్మరమణా! తద్విరించినమ్మఖమునకుక
చేరిచెద నిన్నుఁ గొనిచని. ఆరయ దుర్లభము పరుల కాలోక మహా!” గీ-౧౫

వ॥ అనివక్కాణించుటయు నింద్రద్యుమ్నుం డిట్లనియె.

నీ॥ నాకీర్తి తానెఱుంగక కొంగఁ గలపిన ధన్య మార్కండేయతాపసుఁడును
తాను నెఱుంగక తనకంఠెఁబెద్దయా ఘాతముం జూపిన కొంగదణియు
తనకును నీచెయ్యి తరముగానిదియాటఁ గ్రద్దఁ బ్రశ్నించిన కాళికమును
తత్త్వం బెఱింగిన తాఁబేటిచెంతకు నిందఱుం జేర్చిన గృధ్రపతియు
నాదుకీరితిఁ బ్రకటించి యైదుగురిని రమణ బ్రతికించినటువంటి కమరవరము
నైదుగురు నైదుప్రాణంబు లరయ నాకు. వారురా వచ్చెదను. రాను వారివిడిచి.

వ॥ అనిపలుకుటయు దేవదూత

౬౦౦

క॥ “వీరందఱు శివగణములు. చేరిరి మునిశాపవశత క్షీతితలమునకున్
భూరమణ ! ఉమారమణు వాజారముఁజొచ్చెదరు మరల కాపాంతము కాన్.

ఆ॥ కాన వీరివిడిచి గ్రక్కున రమ్మ పోవుదము భూప ! బ్రహ్మపదమునకును
అభవుడిచి వీర లన్యత్ర యరుగుట కిష్టపడరు చెప్ప నేమికలదు ? ” ౬౦౧

వ॥ అనినొడువుటయు వెండియు నింద్రద్యుమ్నుం డిట్లనియె. ౬౦౩

ఉ॥ “ఈవిధమైన నింక నట కే నరుదేరను నీవు వెల్లిపా
మ్మేవిధ మేనుగూడఁ బ్రమథేశుగణంబును గాఁగలాడనో
ఆవిధ ముద్యమింతు. స్థిరమా యెట నెన్నిదినంబులున్న ? ఎ
ప్పో వసుధాస్థలంబునకు నూర్ధ్వపతు ల్పడనెట్టకుందురే ? ”

వ॥ అనియిట్లువాక్చుచ్చుటయు దేవదూత మొగము చిన్నఁజేసికొని సవిమానంబుగా
బ్రహ్మలోకంబునకు వెడలిపోయె. ఇంద్రద్యుమ్నుండు సవినయంబుగాఁ గూర్మం
బుదిక్కు మొగంబై. ౬౦౪

ఆ॥ “చెవుము కూర్మరాజ ! స్వీయమాకర్మంబు. ఎట్టులింతప్రాయ మేరుపడియె ?
ఏమికర్మమీవు కామించి చేయ నీకమరతనువు నీకు ఘటనమయ్యె ? ” ౬౦౬

వ॥ అనియడుగుటయుఁ దాఁబే లిట్లనియె. ౬౦౭

తే॥ “నేఁ జమత్కారపురిని కాండిల్యుడనెడి బ్రాహ్మణులపిల్లవాడ భూపాల!తొల్లి
కట్టినాడను గుడియొండు కాలినట్టియిటికెలనుబెట్టి యాటలాడుట నొకపుడు.

మ॥ అట జాగేర్వరలింగముం గ్రమముగా నాశోపితంబయ్యె. ఆ
దట భక్తిన్ సహడింభకుండనగుచుం దల్లింగపూజన్ మహా
ర్భటిఁ గావించితిఁ బ్రత్యహంబు నిదియున్ బాల్యంపుఁగ్రీడాళి నొ
క్కటి. విధ్యుక్తమునున్ సమంత్రకమునుం గా దెంచిచూడన్ విభూ !

క॥ ఒకకాలంబున జీవములకుఁబాసి జనించియుంటి లలి నైదిశనా
మకపురమున విఫ్రుడనై. ప్రకటితమైయుండె నెడఁదఁ బ్రాగ్జనివిధమున్.

ఉ॥ అందున నేను శంకరునియం దతిభ క్తిగలాడనాచు నం
దందుఁ జరించి కొంతధన మార్జనచేసి యొకాలయంబు బి
ట్టందముగా రచించితిని. అందొకలింగము నిల్పి ప్రత్యహం
బుం దగఁబూజ సేయుచును బుచ్చితి నిట్లొకకొంతకాలముకొ.

౬౧౧

సీ॥ బ్రహ్మచర్యమె పరిపాలించితినిగాని పెండ్లాడి బిడ్డలం బెంచనైతి.
భిక్షాన్నముననె సంప్రీతిఁజెందితిఁగాని పాయసాదుల నాసఁజేయనైతి.
బ్రహ్మవిద్యనె శ్రద్ధఁ బఠియించితినిగాని యల్పవిద్యలతోలి కరుగనైతి.
పరశివు నే యెఱ్ఱ భజియించితినిగాని తద్భిన్న మాతృలోఁ దలఁపనైతి.
తత్ప్రభావమునను దదనంతరభవంబునందు సార్వభౌముడైతి నేను.
పొసఁగియుండెనపుడు పూర్వజన్మజ్ఞాన మవనిపాల! ఏమియనఁగవలయు ?

* కం॥ అంతటఁగైలా సాచలమంతంతమహాలయంబు లస్మద్రాజ్యం
బంతటఁ గట్టించి యుమాకాంతుఁ బ్రతిష్ఠించి పూజఁగావించితి నేక. ౬౧౩

ఆ॥ అట్లుచాలకాల మర్చింపనర్చింప సంతసించివచ్చి శంకరుండు
నగు మొగంబుతోడ ననుఁగాంచి రాజన్ ! ఎంతయును మృహక్తి నిట్టులనియె.

కం॥ “జయదత్తపార్థివోత్తమ! అయినది సంతృప్తి నాకు. అడుగుము నే నే
మి యొసంగవలెనొ. తావకమయిన మహాభక్తి కేమియైనను నీనొ.” ౬౧౪

చం॥ అనియిటు చంద్రచూడుడు దయకొ వచియింపఁగ దోపిల్లొగ్గి యా
వనసహితంబుగా మృతివివర్జముగా మన వేడుకొంటి. ఓ
దినమణితేజ! వల్లెయని దృష్టిపథంబునుదాఁపె నాతఁ డే
మనివచియింతు? అంతఁ బ్రమదాంబుధివీచుల నోలలాడుచుకొ.

౬౧౬

ఆ॥ ఇచ్చవచ్చినట్టు లే జరామరణముల్ లే కకంటకముగ లోకమందు
తిరిగి పెద్దప్రొద్దు స్త్రీమోహమునఁబడి మఱచితిని సకాలహరసమర్ప. ౬౧౭

ఉత్సాహము॥ కానఁబడినయట్టి యందగతై నెల్లఁబట్టి నే
నూనశరునియాహవమునఁ జొక్కి చొక్కఁజేసితికొ.
మానవులకు శాసకుడను. మఱియు మృత్యుభయములే.
దోనరేంద్ర! ఏమియడ్డమున్నదుర్వి నాకికకొ. ౬౧౮

కా॥ అదుర్మార్గము సాగుచుండుటయు హాహాకారముల్వృట్టె ని
ర్వేదంబొంది యముండు రుద్రుకడకుకొ వే పోయి కేలొడ్డి “ఓ
హోదేవా! జయదత్తుపూజలకు నీ వుల్లంబునకొ మెచ్చి సో
న్మాదుండైమన నిత్యయావనునిగం గావించి తింకేమనకొ? ౬౧౯

కం॥ వాఁ డాయావనమదమునఁ జేడెల బల్కిమెయిఁ బట్టి చెఱచుచునున్నాఁ
డేడం బాతివ్రత్యము చూడంబడ దేమిగలదు యోగి మహేశ! ౬౨౦

క॥ సహజంబుగఁ గాకున్న ను మహిపతిభయమున జనం బమార్గగమయ్యెన్.
తుహినాంకుధర ! భయంపడఁ డవాహా ! నా కించుకయును నతఁ డేమందున్.

క॥ కావున భూలోకంబున యావద్ధర్మంబు నప్తమగులోపలనే
ఆవనుధేకుని దుర్జయ మీవు నివారింపవలయు నీశ్వర ! కరుణన్” ౬౨౨

మ॥ అని వాక్కుచ్చుటయున్ మహాగ్రహముతో నన్వీతుడై శూలి నన్
తనసాన్నిధ్యముఁ బిల్వబంచి వెస భీతస్వాంతతన్ దోసిలొ
గ్గి నిజాంఘ్రిద్వయి వ్రాలుచున్ వణకుచున్ భేదంబుగావించుచు
న్నను శాంతింపక శాపమిచ్చె నెపుడుం దాఁబేల్చెన్ యుండఁగన్. ౬౨౩

చ॥ పదపడి దైన్యమూని కడుఁ బ్రార్థనసేయఁగ నెట్టుకేల కా
సదయుఁడు మస్తికల్పమున శాపవిముక్తినిబొంది క్రచ్చుటన్
మొదలిటిమేనుదాల్చి తన ముఖ్యగణంబులలోన నుండఁగన్
ముదలయొసంగె. కూర్మమయి పోయితిఁ దత్క్షణ మంబురాశికిన్. ౬౨౪

ఉ॥ పోయి సదా తదంబువులఁ బొక్కుచునుండఁగ నుర్వి కొక్కటన్
రాయఁడవైతి వీవు. సవనంబులొనర్పఁదలంచి దీర్ఘపుం
గాయముతోడ నబ్ధియుదకంబుననుండిన నన్నుఁదెచ్చి య
త్యాయతమా ప్రదేశమొక డారసి స్థాపనఁజేసి తచ్చటన్. ౬౨౫

ఉ॥ స్థాపితు నన్ను మంత్రముల స్తంభనఁజేసి చలింపకుండఁగన్
వీఁపునవేదులేర్పఱచి వేల్చు చొనర్చితి వేలజన్నముల్.
క్షాపతి ! దగ్ధమయ్యె నధికంబుగ నాదుశరీర. మెంతొ సం
తాపముఁజెందుచున్ బహుదోషములునుండితి నివ్విధంబునన్. ౬౨౬

అ॥ ఎట్లు తొల్లి పాప మేఁజేసియుంటిన్ యట్లు మరలఁ దాప మనుభవించి
ప్రమథనాథుకరుణఁ బ్రాణాలతోమాత్ర మున్నవాడ. వింటె యొనరేంద్ర !

అ॥ హరునియలుకవలన నయ్యది యంతయు ననుభవింపవలసె. అంతఁగొంత
వడికి నీవుపోతి వనజాశనునిటెంకి. కిల సమస్త మయ్యె జలమయంబు. ౬౨౭

తే॥ వనుధ యవ్విధ మేకాన్తవం బగుటయు నటనటం బ్లవహానుడనగుచు నేను
మానససరస్సుఁజేరితి మానవేంద్ర ! ఏఁబదియునాఱుకల్పంబు లిపుడు నాకు.

ఉ॥ నాలుగుకల్పము ల్గడచినం గమతత్వము వాయు నింక భూ
పాల ! మదానుపూర్వమిది. ప్రాక్తనమైన భవన్మఖానల
జ్వాలలు నేటికిం గనులఁ బ్రాకినయట్టుతె యుండె. కావునన్
నీకులలోపలం బడితి నే నినుఁ గన్గొని భీతిఁజెందుచున్. ౬౩౦

క॥ పగవాడవె నీ. వైనను స్వగృహంబున కతిథిగాఁగఁ జనుదెంచితి. దే
నిగుఱిచివచ్చితొ చెప్పుమ. నుగుణాన్విత! శక్యమైనచోఁ గావించుకొ. ౬౩౧

క॥ నినుఁగొనిపోవ విమానమె చనుదెంచె. మఁటెలచనవు స్వర్గంబునకుకొ?
జనపతు లిందులకేకద పొనరింతురు ధర్మములను బుడమి దునీఁడా! ” ౬౩౨

వ॥ అనియిట్లు వక్కాణించుటయు నింద్రద్యుమ్నుండు ౬౩౩

క॥ “స్వర్గాదులనుండి వియన్మార్గంబునవచ్చి మరల మహిఁ బడవలె. త
ద్దుర్గతులు నాకువల. దపవర్గముగుఱిచియె యుతింతు వచ్చెడిదనుకొ. ౬౩౪

క॥ గేహంబునకరుదెంచిన దేహుల యీహితము నీవు తీర్చెదకుద! ఓ
హోహో! నీకంటెం బెదయా హితుఁ డుండిన వచింపు మటులైన వెనకొ”

వ॥ అనియడుగుటయుఁ గూర్మం బిట్లనియె. ౬౩౬

తే॥ “లోమశుండనుబ్రహ్మర్షి భూమిపాల! ఒక్కఁడున్నాఁడు నాకంటె నుర్విఁబెద్ద
అతని విన్నాఁడ-కన్నాడ. అల నదీతటంబునందున్న వాఁడు యోగంబువట్టి.”

వ॥ అనియిట్లువాక్కుచుటయు మఱియు నింద్రద్యుమ్నుండు ౬౩౮

క॥ “అటులైన రండు పోదము తటుకున నందఱుఁ గలసి తన్నునికడకుకొ.
“పటుకాయ! ఇంతకాలం బెటుబ్రతికి” తటంచు నడిగి యెఱుఁగుద మంతకొ.”

—◆ ఇంద్రద్యుమ్నాదు లార్గులును లోమశునొద్దకుఁ బోవుట ◆—

వ॥ అని యందఱుం గూడి యాకాశపథంబునం జని ౬౩౯

సీ॥ పర్ణాస్తరణమైనఁ బైభాగమున లేక యుర్విపైఁ గూర్చుండియున్నవాని
పూని యుచ్చైర్ఘోషమున సస్వరంబుగా స్వాధ్యాయపాఠంబు సలుపువాని
శ్రద్ధాసమేతుడై సమిధాజ్యములతోడ వీతిహోత్రమునందు వేల్పువాని
గడ్డిపోచల సవ్యకరముచే నీడకై గొడుగుగం బైఁ బట్టుకొన్నవాని
అక్షమాలను గుడిచేతియందుఁ దాల్చి యెంతయును నిష్క్రమె జపియించువాని
బ్రహ్మచర్యాదితపముల బలుశ్రమము సహించువాని మహాహానిఁ గాంచిరపుడు.

వ॥ అట్లుకాంచి యమ్మహాత్మునకు వలగొని కూరుచుండుటయు నాతండు
స్వాగతంబిచ్చి. ౬౪౦

అ॥ “ఎవరు మీర? లిచటి కేటికేతెంచితి? రున్నపని యొనర్పనుంటిఁగాన
సకలమును రయంబ చక్క వచింపుడీ నరవియచ్చరాంబుచరములార!” ౬౪౧

వ॥ అని ప్రశ్నించుటయుఁ గూర్మంబిట్లనియె. ౬౪౩

క॥ “ఈయనఘాత్ముఁడు మార్కండేయాహ్వాయబ్రహ్మఋషి. మునిప్రవరా వి
న్మాయుస్సు కల్పసప్తక. మీయేలిక యితనిచెంత కేతెంచి మొదల్. ౬౪౪

క॥ “ఇంద్రద్యుమ్నునివార్త మునీంద్రా! ఎఱుఁగుదె” యటన్న నెఱుఁగక తనకం
టెం ద్రిచతుఃకల్పాయుస్సాంద్రంబగు నీబకంబు సవిధముఁజేర్చెకొ. ౬౪౫

చ॥ అతఁడు నెఱుంగ కిమ్మునివరావనిపాలుర నిర్వరక సమా
దృతిఁదనకంఁటెఁ బెద్దయగు నేతదులూకముచెంత కెంతయుకొ
దుితముగఁ దోడితెచ్చుటయుఁ దోడ్కొనివచ్చె నతండుగూడఁదా
నతని నెఱుంగ కింకను జిరాయువటంచును గద్దపాలికికొ. ౬౪౭

క॥ ఏబదియునాఱుకల్పములే బ్రదికెనుగాని యతఁడు నింద్రద్యుమ్నుకొ
తాబోడగాంచియెఱుంగం దోబుధ! ఆకారణముననుండి రయముగకొ ౬౪౮

ఉ॥ నేఁ దనకంఁటెఁ బెద్దనని నిక్క మెఱింగినమిత్రమాటచే
నాదెస కవ్వహంగమము నల్వరఁ దోడ్కొనివచ్చె. వచ్చున
య్యెదుగురుకొ సుదూరమునయందువసించుచునుండఁ గానె యీ
జ్ఞాదయితుం డెఱుంగఁబడెఁ జక్కగ లోమశవకానిచంద్రమా! ౬౪౯

క॥ ఇంద్రద్యుమ్నుం డితఁడె మునీంద్రా! నిక్కమిది. పూర్వమెంతయు నీరా
ట్యుండ్రుండు పుడమికిందను నంద్రయిమంత్రముల బంధనంబొసరిచి తాకొ

ఆ॥ మీఁద వేదికలను మిక్కిలి వేయించి హోమమాచరించె నోమునీంద్రా!
తన్మహిమి చేత దగ్ధంబు మత్స్పృశ. మాభయమున నీశ్వయందుఁ బడితి. ౬౫౦

ఆ॥ న్యాయనిష్ఠురంబులాడు నీగ్రద్ధకుం గలవిధంబునెల్లఁ దెలిపినాఁడ.
ఇంతలోన నచటి కేతెంచెను విమాన మూర్ధ్వలోకముననుండి యార్య! ౬౫౧

ఉ॥ వచ్చినయవ్వమానమును వైశమ మమ్ములవీడి యెక్కఁ డీ
సచ్చరితుండు. పోవఁ డల స్వర్గముగూరిచి. ప్రశ్న నేయ న
స్మచ్చిరజీవితంబుమితి చక్కగఁజెప్పితి. అంతకంఁటెనుకొ
హెచ్చగునాయువున్నయతనిం గనఁగోరిన నిన్నుఁజూపితికొ. ౬౫౩

క॥ కావున నిన్నిపు డేతజ్ఞావిభుఁ డెదియడుగఁగలఁడో యద్దానికి నో
పావనచరిత! సదుత్తర మీవలె నీయాఱుగురును గృతకృత్యులుగాకొ ౬౫౪

చ॥ అనవుడు లోమశుం డింద్రద్యుమ్ను దిక్కుమొగంబై ౬౫౫

ఆ॥ “అడుగుమడుగుమయ్య యనఁడు! ఇంద్రద్యుమ్నుధరజిపాల! అడుగఁదలఁచియున్న
అడిగినది యవశ్య మరసి వక్కాణింతు. ఏలసంశయించె దింకనీవు ?”

చ॥ అనివచించుటయు నింద్రద్యుమ్నుండి ట్లనియె. ౬౫౬

తే॥ “మట్టమధ్యాహ్నమం దీవు బట్టబయట నెండకాలంబునం దిట్టులుండినావు.
మంచిగృహమునుగట్టింప మఱి ప్రయత్న మేలకావింపవైతి మునీంద్రా! చెపుమ”

చ॥ అనియిట్లు ప్రశ్నించుటయు నాలోమశమహాముని ౬౫౭

- అ॥ “ఘోతలేంద్ర! తనువు శాశ్వతమైనచో నిల్లుకట్టవచ్చు నిందుకొఱకు.
బ్రతుకె స్థిరముకాదు పరికించిచూడంగ. ఇట్టిదానికింక నేటి కిల్లు ?”
వ॥ అని వాక్కుచ్చుటయు వెండియు నింద్రద్యుమ్నుండిట్లనియె. ౬౬౧
- అ॥ “అవనిమనినయట్టి యందటికంటెను వయసునందుఁ బెద్దవాడవీ వ
టంచు వినుటఁజేసి యార్య! భవద్దర్శనంబుఁజేయ వచ్చినాడ నేను.” ౬౬౨
- వ॥ అనియిట్లు నొడువుటయు మరల లోమశుండు ౬౬౩
- క॥ “ఒక్కొక్కకల్పంబునకును నొక్కొక్క రోమంబువరుస నూడును నా. కి
ట్లొక్కొక్కటి యన్ని యాడుడు నిక్కాయముగూడ నూడు నింద్రద్యుమ్న ! ౬౬౪
- అ॥ కనుము నాశరీరమున రోమవర్జితంబగుప్రకాశమును ధరాధినాథ!
ఇందువలన నెచట నే నిల్లుగట్టుట కుద్యమింపనైతి నుర్వియందు.” ౬౬౫
- వ॥ అనిచెప్పుటయు నింద్రద్యుమ్నుండు మఱియునిట్లనియె. ౬౬౬
- క॥ “ఇట్టిచిరాయువుగలుగుట కెట్టిసుకర్మంబుఁజేసి తీవు మహాత్మా!
పట్టితో నియమంబన్నము పెట్టితో లేదనక తపము పెంపొనరిచితి.” ౬౬౭
- వ॥ అనుటయు లోమశుండు ౬౬౮

—* లోమశుని పూర్వవృత్తాంతము *—

- ఉ॥ “నేనొక శూద్రుడ౯ మునుపు-నిర్ధనుడం. దిననైనలేక యె
చ్చోనొ చరించుచుం జనితి శుద్ధతమంబగు హాటకేశ్వరం.
బా నిరుపద్రవంబయిన హాటకనాథుని క్షేత్రభూమి నీ
శానునిలింగ ముక్కఁ డొక చక్కి వధూతము చూడఁగల్గితికొ. ౬౬౯
- ఉ॥ చూచుటతో నె చల్లనగు శుద్ధజలంబులు తెచ్చి లింగముకొ
నాచెయిమిఁదుగం గడిగినాడను. తామరపూలచేత వి
ట్టాచరితం బలంకృతియు. అంత క్షుధాతురతకొ మఱొక్కచో
వే చనఁబోయి త్రాణచెడి విడ్చితఁ బ్రాణము లేమిచెప్పుదుకొ. ౬౭౦
- కా॥ ఈశానార్చనమూలకంబుగ ధరిత్రీశాన! నేనంత ధూ
తాశక౯బ్రాహ్మణజన్మమె త్తితి. స్థిరంబై ప్రార్థనిజ్ఞానముకొ
తా శోభిల్లె తదీశు ప్రేరణముచేతకొ నన్నుఁగన్నయ్య నా
కీశానుండని పేరు పెట్టుకొని యెంతేనిం బ్రమాదంబునకొ. ౬౭౧
- ఉ॥ పెంచెనుగాని నేనపుడు పెప్పె పె మెమ్మె మె తప్ప నంతకుకొ
మంచిగ మాటలాడుటకు మానసమొప్పకయుంటి-తండ్రి చే
యించెఁ జికిత్సలెన్నియొ. వ్యయించెను మందులకై ధనంబు. ఇ
ప్పించెను మంత్రతీర్థములు పెద్దలఁ బ్రశ్నముచేసె నేమనకొ. ౬౭౨

ఉ॥ నాతలిదండు లిర్వురును నాకొఱకై పడు పాటులెల్ల నా
కాతతహాస్యకారణములై కనుపట్టుచునుండె-అంతఁ బ్ర
ద్యోతితహాచు యావసము తోచుడు నొక్క నిశీధమందు ని
ర్భీతిని వారలకొ విడిచిపెట్టి వడిం జనుదెంచితికొ విభవా! ౬౭౩

ఆ॥ సంతసించుచంత సర్వదా బ్రాహ్మణీతీర్థసలిలములను దెచ్చి భక్తి
వీ నొనర్చినాడ నీకాను నభిషేకముం ద్రికాలముల నరేంద్రచంద్ర! ౬౭౪

స్తీ॥ నీవారధాన్యము లేఁ బక్వమొనరించి తిన్నవాడనుజుమీ కొన్ని నాళ్ళు.
అల నక్కదోసకాయలఁ గోసికొనితిని యున్నవాడనుజుమీ కొన్ని నాళ్ళు.
బదరీఫలంబుల భక్షించుచును నహాయున్నవాడనుజుమీ కొన్ని నాళ్ళు.
అవని రాలిన యాకు తాహారముగను గైకొన్నవాడనుజుమీ కొన్ని నాళ్ళు.
మఱి శిలోంఛవృత్తి కర మవలంబించి మన్నవాడఁజుమ్మి కొన్ని నాళ్ళు.
కష్టమనక యిట్లు కావించి తనుయాత్ర శివుని గొలువఁ గొలువఁజవర కతఁడు.

చ॥ దరిసెనమిచ్చి మేఘునినదంబుననొప్పెడివాక్కుతోడ “నీ
జరిపినపూజనంబునకు సంతసమొందినవాడ వత్స! దు
ష్కరమగుకార్యమేనియును సల్పెద. యుష్మదభీష్ట మేదో స
త్వరముగఁ జెప్పు”మంచనుడుఁ దచ్చరణంబులవ్రాలి నే నటకొ. ౬౭౬

తే॥ పేరెలుంగున నానాప్రకారములుగనన్నుతుల్నేయుచును “నన్ను జరయుమృతియు
పారయకుండంగఁజేయవే వార!” యటంటి ఈశ్వరుండంత ననుఁగూర్చి యిట్టులనియె.

తే॥ “ఎవ్విధమునను నమరత్వ మిలనులేదు. కాన నీజీవితమున కేదేని వత్స!
ఒక్క మర్యాదయొనరింపుమోయి. నేను దానికికొ సమ్మతింతును దప్పకుండ.”

చ॥ అనియిటు బ్రాజ్ఞయిచ్చుటయు నంజలిచేసి “మహేశ ! విన్ను నా
మనవి ఒకొక్కకల్పమున మత్తనురోమ మొకందొకండు భూ
మిని బడిపోవుఁగాక. ఇటుమెల్లగ నన్నియు నూడిపోవుదుకొ
గొనకొని యుష్మదీయగణకొటిని జేరిచికొమ్ము నెమ్మి నకొ.” ౬౭౯

క॥ అనవుడు భగవానుఁడు ననుఁ గనుగొని “అట్లెయగుఁగాక. కమలాసనము
ఖ్యనిలింపులు కాలత్రయమునఁ గొలిచెడి నాదులింగమును నీవింకకొ. ౬౮౦

తే॥ బ్రాహ్మణీతీర్థజలముల బాగుగాను నిత్య మభిషేకపుంగ్రియ నెఱపుచుండు
మంత నాకొ క్కహారాత్ర మెంతయగునో యంతయాయువు గలవాడ వగుదువీవు.

క॥ ఇతరుండైనను నన్నిటఁ బ్రతిదిన మభిషిక్తుఁజేసి పరిపూజింపకొ
గతపాపుడగు. ఒకపుడును నతనికి నపమృత్యువుండ దవనీవిబుధా! ౬౮౧

ఆ॥ మచ్చరీర మొక్కమరి పూజచేసినకొ బ్రాహ్మణీర్థమందుఁ బరఁగుచున్న
మధురవారి యొక్కమరి గోరినను దక్షిణంబ పాపమెల్ల నాశమొందు.” ౬౮౩

క॥ అని యానతిచ్చియాతఁడు చనె అది మొద లిచటనేను శంకరలింగం
బును బూజించుచునుంటిని. కనుక నె నే నింతయీడుగలవాడయితిఁ. ౬౮౪

ఆ॥ శివునికృపయె నాదుచిరజీవనమునకు హేతు. వింతెకాని యింతకంటె
ఇతరమైనహేతు వినుచుంతయును నుండ దోమహీశ! చెప్ప నేమికలదు ?”

వ॥ అని వచించుటయు నింద్రద్యుమ్నుండు ౬౮౬

క॥ నేనును నీతోపాటుగ మానివరా ! కొంచువాడ మఱి యీలింగం.
బీనిర్మలదేశమువిడి పో నెచటికి. ఇద్ది నాదుపూనికి వినమా” ౬౮౭

వ॥ అని నొడవుటయు లోమకుండిట్లనియె. ౬౮౮

ఆ॥ అట్లెయాచరింపుచుయ్య యింద్రద్యుమ్న ! అభిమతార్థసిద్ధి యగును నీకు.
దుర్లభార్థమెద్ది ధూర్జటిభక్తులై యుండునట్టివారి కుర్వియందు ? ౬౮౯

క॥ నాడీజంఘప్రముఖుల నేడే పొండనుము సొంతనిలయమ్ములకుఁ.
నాడగ్గఱఁ దాఁబేటిం గూడుకొని వసింపుమివు కోరికదీరఁ” ౬౯౦

వ॥ అనియిట్లు వాక్చుచ్చుటయు మార్కండేయనాశీజంఘాదు లందఱును
నింద్రద్యుమ్నుదిక్కు మొగంబై ౬౯౧

ఆ॥ “అరుగ మేముగూడ నవనీశ ! నినువినా మానివాసములకు మరలనిపుడు.
ఈవు పూజచేయు నీలింగమున కేముఁ బూజచేయుచుందు మోజ నిటనె” ౬౯౨

—♦ బకాదులకు నారదుండు కనఁబడుట. ♦—

వ॥ అనిపలికి యందఱును లోమకు నాశ్రమంబునం దాలింగంబునకుఁ ద్రికాలం
బులయందును బ్రాహ్మణీతీర్థజలంబులచే నభిషేకించుచును బద్మంబులచేఁ బరిపూ
జించుచును నివసించి కొంతకాలంబునకుఁ దీర్థయాత్రాప్రసంగంబున నం దరుదెంచిన
నారదమునిం బొడగాంచి యర్హపూజ లాచరించి విశ్రాంతింజైన పిమ్మట వినయ
సమేతులై ౬౯౩

ఆ॥ “కొంగ మొదలుకొని విహంగమత్రయముఁ దాఁబేలుఁ బూర్వమందు శూలిగణము
లేము నలువురము మునీంద్ర ! శాపభ్రష్టులనుయియుంటి మిట్లు లలిని వీడి.

తే॥ అనఘు సంవర్తు దర్శన మాచరింప శాపమోచనమగునంచు స్వాంతములను
గంపెఁదాశమహామనీ ! కలదుమాకు. తెలియదొక్కింతయేని యాయలఘు నునికి.

సీ॥ ఎట్టిరూపముతోడ నిమ్మహీస్థలమునం దతఁడుండునయ్య యోయజతనూజ !
ఎంతయెత్తుననుండు నేమి గుర్తించుటకాపారికాంక్షి యోతాపసాగ్రియ !
ఎటువంటినడతతో నీ నిరాబారి తా సంచరించుచునుండు సంయమింద్ర !
ఏమహాస్థలమునం దెంతయు నాసక్తి నతఁడు వర్తించు మున్యగ్గణ్య !

అతఁడెచటనున్నయది నీవెఱుంగుచోఁ దెలియఁజెప్పుమయ్య కలహభోజి !
నీకుఁదెలియకుండ నేకొంచెముం ద్రిలోకములలోన నుండ దమరమాని !”

వ॥ అనియడుగుటయు నతం డిట్లనియె.

౬౯౭

క॥ “బాగుగ నెఱుంగుదు నే నాయోగిని సంవర్తనాము. ఒరు తెల్లెఱుంగం
గాఁగలుగుదు రెల్లప్పుడుఁ దా గుప్తాచారుడై యతండు వసింపజ్క.

౬౯౮

సీ॥ కట్టుపుట్టముగూడఁ గడకుఁద్రోసి యతండు తిరుగుచుండును సదా దిస్సమొలను
ఒడలినిండ నతండు చెడుమలంబునుబూసి చరియించుచుండు నసహ్యముగను.
అన్యవాం బతఁడరణ్యమునందె మానియై వర్తించు నది యొక్కప్రతముగాఁగ.
అనవరతం బతం డవధూతయై లెస్స నాత్మలోపల నైక్యముగుచునుండు.
కుతపకాలమందుఁ గొన్ని వారాణసీభవనములను బాణిపాత్రుడగుచు
భిక్షు మెత్తి యతఁడు పిమ్మట సాయాన్న మరుగుచుండునడవి కనుదినంబు.

క॥ ఆపురవరమునఁ దాద్యగ్రాపులు నూతులును వేలు కొమరారెద. రీ
తాపసవర్యునియందు విరూపంబగులక్షణంబు రోయఁగవలయుజ్క.

౭౦౦

కా॥ కాశీపట్టణరాజవీధి నడుమజ్క గర్తంబువీయించి యం
దేశీలంబు గణింపకుండఁ గుణపం బెట్లెనిస్థాపింపుఁ. డా
వేశంబందు జనంబు దానిఁ గనినజ్క. వేపూడిపింపుండు. వి
శ్వేశుండైన నెఱుంగకుండ సలుపుం డీచెయ్యు మీరందఱుజ్క.

౭౦౧

కా॥ పీనుంగుండు టెఱుంగ కందఱును దద్దర్శిజ్క వెసందఁటిపో
దానిం ద్రొక్కఁడు దివ్యదృష్టిగలఁడై తానొక్కసంవర్తుఁడ
ద్దానజ్క వాని నెఱింగి చెప్పఁడు భవత్తాత్పర్య. ‘మెవ్వఁడు మీ
కే నిందుండు టెఱుంగఁజేసె’నన నన్నేచూపుఁ డహ్మానికిజ్క.

౭౦౨

క॥ ఇపు డెటనున్నాడని యాతపసి ననుజ్కమరలమరలఁ దా నడిగినచో
‘కృపనీసంగతి వాకొని యపుడే నిప్పులనుజొచ్చె’నని. ప్రతిచెప్పుడీ ”

౭౦౩

వ॥ అనినవిని లోమకుండు మొదలుగా నందఱును దద్దర్శనలాలసత్వంబునఁ
గాశీపురంబునకరిగి లోకు లెవరును నెఱుంగకుండునట్లొకశవంబు నతిప్రయత్నంబున
రాజవీధిం బూడిచి నెట్టి విలోకించుచు విదూరమందుండుటయు మహాత్ముండగు
నారదుండుచెప్పిన చొప్పున వర్తిల్లు సంవర్తమహాముని కుతపకాలమం దటకరుదెంచి
కుణపం బందుండుట దివ్యదృష్టిచే నెఱింగి తుత్తిపాసార్తుండై యుండియు శలంబులఁ
ద్రొక్కనొల్లక మగిడిచనియె. అంత నాలోమకాదు లుండు ముండు మనుచును గరు
ణింపునుచును భాషించుచు నతనివెంటంబడిరి. అతండు వారల వెళ్లి పొందని భర్త్సం
చుచు నాయొద్దకు రావలదని దవ్వులకుఁ బరువెత్తి

౭౦౪

— † బకాదులు సంవర్తునితో భాషించుట † —

క॥ “నాచుపరిస్థితి మీతో నేనుకాన్తుండు వచించె ? ఎఱుంగజెప్పుడి.

బూదియొకరెచ్చద నన్న నేమరకాపాగ్ని దుర్వినీతుని వానికొ”

౭౧౫

వ॥ అనిపలుకుటయు వారలిట్లనిరి.

౭౧౬

క॥ “నీ వీరూపుననుండుట దైవతముని నాననుండు తాజెప్పినవా.

డీవార్తజెప్పి వెంటనే పావకమునజొచ్చెనతండు పాప మదేమా ? ”

౭౧౭

వ॥ అని యిట్లు వక్కాణించుటయు వెండియు సంవర్తుండు

౭౧౮

ఆ॥ “ఎవరు నెఱుంగకుండ నెటనొ గుప్తంబుగా మెలగునట్లినన్న మీ కెఱుంగ

జెప్పినట్టి యా కుశీలన కేగూడఁ జేయుశిక్ష యిదియె శిక్షయగును”

౭౧౯

వ॥ అని వాక్కుచ్చుటయు మఱియు వార లిట్లనిరి.

౭౨౦

ఆ॥ “మునివరేణ్య ! పెద్దప్రాప్తుననుండియు వెదకుచున్నమాకు నిబుధమాని

నేటికాలమునకు ని న్నెఱిగించెబో. ఇతరు లెవరుగూడ నెఱుంగరింక. ౭౨౧

క॥ ఎఱిగించి తత్తు నకు యా సురముని నిప్పుకలలోనఁ జొచ్చినవా. డి

తైఱుగునకుం గలకారణ మెఱుంగ మదెయ్యదియొ మేము ఋషికులచంద్రా ! ”

వ॥ అని యిట్లు వక్కాణించుటయు సంవర్తుండు

౭౨౩

ఉ॥ “ఏనును గిన్నతోడ శపియించుచునుంటి నిదేవిధంబుగక.

తా నె యటు ల్పొనర్చుకొనె. దాన మదంతిక మీరలందఱుకొ

దేనినిగూర్చి వచ్చితొ తెల్పుడు వేగమ. ప్రాణయాత్రికై

ఈనగరంబునకొ లికిర మెత్తఁగఁ బోవలయుకొ స్వయంబుగక.

౭౨౪

చ॥ శతమును దీసినై చి గతశల్య మొనర్పుడు తోవ. లేనిచో

నవము శపించువాడ మిము. నాస్థితిఁ జెప్పకుఁ జేరితోను. మీ

రవని మరు త్రధూమిపతి యధ్వరముం బొనరింపనెంచి తా

ను వెదకుచున్నవాడట ననుం బ్రతిఘస్యము నచ్చటచ్చటకొ.

౭౨౫

క॥ ఆయధ్వర మేమాత్రిముఁ జేయింపను నేను. గురునిచే ద్యక్తుండై

అయననుతుండనగు నను రోయుచునున్నాడతండు రూఢిగఁ బుడమికొ”

౭౨౬

వ॥ అనవుడు వారలిట్లనిరి.

౭౨౭

తే॥ “కొంగ మొదలగు మేము నల్లరముగూడ బ్రాహ్మణులకాపములనుండి భ్రష్టులైతి

మనఘ ! లోకత్రయాచ్ఛితులైనయట్టి ప్రమథగణముల మేము పూర్వంబునందు.

ఆ॥ ఇట్టులగుటఁజేసి యెంతయు వైరాగ్య మానియెన్నవార మోమునీంద్ర !

త్వదుపదేశమునను దచ్చాపమోచనం బగునటంచుఁ బ్రకృత మాగతులము. ౭౧౯

తే॥ కానఁ దిర్యక్త్వముననుండి కావలయు మమ్ము సంవర్తనామకమానిచంద్ర !

ఉంటి మెంతయొకాలంబునుండియిట్టు. లిపుడు నినుఁగలియుటకున్న హేతువిదియ”

వ॥ నావుడు సంవర్తుండు

౭౨౦

ఆ॥ “ అట్టులైనయెడల నల చమత్కారపురంబుఁగూర్చి చనుఁడు రయమ మీరు

భర్తృయజ్ఞుడనఁగఁ బ్రజల సందేహము తీర్పు చొక్కఁ డందుఁ దేజరిల్లు. ౭౨౧

చ॥ ఆతఁ డుపదేశమీయఁగలఁ డందఱు. కందునఁ దొంటి మీ యథా

సితమగురూపు మీరు వెసఁ జెందెద. రాతఁడు పూర్వమందు వి

స్తృత శ్రుతికాస్త్రపారగుఁడు క్షిత్వమరాగ్రణి యాజ్ఞవల్క్యుఁ డా

చతురుఁడే భర్తృయజ్ఞుడన ట్టాస్థలిఁ బుట్టెను దాఁ గ్రమంబుగఁ. ౭౨౩

క॥ ఆరాధితయై భారతి చేరెను దద్భర్తృయజ్ఞ జిహ్వగ్రమునం

దారాధించినవారల నేరితిని విడువ దామె. ఏమనవలయున్

౭౨౪

క॥ ఆభర్తృయజ్ఞచేతను నీభూప్రజనుంగలట్టి యే సంశయమున్

తా భగ్నంబగు. నీదృక్పాభవ మెవరికిని లేదు పరికింపంగన్”

౭౨౫

వ॥ అనినవిని యమ్మునికి ముహూర్ముహూరాచరితప్రణామలై యమ్మార్గంబునం

బూడ్చియుంచిన పీనుంగుం తీసివైచి యందఱును జమత్కారపురంబున కరిగి నాస్తు

స్థానపదతీర్థంబున వనించెడి భర్తృయజ్ఞ సందర్శించి ననుస్కరించి వినయవినమితోత్త

మాంగులగుచు

౭౨౬

ఆ॥ “ బ్రహ్మకాపమునను బక్షిత్వకూర్మత్వములను బొందినాము నలుపురమును

పార్శ్వచరులు ముపురు బహుపుణ్యవంతు లోయార్య ! వారియాఖ్య లాలకింపు.

క॥ ఆతఁడు మార్కండేయుం. డీతఁడు ట్మోపాలుఁడైన యింద్రద్యుమ్నం

డేత తృతీయుఁ డెంతయు ఖ్యాతుండగు లోమశుండు యమికులతిలకా ! ౭౨౮

క॥ ఈమూపురమంగూడను నేమందుము జీవితము నేరముపుట్టెన్

స్వామీ ! భవదుపదేశము కామించుచునుంటి. మట్లు కావంపంగదే”

౭౨౯

వ॥ అనినవిని భర్తృయజ్ఞమహాముని తడవు ధ్యానించి దివ్యచతుస్సుపుఃపీక్షించి

— సప్తలింగవృత్తాంతము —

ఆ॥ “ ఈర లేడుగురును నేగి శ్రీహాటకేశ్వరమునందు లింగసప్తకమును

యున్నదాహ్వాయముల నోజ స్థాపింపుడీ నరవియచ్చరాంబుచరములార ! ౭౩౦

ఆ॥ అఖిలపాపహరములగు కులపర్వతదానములును నేడు తత్పులింగ

ముల సమక్షమందు సలుపుడీ క్రిమ్ముట మిగతాత్వ మోజ మీకు వచ్చు" ౭౩౨

వ॥ అనిచెప్పటయు నాడిజంఘాదు లిట్లునిరి.

౭౩౩

క॥ "చెపుమీ తద్దానంబులు విపులంబుగమా. కవెట్టివిధి గలనో వా

ని ప్రమాణమెంతో. ఇచ్చెద మిపుడే యహోటితేగి యేము మహాత్మా!" ౭౩౪

వ॥ అనియిట్లు ప్రార్థించుటయు భర్తృయజ్ఞండు

నీ॥ "బంగారమున మేరుపర్వతముం జేసి యర్పింపవలయు విప్రార్థిణులకు.

కలధౌతమున రమ్యకైలాస మొనరించి యాయంగవలయు మహీసురులకు.

గంధమాదనగిరిం గల్పించి గుడముచే నొసంగంగవలె బ్రాహ్మణోత్తములకు.

కార్పాసమున హిమగ్రావముం గావించి దత్తంబుజేయకౌ నుత్తములకు.

తిలలతోడ నువేలంబు లలితమైన శర్కరంబెట్టి వింధ్యంబు వైంధవమున

శృంగి నిర్మించి భక్తి నొసంగవలయు నాగమోక్తవిధంబుగా నగ్రిజాలకు." ౭౩౬

వ॥ అనినవిని సప్తలింగంబులును సంస్థాపించి పదపడి పర్వతంబు లేదును సుర్వీ
సురుల కర్పించిరి. భర్తృయజ్ఞానుమతిఁ బ్రతాపవంతుండగు నింద్రద్యుమ్నుం డింద్ర
ద్యున్నేశ్వరు నెదుట హోమమయంబగు మేరువును ధీమంతుండగు మార్కండే
యుండు మార్కండేశ్వరు నగ్రింబున రాజతంబగు కైలాసంబును బకంబు పాలకే
శ్వరు సవిధంబునఁ గార్పాసమయంబగు హిమవంతంబును గౌశుకంబు ఘంటకేశ్వరు
ముందఱ గుడమయంబగు గంధమాదనంబును గృధ్రింబు వానరేశ్వరు నోర లవణ
వికారంబగు శృంగిశృంగంబును గచ్చపంబు కచ్చపేశ్వరుపార్శ్వంబునఁ దిలమయంబగు
నువేలంబును లోమశుం డీకానేశ్వరు కురంగట శర్కరామయంబగు వింధ్యంబును
భక్తిశ్రద్ధాసమేతంబుగా బ్రాహ్మణులకు సమర్పించుటయుఁ దత్క్షణంబు యత్యా
శ్చర్యంబుఁ గలిగించుచుఁ బక్షిత్వ కూర్మత్వంబులు ప్రభ్రష్టంబులయ్యె. తత్ప్ర
భావంబున నందఱును దివ్యమాల్యాంబర ధరులును దివ్యగంధానులేపనులును నై
తల్లింగసమ్ముఖంబున వెలుగొందుచు భర్తృయజ్ఞానకుఁ బ్రణమిల్లి యాగతంబులగు
నాకాశయానంబులపై నధిష్ఠించి యరిగి కైలాసనగరంబుం నైసేసిరి. భక్తిమై
దల్లింగంబులకుఁ గులపర్వతదానం బొనరించిన యితరులును శివుం గలియుదురు.
ప్రాద్దుపాడుపున లేచి యాలింగంబులదర్శించిన జను లజ్ఞానకృతంబులగు పాపంబుల
నుండి విడువంబడియెద. రింద్రద్యున్నేశ్వరాది తల్లింగంబుల యెదుట హోమాది
మయంబులగు మేర్వాదిపర్వతంబుల దానంబుచేసినఁ గల్పపర్వంతంబును రంభాసం

భోగాది దివ్యభోగంబు లనుభవించి మరల మహితలంబున సార్వభౌముండై జని
యించు. 232

సీ॥ ఒకదానమునఁజేసి యొనరుఁ బాపక్షతి. అభిమతాఖిలసిద్ధియగును రెంటు.

మూట భూమిశుండై మురియంగఁగలిగెడి. అగు నాలుగిట మండలాధిపుండు.

అయిదింట స్వామియా నఖిలభారతభూమి. కాటింట నగును ద్వీపాధినాథుఁ.

డేడింట నొడయఁడై యెల్లద్వీపముల నొక్కండ పాలించుఁ బెక్కుసమలు.

అచలదానవిధము నంబుజాసనుఁడిట్లు స్వప్తపఱచె నగ్రజన్ములార !

జననజననమందు మనుజుండెయగు నేత దద్రిదాత. ఏమియనఁగవలయు. 23౩

వ॥ దుఃఖితుండును వ్యాధితుండును దరిదురిండును గాక సౌభాగ్యసుఖసం
యుతుండును సుదేహుండును రత్నవంతుండును సర్వశత్రువినిర్ముక్తుండును బ్రతా
పియు విజితేంద్రియుండును నగును గావున విశేషించి భూమిపాలుఁ డివ్విపులాధ
రంబు లవ్వీశ్వేశ్వరు ప్రీత్యర్థ మీయవలసియుండు” 23౪

—♦ యుగవర్జనము ♦—

మ॥ అని యిబ్బంగి వచించుడుకొ మునులు “నూతా ! తొల్లి యీకానుడకొ

ఘనభూదేవున కీశ్వరుండుతనదొ ఘసరింబు నొక్కండు పో

లిన కాలంబు మనకొ వరంబిడియెఁ బాలిం దా నటం చంటి. వొ

య్యనఁ జెప్పంగదె యా దినంపు మితి” యం చాడంగ నాతండనుకొ. 2౪౦

వ॥ “భూనురశ్రేష్ఠులారా ! పరమేశ్వరు దినప్రమాణం బెంతయైనదియు స్ఫు
టంబుగం గీర్తించెదను వినుండు. నిమిషములో నాలవభాగము తురిటి. రెండుతురి
టులు లవము. రెండులవములు యవము. పదియేనుయవములు కాష్ఠ. ముప్పదికాష్ఠలు
కల. ముప్పదికలలు త్షణము. అఱువదిక్షణములు పలము. అఱువదిపలములు నాడిక.
రెండునాడికలు ముహూర్తము. ముప్పదిముహూర్తము లహోరాత్రము. ముప్పది
యహోరాత్రములు నెల. రెండునెలలు ఋతువు. మూడుఋతువు లయనము. రెం
డయనములు సంవత్సరము నని మనుష్యుల కెల్లరకుం బరికీర్తితము. ఆసంవత్సరము దేవ
తల కహోరాత్రమని పురాణజ్ఞులు వక్కాణించెదరు. అందుత్తరాయణము పగలును
దక్షిణాయనము రాత్రియు. ఆరాత్రి శుభకర్మవిగర్హితము. నిదురించినమనుజులు
భోగాదిక మొక్కింతయుం బడయనట్లు దేవతలు రాత్రి యజ్ఞాంశంబు లెవ్విధంబునను
గ్రహింపరు. ఈమానవమానంబుననైన పదియేడులక్షలయిరువదియేనిమిదివేలవత్సరంబు
లు కృతయుగంబు. అందుభగవంతుండును జగద్గురుండును నగు విష్ణుండు శ్వేతవర్ణుండై

చెలంగెడు. లోకు లెల్లరును శాంతులును శాంతులును జితేంద్రియులును దీక్షా
యుష్కులును నై సర్వదా తపంబుండుచుఁ బాపవర్జితులై పరంగుదురు. ౭౪౧
తే॥ పుట్టుపెట్టులొ యట్టుతే గిట్టుటయును నొయ్యనొయ్యన ఘటించుచుండుఁగాని
మృతసుతుం బిత గాంచఁడు కృతయుగమున నేమనంగల దోద్విజస్వాములార !

వ॥ అయ్యుగంబున జనులకుఁ గామ క్రోధ లోభ దంభ మత్సరంబులు
మందునకేని కనంబడవు. అంత రెండవదగు త్రేతాయుగం బరుదెంచెడి. అందు
భయంకరమగు పాపంబు పాదైకమాత్రంబై ధర్మంబునం బ్రవేశించెడి. అపుడు
భగవంతుడగు మధునూదనుండు రక్తవర్ణుండై రాజిల్లెడు. పాదమాత్రపాతకంబునవే
జనులకుఁ బరస్పరస్పర్ధ ప్రవృత్తమయ్యెడు. ౭౪౩

త॥ స్వర్గమునుగోరి బ్రాహ్మణుల్ తుత్రియులు పరస్పరస్పర్ధ బెక్కధ్వరములుచేతు.
రాచరిం తూర్ధ్వగతికేఁగా నఖిలజనులు తీర్థయాత్రాంహతివ్రతాదికములెల్ల.

వ॥ తమతమ కావించిన యజ్ఞకర్మములనుండి బ్రహ్మలోకపర్యంతమైన చతు
ర్దశభువనములకును జనులు చనుచుండురు. ఆయు వింశతి లోపించు. కాని యపు
డును గొడుకులు తండ్రిలమందఱు మడిచురు. దోషంబులు స్వల్పంబుగానుండెడి.
కామక్రోధాదు లుండియు నుండనట్లుండు. కృషిపరాయణులైన వైశ్యు లొక్కసారి
విత్తిన యుత్తమంబగు విత్తనంబున నేడుమాటులు సస్యఫలం బనుభవించెదరు. ఆవులు
చెంబులకొలదిగను గేదె లంతకెక్కుడుగను నొంటె లంతకు నెక్కువగను మేక
లును గొట్టెలును మనుష్యస్త్రీలును నావులిచ్చువానిలో నాలవభాగమును క్షీర
ములు స్రవింపు. బ్రాహ్మణులు వేదాధ్యయనసంపన్నులును బ్రతిగ్రహవివర్జితు
లును శాపానుగ్రహసమర్థులును నై యుండురు. తుత్రియులు తౌత్రింబున గోత్రం
బాలించెదరు. అయ్యెడ జారులయుఁ జోరులయు జాడ గనబడదు. సర్వవర్ణజనులును
స్వధర్మనిరతులై వర్తింతురు. తద్యుగప్రమాణము పండ్రెండులక్షల తొంబదియాలువేల
సంవత్సరంబులు. అంత మూడవదగు ద్వాపరంబు ప్రాపించు. అందు రెండుపాదం
బులు ధర్మంబును రెండుపాదంబులు పాపంబును నుండనయ్యెడి. భగవంతుడగు
వాసుదేవుండు కపిలవర్ణంబునఁ గ్రాలంగలిగెడి. తద్యుగప్రమాణం బెనిమిదిలక్షల
యఱువదినాలుగువేలహోయనంబులు. ఇం దర్థభాగంబు పాతకంబగుటఁ గామక్రోధ
లోభమత్సరేర్ష్యాసమేతులై యనోన్యము విరుద్ధముచేసికొనుచు స్వర్గంబును బడ
యఁజాలక. కొందఱును శాంతులును దాంతులును జితేంద్రియులును నై కొందఱును
వర్తింతురు. అంత నాల్గవదియగు కలియుగంబు నైకపాదధర్మంబును సత్ప్రపాదపా

వంబును నై భయంకరంబుగా నరుదెంచు. అందుఁ జతుర్భుజుండు కృష్ణవర్ణుండై విరాజిల్లు. పాదమాత్రధర్మంబును బ్రథమపాదంబునం బ్రవర్తిల్లి పదపడి మెల్లమెల్ల నశియించు. తదంతిమయుగప్రమాణంబు నాలుగులక్షల ముప్పదిరెండువేలసంవత్సరంబులు. అయ్యెడ జనులెల్లరును గలిచే స్పృశింపఁబడి యొకరియెడల నొకరు రాగద్వేషపరాయణులై ప్రవర్తింతురు. ౨౪౫

కం॥ ధనము మనోరమమగు శ్రీజనమును నేవానియింట సాంద్రంబుగ నుండునొ వానితోనె సఖ్యము పొనరించుచునుందు రపుడు భూస్థలి మనుజుల్.

వ॥ యతులు విధవలు తాపనులు నందఱును జిత్రశుద్ధిలేమి నిహపరంబులకుఁ రెండింటికిం జెడియెదరు. దుర్భిక్షంబునఁ బీడింపఁబడుచు లోకులు వర్షాకాలంబునఁ గూడ నాకసమువంకఁ జూచుచుందురు. ఐశ్వర్య మన్యత్ర పోకుండఁ దామ యను భవింపవచ్చుననియుఁ బెత్తనము వహింపవచ్చుననియుఁ గొడుకులు తండ్రిలయుఁ గోడం ద్రొత్తలయుఁ, జుట్టములు చుట్టములయు మరణంబుల కెదురుచూచుచుందురు.

సీ॥ కావ్యముల్పదువంగఁ గడఁగుఁగాని ద్విజుండు వేదపాఠమునేయ వెఱచునెపుడు.

అల్లుండ్రొవైనుండు ననురాగ ముండదు తనయులవై దల్లిదండ్రులకును.

ఆలితోఁబుట్టుల యధికారమున నుండవలె బెరచుట్టము ల్పొరిగ్మకామున.

కులటల్లడించెడి గొప్పతనంబు దాఁ బతిరత యెప్పుడుం బడయలేదు

శూద్రులే నుతపన్వలై శోభిలెదరు. శూద్రులే యయ్యెదరు ధర్మనూచకులును

భూమినురులకుఁ జివరకు బోధనేయువారు శూద్రులెయగుదు రోపాఱులార !

సీ॥ భక్త్య మభక్త్యమక పరిశీలనములేక సర్వభక్షకులౌదు రుర్విసురులు.

పన్నులెక్కువఁజేసి ప్రజలఁ బీడింతురు కరుణ నుంతయులేక ధరణిపతులు.

కులధర్మమగుశ్పసిం జలుప సిగ్గిలుచుండు రురుధనవంతులై యూరుభవులు.

ప్రాభవంబు వహించి బ్రాహ్మణజనములం బాలించుచుందురు పాదజాతు.

లల్పనీరయుతములగును జీమాతంబు. లల్పసస్యయుక్తమగును బుడమి.

అల్పముగనొసంగు నావులు క్షీరంబు. అల్పముగనువెడలు నందు నెయ్యి. ౨౪౬

వ॥ హేతువాదులును నశ్లీలభాషణంబునఁ బ్రజల వంచించువారునే భూపాలరకు సర్వదా ప్రియులై యుండెదరు. నేటికన్న రేపును రేపటికన్న నెల్లుండియు నిట్లు దినక్రమంబునఁ బాపంబు వృద్ధినిబొందు. భూకాంత పోయినయావనము గలదియగు. తేమంబులేక కాలంబు మెల్లమెల్ల భయంకరంబుగం గనుపట్టు. కలియుగంబు గతించినకొలంది శ్రీపురుష సంఖ్య వృద్ధియైనకొలందిని జంతువులుంబోలె జలుకఁదనమువహింతురు. ౨౪౭

కం॥ పదియాత్రేడులవయసున ముదుకలకుంబోలె నెరయ మొదలిడు శిరముల్.

పదిరెండువత్సరములకే ముదమునఁ గలియుదురు మగలఁ బూవుంబోడుల్.

వ॥ కలియుగాంతంబున జను లంగుష్ఠమాత్రశరీరులై శౌచాచారంబులు వదలి
యాత్మకార్యాసక్తులై వర్తించెదరు. వారి కందఱికిని నెలుకబాటియ లిండ్లును గృమి
వస్త్రంబు ప్రావరణంబును నయ్యెడిని. ౨౫౨

క॥ పొందుదురు మేచ్చభావము నందఱు నొకజాతియై దురాచారముతో.
నిందింతు ధర్మకృతులను సందేహములేక యో రసాముభులారా ! ౨౫౩

వ॥ అంతః గల్కిగోత్రసముత్పన్నుండై హరిసింగళుండను బ్రాహ్మణుం
డవ్వారి నందఱు నంతంబునొందించు. తరువాత మగుడఁ గృతయుగం బరుదొంచెడి.
ఇట్టి వేయియుగంబులు బ్రహ్మ కొక్కదివసంబు. మున్నూటయలువదిదినంబులు సంవ
త్సరంబు. ఆసంవత్సరంబు విష్ణువున కొక్కదినంబు. తమతమ మానంబుల బ్రహ్మ
విష్ణు లిరువురును నూత్రేసియేండ్లు జీవింతురు. విష్ణుని సంవత్సరము శివుని కొక్కది
నంబగు. అతండును నిజమానంబున నూత్రేండ్లు మని యంత శక్తిరూపంబున నక్ష
యుండుగం గీర్తింపబడు. అట్టిశివుని శతవత్సరంబులును సదాశివున కొక్క నిశ్వా
సంబయ్యెడి. అతని యుచ్ఛ్వాసంబును మగుడ శక్తిరూపంబున వర్తిల్లెను. శంకరుని
దినమానంబు నన్నుమీర లడిగితిరి. మానవాది సకలమానంబులును వేరు మీకుం డె

—♦ యుగప్రమాణము ♦—

ప్పితిని. బ్రహ్మ కొక్కదినమగుకలకుఁ బనునలుగు రిందు లయ్యెదరు. ప్రకృత
మున్నయతఁ డేడవయిందుగండు. స్వామ భువుండుమొదలగు మనువులును నిందు
లుంబోలె నుండియున్నవారలు. యంతఁడను నిందుండను వైవస్వతుండను మను
వును వర్తమానులు. ఈయిందుగ శేషించినకాలంబు గతించుటయుఁ బద్మనాభు
ననుగ్రహంబున బలి యిందుగిండుగా రాగలండు. అవ్వసుదేవుం డక్షమమన్వంతర
మున బలి కింద్రపదవి నొసంగుచునని ప్రతివట్టియున్నవాఁడు. ఇట్లు ముప్పదిమాడు
కోట్లదేవతలును యథాపూర్వంబుగం బ్రభవించుచుండురు. బ్రాహ్మణులారా !
సృష్టికారకుండైన ప్రస్తుతబ్రహ్మ కీమానంబున నెనిమిదిసంవత్సరముల యాఱుమాస
ముల యొకదినము నర యైనయది. ష్టానుండలస్థ సకలభూతంబులకును గలియుగం
బున సౌరసావనచాంద్రనాక్షత్రంబులను చతుర్విధమానంబులచేతను గాలంబు గడవ
నయ్యెను. అంగు మాడువందల యలువదియైదుదినంబులు సౌరమానసంవత్సరమును
మాడువందల యలువదిదినములు సావనమానసంవత్సరమును మాడువందల యేబది
నాలుగుదినములు చాంద్రమానసంవత్సరమును మాడువందల ముప్పదియైదుదినంబులు
నక్షత్రమానసంవత్సరమును నగుచుండును. వక్షశీతాతపంబులు సౌరమానంబునను
వృక్షసస్యఫలనిష్పత్తియు నగ్నిప్రోమాది యజ్ఞంబులును మత్సవంబులును వివాహంబు
లును సావనమానంబునను వృత్తిసంభవంబులైన వడ్డిమొదలగు వ్యవహారంబు లధిక

మాసప్రయుక్త చాంద్రమాసంబునను నభిచారికంబులు నక్షత్రమాసంబునను నడచుచుండు. ఈనాల్గుమాసంబులకంటె భిన్నమైన మాసం బుర్వీతలంబునం దుండనేరదు. నరులును సురాసురులును నీమాసంబుచే వర్తించుచున్నవారు. ఇయ్యది పురాతనంబగు శ్రుతి. భక్తియుక్తంబుగా నీయుగప్రమాణం బెవ్వండు పఠించు నాని కెంతమాత్రము నపమృత్యుభయంబు కలుగ నేరదు. అట్లు దుర్వాసుండు ప్రతిష్ఠించిన శివలింగంబును నటు నలరారెడు. చైత్రమాసంబునం దాలింగంబు నాచరిత శృత్యగీతాద్యుత్సవపురస్సరంబుగా నెవఁ డారాధించు వాఁడు తచ్చివానుగ్రహంబున గంధర్వాధిపతి కాఁగలఁడు”

౨౫౪

— నింబశుచునియొద్ద దుశ్శీలుఁడు శిష్యుఁడుగాఁ బ్రవేశించుట —

క॥ అనియిటు నూతుఁడు చెప్పుటయును “దుర్వాసుఁడు కిమర్థముంచినవాఁ డా ఘనలింగ మచట ? అదియెపు ? డనఘా ! వాక్రువ్వు” మన్న నతఁ డిట్లులనుకొ

వ॥ తొల్లి వైదిశంబును పట్టణంబున నింబశుచుండనువాఁడు మరపతియై యుండి యొకలింగంబున కారాధకుండై తనకు లభించిన వస్త్రాదికంబును నన్యంబును శివభక్తులకు విక్రయించి యెక్కుడు రొక్కంబును గూడఁబెట్టుచు నం దించుకయు వ్యయపెట్టక యుండనుండఁ బెద్దకాలంబున కొక్క పెట్టియ నిండిపోయె. అంతఁ గ్రయివిక్రయవ్యాపారంబునకు వారకొని యెన్నండును నెవ్వని నెంతమాత్రము విశ్వసింపక దేవపూజాసమయంబునఁగూడ నతం డా మంజూష నేమఱక భద్రంబుగం గాపాడుచుండుటయు నొకకాలంబునఁ బరవిత్రాపహారకుండగు దుశ్శీలనామక బ్రాహ్మణుండు తటస్థపడి తత్పరిస్థితిం బొడగాంచి.

౨౫౬

క॥ “పిసిడికి నేవల్సేయుచు వెస శిష్యుడనై యిటుం బ్రవేశించెద ముకొ.

ససియగుమాటలఁ దన్మానసమును బెట్టెను హరింతు నమ్మించి తుదకొ” ౨౫౭

వ॥ అని తలపోసి యొకనాఁడు మరమధ్యగుండగు నతని సమీపించి దండాకారంబునఁ బుడమింబడి ప్రణమిల్లి మగిడిలేచి సవినయంబుగా నంజలింబట్టి. ౨౫౮

ఆ॥ “ఆర్య ! త్వత్ప్రభావ మాలించితిని. నిన్నుఁబోలు తాపసుండు పుడమి లేఁడు.

కాన వచ్చివాడఁ గడుదూరముననుండి యిపుడు నీదుమ్మోల. కేమిగలదు ? ౨౫౯

ఆ॥ జననమృత్యుజరలె సంసారమని దాన సారముండకుంట చక్కఁ దెలిసె.

యావనంబుటన్న నగు స్వప్నతుల్యమం చాత్మ కిపుడు సరిగ నర్థమయ్యె. ౨౬౦

ఆ॥ అదివైజనించు నాపగవలె నుతుల్ సతులు చుట్టములును తుణికు లరయ.

కలిసమాగమములుగా వీరినందఱ నెఱుంగవలసియుండు హృదయమందు. ౨౬౧

క॥ కావున సంసారాంబుధి నేవిధమున దాటవలెనో యిపుడ యుపాయం

బీవు వచింపఁగవలయును దేవర ! కరుణించి యీవిధేయునిమీఁదఁక. ” ౨౬౨

వ॥ అనినవిని యతండు రోమాంచితతనూరుహుండై —

౨౬౩

అ॥ “ పడుచువాడవీవు. కడు నుకుమారుండ. వట్టినీకుఁబుట్టె నిట్టిబుద్ధి

వాస్తవార్థమీవు వచియించుచుంటివి. ధన్యుడైతి. వేమితక్కువెంక ? ౨౬౪

అ॥ పడుచుదనమునందుఁ గడు శాంతచిత్తుడై యున్నయట్టివాడె యుత్తముండు.

ధాతువులు తుయించుతరుణంబునను శాంతి యెవని కుద్భవింప దెంచిమాడ ?

తే॥ ఇట్లు సంసారముననీకు నెంతయును విరక్తిగల్గినవోఁ గొల్వ రాజధరుని

జపతపంబులఁ దరియింపఁజాలవెంక ఘోరభవసాగరంబు కుమార ! నీవు. ౨౬౫

తే॥ బ్రాహ్మణుఁడొకూడ్రుఁడోలేకపంచముండోయెవ్వఁడోయొకఁడెవఁడైన నేమిదాన

పట్టి శివదీక్ష లింగంబువైని నొక్కపువ్వువెట్టినఁజాలుబో పోవు దివికి. ౨౬౬

అ॥ ఎవఁడు భక్తితోడ శివదీక్షవట్టినయట్టివాని కొక్కయంశుకంబా

పావుకోళ్ళో గోచిపాతయో యిడు వాని కధ్వరములతోడ నగునదేమి ? ౨౬౭

వ॥ అనినవిని దుశ్శీలుం డానింబకుచు పదంబులపైఁ దలవాల్చి యిట్లునియె — ౨౬౮

కం॥ “ భవదీయ సేవ నిత్యము నవహితమతి నాచరింతు. అటుగాన వెనక

శివదీక్షాదానంబున భవదీయానుగ్రహంబు ప్రకటింపఁగదే. ” ౨౬౯

వ॥ అనియిట్లు పలుకుటయు నతం డంతర్గతంబున —

౨౭౦

అ॥ “ ఎవఁడో యొకఁడు స్వయమయేతెంచి నాఁడిందు కరముదక్షుఁడుగనుగానబడెడు

వేఱ యెవఁడు లేడు చేరువం గావున శిష్యునిగను వీని స్వీకరింతు. ” ౨౭౧

వ॥ అని యాలోచించి వాని చేయిపట్టుకొని —

౨౭౩

అ॥ ఇట్లులైనవత్స ! ఈదినంటే నీకు దీక్షయిచ్చువాడఁ దీసికొనుము.

దూరమంద నీకుటీరంబు వేయించి యటవసింపు. రాకు మిటకు రాత్రి ” ౨౭౪

వ॥ అనివాక్రుచ్చుటయు నతండ్రిట్లునియె —

౨౭౫

కం॥ “ భవదాజ్ఞవలయుఁగానీ విపుధవరా ! ఏలనాకు వేటొకపని ? ఏ

మివినోదముండు మతమున ? పవలేకా కందు రాత్రి పనియేముందుక ? ౨౭౬

కం॥ గురుఁడువచించినతెఱఁగున నరుగనిశిష్యునివ్రతంబు లగు వ్యర్థంబుల్

మఱి మీఁదుమిక్కిలి మహానిరయంబును ననుభవించి నిర్వేదపదుక ” ౨౭౭

వ॥ అనినవిని సంతోషించి నింబకుచుండు వినయయుక్తుండగు దుశ్శీలునకు శివదీక్ష

యొసంగె. అది మొదలుకొని యతం డతని శుశ్రూష శ్రద్ధమై నాచరించుచు

మనస్సును వారియించెఁగాని పెట్టియను వారింప నవకాశంబు చిక్కదయ్యె.

అనుదినంబును ననేకోపాయంబుల హరింప నదనువేచియున్నను నాశైవుండు తన
తార్చనభోజనసమయంబులఁగూడఁ దత్సవర్ణమంజూషం గ్రిందఁబెట్టమిని శిష్యుండు
తనమనంబున — 22౮

—♦ దుశ్శీలుండు నింబశుచుని పెట్టెను హరించుట ♦—

అ॥ “మతమునందుఁ దాను మాపు లీపాపిష్ఠుఁ డడుగుపెట్టనీయఁ డకట యెపుడు.

ప్రాద్దుగుక్రింకఁగానె పోయి కవాటముల్వేయు. ఇంక నేమిచేయవలయు ?

అ॥ మంచిరాళ్ళచే నమర్పంగఁబడి కరంబెత్తుగలిగియున్న దిమ్మతంబు.

పడదు కన్న మెచటఁబొడిచిన. అవిలంఘ్య. మప్రవేశ్య మెట్టులైననేమి. 2౮౦

అ॥ కాన విషముపెట్టియేని పరున్నచో గ్రీవ మెల్లఁ గత్తిరించియేని

పవలె పశువుఁబోలె బంధించి గొడ్డంట మొత్తియేని ప్రాణముల హరింతు. ”

వ॥ అని చింతించుచుండుటయు వర్షాకాల మరుదెంచె. శ్రావణకృష్ణపక్షంబున సువిత

కర్కటకరాశిగతుండగు నెడ భనవంతుఁడగు శివభక్తుఁ డొకఁ డచటికి వచ్చి

నింబశుచునకు నమస్కరించి యుచ్చైస్స్వరంబుతో — 2౮౧

అ॥ అజ్ఞుఁడెచ్చిదేని యస్మదీయగ్రామ మరుగుదెంచెదేని యార్య! కరుణ

వీను భక్తితోడ నీచతుర్దశిని బవిత్రకం బొనర్ప వేచియుంటి” 2౮౩

వ॥ అని ప్రార్థింప నతం డిట్లనియె — 2౮౪

అ॥ “అత్మశిష్యుతోడ నరుదెంతు నట్లె సకాలమునకు వత్స! గట్టిగాను

ఆచరింతు యున్ముదభిమతమగు శ్రేయ మేలశంక? ఇంటి కేగుమీవు. ” 2౮౫

వ॥ అనియిట్లు చెప్పి యతనిం బంపించి ప్రాభాతికకృత్యంబులు తీర్చికొని యా

శైవుండు పయనమై పోవుచు మధ్యమార్గంబునం దొక్క తరంగిణిని దర్శించి —

అ॥ “శిష్య! ఉభయాలమును జేయుద మిచ్చుట దేవపూజ గాన స్థిరుఁడవగుము

సురశయ నెడిపేరి వరనది యిది సింధుగామినియును, ఖ్యాతిగాంచినదియు”

వ॥ అనిపలుకుటయు వతండు వల్లె యని యచట నిలుచుండె. నింబశుచుండును ననవరతం

బాచరించు దుశ్శీలుని శుశ్రూషాదులచేతను వినయవిధేయతలచేతను రంజింపఁబడిన

వాఁడై సచ్చిష్యునిగా భావించి జంగరు పెట్టియను దన యిష్టదైవమగు జాగేశ్వర

లింగంబును బదిలపఱచియుంచిన బొంతం గ్రిందఁబెట్టి మలవిసర్జనకార్యంబునకై

యించుక యవకాశంబు తీసికొని ప్రిబ్బలిచెట్లచాటునకుఁ జోయి కనఁబడకుండఁ

గూర్చుండుటయు దుశ్శీలుండు దత్తకాంబ యావెట్టెం దీసికొని సంతసించుచు

సుత్తరదిక్కునకు వెడలిపోయె. అంత నాశైవుండు లేచివచ్చి జాగేశ్వరసమన్వి

తంబగు కేవలకంధగాక దుశ్శీలుండును గానరామిఁ జంచలచిత్తతం ద్వరితంబుగా
శౌచవిధి యొక్కించుకయ నిర్వర్తించుకొని యాచమనం బాచరింపకయ బొంత
యున్నవోటి కేతెంచి నువర్ణమంజూషం గానక కిష్యుండు హరించినట్లు తెలిసి
కొని మూర్ఛవోయి పుడమింబడి కొంతవడిక పైట్ల తెలివిదెచ్చుకొని లేచి ౭౮౮
కం॥ “హా! చచ్చితిని. దురాత్ముఁడు వేచి హరించెను మదీయని త్తంబెల్లకా

నాచేయుపని యిఁకెయ్యది? చూచుటయెటు వాని? ఎందుఁజొచ్చుదు నిటువై”

వ॥ అని-శిలమీఁదఁ దలయును దక్కునంగంబులును బగులఁగొట్టుకొని తోడ్తోడ
వానిమార్గంబువట్టి కొంతవడి భ్రమించి పెద్దవాడగుటఁ బరిశ్రాంతింతుండై మరలి
మథంబునకుఁజనియె. దుశ్శీలుండు పేటికం దీసికొని స్థానాంతరంబునకుం బోయి
తద్ధనంబుతో వ్యాపారంబు మొదలుపెట్టి పదపడి పరిణయంబుఁజేసికొని గృహ
స్థాశ్రమంబునఁ గొంతకాలంబుండి సంతతిం గాంచక వృద్ధత్వంబున భార్యయును
దాసును దీర్ఘయాత్రలుచేయుచుఁ జమత్కారపురంబునకరిగి యందలి సకలతీర్థంబు
లను స్నానంబుచేసి దేవాలయంబులం దిలకించుచు దైవభక్తిచే నృత్యగీతంబులొన
రించు దుర్వాసుం గనుంగొని జోతపెట్టి — ౭౯౦

అ॥ “ఎవరునిలిపిరయ్య యీశివలింగంబు? ఏలపాడె దాడె దిచట నీవు?”

అటుపాటలెల్ల నన్యులయవికాని తాపనులకు నిద్ది తగినపనియె” ౭౯౧

వ॥ అనియడుగుటయు నతండ్రిట్లునియె. — ౭౯౨

—† దుర్వాసస్థాపితలింగమునకు దుశ్శీలేశ్వరసంజ్ఞ వచ్చుట —

తే॥ “నేన యీశివలింగంబు నిలిపినాఁడ. తన్మహేశుఁడు నృత్యగీతప్రియండు
అట్లుగావునఁ బాడుచు నాడుచుంటి. ఇతరక్షైంకర్యమున కర్థ మేదఁదెత్తు?”

వ॥ అనియిట్లు సమాధానపూచె. ఇంతలోపలఁ జిర్ఘటియను నొక యోగవిదుండు
చనుదెంచి — ౭౯౪

శ్లో॥ అమూల్యానామ తే లోకా అంభేన తమపావృతాః

తాం స్తే ప్రే త్యాభిగచ్ఛంతి యే చాత్మనాననో జితాః. ౭౯౫

వ॥ అనుశ్లోకంబుఁజదివి వేదాంతికంబగు నీప్రశ్న నేయుటయు దుర్వాసుండు
కూర్చుండి దానికే దగినయత్తరంబు వొసంగె. శ్తుతింపఁబడిన యాసర్వంబును
దెలిసికొనుటచే విశేషించి యుదయించిన శివభక్తితో దుశ్శీలుఁ దాదుర్వాసు
నకుఁ బ్రణమిల్లి యుచ్చైర్నాదంబున. ౭౯౬

ఆ॥ “స్వామి! జాతిచేత బ్రాహ్మణుండను నేను. కాని కర్మమునను గాను మరల
ఇంచుకయును నెవని కిచ్చియెటుంగను. పిడిచెడన్న మేని పెట్టియెటుంగ. ౭౯౭

ఉ॥ ద్యూతము వేళ్ళ లోనయిన దుర్వ్యసనంబులఁ జిక్కి యందుకై
నీతిదొరంగి దేవధరణీసురవంచన మాచరించుచుకొ
స్థితధనంబుగూర్చితిని. క్షిత్యమరాన్వయజుండనయ్య సం
ప్రీతిని శైవశిష్యుడగు రేబక లుండితి నేవఁజేయుచుకొ. ౭౯౮

తే॥ మాయమాటలచేతఁ దన్మానసము హరించుటయె కాక బిట్టు వంచించి యాతఁ
డెంతకాలంబునుండియో సంతరించియుంచుకొన్న ధనంబు హరించినాడ. ౭౯౯

కం॥ అగురుడును బరలోకం బేగినవాడిప్పు. డదియె యెంతయు నాకుకొ
వ్రేలై పశ్చాత్తాపము తాఁగలిగించెను. మనంబు తగులంబడెడుకొ. ౮౦౦ *

పృథ్వి॥ పురశ్చరణదానముకొ మునివరేణ్య! కావించి నకొ
కరంబు కరుణింపవే. కలదు విత్త మెంతేని. ఒ
క్కరైన నుతపుత్రికల్ కలుగరైరి. ఆవిత్తముకొ
స్థిరంబయిన పుణ్యపుంజెయువుగూర్చి వెచ్చించెదకొ. ౮౦౧

కం॥ ఇహపరముల రెండింటను విహితం బొడగూడుపనిని వివరింపఁగదే
మహిదేవ! ఉక్తమంతయు బహుభక్తిం జేసి విగతపాపుడనగుదుకొ. ” ౮౦౨

న॥ అని వేడికొనుటయు దుర్వాసుం డిట్లనియె — ౮౦౩

తే॥ “ఆదిఁ బాపసహస్రంబు లాచరించి మగుడ ధర్మంబొనర్చెడి మానవుండు
కష్టమునకోర్చి యతికృచ్ఛికారియైనఁ బూర్ణసంసారసాగరంబును దరించు. ౮౦౪

ఆ॥ ఒక్కదినమే ధర్మముజ్ఞగించియె శైవుఁ గోరి గురుని జేసికొంటికాన
వాడు గురుడె యగును వాస్తవంబుగనీకు. ఇంచుకయును సంశయింపవలదు.

నీ॥ బ్రహ్మచర్యంబును బట్టఁగావలయును బ్రప్రథమంబున బ్రాహ్మణుండు.

ఆవల గార్హస్థ్య మవలంబనీయంబు విబుధుడైనట్టి బాడబునిచేత.

అంత వానప్రస్థుడగుట మేలగుచేత కాంతికాముండైనత్యానురునకు.

తరువాత యతియాట ధర్మ్యంపుబద్ధతి యన్నియుందెలిసిన యగ్రజునకు.

ఒగిఁ గుటీచకుడు బహూదకుండును హంస పరమహంస యగుట భావ్యమతని.

కిట్టిమార్గ మాశ్రయించినపదపడి పరమపదమునొందు బ్రాహ్మణుండు. ౮౦౬

ఆ॥ అందు బ్రాహ్మణుండవయ్యఁ గుత్సితమైనయట్టి శైవమార్గ మననుసరించి.

తందువలనఁజేసి యత్యంతపాతకం బాచరించినాడవయ్య నీవు. ” ౮౦౭

న॥ అనియిట్లు పలుకుటయు దుశ్శీలుండు వెండియు — ౮౦౮

అ॥ సకలవేదములను సంకీర్త్యమానుఁ డావిభుఁడు రుద్రుఁ డట్టి వేదవేద్యు
దీక్ష దుష్టమనుచుఁ దెల్పెద వదియేల? మునివరేణ్య! శిష్యజనశరణ్య!”

౫౦౯

వ॥ అనియడుగుటయు దుర్వాసుం డిట్లునియె —

౫౧౦

ఉ॥ “సత్యము నీవుపల్కునది. శంకరుఁ బేర్కొను వేద మాతఁడే
స్తుత్యుఁడుగాఁడు దాన మధునూదనుఁడుం బరికీర్త్యమానుఁ డా
దిత్యుల జ్యేష్ఠునిం గడు నుతించెడి నయ్యది. కాని బ్రాహ్మణుల్
నిత్యముఁ బూనఁగాఁదగు ననింద్యవ్రతంబుది వేఱయుండెడికా.

౫౧౧

తే॥ పరమజాప్యము గాయత్రి బ్రాహ్మణునకు. తదుపదేవ్యయై గురువును. తద్విభిన్న
శైవవైష్ణవదీక్షలు సలుపువాఁడు కాఁడు బ్రాహ్మణుఁ డంగమట్కుముఁ జదివిన.

* అ॥ ఇదియుఁగాక కపటహేతువునంజేసి లింగభేదమును బొసంగె నీకు.

వ్రతమువదలి తందువలనఁ బ్రాయశ్చిత్త మించుకయును నుండ దెచటనీకు.”

౫౧౩

వ॥ అనియిట్లు వచించుటయు మరల దుశ్శీలుండు —

౫౧౪

అ॥ “సత్తపదియటండు సత్పురుషులమైత్రి. కాన నీకు నాకుఁ గలిగె మైత్రి.
మనవిచేతు నట్టిమైత్రిఁ బురస్కరించుకొని నే రవంత శ్రోత్రమిమ్ము.

౫౧౫

అ॥ కలదు నాకు ధనము కావలసినయంత. దాన నెద్దియేని యానెడలను

అది వచింపుమయ్య యంతయు నొనరింపనుంటిఁగానఁ గరుణయుంచి నీవు.”

వ॥ అని యభ్యర్థించుటయు వెండియు దుర్వాసుం డిట్లునియె —

౫౧౬

కం॥ “ఒకటే యుపాయమున్నది ప్రకటంబగు తాపకీనపాపమునోపకా.

సుకముగ విశుద్ధియగు మామకవాక్యము ననుసరించి మంచిగఁజేయకా.

౫౧౭

తే॥ కృతయుగంబునఁ దపమ యుత్కృష్టమనిరి. త్రేతలోపల ధ్యానంబు త్రిదివహేతు
వధ్వరమునన ద్వాపరమందు సుగతి. కలియుగంబున దానంబు ఫలద మరయ.

తే॥ కలియుగంబిద్ది గావునఁ గల్మషంబు లెడలఁ గృష్ణాజినంబుల నిమ్ము పొమ్ము.

గురుధనంబును వంచించి కొంటిననుచుఁ దాపపడుచుంటి వెడఁద సెంతయునుమఱియు

తే॥ అందుకొఱకయి వాని యాహ్వాయముపెట్టి యొక్క శివుగుడి కట్టింపు ముర్ఖిమిఁద

దానివలననుజేసియుఁ దత్క్షణంబ పొందె దాన్మణ్యమివహా భూనుపర్వ! ౫౧౮

చం॥ మఱియొకచోటఁగూడఁ బడు మంచిగ నీదుధనంబు. శిష్టభూ

సురుల కొసంగు మన్వహము. శుద్ధసువర్ణ సమన్వితంబుగకా

వగతిలపాత్రదానము నవశ్యముఁజేయుము. నీదుదేహముకా

దొఱిగి సమస్తపాపములు తోడనపోవు-విశుద్ధి గల్గెడికా.

౫౨౨

అ॥ మఱియు నిచట నేను విరచించుజేవాలయంబుఁగూర్చి దూరమనక భక్తి

చైత్రచైత్రమునకు సరిగఁ గల్పగ్రామముననుండి వచ్చి చనుచునేను. ౮౨౩

కం॥ కావున నేఁగట్టించెడి జేవాలయమంచు నీవు దృష్టినిబెట్టం

గావలయును-న్నావాదులు గావించుచునుండవలయుఁ గర మిచ్చోటకొ " ౮౨౪

వ॥ అనియిట్లునుడివి జేవర యెట్లుచెప్పిన నట్లువర్తింతునను దుశ్శీలుం గాంచి మఱియు

దుర్వాసుండు — ౮౨౫

అ॥ " అఖిలపాపములును నడఁగుఁ గృష్ణాజినదానమున. ఒసంగు తప్ప కీవు.

గుప్తపాపములును గూలును దిలపాత్రదానముననుజేసి తప్పకుండ " ౮౨౬

వ॥ అనినవిని జింకచర్మంబులును దిలపాత్రంబులును యథావిధి నాహితాగ్నులగు

నవనీసురుల కా దుశ్శీలుఁ డన్వహము భక్తిమై నర్పించుటయుఁ బాపంబులు

తొలగిపోయె. అట్లు గతపాపుండగు నతనికి దుర్వాసుండు నిర్వాణదంబగు

దీక్షుయిచ్చి గురుదక్షిణఁగోరుటయు దుశ్శీలుం డిట్లనియె — ౮౨౭

కం॥ " అడుగుము గురుదక్షిణ ఋసియొడయఁడ ! ఇచ్చెదను శక్తియుండినచో ని

ప్పుడ విత్తకాత్యమును నీయెడలను గావింప. ఇంక నేమనవలయుకొ ? " ౮౨౮

వ॥ అనియిట్లు నొడువుటయు దుర్వాసుం డిట్లనియె — ౮౨౯

కా॥ " కల్పగ్రామముగూర్చి పోదునికనె. కల్యాశ్రితం బీయుగం.

బల్పాకాశ్రంతము. కావునం గృతయుగం బాసన్నహాదాక నా

కా లెట్టంబడడిందు వెండియును. ఈకట్టించుడేవాలయం

బల్పీయంబయియుండియున్న. దవశిష్టార్థంబు గట్టింపనా. ౮౩౦

కం॥ ఇది నాకగు గురుదక్షిణ. తదాలయముముందటను యథాశక్తిని నీ

వు దినదినము బలినుమములు మొదలుగ నిడి నృత్యగీతములు నేయనగుకొ " ౮౩౧

వ॥ అనియిట్లు వాత్రొచ్చి యమ్మునీశ్వరుండు కల్పగ్రామంబునకు వెడలిపోవుటయు

దుశ్శీలుండు తడుదీరితం బంతయు నాచరించె. భక్తిపూర్వకంబుగా నిట్లు తత్కా-

ర్యంబులు నిర్వర్తించుటయుఁ దదాలయంబు దుశ్శీలసంజ్ఞితంబై తనరనయ్యె. అత

కాశంబుదీసికొని ప్రతివత్సరముఁ జైత్రమాసమునం దాదేవుని దర్శించు జనము

వత్సరకృతంబగు పాపంబునుండి వదలంబడు. స్మృతనాది సకలార్చనంబులు

నాచరించిన ముప్పదిసంవత్సరములపాతకం బప్పుడ నశించును. తదగ్రంథున

నృత్యగీతాదికంబులు నాచరించువాని యాజన్మమరణాఘంబు లన్నియు నంతంబు

కొందు. ముక్తి ఘటిల్లు. దుశ్శీలుం డట్లానన్య భక్తిమై గురుపాదపద్మంబులు

—* నింబేశ్వర శాకంభరుల యుత్పత్తి *—

స్మరించుచు దక్షిణదిశ నతనిపేర నింబేశ్వరమను నొక్క శివాలయంబు గట్టించె. అట్లు శాకంభరియనంబడు తద్భార్యయుఁ దనపేరుతో దుర్గం బ్రతిష్ఠించె. అంత నాదంపతు లిరువురును నింబేశ్వర శాకంభరీదేవతల నిత్య నైవేద్యదీపారాధనాదు లకుంగా బ్రాహ్మణులకుఁ గొంతవిత్ర మర్పించి తక్కటిధనం బంతయు ధర్మార్థంబు వినియోగించి చంకలకు జోలెలు దగిలించిరి. కొంతకాలంబునకు దుశ్శీలుండు దేహంబు విడుచుటయు శాకంభరి తద్దేహంబును హవ్యవాహంబునం జేర్చి సహగ మనంబు గావించె. పదపడి యాభయలు వప్పురస్సంసేవ్యమావంబగు నాకాశ యానం బభిష్ఠించి యత్యంతసంతోషంబుతో నమరాలయంబున కరిగిరి. ఉత్త మంబగు నీ దుశ్శీలాపాఖ్యానంబు పాతకుల కజ్ఞానకృతంబులగు నభిలషాపంబులకు హరించు. బ్రాహ్మణశ్రీఘ్నలారా! అట్లందు మునిహితకాంక్షులై యేకాదశ రుద్రులు వసింతురు —

౮౩౨

—* ఏకాదశరుద్రుల యుద్భవము *—

సీ॥ తద్దర్శనంబునఁ బెద్ద పెద్దయఘంబు లంతంబునొందు క్షీత్యమరులారా!
తన్నమస్కృతిచేత మున్నున్నదోషముతో విలయంబునొందు నోవిప్రులార్హ! తత్పూజనంబున హృత్పద్మ మెంతయుం గలువవిహీనమో నలఘులారా!
తన్నుతిక్రియనుండి భస్మాత్ములయ్యెదల రెట్టిచెట్టలును మునీంద్రులారా! ”
అనివచింప కౌనకాదు “ లొక్కఁడెరుదుఁ డాలకింపఁబడెడి నాగమముల, మఱి ద్వితీయరుద్రు మాటయె విన మహానూత! అధికపూత! ముజన పేత! ౮౩౩
ఆ॥ గౌరి భార్యగాఁగ స్కందుండు కొడుకుగా నుండియున్నరుద్రుఁ డొకఁడె మాకు విదితుఁ డంతకన్న వేఱైనరుద్రు లెవ్వారో చెప్పు” మనుడు వారి కతఁడు ౮౩౪
మ॥ మహాభాగులారా! మీరనునది వాస్తవంబ. ఒక్కండే రుద్రుండు. రెండవ రుద్రుఁ డేవిధంబునను లేడు. కాని యేకాదశరుద్రు లెట్లయిరో వాప్రచ్ఛద వినుండు తొల్లి శంసితవ్రతులై వారాణసియందుండు పదునొకొండుగురు మునులు హాటకేశ్వరదర్శనార్థం బుత్సాహంబుతోఁ బయనమై యొకరికన్న నొకరు ముందు చనవలెనను స్పర్థచేఁ బాతాళస్థ హాటకేశ్వరంబునకుఁ బోయి యందటికంటె ముం దందలి శివుని దర్శింపనివాఁడు తక్కునందటిపాతకంబును నొక్కండె యను భవిష్యవలెనని సమయంబువేషికొని యగ్గలంబు పరువులెత్తుటయు హాటకేశ్వర దేవుం డయ్యది గుర్తెఱింగి వారి భక్తికి మెచ్చుకొనితత్క్షణంబ పాతాళంబునుండి నూత్నంబగు వాచిలహర్షంబునఁ బాదముకి వచ్చి.

౮౩౫

సీ॥ మొనల మాడింటిచే ముచ్చటగానుండు వాలును లీలఁ గెంగేలఁ దాల్చి
స్వాభావికంబైన చక్షుర్యముగాక డంబైన ఫాలనేత్రంబుగలిగి
గంగాన్వితంబైన ఘనజటాజాటంబు లలి ఖండశశిచే నలంకరించి
అడుగులదాఁక వ్రేలాడ నీలగీర్నఁ దలకాయపుఁజ్జెల దండవైచి
ఎంతోయందముగను నేకాదశప్రకారంబులై మునీశ్వరప్రకాండు
లందఱికినొసంగ నాత్మీయదర్శనం బేక కాలమం దిఁ కేమిగలదు ? ౮౩౬

వ॥ అంత నమ్మును లందఱును దమముందఱ సాక్షాత్కరించియున్న వృషభధ్వజు
విలొకించి మోకాళ్ళమీఁద నిల్వఁబడి — ౮౩౭

క॥ “నతి సర్వదేవమయునకు. నతి శ్రీదేవాధిదేవునకు శాంతునకుఁ
నతి నూత్మక శేబరునకు, నతి యంధకమర్దనునకు. నతి రుద్రునకుఁ. ౮౩౮

క॥ జోత పృథగ్విధవాయువ్రాతముచే సర్వజగము బ్రదికించుచు సం
ప్రీతి సదా దివమందున స్థాతలయి చెలంగునట్టి తద్రుద్రులకుఁ. ౮౩౯

క॥ దండము పళ్ళిమదిక్కున నుండి పికాచములబారినుండి జగంబుల్
నిండుకృపం బాలించెడి రుండస్రగ్ధారులైన రుద్రులకెల్లఁ. ౮౪౦

క॥ కేలుమోడ్పు భూతజాలంబునుండి లోకములనెల్ల నిండుకరుణతోడ
మనుచు చూర్ధ్వమంద యనయంబు వర్తించు రుద్రులకును గలితభద్రులకును.

క॥ జోహారు భూతలంబున మోహితమతులైన ప్రజలఁ బోచుచునెపుడుఁ
న్నేహముననుండు ప్రకటితమాహాత్మ్యుల కలఘుకాంతిమద్రుద్రులకుఁ ” ౮౪౧

వ॥ అనిస్తుతించుటయు భక్తినమ్మలైన యాతాపనులం గని యేకాదశరుద్రు లిట్లునిరి-
తే॥ “పదునొకండువిధంబులం బరఁగు నేనుదాపసోత్తములార ! ఎంతయును యుష్మ
దీయభక్తికిమెచ్చితి. వే యభీష్టవరము కోరుఁ డొసంగెదఁ గరుణతోడ.” ౮౪౨

వ॥ అనియిట్లు వాక్రుచ్చుటయు నమ్మునీంద్రులు — ౮౪౩

తే॥ “తుష్టిఁజెందితివేని మాయిష్టవరము నిచ్చుటకు సిద్ధముంటివే నీశ ! యిచట
పదునొకండువిధంబులం బరఁగుచును వసింపు మెల్లప్పుడేమియాచింపవలయు ?

ఆ॥ ఆఖిలతీర్థమయము హాటకేశ్వర మెన్న. అట్టిజ్ఞేత్రమధ్యమందు మేము
సర్వదా వసించి సాంబ ! నీయారాధనం బొనర్చెదము ఘనంబుగాను ” ౮౪౪

వ॥ అనియిట్లు వేడుకొనుటయు భగవానుండిట్లునియె — ౮౪౫

ఆ॥ “ఏధరించినట్టి యేకాదశకాకారములను నెపుడు నిచట లలి వసింతు.
మొట్టమొదటి నాదుమూర్తి కైలాసభూధ్రమున నుండు సర్వదా సుఖోభ. ౮౪౬

ఆ॥ యుష్మదీయమైన యురునామములతోడ నీమదీయమూర్తు లిచటనుండు
పరమపదముగలుగు భక్తి విశ్వామిత్రు హృదమునందుఁ గ్రుంకి యవి భజింప.

క॥ వేయేల విపులారా ! ఆయేకాదశకువిగ్రహములకు భక్తిక
జేయఁబడుపూజ యగుఁబో వే యేకాదశగుణంబు విఖ్యాతముగఁ. ౮౪౭

వ॥ అనియిట్లు పలికి ముక్కంటి యక్కడనే యంతర్ధానంబునుబొందె. నమ్మును
లును నచ్చోటనే యాశ్రమంబు లేర్పఱచుకొని యత్యంతశ్రద్ధ వయ్యేకాదశ
మూర్తుల నారాధించి యపవర్గంబుగాంచిరి. ఇతరుడైనను శ్రద్ధమై దమ్మూర్తుల
భజించిన మహేశ్వరుండు పరమస్థానంబు పొందింపజేసెడి. ఏకాదశరుద్రు
లది మొదలుకొని యేర్పడిరి. చైత్రశుద్ధచతుర్దశితిథిం దదుగ్రులను భక్తిశ్రద్ధా
సమన్వితంబుగా భజించువాడు పరమపదంబు పడయగలిగెడి ” ౧౫౨

—† ఏకాదశరుద్రులదగ్గఱ జేయవలసిన దానములు †—

అ॥ అనివచించుటయును “ నార్య! వారాణసినుండివచ్చియున్న యోగివరుల
ఆఖ్యలెవ్వొచ్చెప్పు” మనివేడుటయును నాముఖులఁగాంచి నూతుఁ డిట్లులనియె.

వ॥ “వారు పదునొకండుగురును మృగవ్యాధ సర్వసంజ్ఞ నిందిత మహాయశో శైకపా
దహిర్బుధ్న్య పినాకి పరంతప దహ నేశ్వర కపాలిసంజ్ఞలం జెలువారుదురు.
రుద్రులును నవియే పేళ్ళం బ్రసిద్ధికివచ్చిరి” ౧౫౪

చ॥ అనియిటుపల్క శౌనకముఖావనిదేవులు రామహర్షణిక్

కనుగొని “పూర్వ మీవు జపకర్మ మెటుల్పానరింపనొనొ చ
క్కనుడివి. తిప్పు రుద్రులకుఁగా నెవి యీవలెనో వచింపు” మం
చనుటయు నమ్మునీంద్రులకు హర్షముతోడుత నాతఁ డిట్లునుక్. ౧౫౫

వ॥ “వారి నుద్దేశించి యొక్కొక్కరికి వేటువేటుగా గోదానంబులు చేయవలయును.
మృగవ్యాధునకు గుడధేనువును గపాలికి నవనీతధేనువును నశైకపాదున కాజ్య
ధేనువును నహిర్బుధ్న్యనకు నువర్ణధేనువును బినాకికి లవణధేనువును బరంతపు
నకు రసధేనువును దహనున కన్నధేనువును నీశ్వరునకు జలధేనువును నీయవల
యును. ఈధేనువుల నీమహాత్ముల కిచ్చువాడు నిశ్చయంబుగాఁ జక్కరర్థి
యగునని పితామహుండు వచియించె. ఇతరత్ర యీబడు ధేనువులే యిట్టి
ఫలంబు నొసంగ నీశ్వర సాన్నిధ్యంబునఁ జేయబడువానిసంగతి యేమి చెప్పు
వలయును? కావున విశ్వప్రయత్నములు చేసియైనను నీగోవుల నొసంగునది.
శక్తివిహీనుఁడు రుద్రు లందఱికిని భర్తృయజ్ఞోక్త ప్రకారము ప్రయత్నించి
యైనను నొక్కగోదానము కావించునది. బ్రాహ్మణులారా! మాటకేశ్వర
త్రేత్రంబున యజ్ఞవల్క్యప్రతిష్ఠితులైన ద్వాదశాదిత్యులకు భక్తిమై బ్రతి
సప్రమిం బూజించువారు నీస్సంశయంబుగా వాంఛితంబులం బడయం గలుగు
దురు. ” ౧౫౬

—♦ యాజ్ఞవల్క్యవృత్తాంతము ♦—

కం॥ అనియిటు వచియించుటయును వినివా “రాదిత్యుఁ డొకఁడె వియదధ్వమునకొ

కనఁబడుచుండెడి నెపుడమ్ముని పండ్రెందుగురనెట్లు మును స్థాపించెకొ ? ౮౫౭

కం॥ ఉద్దేశముతేకుండనె యెద్దియుఁ జేయంగఁబడమి నెందులకై ప

న్నిద్రఱు స్థాపించినవాఁ? డద్దిర! ఆకాలమెద్ది” అని యడుగుటయుకొ ౮౫౮

వ॥ “హొల్లి శునశ్శేపుండను మునిసత్తమునకుఁ గృత్యమును సుతుం దుదయించె.

అతనిపుత్రుండు శునఃపుత్రుండు. అతనికిఁ జారాయణుండు పుట్టె. పెద్దకాలంబు

నకు లోకపితామహుండగు బ్రహ్మ సావిత్రికాపవశంబున నా చారాయణునకు

జన్మించె. చతుర్ముఖుండు యజ్ఞంబునేయ సమకట్టి పెండ్లమగు సావిత్రి వేళకు

రామికిం గినిసి

౮౫౯ *

కం॥ “కాలాప్రవేశసముచితకాలాత్యయ మించుకేని కాకుండఁగనే

మేలైన యనుద్వాహితబాలికఁ గొనితె మొక్కర్తఁ బనివిని మఘవా!” ౮౬౦

వ॥ అని యింద్రుని కాజ్ఞయిచ్చుటయు నతండు సర్వలక్షణలక్షితయగు నొక గోప

కన్యకను గోవక్త్రంబునుండి గుహ్యమార్గంబునం దీసి పవిత్రఁగావించె. ౮౬౧

ఆ॥ “గోవులయును భూమిదేవులయును గులం బొకడె ద్విప్రకార మొందె జగతి.

మంత్రసమితియొకట మఱియొక్కచో హవిర్వితతి యుండి బిట్టు వెలయుచుండె”

వ॥ కావున నాయమను బ్రాహ్మణిం గావించి పదంపడి పితామహుండు గృహ్యోక్త

విధానంబునం బరిగ్రహించె. ఆవిడ పత్నికాలం బ్రవేశించి రశనాసమలం

కృతయై వర్తించుచుండుటయు దేవతాస్త్రీసమేతయై యరుడెంచిన సావిత్రి

విలొకించి

౮౬౩

కా॥ “తాతా! తప్పాకయింతలేని నను సంత్యాగంబుకావించినా.

వేతద్దేతువునుండి తాతగనె ని న్నే నెంతు సంగంబునం.

దీతీ ర్పెండ్లముమీఁది పెండ్లమునకై యెల్లప్పుడుకొ మర్త్యులే

ప్రీతింజేతురుకానఁ బుట్టు చని ధాత్రికొ నీవు మర్త్యుండవై.

౮౬౪

ఆ॥ మనుజుఁడుగ జనించి మఱిమఱికామార్తి యనుభవించుచుండు మచటనీవు.

న్యాయయుక్తమైన నామాట తప్పక జరిగితీరు లేదు సంశయంబు ” ౮౬౫

వ॥ అని శపియించి యజ్ఞమండపంబునుండి పోయి పర్వతశిఖరం బుద్ధిరోహించి తపంబు

గావించె. బ్రహ్మ యివ్వధంబున భూమియం దవతరించినవాఁడు. అట్లవతరించి

యాజ్ఞవల్క్యుండను పేరం బరంగుచు యావనవంతుఁడగుటయుఁ గాను ముడ్రే

కించి యతని బిట్టు బాధింపఁగడంగ. తానును దూపవంతుడగుటఁ దన్తర్వాతి
రేకంబునఁ గనఁబడిన సుందరినెల్లంగలయుచు స్త్రీవ్యసనంబునం జిక్కియందుట
యుఁ దండ్రుయగు చారాయణుం డతని స్వాక్రమంబునుండి వెళ్ళఁగొట్టె. అట్లు
జనకునిచే విసర్జింపఁబడి యందందు భ్రమించుచు బోయిపోయి చమత్కార
పురంబున వేదంబులు వెళ్ళఁజదివి శిష్యసహస్రంబులకుఁ బ్రచారంబు నేయుచున్న
శాకల్యనామక బ్రాహ్మణశార్దులు దగ్గటి పేరెలుంగున నమస్కారంబు నివేదించి
శిష్యుడై చిరంబు వేదాధ్యయనమొనర్చుచుండుటయు నానర్తదేశాధిపతి జల
కాయయగు చక్రపాణి సాన్నిధ్యంబునఁ జాతుర్మాస్యవ్రతంబుఁ జరించుచు

అ॥ “ఈపురంబునందు నేనుండుపర్యంత మనుదినంబు నస్మదాలయమున
కేగుదెంచి కరుణ నీవు శాంతికపాష్టికము లొనర్చుచుండు డ్మానిలింప ! ”

వ॥ అని శాకల్యుఁ బ్రార్థింప నతండు వల్లెయని దినమున కొక్కనిచొప్పున శిష్యులఁ
దన్మందిరమున కనుపుచు వచ్చె. వారు చని శాంతికంబు నిర్వర్తించి రాజా నాశీ
ర్వచించి యతనివలన దక్షిణవడసి యది తెచ్చి గురునకిచ్చి తిరిగి స్వగృహంబు
లకుం జనుచుండెడివారు. నిత్యము నిది వ్యవహారము. అవ్యయ నొకనాఁడు
యాజ్ఞవల్క్యువంతు వచ్చినది. అమ్మహీశునకు మంధరయును వొక్క విలా
సిని. అది యగ్గలము రూపవతి. అక్కామినిని గామార్తుడగు యాజ్ఞవల్క్యుండు
కామించి రాత్రిలు రతికిం జనుచుండెడివాడు. అది వాత్సల్యయనోక్తప్రకా
రంబుగా నాలింగనపూర్వకంబులగు ననేకభావంబులఁ గనఁబడుచుచు మయూర
పదకాదులచేతను మణిప్రవాళకంబులచేతను శరీరాధరంబుల నఖదంతక్షతర
బు లొనరించుచును నతని సుఖపెట్టెడిది. రాతిరెల్ల నట్లు రమించి పోతః
కాలంబున నధ్యయనార్థం బరుదెంచిన యయాజ్ఞవల్క్యు శాంతికంబు నిర్వర్తించి
వచ్చుటకుఁగా డ్మాపాలసదనంబునకు శాకల్యుండు పంపుటయు నతండు పోయి
యథోక్తవిధి నంతయు నాచరించి యవసానంబునఁ బంచరుద్రంబులచే మంత్రించి
సాక్షతంబును సపుష్పంబును నగు కలశోదకంబుం గైకొని వ్రతస్థుడగు నానర్తు
పాలికింజని ఛందస్సరిసహితంబగు ద్యామాలేఖియును మంత్రంబు విధిపూర్వకం
బుగా నుచ్చరించి శిరంబునం జల్లఁబోవుటయు నతం డతని శరీరమందలి నఖదంత
క్షతంబుల విలోకించి దురభిప్రాయపూరితుండై మలిసాంబరధారియగు నతని
విటప్రాయునిగా భావించి పక్కున నవ్వి

౧౬౪

కం॥ “గుఱ్ఱాలచావడింగల కఱ్ఱపయింబోయు పోయి కాదన కీపి

ఎఱ్ఱనినీ శ్లోబాపడ ! మఱ్ఱివలెను వృద్ధిఁజెందు మఱి యది సరవిక్ష ”

౧౬౫

వ॥ అనిపలుకుటయు యాజ్ఞవల్క్యుఁ డత్యాగ్రహంబుమై నట్ల యాచరించి యగ్న
హీతదక్షిణుండై యాత్మావాసంబునకరిగె. అంత నాయశ్వశాలలోని స్తంభంబు
పలువిధంబులగు పల్లవంబులతోడను గొమ్మలతోడను నలంకృతంబయ్యె. అది
యవలోకించి యానర్తాధిపతి యాశ్చర్యపడి యగ్నలంబు పశ్చాత్తాపంబున- ౮౨౦

“కా॥ చీ ! నేఁజేసినకార్య మారయఁ గడుం జింత్యంబగుంగాదె ? అ

న్యూనం బీతని మంత్రసత్త. ఎవరో యొక్కాదితేయుం డిటుల్

తా నుర్వీనురవేషధారియగుచుకా ధాత్రికా దిగంబోలు. అ

య్యా ! నేనీతనిమంత్రవారిఁ గొనుచో నున్నే జరామృత్యువుల్ ? ” ౮౨౧

వ॥ అనిచింతించుచు నత్యాశ్చర్యంబుతో నాదినం బాపార్థివుఁడబ్బకతోపమానమ్ముగా
వెళ్ళించె. ఎట్లెట్లో పవలు గడపినను రాత్రిగడపుట మఱింతకష్టంబయ్యె. అంతఁ
బ్రొద్దుపాడుపునలేచి యమ్మహీపతి యాత్మలైన పురుషుల ద్వారంబున కాకల్యుఁ
చిలువంబంచి సాదరంబుగా నంజలిచేసి వినయంబు గనఁబఱచుచు ౮౨౨

క॥ “ నిన్నటికాంతిక్రియజరుప న్నీ వెవ్వని నిటకుఁ బంపితో నేఁడుకా
కృన్న న నతనినె పంపుము. ఉన్నదిపని. కరము భక్తియొదవె నతనిపై ” ౮౨౩

వ॥ అనివిన్నవించుటయు నతండు వల్లెయని తనయింటికింబోయి యాజ్ఞవల్క్యుం
చిలిచి మృదుమధురవచనంబుల నిట్లనియె. ౮౨౪

తే॥ “ ఈదినంబునఁగూడ మహీశునింటి కాంతికంబును గావింపఁ జనుముపుత్ర !

ఉన్నవారందఱుండఁగా నిన్నెయతఁడు పంపుమనె. ఐతి వభిమానభాజనమవు ”

వ॥ అనినవిని యాజ్ఞవల్క్యుండు ౮౨౬

అ॥ “ కాంతికంబుజరుపఁ జనఁ దద్దృహంబున. కాదరింపఁడయ్యె నతఁడు నన్ను.

మామకీనమైనమంత్రాంబువుల్లాన కొక్క కొయ్యమీఁద నుంచుచునియె. ౮౨౭

క॥ కావున నానర్తేశునిభావము రంజింపఁజేయు ప్రజ్ఞగలందో

తావకశిష్యు మఱొక్కని జ్యావిబుధవరేణ్య ! సరవి ననుపఁగదయ్యా ” ౮౨౮

వ॥ అనవుడు కాకల్యుండిట్లనియె. ౮౨౯

క॥ “ యోగక్షేమము లరయుచు బాగుపఱచు ప్రభువునాజ్ఞ ప్రజ కగుఁ గార్యం.

బేగుణహీనుం డాతని కొఁ గంటకుఁ డాతఁ డెట్లు నందఁడు సుఖముక. ౮౩౦

క॥ కులమున నధికుఁడననియో యలఘుకలాధ్యుండననియో యతిగర్వముతో

ఇల రాజు నుపాసించని ఖలునకుఁ బాచితము భిక్షుకత మనుదాఁకక ” ౮౩౧

వ॥ అనియుట్లు గురుశిష్యు లిరువురును వివాదపడుచుండ మహీశు పనుపున మఱి

కొందఱు వచ్చి త్వరపడుచు కాకల్యునకుఁ జేతులుజోడించి “ అయ్యా ! రాజు

దారులుచూచుచున్నాడుగాన శిష్యుని ద్వరితంబుగం బనుపుడని విన్నవించిరి.
ఎన్నిపరులు చెప్పినను యాజ్ఞవల్క్యుండు శాంతికంబుగావించుటకుఁ గనమిని
విధేయుడై దోసిల్లాగ్గి నిలువంబడియున్న యుద్దాలకు నొద్దకుఁజేటి శాకల్యుండు

అ॥ “ చనుమువత్స ! వేగ శాంతికంబునొనర్ప నృపతిమందిరమున కిపుడునీవు.

అస్మదీయమైన యానతి స్వాధ్యాయపఠనముంబొనర్పు బాగుగాను ” ౧౯౩

వ॥ అనియాడేశించుటయు నతండు వల్లెయని రాజమందిరంబునకుం బోయి శాస్త్రోక్త
ప్రకారంబుగా శాంతికంబు నిర్వర్తించి సాక్షుతంబును సపుష్పంబును నగు కల
శోదకంబుం గైకొని భూపాలు దగ్గఱ నతండు ౧౯౪

క॥ “ నీమంత్రమహిమఁజూతము భూమిసురా ! అగ్రమందుఁ బాలుపారడియు

ద్దామ స్తంభముమీదను తేమముపొంటెక జలంబు చిమ్మంగదవే ” ౧౯౫

వ॥ అని యానతిచ్చుటయు నతండు మంత్రం బుచ్చరించి కాష్ఠంబున కభిషేకించి
వెళ్ళిపోయె. యథాపూర్వంబుగ నేయున్న యాకంబంబు వానర్తమహీకుం
డవలొకించి సవిషాదంబుగం బశ్చాత్తాపపడుచుఁ దిరిగియు యాజ్ఞవల్క్యు
నిమిత్తము శాకల్యునింటికి నేర్పరియగు మఱియొకదూతం బంపుచు. ౧౯౬

తే॥ “ జాడ్యమునఁ బీడ్యమానుండ. శాంతిఁజేయ మొన్నఁబంపిన నీశిష్యుఁ గ్రన్నఁబంపు
మతని కవమతిఁజేసితి నకట ! నేను. తత్కృతాశీన్సు గొననైతి. దానఁజేసి

కం॥ హెచ్చెను జాడ్యం. పాతఁడు వచ్చిన స్వాస్థ్యంబుగలుగు వనుధాదేవా !

చెచ్చెర నాద్విజబాలునె పుచ్చుము నాభవనమునకు బోధించి యెటో ” ౧౯౭

వ॥ అనిచెప్పటయు నరుగు మరుగుమని యనేకవారంబులు శాకల్యుండు కాసిం
చియు యాజ్ఞవల్క్యుం డేగమిని మధుకుండను మఱియొక శిష్యుం బంపించె.
అతండును నుద్దాలకువిధంబున నుర్వీకున కౌశీర్వాదమిచ్చి యా స్తంభంబున కభి
షేకక్రియ నెఱవేర్చెఁగాని యయ్యది యథాపూర్వంబుగ నే యగపడియె.
మహిపతి మగుడ నొకమానిసిని యాజ్ఞవల్క్యుకొఱ కనుపుటయు నతం డనే
కథా గురునిచేఁ బ్రబోధింపఁబడియు నరుగండు. అంత శాకల్యుండు గుణ
వంతుండును భాగవిత్తియు నగు ప్రచూడుండను మఱియొకశిష్యుం బంపుటయు
నతండును బోయి మున్నుచన్న యిరువురుంబోలె శాంతికంబు నిర్వర్తించి తజ్జ
లంబు స్తంభంబుపై సమంత్రికంబుగాఁ జల్లెనుగాని యది యెప్పటియుట్లు
నిలిచియుండె. పదంపడి పశ్చాత్తాపయుతుండగు ప్రభుండు స్వయంబుగనె
బయలువెడలి యాజ్ఞవల్క్యునిచే మంత్రింపించుకొనుటకు శాకల్యునదనంబుం
బ్రవేశించి యతనికి నతియొసర్చి ౧౯౮

కం॥ “నాయుంటికాంతికంబున కోయాశ్యా! మొన్నవచ్చియుండిన శిష్యుణ్

వే యనుపుమయ్య మామక కాయం బారోగ్యయుతము కా దగుతోడన్ ”

వ॥ అనిప్రార్థించుటయు శాకల్యుండు రాజు వినుచుండ యాజ్ఞవల్క్యుం గనుంగొని

అ॥ “యాజ్ఞవల్క్య! పుత్ర! ఆనర్తునింటికి శిష్యుమేగు. మేను జెప్పినాడ.

కాంతికంబొనర్చు చని యాన్మపాలుండు కాంత రోగుడగుచు సౌఖ్యమంద.”

వ॥ అని యాదేశించుటయు నతం డిట్లునియె.

౧౯౩

క॥ “నే నచ్చటి కేగ గురూ! కాన ననుంగూర్చి చెప్పగడగకుండిక. ఈ

మానవనాథుండు న న్నవమానించినవాడు రాజ్యమత్తుండగుచున్ ”

౧౯౪

వ॥ అనినవిని యతండు కోపగించుకొని భర్తించుచు యాజ్ఞవల్క్యునితో నిట్లునియె.

అ॥ “ఒక్కయక్కరంబె యొసగనీ. అవ్వాని యప్పుదీర దెంతయర్థమిడిన.

నా కడం బఠించి నామాటవిన్నవైతి గాన శాపమియగలను నీకు”

౧౯౬

వ॥ అని యిట్లు వక్కాణించుటయు యాజ్ఞవల్క్యుండు

౧౯౭

అ॥ “న్యాయపథమువీడి నను శపించుచుచో నిను శపించువాడ నేనుగూడ

గర్వభరమునూని కార్య మకార్యంబు నెఱుంగనట్టిగురుఁ ద్యజింపవలయు

౧౯౮

క॥ కొఱమాలిన పనులన్నియుఁ బురపుర కావింపుమనుచుఁ బోరాడుటచే

గురుడవుగావికనాకీ. వరిగెద నినువిడిచి యెచటికైనను నిపుడే

౧౯౯

అ॥ ఉన్నశిష్యులంద టొక్కొక్క రొకదినం బాజ్ఞయాజ్ఞలోన నుండవలయు.

ఈపు చెప్పుపనిని నావంతునాడునేఁ జేతు. లేనిచోఁ ద్యజించిపోదు”

౨౦౦

వ॥ అనిధిక్కరించుటయు శాకల్యుం డిట్లునియె.

౨౦౧

చం॥ “మఱియొకచోటి కేగుటకు మానసమందుఁ దలంచెదేని ముం

దఱ మడుదీరితంబులగు నాలుగువేదము లంగము ల్బహు

త్వరితమ నావి నాకొసఁగి తర్ల మనంతర మేడకేనియున్.

గురునకుఁ బరగ నామమిడుకూళపు నీ విక నేటికిచ్చటన్?

౨౦౨

అ॥ త్రావుమిపుడనీవు తత్తురికాముండమంత్రితాంబువులను మాన కిత్తు.

కృన్నఁ దన్మనాత్తఁ గృక్కెదు కడుపులోనున్న నాదువిద్య లన్నికూడ ”

వ॥ అనియిట్లు వాక్రచ్చి యతం డాధర్వణమంత్రంబులచే జలం బభిమంత్రించి

యాజ్ఞవల్క్యునకుఁ గృక్కఁబోయుటయు నతం డయ్యుదకంబు ద్రావి యన్నం

బుతోఁగూడ విద్యల నన్నింటిని వెళ్ళగొక్కి మూఢీభవించిన చిత్తంబుతో

విశ్వామిత్రునిదంబున కరిగి యట స్నాతుండై శుచియై యచంచలభ క్తి నాదిత్య

విగ్రహంబులం బండ్రొండింటిఁ బ్రతిష్ఠించి పరిపూజించె.

౨౦౪

—♦ ద్వాదశాదిత్యుల యుత్పత్తి ♦—

సీ. ఖాతయక్ పేరునఁ దనరెడిఁ బ్రథముండు. మిత్రిఁ దర్యముఁ డటుమిఁదివారు.
శక్రావ్యాయుండువా సరిగ నాలవవాఁడు. వరుణసాంబులు తరువాతివారు.
భగసంజ్ఞితుండు సప్తముఁడు. వివస్వంతుఁ డష్టముం. దనతలియకఁడు పూవ.
దశముండు సవితయా. త్వష్ట యావలివాఁడు. విష్ణునామకుఁ డటువెనుకవాఁడు.
ఇట్లు పండ్రెండువిధముల యినుల నిలిపి గంధపుష్పాదికంబులం గరముభక్తి
ఓలిభజియించుటయుఁ బెద్దకాలమునకుఁ గట్టెదుటనిల్చి యారవి యిట్లులనియె.

ఆ॥ “యాజ్ఞవల్క్య! యుష్మదర్చనమునఁజేసి యగ్గలంపుఁ బ్రీతియయ్యె నాకు.

౬ ఎదియొ భవదభీష్ట మిచ్చెదఁ జెప్పికొ మ్మించుకేని సంశయింపకుండ” ౯౦౬

వ॥ అనియిట్లుపలుకుటయు యాజ్ఞవల్క్యుండు ౯౦౭

క॥ “గ్రహనాథ! నాపయి ననుగ్రహ ముద్భవమైనయెడలఁ గాదన కిప్పుడే
రహి సధ్యయనము నేయింపు హితాధ్యాపకుడవగుచుఁ బుత్రున కటులకా”

వ॥ అని కొరుకొ నుటయు నాదిత్యుండిట్లునియె. ౯౦౮

ఆ॥ “చక్రవాళశిఖరిసందర్శనార్థ మే ననుదినంబు మేరువును బ్రదక్షి
ణింపవలయుఁగాన నీచేతఁ జేయించుటెట్లు వేదపాఠ మేను విప్ర! ౯౧౦

ఉ॥ కావున నాదు తేజమున గ్రమ్మన భస్మముగాకయుండున
ట్లీవు మదశ్వకర్ణమున నెంతయు నూత్మపుటాకృతికా మహీ
దేవ! వసించుచుం జదువు తిన్నగ వేదము శాస్త్రమాదిగా.

౭ ఏవచియించుమాట విని యీక్రియమాణము కట్టిపెట్టికకా” ౯౧౧

వ॥ అనియిట్లు సెలవిచ్చుటయు యాజ్ఞవల్క్యుండు వల్లెయని యశ్వకర్ణంబునం బ్రవే
శించి సాంగోపాంగంబుగను సపరిశిష్టంబుగను జతుర్వేదంబులం దన్ముఖంబునఁ
జదువుకొని సమాప్తంబుగా గురుదక్షిణఁగోరుమన నాదిత్యుండు ౯౧౨

సీ॥ మొదటిదొ ఋగ్వేదముననున్న యటువంటి నూర్యసంబంధి సత్సూక్తములకు
రెండవదొ యజుర్వేదంబులోపల స్త్రీలుచుండెడి సావనంబులకును
మూడవదిగ బుధు ల్వాడుచుండినయట్టి చారుతరంబైన సామములకు
నాలవామ్నాయంబునం దేజరిల్లుచు నురుతరంబైన కల్పోక్తములకు

- సలిపివ్యాఖ్యానములను బ్రచారమునకుఁ దేవలయునీవు భూమిలో ధీసమేత !
ఆస్మదగ్రంబునను వాని నన్నిటిని బఠించుద్విజులెల్ల స్వర్గంబుఁ గాంచఁగలరు.
- తే॥ మఱియు నామిఁదిభక్తి ధీమంతులగుచు వానికిని వ్యాఖ్యలిఖించి వసుధపైఁ బ్ర
చారముండేయువారలు సత్వరముగ ముక్తులగుదురు-నిజము మదుక్తమెల్ల” ౯౧౪
- వ॥ అనివచ్చిచుటయు నట్టిగురుదక్షిణ నూర్యున కర్పించి మగుడఁ జనుత్కారపురం
బునకరిగి కాకల్య సమీపించి ౯౧౫
- క॥ “ధరణీసురవర! తొల్లిటిగురుడవు నాకీవు గానఁ గోరుకొనఁగదే
గురుదక్షిణ యర్పించెద నఱుమరలేకుండ నెద్దియైనను భక్తికా. ౯౧౬
- ఆ॥ చదువుచెప్పినతఁడు జనకుండు జననియు నగ్రజుఁడు విరుద్ధులైననుం బ
రిత్యజింపఁదగదు-స్తుత్యులు వారు. పూజించుచుండవలయు నెంచివారి. ౯౧౭
- క॥ సాంగోపాంగంబుగఁ జదువంగలిగితి వేదములను. వానికి నర్థం
బుంగూడఁ జెప్ప నేరిచితిం. గురుదక్షిణయు నిత్తు. తెలుపుము కోర్కెకా.” ౯౧౮
- వ॥ అని మనవిచేయుటయు కాకల్యుండిట్లనియె. ౯౧౯
- ఆ॥ “ద్వాదశాత్మకశ్చితవేదరహస్యముల్ పాపనాశకములు పఠనఁజేతు.
కానఁ జెప్పుమయ్య వాని నన్నింటినాకు. గురుదక్షిణగను గోరుకొంటి” ౯౨౦
- వ॥ అనియిట్లు గోరుకొనుటయు యాజ్ఞవల్క్యుండు ౯౨౧
- ఆ॥ “అయిన నరుగుడెంచు మస్మత్ప్రతిష్ఠితాదిత్యసవిధమునకు ద్విజవరేణ్య!
తన్మహాత్ములైన ద్వాదశాదిత్యుల యగ్రమున వచింతు నేఁ గ్రమముగ” ౯౨౨
- వ॥ అనిపలికి సబ్రాహ్మణశిష్యుండగు కాకల్య స్వప్రతిష్ఠితాదిత్యసాన్నిధ్యంబునకుఁ
దోడ్కొనిపోయి తదగ్రమం దతనికిఁ దనకు రవిచెప్పిన సకలవేదాంతవ్యా
ఖ్యానంబులును వక్కాణించె. అట్లుచెప్పఁబడిన వేదాంతంబు లవగతంబుచేసి
కొని చతుశ్చరణసంభవులైన శ్రామరులు యాజ్ఞవల్క్యు సంతోష పెట్టుచు
ఆ॥ అనఘ! నీదుకరుణ నవగతవేదవేదాంతులైనవార మందఱమును.
కోరుకొనఁగదయ్య గురుదక్షిణను సమర్పింపఁగలము నీకుఁ బ్రియముతోడ”
వ॥ అని వాక్రుచ్చుటయు యాజ్ఞవల్క్యుం డిట్లనియె. ౯౨౫
- ఆ॥ “ఆస్మదీయమైనయట్టి యీపండ్రెండుసవిత్ప్రవిగ్రహముల సమ్మఖమున
వేదముల్పఠించు విప్రాళి మీ దయ స్వర్గమునకుఁ బ్రితిఁ జనునుగాక. ౯౨౬
- క॥ బ్రహ్మవిచారణఁజేసెడిబ్రాహ్మణులకు జననమరణవర్జితమా త

ద్బ్రహ్మపద మొదవుఁగా కోబ్రహ్మణ్య! లాసంగుఁ డిదియె బలుదక్షిణగఁ. ౧

వ॥ అనియిట్లు కోరుటయు బ్రాహ్మణులు

౧౦౮

శా॥ “ కలికాలంబున దౌస్థ్యభావసహితు ల్కాఁబోదురుక్వీనురుల్.

సలుపంజాలరు శ్రద్ధతోడ నెపుడున్ స్వాధ్యాయపాఠంబు వా.

రల వ్యాఖ్యానము లేమిచూడఁగలరిం ? కట్లెట వాక్రవ్య మం

దలి సారంబును దౌస్థ్యయుత్తులయియుం వా రెట్లా కీర్తింపఁగఁ ”

౧౦౯

వ॥ అనివచించుటయు వెండియు యావల్కున్వండిట్లనియె.

౧౧౦

ఆ॥ “ అర్థలక్షణాధ్యయగురథం యంజంతి యనెడిప్రథమనూక్త మవ్యధమున

త్రిష్టభాఖ్యమగుచు దీపించునటువంటి యాద్యమైననూక్త మదేవిధమున

౧౧౧

క॥ చిత్రందేవానామను మిత్రస్రీతికరమగుచు మిగిలెడినూక్తం

బా త్రయ్యంగప్రియము పవిత్రంబగు హంసయనెడి పృథునూక్తంబున్

౧౧౨

ఆ॥ పావమానమనఁగఁ బ్రథితమా నూక్తంబు భక్తియుత్తులగుచుఁ బరమశ్రద్ధ

బవ్యాచుల్పరింపఁ బరమపదమునకుం బోవఁగలరు భూమిదేవులార !

౧౧౩

ఆ॥ ఇనహితంబులైన యేకవింశతిసామములను శుచిత సామగులు పకింప

మిత్రమండలంబు మెల్లన భేదించి యేగఁగలరు. చెప్ప నేమిఁగలదు ?

౧౧౪

క॥ త్సరికాసంపుటమును భాస్కరకల్పం బట్లు శాంతికల్పముగూడన్

పరికీర్తించినఁ గలిగెడిఁ బరమపదం బల యధర్వపాఠకతతికిన్.

౧౧౫

ఆ॥ అజ్ఞులేని వచ్చి యర్కవా సరమున బిట్లుశ్రద్ధ జోత వెట్టిరేని

సప్తరాత్రీకిల్బిషమునుండి విడువంగఁబడఁగలరుచూరె పాణులార ! ”

౧౧౬

—♦ రత్నాదిత్యుని యుత్పత్తి —

వ॥ అని యిట్లువచించుటయుఁ జతుశ్చరణబ్రాహ్మణు లందుల కంగీకరించిరి. యాజ్ఞ
వల్క్యుఁ డట్లు ఖ్యాతింగాంచుటయు జనకుండు వనుదెంచి సర్వవేదాంతములను
శ్రవణించె. రత్నాహ్వయుండగు రాజౌకండు వచ్చి యాదిత్యమాహాత్మ్యం బవ
గతంబుచేసికొనినవాడై తనపేర నొక యాదిత్యుని సంస్థాపించె. ఆయాదిత్యుఁ
గూడ నాదిత్యవారంబున దర్శించిన సప్తరాత్రీకృతపాఠకంబు సంక్షయం
బయ్యెడి. ఈయాదిత్యమాహాత్మ్యము విన్నవాని కశ్వమేధఫలంబు ప్రిప్తించు.
సంక్రాంతినాఁ డయాదిత్యవిగ్రహం బిచ్చియు మాహాత్మ్యమును వినియు నశ్వమేధ

—♦ పురాణశ్రవణమాహాత్మ్యము —

యాగఫలంబు పొందుదురు. ఈపురాణమంతయుం దొల్ల బ్రహ్మపుత్రుడైన
భృగువునకు బాహులేయుండు ప్రవచించియున్న నాడు. ఆభృగువువలన నంగిర
సుండును నతనివలనఁ జ్యవనుండును నతనివలన ఋశీకుండును గ్రహించిరి. ఇట్లు
పరంపరగాఁ ద్రిభువనంబుల వ్యాప్తంబైనయది. తుమారునిచేఁ బ్రథమార్ధ్యతం
బగు నీపురాణంబును సత్పురుషమధ్యంబున శ్రవణించిన సకలపాపవిమోచనం
బును నాయుర్వృద్ధియు నయ్యెడిని. ఈవాటకేశ్వర త్తేత్రమాహాత్మ్యమును విన్న

వాని పున్నియమ్ము వర్షించుచున్న వారిధారలుంబోలె నాకాశమందలి నక్షత్రములమాడ్కి గంగలోని యిసుక రేణువులపగిది లెక్కింప వలనుపడదు. ధర్మ్యంబైన యీహాటకేశ్వరక్షేత్రమహత్వగ్రంథమ్మును బ్రాహ్మణున కర్పించినదద్దగ్రంథస్థాక్షరసంఖ్యాకసంవత్సరంబులు స్వర్గస్థితి సంభవించెడు. దీనిపఠనంబుగాని శ్రవణంబుగాని కొన్నిదినంబు లాచరించిన సర్వార్థసిద్ధియు సఁఘటిల్లెడు. ౯౨౭

సీ॥ పుత్రార్థియైదీనిఁ బూర్తిగాఁజదువుచోఁ బుత్రవంతుండయి పాలుపుగాంచు. ధనకాంక్షియైదీనిఁ దాఁ బఠియించుచో ధనవంతుడై మహాఘనతఁజెందు. పతికాంక్షుమై దీనిఁ బాఠంబునేయుచో బహుమనోహరుడైన పతినిబడయు. చుట్టంబులంజూడ గట్టిగాఁ జదువుచోఁ జూచు దూర్ఘతౌ చుట్టములను. వేడవేత్తయగును విపులిండు పదివిన. పట్టభద్రుడగును బార్థివుండు. వైశ్యునకు లభించు వనధనధాన్యముల్. సుఖపడుం గరంబు శూద్రజనుండు.

వ॥ ఇద్దాని శ్రవణించి వాచకుం బూజించిన బ్రహ్మవిష్ణురుద్రులు మువ్వురును బూజింపఁ బడుదురు. ఒక్కయక్కరంబె వినిపింపనిండు. వాని కేమియొసఁగియు ఋణముతీర్చుకొనఁజాలరు.

సీ॥ అభిమతంబైనట్టి యావులనర్పించి చేతులుమోడ్చి పూజింపవలయు. ఫలవంతమగునట్టి యిలను సమర్పించి ప్రీతిపూర్వముగ నర్పింపవలయు. ఉత్తమంబైనట్టి హొన్ను నివేదించి దేవశ్శ్రవోలె బ్రార్థింపవలయు. వెలగల్గినటువంటి బలు నంశుకములిచ్చి వినయంబునను గౌరవింపవలయు. బహువిధంబులైన పక్వాన్నములువెట్టి బాగుగాను దృష్టిపఱుపవలయు. నిపుణుడైనయట్టి యుపదేవు నిబ్బంగిఁ గొలిచి శివపదంబు నొలయవలయు "

క॥ అనియిట్లు రామహర్షణి ఘనశౌనకముఖ్య మానిగణమున కెలమిక్ వినిపించె నీపురాణం బనఘజనవిధేయ ! శ్రీ పరాంకుశరాయా ! ౯౩౦

మ॥ సురభాషక్ మును పట్లు బ్రాహ్మణులకున్ నూతుండు వాకుచ్చె. నా గరఖండం బది సర్వ మాంధ్రమునఁ జక్కన్ వ్రాసి నేనిపు నీ కెఱుంగం జెప్పితి. నీవు నీదునుతు లెంతే శ్రద్ధ నీమిత్రులున్ చిరకాలంబు పఠించి కాంచుఁ డింక నుశ్రేయంబు భూమిధవా ! ౯౩౧

గద్య॥ ఇది శ్రీమజ్జగద్గురు గురు కరుణాకటాక్ష సంప్రాప్త కవితాసాహిత్యనిధాన హరితసగోతోద్భవ లక్ష్మీనారాయణ పేరమాంబికా గర్భకుక్తిముక్తాయ మాన సత్సభావిష్కృతావధానవిధాన జానపాటి పట్టాభిరామా భిధాన సమాంధ్రీకృతంబగు స్కాందమహాపురాణాం

తర్గత నాగరఖండంబునందు సర్వము

దశమాశ్వాసము

సంపూర్ణము.



—♦ తప్పొప్పుల పట్టిక ♦—

—:0:—

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
౧౩	౩	శక్తి	శక్తి
౧౬	౧౭	సంకృతి	సంకృతి
౨౧	౨౨	తగగు	తగదు
౨౬	౨	బూచిత	బూజిత
౨౮	౨౩	పిత	పితృ
౩౨	౬	మాన్వేడిక్	మాన్వేడిక్
	౨౮	కవ్యా	కవ్యా
౩౮	౭	బ్రహ్మేశ్వర	బ్రహ్మేశ్వర
౪౫	౨౧	తాద్ర	తాద్ర
౫౬	౨౯	వేయ	వేయ
౬౦	౨౨	వైన	వైన
౬౧	౧౫	జన్మము	జన్మము
౬౪	౧౫	నాలుగు	నాలుగు
౬౫	౪	దత్తవనంబు	దత్తవనంబు
	౧౪	దనయా !	దనయా !
	౧౫	ప్రావస్త్యంబు	ప్రావస్త్యంబు
౬౬	౨౭	సల్లక్షణంబులు	సల్లక్షణంబులు
౬౭	౧౧	పదుండాత్మ	పదుండాత్మ
	౨౦	తే॥	తే॥
౮౬	౨౬	సహస్ర	సహస్ర
	౨౮	శ్రీపుల	శ్రీపుల
౯౩	౨౩	జాతి	జాతి
౯౪	౨౨	మెల	మెల
౯౯	౧	మత్	మత్
౧౦౪	౧౬	యెడయుకొ	యెడలకొ
౧౦౮	౪	లేకనూ	లేకనూ
	౭	నజ్జాల	నజ్జాల
	౮	నది	నది
౧౦౯	౨౫	సకలేస్పిత	సకలేస్పిత
౧౧౬	౧	॥	నీ॥

పుట

పంక్తి

తప్పు

ఒప్పు

౧౧౬ పుటలో " అనుటయుగౌరి " అను ౩౦ వ పద్యము తరువాత.

294-592
V7A

కం॥ అనవుడు మట్కుత్తిక 'లీ

స్తనంధయుని నీకొసంగి చాతుర్దాస్యకొ

వనజాపువారమున నుర

ధునిలోపలఁ దీర్థమాడఁ దో తెంచితిమేమో

అనుపద్యము చదువుకొనవలెను.

౧౨౨	౬	కుబుధు	కుజబుధు
	౨౯	తాన	దాన
౧౨౭	౪	మత్స్య	మత్స్య
౧౨౯	౩	డాదితేయు	డాదితేయు
౧౩౪	౨౯	హరింప	హరియింప
౧౩౫	౩౦	నర్హాము	నర్హాము
౧౩౬	౯	గరంబుండ	గరంబుండు
౧౪౧	౪	దఱు	దఱు
	౨౪	కామహర్షణి	కామహర్షణి
౧౪౨	౩౦	కరుగు	కరుగు
౧౫౫	౭	పూర్వేశ	పూర్వేశ
౧౫౬	౨౧	పూష	పూష
౧౬౦	౧౭	ముప్పొద్దులు	ముప్పొద్దులు
	౨౧	నిప్పుడ	కిప్పుడ
౧౬౩	౨	గనుట	నగుట
౧౬౪	౧౯	తదుత్సవ	తదుత్సవ
	౨౧	పూష	పూష
౧౭౩	౮	యాదుడు	యాదుడు
౧౭౪	౯	యన్న	యన్న
౧౭౯	౧౫	హోమ	హోమ
	౨౯	హోమాది	హోమాది
౧౮౯	౨౯	మనసుసరించి	మనుసరించి

Acc. No.

106

Class No

H.258

Book No

165

一、
二、
三、
四、
五、
六、
七、
八、
九、
十、
十一、
十二、
十三、
十四、
十五、
十六、
十七、
十八、
十九、
二十、
二十一、
二十二、
二十三、
二十四、
二十五、
二十六、
二十七、
二十八、
二十九、
三十、
三十一、
三十二、
三十三、
三十四、
三十五、
三十六、
三十七、
三十八、
三十九、
四十、
四十一、
四十二、
四十三、
四十四、
四十五、
四十六、
四十七、
四十八、
四十九、
五十、
五十一、
五十二、
五十三、
五十四、
五十五、
五十六、
五十七、
五十八、
五十九、
六十、
六十一、
六十二、
六十三、
六十四、
六十五、
六十六、
六十七、
六十八、
六十九、
七十、
七十一、
七十二、
七十三、
七十四、
七十五、
七十六、
七十七、
七十八、
七十九、
八十、
八十一、
八十二、
八十三、
八十四、
八十五、
八十六、
八十七、
八十八、
八十九、
九十、
九十一、
九十二、
九十三、
九十四、
九十五、
九十六、
九十七、
九十八、
九十九、
一百、

అభినవసరస్వతి

సంపాదకుడు - నాగరఖండస్వర్ణకారవ్యవహారాది బహుగ్రంథకర్తయైన

జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రి.

ఇది యొకమాసపత్రిక. ఇందు వర్ణాశ్రమధర్మతోధక గ్రంథములును విమర్శనలును బ్యాసములును బ్రకటింపబడును. చందా సం॥ 1 కి రూ 8-0-

ఈ కార్యస్థానమున వెలకుదొరకు పుస్తకములు.

1 విరూపాక్షవీరగురుపరంపర	...	0	2	0
2 నీతిగీతులు (సుమతికేతకము, దానికి క్షోకములు)	...	0	2	0
3 వాసంతికాపరిణయ నాటకము	...	0	4	0
4 కరిణీకోద్యాదిని [ప్రాచీనప్రబంధము]	...	0	4	0
5 విశ్వబ్రాహ్మణశబ్దఖండనము, బ్రాహ్మణశబ్దవిచారము	...	0	2	0
6 వర్ణలనీతికేతకము	...	0	1	0
7 నర్సారావుపేట శతావధానము (తిరుపతిజేంకటియము)	...	0	8	0
8 చిత్తూరుజిల్లాతీర్పు విమర్శనము	...	0	4	0
9 సంగదోషము	...	0	8	0
10 రామాయణసాహిత్యారము	...	0	8	0
11 డిటా (తెలుగుతాత్పర్యసహితము)	...	1	8	0
12 వర్ణశబ్దవిచారము	...	0	2	0
13 పురశ్చరణము	...	0	2	0
14 విగ్రహారాధన ఖండనఖండనము	...	0	4	0
15 కేతనురాజచరిత్ర (ప్రాచీనప్రబంధము)	...	0	14	0
16 వర్ణవృత్త	...	0	4	0
17 స్వర్ణకారవ్యవహారము	...	1	8	0
18 కుద్ధాంధహరిశ్చంద్ర చరిత్రము	...	0	10	0
19 నూతనసంహిత (ఆంధ్రము)	...	2	0	0
20 భారతీయప్రబోధము (పిఠుపాటి చిదంబరశాస్త్రి)	...	0	4	0
21 ధర్మనిర్ణయము.	...	0	4	0
22 ఆస్పృశ్యతానివారణఖండనము (మల్లాది రామకృష్ణచయనులుగారు)	...	0	8	0
23 భారతకథాతత్వనిర్ణయము	...	0	4	0
24 స్కాంధమహాపురాణాంతర్గతనాగరఖండము (1 సంపుటము)	...	1	0	0
25 డిటా నాగరఖండము (2 సంపుటము)	...	1	8	0
26 డిటా నాగరఖండము (3 సంపుటము)	...	1	8	0

అభినవసరస్వతీకార్యస్థానము, జానపాడు, పిడుగురాళ్ళపాస్టు,

గుంటూరు జిల్లా